

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Ταμείο
Περιφερειακής Ανάπτυξης

ΠΕΠ ΔΕΠΠΝ 2007-2013
Περιφέρεια Πελοποννήσου

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Έξυπνη Εξειδίκευση Έρευνας, Τεχνολογίας και Καινοτομίας στις επιχειρήσεις και τον αγροτικό τομέα της Περιφέρειας Πελοποννήσου, για την περίοδο 2014 – 2020

Τελικό Παραδοτέο (Ενοποιημένο)

Ανάδοχος

ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ & ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΑΘΗΝΑ, ΙΟΥΛΙΟΣ 2014

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	5
0. ΕΠΙΤΕΛΙΚΗ ΣΥΝΟΨΗ (EXECUTIVE SUMMARY)	7
1. ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ	17
1.1. ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΟΥ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ	17
1.1.1. Γενικά μακροοικονομικά στοιχεία.....	17
1.1.1.1. Εξέλιξη του ΑΕΠ και του κατά κεφαλήν ΑΕΠ.....	17
1.1.1.2. Τομεακή διάρθρωση της παραγωγής / Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία (ΑΠΑ).....	19
1.1.1.3. Παραγωγικότητα της εργασίας	21
1.1.1.4. Αγορά εργασίας	22
1.1.2. Ανάλυση της παραγωγικής βάσης της Περιφέρειας.....	24
1.1.2.1. Ανάλυση βάσει στατιστικών δεδομένων (ΕΛ.ΣΤΑΤ.).....	24
1.1.2.2. Ανάλυση βάσει έρευνας πεδίου στις επιχειρήσεις της Περιφέρειας Πελοποννήσου	43
1.1.3. Χαρακτηριστικά εξωστρέφειας της Περιφέρειας Πελοποννήσου	59
1.1.3.1. Εξωτερικό εμπόριο – εξαγωγές.....	59
1.1.3.2. Μορφωτικό επίπεδο και δεξιότητες ανθρώπινου δυναμικού	63
1.2. ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΈΡΕΥΝΑΣ-ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ (ΕΤΑΚ) ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ.....	65
1.2.1. Οι επιδόσεις της Περιφέρειας Πελοποννήσου στην καινοτομία	65
1.2.1.1. Δαπάνες για έρευνα και ανάπτυξη	68
1.2.1.2. Απασχόληση σε Επιστήμη και Τεχνολογία.....	71
1.2.2. Υποδομές υποστήριξης έρευνας και καινοτομίας στην Περιφέρεια Πελοποννήσου.....	72
1.2.2.1. Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου.....	72
1.2.2.2. ΤΕΙ Πελοποννήσου (πρώην ΤΕΙ Καλαμάτας)	78
1.2.2.3. Λοιπές υποδομές Έρευνας – Τεχνολογίας	82
1.3. ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΤΠΕ ΓΙΑ ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΣΟ ΣΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ ΟΣΟ ΚΑΙ ΣΤΗ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ. ΒΑΣΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ ΧΡΗΣΗΣ ΤΠΕ ΣΤΗΝ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟ.....	85
1.4. ΕΚΠΟΝΗΣΗ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΩΝ – ΑΔΥΝΑΜΙΩΝ – ΕΥΚΑΙΡΙΩΝ – ΚΙΝΔΥΝΩΝ (SWOT)	91
2. ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΩΝ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΣΗΣ ΒΑΣΙΣΜΕΝΗΣ ΣΤΗΝ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ	93
2.1. ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΒΙΩΣΙΜΗΣ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗΣ ΣΕ ΤΟΜΕΑΚΟ ΚΑΙ ΧΩΡΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ	93
2.2. ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΕΝΟΣ «ΟΡΑΜΑΤΟΣ» ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	98
2.3. ΟΙ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΟΙ ΒΑΣΙΚΟΙ ΑΞΟΝΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΩΝ	99
2.4. ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ – ΑΓΡΟΔΙΑΤΡΟΦΗ & ΓΑΣΤΡΟΝΟΜΙΑ	108
2.4.1. Παραγωγή και νέα προϊόντα στην αγροδιατροφή	108
2.4.2. Ανάδειξη της Πελοποννησιακής γαστρονομίας.....	110
2.4.3. Στρατηγικές Δράσεις.....	112
2.5. ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ - ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ	116
2.5.1. Διαφοροποίηση του Τουριστικού Προϊόντος	116
2.5.2. Στρατηγικές Δράσεις για τη διεύρυνση της αλυσίδας αξίας.....	118
2.5.3. Συσχέτιση τουρισμού και δημιουργικής βιομηχανίας.....	122
3. ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ – ΙΕΡΑΡΧΗΣΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΩΝ	124

3.1.	ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΣΕΝΑΡΙΩΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	124
3.1.1.	Αγροδιατροφικός Τομέας.....	124
3.1.2.	Τουριστικός Τομέας.....	129
3.1.3.	Μεταποιητική Βιομηχανία και Λοιποί Δυναμικοί Τομείς.....	133
3.1.4.	Οριζόντιοι Υποστηρικτικοί Τομείς (ΤΠΕ, Ενέργεια, Περιβάλλον, Μεταφορές, Εφοδιαστική Αλυσίδα)	134
3.2.	ΕΠΙΛΟΓΗ ΤΩΝ ΣΕΝΑΡΙΩΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	136
4.	ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΞΥΠΝΗ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗ	140
4.1.	ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΜΙΓΜΑΤΟΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ, ΟΔΙΚΟΥ ΧΑΡΤΗ ΚΑΙ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΔΡΑΣΗΣ.....	140
4.2.	ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΜΕΤΡΗΣΙΜΩΝ ΣΤΟΧΩΝ	141
5.	ΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΕΣ ΠΡΟΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ	143
5.1.	ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΠΕΔΙΩΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΚΑΙ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗΣ ΔΟΜΩΝ ΚΑΙ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΩΝ ΠΟΥ ΕΞΑΣΦΑΛΙΖΟΥΝ ΤΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΤΑΙΡΩΝ ΣΤΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΧΑΡΑΞΗΣ ΤΗΣ..	143
5.1.1.	Σύσταση Περιφερειακού Συμβουλίου Καινοτομίας και Επιχειρηματικότητας.....	143
5.2.	ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΣΤΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΜΗΧΑΝΙΣΜΩΝ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ & ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ	147
5.2.1.	Ενεργοποίηση Κέντρου Μεταφοράς Τεχνολογίας και Καινοτομίας Πελοποννήσου	147
5.3.	ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ.....	150
5.4.	ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΣΤΟΥΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥΣ ΕΤΑΙΡΟΥΣ	151
5.5.	ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΣΤΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 2014-2020.....	151
5.5.1.	Ενσωμάτωση της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης στο ΠΕΠ Πελοποννήσου 2014-2020	151
5.5.2.	Σύνδεση της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης με τα λοιπά Προγράμματα του ΕΣΠΑ 2014-2020	158
6.	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	159
7.	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ.....	161

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΠΙΝΑΚΩΝ

ΠΙΝΑΚΑΣ 1: ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΕΙΚΟΝΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΠΙΔΟΣΕΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ 2010-2012	43
ΠΙΝΑΚΑΣ 2: ΕΞΕΛΙΞΗ ΚΥΚΛΟΥ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ 2010-2012 ΔΥΝΑΜΙΚΩΝ ΚΛΑΔΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	50
ΠΙΝΑΚΑΣ 3: ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΕΞΑΓΩΓΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ.....	59
ΠΙΝΑΚΑΣ 4: ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΑΞΙΑΣ ΕΞΑΓΟΜΕΝΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ ΣΤΟ ΣΥΝΟΛΟ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ	60
ΠΙΝΑΚΑΣ 5: ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΑΞΙΑΣ ΕΞΑΓΟΜΕΝΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ ΑΝΑ ΧΩΡΑ ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΥ	61
ΠΙΝΑΚΑΣ 6: ΑΡΙΘΜΟΣ ΜΕΛΩΝ Δ.Ε.Π. ΚΑΙ ΦΟΙΤΗΤΩΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ ΓΙΑ ΤΟ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟ ΕΤΟΣ 2012-2013	74
ΠΙΝΑΚΑΣ 7: ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΑΣΤΩΝ ΣΤΑ ΤΜΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ ΑΝΑ ΕΠΙΠΕΔΟ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ (2012-2013).....	76

ΠΙΝΑΚΑΣ 8: ΑΡΙΘΜΟΣ ΜΕΛΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΚΑΙ ΦΟΙΤΗΤΩΝ ΤΕΙ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ ΓΙΑ ΤΟ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟ ΕΤΟΣ 2012-2013.....	80
ΠΙΝΑΚΑΣ 9: ΕΠΙΔΟΣΕΙΣ ΣΕ ΤΠΕ ΑΝΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	86
ΠΙΝΑΚΑΣ 10: ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΣΕ ΤΠΕ ΑΝΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ.....	87
ΠΙΝΑΚΑΣ 11: ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΑ ΜΕΤΡΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΔΥΝΑΜΩΣΗ ΤΗΣ ΘΕΣΗΣ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ, ΑΠΟ ΤΟΝ ΟΟΣΑ.....	97

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1.1: ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΑΕΠ 2011 ΚΑΤΑ ΠΕ	18
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1.2: ΕΞΕΛΙΞΗ ΠΟΣΟΣΤΟΥ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 2000-2013 ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ ΚΑΙ ΣΤΟ ΣΥΝΟΛΟ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ (ΒΑΣΕΙ ΤΗΣ ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΑΣ ΈΡΕΥΝΑΣ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ ΤΗΣ ΕΛ.ΣΤΑΤ.)	23
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1.3: ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΜΕΡΙΔΙΟΥ ΤΗΣ ΑΠΑ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΓΕΝΗ ΤΟΜΕΑ ΣΤΟ ΣΥΝΟΛΟ ΤΗΣ ΑΠΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ (2005-2011).....	25
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1.4: ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΜΕΡΙΔΙΟΥ ΤΗΣ ΑΠΑ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΓΕΝΗ ΤΟΜΕΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ ΣΤΟ ΣΥΝΟΛΟ ΤΗΣ ΑΠΑ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΓΕΝΗ ΤΟΜΕΑ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ (2005-2011)	25
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1.5: ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΚΑΛΛΙΕΡΓΟΥΜΕΝΩΝ ΕΚΤΑΣΕΩΝ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ ΤΟ 2009 ΑΝΑ ΕΙΔΟΣ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗΣ	27
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1.6: ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΜΕΤΑΠΟΙΗΤΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ ΤΟ 2009 ΣΤΟΥΣ ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ ΚΛΑΔΟΥΣ.....	35
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1.7: ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΣΤΟΥΣ ΚΛΑΔΟΥΣ ΤΗΣ ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ ΤΟ 2009	35
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1.8: ΔΙΑΡΦΩΣΗ ΤΗΣ ΑΠΑ ΤΟΥ ΤΡΙΤΟΓΕΝΗ ΤΟΜΕΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ ΚΑΤΑ ΚΛΑΔΟ ΤΟ 2011	37
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1.9: ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΑΡΙΘΜΟΥ ΜΟΝΑΔΩΝ ΤΡΙΤΟΓΕΝΗ ΤΟΜΕΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ ΤΟ 2009 ΣΤΟΥΣ ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ ΚΛΑΔΟΥΣ	39
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1.10: ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΤΟΥ ΤΡΙΤΟΓΕΝΗ ΤΟΜΕΑ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ ΤΟ 2009 ΣΤΟΥΣ ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ ΚΛΑΔΟΥΣ	40
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1.11: ΠΛΗΘΟΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΑΝΑ ΝΟΜΟ.....	45
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1.12: ΕΞΑΓΩΓΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ (ΜΕΡΙΔΙΑ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ)	60
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1.13: ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΑΞΙΑΣ ΕΞΑΓΟΜΕΝΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ ΑΝΑ ΧΩΡΑ ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΥ	62
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1.14: ΜΑΘΗΤΕΣ / ΣΠΟΥΔΑΣΤΕΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 1998-2012 ΑΝΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΒΑΘΜΙΔΑ (ΠΗΓΗ: EUROSTAT)	63
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1.15: ΔΑΠΑΝΕΣ ΕΤΑΚ ΑΝΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	68
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1.16: ΑΡΙΘΜΟΣ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΕΩΝ ΚΑΙ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΗΣ ΜΕΤΑΒΟΛΗΣ ΓΙΑ ΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ ΑΝΑ ΕΤΟΣ, ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 2002-2010.....	77
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1.17: ΑΡΙΘΜΟΣ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΕΩΝ, ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΝΑΦΟΡΩΝ ΚΑΙ ΣΧΕΤΙΚΟΣ ΔΕΙΚΤΗΣ ΑΠΗΧΗΣΗΣ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΕΩΝ ΚΑΘΕ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΙΣ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΕΙΣ ΣΕ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΕΠΙΠΕΔΟ, ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΝΤΑΕΤΙΑ 2006-2010	78
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1.18: ΑΡΙΘΜΟΣ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΕΩΝ ΚΑΙ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΗΣ ΜΕΤΑΒΟΛΗΣ ΓΙΑ ΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ ΑΝΑ ΕΤΟΣ, ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 2002-2010.....	81
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1.19: ΑΡΙΘΜΟΣ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΕΩΝ, ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΝΑΦΟΡΩΝ ΚΑΙ ΣΧΕΤΙΚΟΣ ΔΕΙΚΤΗΣ ΑΠΗΧΗΣΗΣ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΕΩΝ ΚΑΘΕ ΤΕΙ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΙΣ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΕΙΣ ΣΕ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΕΠΙΠΕΔΟ, ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΝΤΑΕΤΙΑ 2006-2010	82
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2.1: ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΑΠΟΜΟΝΩΜΕΝΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ.....	96
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2.2: ΑΛΥΣΙΔΑ ΑΞΙΑΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ.....	98
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2.3: ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΈΞΥΠΝΗΣ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ.....	103

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΣΧΗΜΑΤΩΝ

ΣΧΗΜΑ 1: ΧΑΡΤΗΣ ΚΑΛΥΨΗΣ ADSL ΣΤΗΝ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟ	88
ΣΧΗΜΑ 2: ΧΑΡΤΗΣ ΚΑΛΥΨΗΣ IPTV ΣΤΗΝ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟ	89
ΣΧΗΜΑ 3: ΑΝΑΛΥΣΗ SWOT ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	91

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η ΛΚΝ ΑΝΑΛΥΣΙΣ Ε.Π.Ε. σύμφωνα με την από 10.12.2013 υπογραφείσα σύμβαση έχει αναλάβει και υλοποιεί για λογαριασμό της Περιφέρειας Πελοποννήσου και ειδικότερα της Ενδιάμεσης Διαχειριστικής Αρχής Περιφέρειας Πελοποννήσου το έργο «**Έξυπνη Εξειδίκευση Έρευνας, Τεχνολογίας και Καινοτομίας στις επιχειρήσεις και στον αγροτικό τομέα της Περιφέρειας Πελοποννήσου, για την περίοδο 2014-2020**».

Το έργο αφορά στην εκπόνηση εμπειρογνωμοσύνης για το σχεδιασμό και την κατάρτιση της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης της Περιφέρειας Πελοποννήσου για την περίοδο 2014-2020. Ειδικότερα, αντικείμενο του έργου αποτέλεσε η διαδικασία αναγνώρισης και εντοπισμού των μοναδικών χαρακτηριστικών, δυνατοτήτων και μέσων της Περιφέρειας, δίνοντας έμφαση στα συγκριτικά ανταγωνιστικά πλεονεκτήματά της και στην αποτελεσματική εμπλοκή των τοπικών παραγόντων, δημόσιων και ιδιωτικών φορέων, ώστε να εφαρμοστεί η Περιφερειακή Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης.

Η μελέτη διαρθρώνεται ως ακολούθως:

Το **Κεφάλαιο 1** παρουσιάζει την ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης Έρευνας-Καινοτομίας και Τεχνολογικής Ανάπτυξης (ΕΤΑΚ) στην Περιφέρεια Πελοποννήσου, την ανάλυση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος και της ανταγωνιστικότητας του περιφερειακού παραγωγικού συστήματος, την ανάλυση της δυνατότητας των ΤΠΕ για συμβολή τόσο στην ανάπτυξη καινοτομίας, όσο και στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας. Το κεφάλαιο καταλήγει στην εκπόνηση της Ανάλυσης Δυνατοτήτων-Αδυναμιών-Ευκαιριών-Κινδύνων (SWOT) βάσει των παραπάνω.

Το **Κεφάλαιο 2** περιέχει την ανάλυση των δυνατοτήτων της Περιφέρειας για τη δημιουργία διαφοροποίησης βασισμένης στην καινοτομία, και ειδικότερα την ανάλυση των δυνατοτήτων βιώσιμης εξειδίκευσης σε τομεακό και χωρικό επίπεδο, τη δημιουργία ενός «οράματος» για την Περιφέρεια, τους αντικειμενικούς στόχους και τους βασικούς άξονες παρεμβάσεων.

Στο **Κεφάλαιο 3**, εξειδικεύονται τα ακόλουθα: Ανάλυση προτεινόμενων δράσεων – σεναρίων ανάπτυξης στους κύριους Τομείς της Περιφέρειας (Αγροδιατροφή – Τουρισμός) αλλά και σε λοιπούς τομείς δυναμικής της Περιφέρειας (Μεταποίησης-Παραγωγής Προϊόντων εκτός του Αγροδιατροφικού Τομέα) και οριζόντιων υποστηρικτικών τομέων (ΤΠΕ, Ενέργεια, Περιβάλλον, Μεταφορές, Εφοδιαστική Αλυσίδα) και διενεργείται επιλογή των σεναρίων ανάπτυξης.

Τέλος, στα **Κεφάλαια 4 και 5** αναλύονται τα ακόλουθα:

- Προσδιορισμός της πολιτικής και του προγράμματος δράσης,
- Προσδιορισμός των δράσεων και μετρήσιμων στόχων,
- Ενσωμάτωση στη RIS3 της Περιφέρειας Πελοποννήσου μηχανισμών παρακολούθησης & αξιολόγησης,
- Ανάλυση του συστήματος τεκμηρίωσης της εφαρμογής της Στρατηγικής,

- Δράσης επικοινωνίας της Στρατηγικής στους κοινωνικούς εταίρους,
- Αποτελεσματική ενσωμάτωση της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα της Περιφέρειας Πελοποννήσου αλλά και στα Τομεακά Προγράμματα του ΕΣΠΑ 2014-2020.

Τα στοιχεία στα οποία βασίσθηκε η μελέτη είναι τα ακόλουθα:

- Στατιστικά στοιχεία Ελληνικής Στατιστικής Αρχής (ΕΛ.ΣΤΑΤ.) και Eurostat,
- Βάση δεδομένων 2.300 επιχειρήσεων της Περιφέρειας, που αντλήθηκαν μέσω της HellasStat για την τριετία 2010-2012,
- Στοιχεία από το Παρατηρητήριο Ψηφιακής Ελλάδας καθώς και το Παρατηρητήριο για τη Διοικητική Μεταρρύθμιση,
- Διοργάνωση κλαδικών/θεματικών συναντήσεων με τους οικονομικούς φορείς της Περιφέρειας με στόχευση στη διερεύνηση των στρατηγικών παρεμβάσεων στην αλυσίδα αξίας των δυναμικών κλάδων παραγωγής/υπηρεσιών της Περιφέρειας Πελοποννήσου στον Αγροδιατροφικό και Τουριστικό Τομέα. Πραγματοποιήθηκαν κλαδικές συναντήσεις με τους οικονομικούς φορείς των κλάδων: Αμπελουργίας-Οινοποιίας, Ελαιολάδου, Παραγωγής Χυμών, Τουρισμού, Οπωροκηπευτικών/λαχανικών και Μεταποίησης προϊόντων ζωικής παραγωγής,
- Έρευνα πεδίου, μέσω αποστολής δομημένων ερωτηματολογίων σε ένα επιλεγμένο αντιπροσωπευτικό δείγμα επιχειρήσεων όλων των τομέων (~1.000 επιχειρήσεις) της Περιφέρειας. Στο Παράρτημα Δ' επισυνάπτεται το ερωτηματολόγιο που δημιουργήθηκε για τον σκοπό της έρευνας (δόθηκαν 27 απαντήσεις) και στο Παράρτημα Ε' τα αποτελέσματα της επεξεργασίας των απαντήσεων,
- Διενέργεια είκοσι (20) προσωπικών συνεντεύξεων με επιχειρήσεις και συλλογικούς φορείς.

Για την εκπόνηση της Μελέτης συνεργάστηκαν τα ακόλουθα στελέχη της Ομάδας Έργου του Αναδόχου:

Δημήτρης Λιανός, Μεταλλειολόγος–Μεταλλουργός, M.Sc. Περιφερειακή Ανάπτυξη, Υπεύθυνος Έργου,

Βικτωρία Χωραφά, Οικονομολόγος, M.Sc. Περιφερειακή Ανάπτυξη, στέλεχος της ΛΚΝ ΑΝΑΛΥΣΙΣ Ε.Π.Ε.,

Κώστας Μπούτικος, Γεωπόνος – Γεωργοοικονομολόγος, στέλεχος της ΛΚΝ ΑΝΑΛΥΣΙΣ Ε.Π.Ε.,

Νίκος Βώρος, Χημικός Μηχ/κος (PhD), συνεργάτης της ΛΚΝ ΑΝΑΛΥΣΙΣ Ε.Π.Ε.

Ο Ανάδοχος επιθυμεί να εκφράσει τις ευχαριστίες του στον κ.κ. Περιφερειάρχη Πελοποννήσου και στα στελέχη της Αναθέτουσας Αρχής και ειδικότερα στο Διευθυντή και τους Προϊσταμένους των Μονάδων Α' και Β' της Ενδιάμεσης Διαχειριστικής Αρχής Περιφέρειας Πελοποννήσου για την παροχή των αναγκαίων στοιχείων και την εν γένει συμβολή τους στο έργο.

Ιούλιος 2014

0. ΕΠΙΤΕΛΙΚΗ ΣΥΝΟΨΗ (EXECUTIVE SUMMARY)

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΕΞΥΠΝΗΣ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 2014-2020

Η Περιφερειακή Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης ως εκ των προτέρων αιρεσιμότητα για τα περιφερειακά προγράμματα της νέας προγραμματικής περιόδου 2014-2020

Η Περιφερειακή Στρατηγική της Έξυπνης Εξειδίκευσης (RIS3: Research and Innovation Strategies for Smart Specialization), αποτελεί ένα κείμενο πολιτικής-στρατηγικής της Περιφέρειας το οποίο, βάσει των Κανονισμών της ΕΕ, είναι υποχρεωτικό να συνοδεύει τα περιφερειακά προγράμματα για την νέα προγραμματική περίοδο 2014-2020. Η έγκριση της Περιφερειακής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης είναι ένα από τα προαπαιτούμενα που θέτει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την έγκριση του ΠΕΠ Πελοποννήσου 2014-2020.

Η Έξυπνη Εξειδίκευση αποσκοπεί στον εντοπισμό των μοναδικών χαρακτηριστικών της Περιφέρειας Πελοποννήσου, επισημαίνοντας τα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα της Περιφέρειας, εστιάζοντας στους κλάδους-πρωταθλητές της περιφερειακής οικονομίας και στοχεύοντας στην ενίσχυση των περιφερειακών συστημάτων καινοτομίας, μεγιστοποίηση των ροών γνώσης και διάχυση των οφελών της καινοτομίας σε όλο το εύρος της περιφερειακής οικονομίας.

Μεθοδολογία εκπόνησης Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης (RIS3) για την Πελοπόννησο

Η εκπόνηση της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης (RIS3) για την Περιφέρεια Πελοποννήσου ανατέθηκε σε εξωτερικό Σύμβουλο - Εμπειρογνώμονα. Η κατάρτιση της RIS3 της Περιφέρειας περιελάμβανε τα ακόλουθα στάδια:

1. Ανάλυση Υφιστάμενης Κατάστασης: Ανάλυση Περιφερειακού Περιβάλλοντος Έρευνας, Τεχνολογίας – Καινοτομίας, Επιχειρηματικού Δυναμικού και Πλαισίου Διακυβέρνησης,
2. Εκπόνηση ανάλυσης SWOT: Προσδιορισμός Δυνατοτήτων-Αδυναμιών-Ευκαιριών-Κινδύνων για την Περιφέρεια Πελοποννήσου,
3. Κατάρτιση Περιφερειακού Οράματος – Οριοθέτηση στόχων της RIS3,
4. Επιλογή Προτεραιοτήτων, Τομέων και Κλάδων,
5. Προσδιορισμός Μίγματος Πολιτικής – Ενδεικτικών Δράσεων,
6. Σχεδιασμός συστήματος παρακολούθησης και αξιολόγησης της RIS3,
7. Πρόταση χρηματοδότησης προτεινόμενων δράσεων της RIS3 από το ΠΕΠ Πελοποννήσου και τα Τομεακά Προγράμματα της περιόδου 2014-2020.

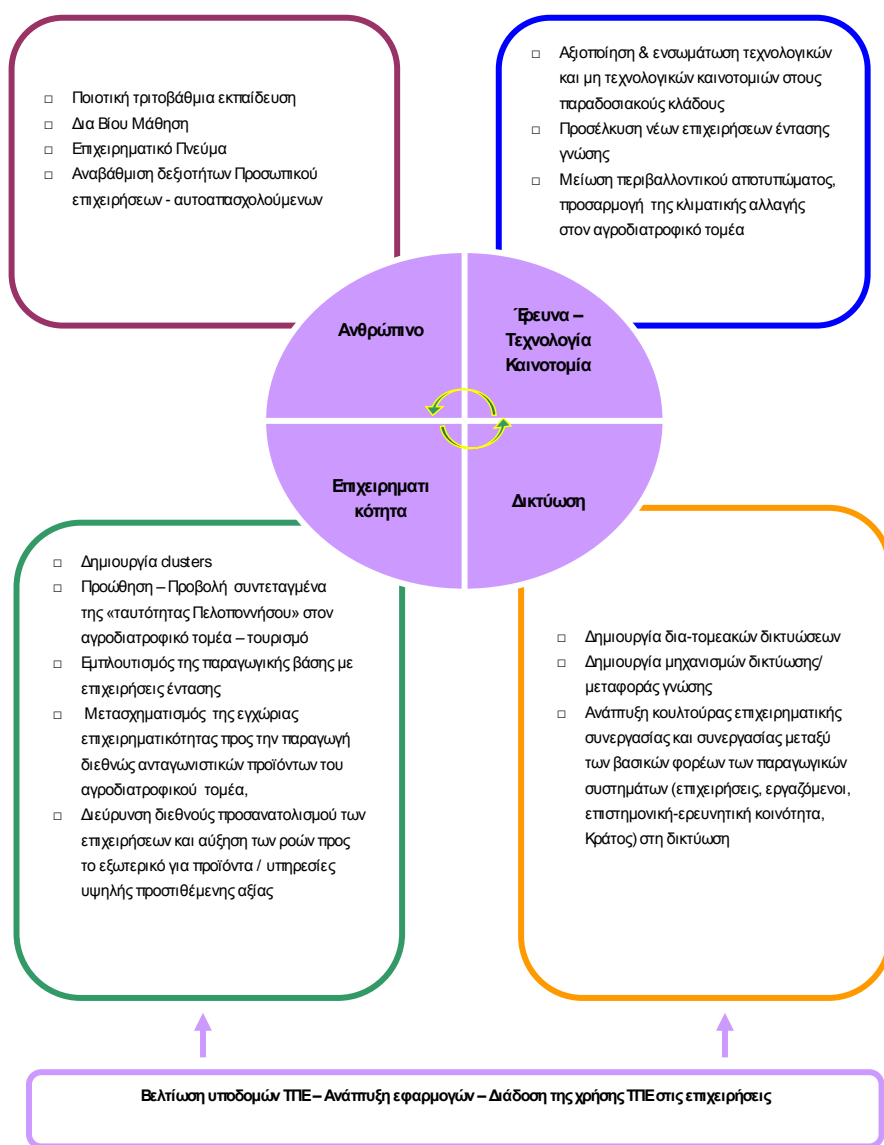
Για την εκπόνηση της Περιφερειακής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης καταβλήθηκε κάθε δυνατή προσπάθεια για την κινητοποίηση του περιφερειακού επιχειρηματικού και ερευνητικού δυναμικού, χωρίς όμως να καταστεί πλήρως εφικτή η επίτευξη του στόχου. Ειδικότερα, για την ενημέρωση /καταγραφή των απόψεων των φορέων της αυτοδιοίκησης, των Επιμελητηρίων, των επιχειρήσεων, των εκπαιδευτικών/ ερευνητικών κέντρων και των Ανωτάτων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων η Περιφέρεια διοργάνωσε σε χρονικό διάστημα ενός έτους:

- ✓ Τρεις ανοιχτές ημερίδες,
- ✓ Έξι (6) εργαστήρια (Workshops) με εκπροσώπους επιχειρήσεων και ερευνητικών κέντρων ακαδημαϊκών φορέων. Τα εργαστήρια που διοργανώθηκαν αφορούσαν τους υποκλάδους του οίνου, εσπεριδοειδών, ελαιολάδου, τουρισμού, θερμοκηπιακών καλλιεργειών, κτηνοτροφίας.

- ✓ Παράλληλα, υπήρξε συνεχής διαβούλευση με τις αρμόδιες Εθνικές Αρχές (Υπουργείο Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας – ΕΥΣΣΑΠ, Γενική Γραμματεία Έρευνας Τεχνολογίας (ΓΓΕΤ), Υπουργείο Εργασίας και συμμετοχή στο Δίκτυο για την Έξυπνη Εξειδίκευση.
- ✓ Αποστολή 1.000 ερωτηματολογίων σε επιχειρήσεις της Περιφέρειας,
- ✓ Διενέργεια είκοσι (20) προσωπικών συνεντεύξεων με επιχειρήσεις και συλλογικούς φορείς.

Στόχοι Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης για την Περιφέρεια Πελοποννήσου

Οι στόχοι της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης αρχικά διαρθρώνονται σε τέσσερις ενότητες παρεμβάσεων και μια οριζόντια που αφορά τη βελτίωση των υποδομών ευρυζωνικότητας και την αύξηση της χρήσης ΤΠΕ από επιχειρήσεις και αποτυπώνονται στο ακόλουθο Διάγραμμα.

Διάγραμμα 1. Στόχοι της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης στην Περιφέρεια Πελοποννήσου

Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης για την Περιφέρεια Πελοποννήσου ανά Τομέα

Από την συνδυαστική αξιοποίηση βιβλιογραφικών δεδομένων, ερευνών πεδίου και διαβούλευσης προέκυψαν οι τομείς και οι κλάδοι που εστιάζεται η Περιφερειακή Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης στην Περιφέρεια Πελοποννήσου:

Αγροδιατροφικός Τομέας

Τουρισμός – Πολιτισμός & Δημιουργική Βιομηχανία

Μεταποιητική Βιομηχανία και Λοιποί Δυναμικοί Τομείς (παραγωγή προϊόντων ξύλου, μετάλλου, προϊόντων από μη μεταλλικά ορυκτά, παραγωγή ειδών από πλαστικό, ειδών συσκευασίας, μηχανημάτων, οργάνων και δομικών υλικών, μαρμάρου)

Οριζόντιοι Υποστηρικτικοί Τομείς (ΤΠΕ, Ενέργεια, Περιβάλλον, Μεταφορές, Εφοδιαστική Αλυσίδα)

Ενδεικτικοί τύποι δράσεων στο πλαίσιο της Περιφερειακής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης

- ο Ενίσχυση της αναβάθμισης, συμπλήρωσης ή / και επέκτασης ή και δημιουργίας ερευνητικών υποδομών στην Πελοπόννησο,
- ο Δημιουργία και λειτουργία υποστηρικτικού μηχανισμού και μέσων για ίδρυση ή / και ανάπτυξη καινοτόμων επιχειρήσεων. Προβλέπεται στα πλαίσια της δράσης η χρηματοδότηση της δημιουργίας μηχανισμού /δομής μεταφοράς καινοτομίας/ παροχής υποστήριξης προς τις ΜΜΕ και στήριξης της καινοτόμου επιχειρηματικότητας.
- ο Προώθηση της έρευνας και της καινοτομίας, ή / και της χρήσης των αποτελεσμάτων έρευνας και τεχνολογίας, στην παραγωγική και εμπορική δραστηριότητα, υφιστάμενων και νέων ΜΜΕ.
- ο Ενίσχυση των συμφωνητικών συνεργασίας μεταξύ επιχειρήσεων και φορέων έρευνας και καινοτομίας για ενσωμάτωση των αποτελεσμάτων της έρευνας / τεχνολογίας και καινοτομιών στη παραγωγική και λειτουργική διαδικασία των επιχειρήσεων.
- ο Ενίσχυση επιχειρήσεων για την αξιοποίηση καινοτομιών και προϊόντων έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης για την βελτίωση της παραγωγικής τους δραστηριότητας ή / και για την ανάπτυξη νέων προϊόντων.
- ο Ενίσχυση / υποστήριξη της ίδρυσης καινοτόμων επιχειρήσεων, με προτεραιότητα για την αξιοποίηση τοπικών αγροτικών προϊόντων δεύτερης μεταποίησης και μέσω υποστηρικτικών και χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών.
- ο Ενίσχυση της εκπόνησης και εφαρμογής επιχειρηματικών σχεδίων υφιστάμενων επιχειρήσεων για ανάπτυξη νέων προϊόντων και υπηρεσιών, κατά προτεραιότητα με τη χρήση καινοτομιών.
- ο Ενίσχυση / υποστήριξη των επιχειρήσεων για ανάπτυξη Έρευνας / Τεχνολογίας και καινοτομιών στη παραγωγή και διάθεση των προϊόντων τους στο εξωτερικό, με τοπική προέλευση των ενδιάμεσων ή / και πρώτων υλών.
- ο Ενίσχυση / υποστήριξη των επιχειρήσεων για την προώθηση στο εξωτερικό των μεταποιημένων προϊόντων τοπικής προέλευσης με την αξιοποίηση των αποτελεσμάτων έρευνας και τεχνολογίας που ανέπτυξαν οι ίδιες.
- ο Δράσεις υποστήριξης (mentoring, κλπ) για τη συνένωση μικρών επιχειρήσεων με στόχο τις οικονομίες κλίμακας, μείωση κόστους κλπ και την αύξηση της εξωστρέφειας τους.

Ειδικότερα για την προώθηση της καινοτομίας ως προς την χρήση ΤΠΕ από τις επιχειρήσεις:

- ο Ενίσχυση επενδύσεων για ανάπτυξη ηλεκτρονικού εμπορίου (όπως ηλεκτρονικό επιχειρείν ή / και Digital Marketing).
- ο Ενίσχυση υφιστάμενων ή νέων επιχειρήσεων, για ανάπτυξη ή / και χρήση τεχνολογιών ΤΠΕ, στις επιχειρηματικές τους δραστηριότητες
- ο Ενίσχυση των δημόσιων υπηρεσιών και οργανισμών της Περιφέρειας για δημιουργία και λειτουργία υποδομής παροχής υψηλού επιπέδου υπηρεσιών προς τους πολίτες και τις επιχειρήσεις.

- ο Ενίσχυση των φορέων του τομέα της υγείας στη Περιφέρεια για ανάπτυξη υποδομών και υπηρεσιών ηλεκτρονικής υγείας, κυρίως στις απομακρυσμένες εσωτερικές ζώνες της Περιφέρειας.
- ο Ενίσχυση των φορέων πολιτισμού και της Τοπικής Αυτοδιοίκησης της Περιφέρειας, για ανάπτυξη υποδομών και υπηρεσιών ηλεκτρονικής προβολής των πολιτιστικών πόρων της Περιφέρειας.

Σε ότι αφορά τον τομέα Τουρισμού-Πολιτισμού:

- ο Ενίσχυση των επενδύσεων για την προστασία και αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς.
- ο Χρηματοδότηση δημιουργίας συστήματος Destination Management System (DMS).
- ο Δημιουργία δικτύου Πολιτιστικών Διαδρομών, Γαστρονομικών Διαδρομών, Οικοτουριστικών Διαδρομών.
- ο Οργάνωση-Στελέχωση και Λειτουργία Παρατηρητηρίου Τουρισμού/Πολιτισμού, ως υποδιεύθυνση της δομής του Κέντρου Μεταφοράς Τεχνολογίας και Καινοτομίας Πελοποννήσου.

Οι Στρατηγικές Προτεραιότητες και οι **ενδεικτικές** επιμέρους δράσεις ανά προϊόντική αλυσίδα αξίας παρουσιάζονται συνοπτικά ακολούθως για τους δύο πιο δυναμικούς τομείς της Περιφέρειας Πελοποννήσου:

A. Πρωτογενής Τομέας – Αγροδιατροφή και Γαστρονομία

Προτεραιότητες:

- Παραγωγή νέων αγροδιατροφικών προϊόντων/πιστοποίηση ποιότητας υφιστάμενων,
- Ποιότητα, πιστοποίηση και εξωστρέφεια,
- Ενδυνάμωση του ανθρώπινου δυναμικού,
- Χρήση των ΤΠΕ για την αγροδιατροφή και το Περιβάλλον,
- Ανάδειξη της Πελοποννησιακής γαστρονομίας

Στρατηγικές Δράσεις:

- Συντονισμός της ανάπτυξης του γαστρονομικού τουρισμού μέσω ενός κεντρικού φορέα σε επίπεδο Περιφέρειας,
- Δημιουργία Τοπικού Σήματος Ποιότητας,
- Καταγραφή και Ανάπτυξη του Γαστρονομικού Τουριστικού Χαρτοφυλακίου της Πελοποννήσου,
- Προβολή και Επικοινωνία,
- Έρευνα και Ανάπτυξη,
- Κατάρτιση,
- Τοπικές Διασυνεργασίες και Δικτύωση (Clusters)

B. Τουρισμός-Πολιτισμός και Δημιουργική Βιομηχανία

Προτεραιότητες:

- Διεύρυνση της αλυσίδας αξίας,
- Διαφοροποίηση/αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος,
- Συσχέτιση τουρισμού και δημιουργικής βιομηχανίας,

Στρατηγικές Δράσεις:

- Δημιουργία τοπικού σήματος ποιότητας καταλυμάτων και τουριστικών υπηρεσιών,
- Αναβάθμιση των καταλυμάτων σε ανώτερο επίπεδο υπηρεσιών: Χρηματοδότηση των αναγκαίων παρεμβάσεων για την αναβάθμιση των καταλυμάτων και την συμμόρφωση με τις ανάγκες του σήματος ποιότητας (παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών, εκπαίδευση προσωπικού, ενισχύσεις επενδύσεων),
- Ανακαίνιση και τουριστική αξιοποίηση από επιχειρήσεις μεταποίησης, παραδοσιακών βιομηχανικών εγκαταστάσεων και κτιρίων ιδιαίτερης αρχιτεκτονικής αξίας,
- Χρήση ΤΠΕ και καθαρών τεχνολογιών,

- Χρηματοδότηση νέων επιχειρήσεων (start-ups),
- Υποστήριξη της δημιουργίας cluster με τον γαστρονομικό τομέα,
- Ενθάρρυνση συνεργασιών ανάμεσα σε ξενοδόχους και παραγωγούς,
- Διασύνδεση του τουρισμού με τον Πολιτισμό και αξιοποίηση της πλούσιας ιστορικής κληρονομιάς,
- Ανάπτυξη συνδυασμών εναλλακτικών μορφών τουρισμού,
- Δημιουργία e-υπηρεσιών και e-περιεχομένου για την υποστήριξη των εναλλακτικών μορφών τουρισμού,
- Ευαισθητοποίηση τουριστικών επιχειρήσεων για τις δυνατότητες που προσφέρει η διαφοροποίηση,
- Παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών προς τις επιχειρήσεις για την είσοδο τους σε συγκεκριμένες αγορές εναλλακτικού τουρισμού,
- Ενέργειες διάδοσης της Πελοποννησιακής κουζίνας και απνομή σήματος,
- Ανάπτυξη του τουρισμού σε αρμονία με το περιβάλλον (δράσεις ενίσχυσης πράσινου τουρισμού).

Προτεινόμενες δράσεις – Ιεράρχηση Προτεραιοτήτων

Μη περιοριστικές προτεινόμενες/ιεραρχημένες δράσεις ανά τομέα προβλέπονται μέσω της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης της Περιφέρειας ως ακολούθως:

A. Αγροδιατροφικός Τομέας

Στοχευμένα **συνεργατικά ερευνητικά και τεχνολογικά έργα** για την επίλυση τεχνολογικών προκλήσεων του αγροδιατροφικού τομέα (πρωτογενής παραγωγή και μεταποίηση) ενδεικτικά:

- Υποστήριξη ώριμων ερευνητικών δράσεων: (Πιστοποίηση προέλευσης προϊόντων, Βελτίωση και διατήρηση πολλαπλασιαστικού υλικού, αύξηση παραγωγικότητας και ποιότητας φυτικού και ζωικού κεφαλαίου και Πιστοποίηση γευσιγνωστικών χαρακτηριστικών προϊόντων – ανάδειξη διατροφικών πλεονεκτημάτων),
- Υποστηρικτικά έργα τεχνοοικονομικής βελτίωσης (εξοικονόμηση ενέργειας, μείωση περιβαλλοντικού αποτυπώματος, εισαγωγή ΤΠΕ και αυτοματισμών στην παραγωγική αλυσίδα, Μείωση κόστους συγκομιδής, μεταφοράς) και έργα οργανωσιακής καινοτομίας (βελτίωση ποιότητας προϊόντων, δράσεις marketing/branding, υποστήριξη κτηνοτροφικών πάρκων και τεχνητών λειμώνων),
- Υποστήριξη ερευνητικών και τεχνολογικών υποδομών και ανθρώπινων πόρων στον αγροδιατροφικό τομέα (υποστήριξη διαπιστευμένων αναλυτικών εργαστηρίων για ελέγχους ποιότητας και πιστοποιήσεις και υποστήριξης κινητικότητας ερευνητών προς τις επιχειρήσεις),
- Τυποποίηση και αναβάθμιση προστιθέμενης αξίας τοπικών αγροτικών προϊόντων και μεταποιημένων προϊόντων, αξιοποίηση και ανάδειξη των ιδιαίτερων οργανοληπτικών χαρακτηριστικών συγκεκριμένων ελληνικών προϊόντων (Προστατευόμενης Ονομασίας Προέλευσης □ ΠΟΠ ή Προστατευόμενης Γεωγραφικής Ένδειξης □ ΠΓΕ) σε συνδυασμό με πιθανή ανάπτυξη νέων προϊόντων για ειδικές ομάδες καταναλωτών και για ειδικές χρήσεις.

Λοιπές Υποστηρικτικές δράσεις:

- Clustering - Δικτυώσεις επιχειρήσεων αγροδιατροφικού τομέα με ερευνητικά ιδρύματα της χώρας,
- Δημιουργία Περιφερειακού κέντρου επιχειρηματικής καινοτομίας (παρακολούθηση κλάδου, έρευνες αγοράς, διάγνωση αναγκών και innovation benchmarking),
- Βράβευση καινοτομικών ιδεών για τον αγροδιατροφικό τομέα,
- Ενίσχυση συνεργασίας του πρωτογενούς τομέα με την μεταποίηση (συμβολαιακή γεωργία, ολοκληρωμένη γεωργία, Γεωργία Ακριβείας, οργανική γεωργία, και βιολογική γεωργία),

- Νέα επιχειρηματικότητα στον αγροδιατροφικό τομέα (υποστήριξη δημιουργίας νέων επιχειρήσεων) - Υποστήριξη ανάπτυξης start-ups,
- Υποδομές και πιλοτικές μονάδες για την παροχή τεχνολογικών υπηρεσιών προς τον αγροδιατροφικό τομέα (σχεδιασμός νέων προϊόντων, συσκευασία, κ.λπ.),
- Συνεργατική καινοτομία και διασύνδεση του αγροδιατροφικού τομέα με τον τουρισμό και πολιτισμό, την παράδοση και την ιστορία.

Τουρισμός – Πολιτισμός και Δημιουργική Βιομηχανία

- Επενδύσεις για την αναβάθμιση υφιστάμενων τουριστικών υποδομών (αναβάθμιση κατηγορίας) και υποστήριξης πρόσβασης σε ΑΜΕΑ,
- Ανάπτυξη/Εφαρμογή σύγχρονων μεθόδων προώθησης, marketing, πωλήσεων και διεθνοποίησης των δραστηριοτήτων των επιχειρήσεων, προώθηση νέων επιχειρηματικών μοντέλων και παρακολούθησης των αναγκών των πελατών και της αγοράς (περιλαμβάνει και δράσεις εκπαίδευσης στελεχών του τουριστικού τομέα),
- Επενδύσεις/Εφαρμοσμένη καινοτομία για την μείωση του λειτουργικού κόστους επιχειρήσεων (εξοικονόμηση ενέργειας, ύδατος, μείωση κόστους περιβαλλοντικής διαχείρισης),
- Οργανωσιακή καινοτομία (μέτρηση και βελτίωση παραγωγικής διαδικασίας, branding, marketing, κ.ά.),
- Ανάπτυξη συνεργασίας μεταξύ επιχειρήσεων, δημόσιων και ακαδημαϊκών φορέων με συναφές αντικείμενο (τουριστικές επιχειρήσεις, Υπουργείο Τουρισμού, ΕΟΤ, Πανεπιστήμια ή σχολές με αντίστοιχα τμήματα),
- Ανάπτυξη clusters με τον αγροδιατροφικό τομέα, τον πολιτισμό, τον τομέα της υγείας και την λοιπή τοπική παραγωγή (βιοτεχνία),
- Υποστήριξη δράσεων πιστοποίησης για την λήψη σημάτων/πιστοποιητικών ποιότητας,
- Παροχή υπηρεσιών εκπαίδευσης για ειδικό τουριστικό προϊόν (περιηγητικός τουρισμός, τουρισμός υγείας, αθλητικός τουρισμός, γαστρονομικός τουρισμός - τοπική κουζίνα κλπ),
- Συμμετοχή σε διαπεριφερειακούς και εθνικούς οργανισμούς για προώθηση του θεματικού τουρισμού,
- Προώθηση τεχνολογιών Διαχείρισης περιεχομένου στον τουρισμό, όπως : Ανάπτυξη συστήματος Διαχείρισης Προορισμού (DMS) και του αντίστοιχου θεσμικού φορέα (DMO), Εφαρμογές εικονικής περιήγησης, Συστήματα διαχείρισης κρατήσεων,
- Νέα επιχειρηματικότητα στον κλάδο και υποστήριξη δημιουργίας νέων επιχειρήσεων και υποστηρικτικών δομών,
- Αναγκαίες επενδύσεις σε υποδομές και εξοπλισμό ιδιαίτερα σε σχέση με την εξυπηρέτηση των ΑΜΕΑ αλλά και ατόμων της τρίτης ηλικίας,
- Δημιουργία e-υπηρεσιών και e-περιεχομένου που μπορεί να χρησιμοποιηθεί τόσο από προσωπικούς υπολογιστές όσο και από ταμπλέτες και έξυπνα τηλέφωνα που θα υποστηρίζει τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού,
- Δράσεις για την ενίσχυση / ανάδειξη smart cities.

Μεταποιητική Βιομηχανία και Λοιποί Δυναμικοί Τομείς

Επιπρόσθετα των κύριων τομέων αγροδιατροφής και τουρισμού και του καλαθιού δράσεων η Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης της Περιφέρειας προτείνει την ενσωμάτωση δράσεων και για άλλους δυναμικούς τομείς της Περιφέρειας όπως: Παραγωγικές μεταποιητικές επιχειρήσεις (κυρίως) του κατασκευαστικού κλάδου, παραγωγή προϊόντων ξύλου, μετάλλου, προϊόντων από μη μεταλλικά ορυκτά, παραγωγή ειδών από πλαστικό, ειδών συσκευασίας, μηχανημάτων, οργάνων και δομικών υλικών.

Οι κλάδοι αυτοί πρέπει να υποστηριχθούν εξίσου μέσω των προγραμμάτων διότι συμβάλλουν σημαντικά στην περιφερειακή απασχόληση και στο ΑΕΠ και επιπρόσθετα μπορούν να αποτελέσουν κλάδους υποστήριξης των τομέων αγροδιατροφής και τουρισμού - πολιτισμού με έμφαση στον εκσυγχρονισμό, την αιεφόρο ανάπτυξη και τη μείωση του περιβαλλοντικού αποτυπώματος συνολικά των επιχειρήσεων όλων των τομέων.

Κατά συνέπεια, οι αναπτυξιακές δράσεις που θα τύχουν υλοποίησης για τον αγροδιατροφικό τομέα και τον τουρισμό-πολιτισμό θα πρέπει οπωσδήποτε να διεκδικήσουν την ευρύτερη δυνατή συμμετοχή και των ανωτέρω κλάδων με στόχο την ανάπτυξη συνέργειας σε επίπεδο εισροών σε όλη την αλυσίδα αξίας προϊόντων και υπηρεσιών.

Οριζόντιοι Υποστηρικτικοί Τομείς (ΤΠΕ, Ενέργεια, Περιβάλλον, Μεταφορές, Εφοδιαστική Αλυσίδα)

Για την υποστήριξη – προώθηση της καινοτομίας στους οριζόντιους αυτούς τομείς η RIS3 για την Πελοπόννησο προβλέπει κυρίως μεταξύ άλλων:

- Προώθηση/Υποστήριξη δράσεων ηλεκτρονικού εμπορίου (e-commerce) και e-marketing / e-branding),
- Ανάπτυξη εργαλείων ΤΠΕ, λογισμικό και εφαρμογών τόσο για βιομηχανική χρήση, αυτοματισμών και ανάπτυξη τεχνολογιών στην παραγωγή προϊόντων όσο και για την παροχή ποιοτικών και εξειδικευμένων – καινοτομικών υπηρεσιών,
- Ανάπτυξη συστημάτων μέτρησης και βελτίωσης ποιότητας σε προϊόντα και υπηρεσίες (life-cycle assessment),
- Ανάπτυξη εργαλείων και εφαρμογών για τη βελτίωση της ενεργειακής εξοικονόμησης και αποδοτικότητας στην παραγωγή προϊόντων και την μείωση του περιβαλλοντικού αποτυπώματος,
- Ανάπτυξη εξειδικευμένων συστημάτων για τη βελτιστοποίηση των μεταφορών, της αποθήκευσης, της εφοδιαστικής αλυσίδας (optimization) με τελικό στόχο τη βελτιστοποίησης αλυσίδας αξίας (value chain),
- Κουπόνια καινοτομίας προς τις επιχειρήσεις και μηχανικούς – επιστήμονες για τους υποστηρικτικούς τομείς, με σκοπό την προμήθεια τεχνογνωσίας ανάπτυξης των κύριων τομέων,
- Νέα επιχειρηματικότητα στον κλάδο και υποστήριξη δημιουργίας νέων επιχειρήσεων & Υποστήριξη ανάπτυξης τεχνολογικών start-up των σημαντικών υποστηρικτικών κλάδων,
- Χρηματοδότηση και εγγυοδοτικά σχήματα για την ανάληψη επιχειρηματικού- καινοτομικού κινδύνου,
- Προώθηση σύγχρονων μοντέλων χρηματοδότησης επενδύσεων έργων ενεργειακής βελτίωσης και περιβαλλοντικής τεχνολογίας (ΣΔΙΤ, τύπου ESCO, κλπ),
- Εκπαίδευση και ευαισθητοποίηση του τεχνικού προσωπικού σε καινοτόμες πρακτικές βασισμένες στις αρχές της περιβαλλοντικής προστασίας, της εξοικονόμησης, ενέργειας, της χρήσης νέων υλικών, των ευφυών μεταφορών κλπ.

Σε ότι αφορά το κομμάτι της υποστήριξης και αναβάθμισης του ανθρώπινου δυναμικού μέσω κονδυλίων του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου η RIS3 της Πελοποννήσου προβλέπει:

- Δράσεις κατάρτισης ανέργων κυρίως αυξημένων εκπαιδευτικών προσόντων
- Δράσεις κατάρτισης για την προσαρμογή των εργαζομένων σε επιχειρήσεις

Πρόταση ενδεικτικής κατανομής των δράσεων της Περιφερειακής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης ανά Ταμείο και Επιχειρησιακό Πρόγραμμα

ΠΕΠ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ – ΕΤΠΑ

- Ενίσχυση της αναβάθμισης, συμπλήρωσης ή / και επέκτασης ή και δημιουργίας ερευνητικών υποδομών στην Πελοπόννησο,
- Δημιουργία και λειτουργία υποστηρικτικού μηχανισμού και μέσων για ίδρυση ή / και ανάπτυξη καινοτόμων επιχειρήσεων. Προβλέπεται στα πλαίσια της δράσης η χρηματοδότηση της δημιουργίας μηχανισμού /δομής μεταφοράς/ καινοτομίας/ παροχής υποστήριξης προς τις ΜΜΕ και στήριξης της καινοτόμου επιχειρηματικότητας. Η χρηματοδοτική στήριξη θα είναι φθίνουσα με στόχο στο τέλος της περιόδου επιλεξιμότητας να είναι αυτοχρηματοδοτούμενος, βασικό χαρακτηριστικό της λειτουργίας του είναι το ολιγομελές προσωπικό και μεγάλο πλέγμα εξωτερικών συνεργατών. Εκτιμώμενος Προϋπολογισμός 500.000 €.
- Προώθηση της έρευνας και της καινοτομίας, ή / και της χρήσης των αποτελεσμάτων έρευνας και τεχνολογίας, στην παραγωγική και εμπορική δραστηριότητα, υφιστάμενων και νέων ΜΜΕ.
- Ενίσχυση των συμφωνητικών συνεργασίας μεταξύ επιχειρήσεων και φορέων έρευνας και καινοτομίας για ενσωμάτωση των αποτελεσμάτων της έρευνας / τεχνολογίας και καινοτομιών στη παραγωγική και λειτουργική διαδικασία των επιχειρήσεων.
- Ενίσχυση επιχειρήσεων για την αξιοποίηση καινοτομιών και προϊόντων έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης για την βελτίωση της παραγωγικής τους δραστηριότητας ή / και για την ανάπτυξη νέων προϊόντων.
- Ενίσχυση / υποστήριξη της ίδρυσης καινοτόμων επιχειρήσεων, με προτεραιότητα για την αξιοποίηση τοπικών αγροτικών προϊόντων δεύτερης μεταποίησης και μέσω υποστηρικτικών και χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών (Από το Ταμείο Στήριξης Επιχειρηματικότητας ένα ποσό της τάξης του 10 - 20% προτείνεται να δοθεί για την δημιουργία χρηματοδοτικού εργαλείου (πχ δημιουργία Venture capital) για καινοτόμα επενδυτικά σχέδια. Το ακριβές ποσό και το είδος του χρηματοδοτικού εργαλείου θα προσδιορισθεί κατά τη φάση της μελέτης του Περιφερειακού χρηματοδοτικού εργαλείου).
- Ενίσχυση της εκπόνησης και εφαρμογής επιχειρηματικών σχεδίων υφιστάμενων επιχειρήσεων για ανάπτυξη νέων προϊόντων και υπηρεσιών, κατά προτεραιότητα με τη χρήση καινοτομιών.
- Ενίσχυση / υποστήριξη των επιχειρήσεων για ανάπτυξη Έρευνας / Τεχνολογίας και καινοτομιών στη παραγωγή και διάθεση των προϊόντων τους στο εξωτερικό, με τοπικής προέλευσης των ενδιάμεσων ή / και πρώτων υλών.
- Ενίσχυση / υποστήριξη των επιχειρήσεων για την προώθηση στο εξωτερικό των μεταποιημένων προϊόντων τοπικής προέλευσης με την αξιοποίηση των αποτελεσμάτων έρευνας και τεχνολογίας που ανέπτυξαν οι ίδιες.
- Δράσεις υποστήριξης (mentoring, κλπ) για τη συνένωση μικρών επιχειρήσεων με στόχο τις οικονομίες κλίμακας, μείωση κόστους κλπ και την αύξηση της εξωστρέφειας τους.

Ειδικότερα για την προώθηση της καινοτομίας ως προς τη χρήση ΤΠΕ από τις επιχειρήσεις:

- Ενίσχυση επενδύσεων για ανάπτυξη ηλεκτρονικού εμπορίου (όπως ηλεκτρονικό επιχειρείν ή / και Digital Marketing).
- Ενίσχυση υφιστάμενων ή νέων επιχειρήσεων, για ανάπτυξη ή / και χρήση τεχνολογιών ΤΠΕ, στις επιχειρηματικές τους δραστηριότητες
- Ενίσχυση των δημόσιων υπηρεσιών και οργανισμών της Περιφέρειας για δημιουργία και λειτουργία υποδομής παροχής υψηλού επιπέδου υπηρεσιών προς τους πολίτες και τις επιχειρήσεις.
- Ενίσχυση των φορέων του τομέα της υγείας στη Περιφέρεια για ανάπτυξη υποδομών και υπηρεσιών ηλεκτρονικής υγείας, κυρίως στις απομακρυσμένες εσωτερικές ζώνες της Περιφέρειας.

- Ενίσχυση των φορέων πολιτισμού και της Τοπικής Αυτοδιοίκησης της Περιφέρειας, για ανάπτυξη υποδομών και υπηρεσιών ηλεκτρονικής προβολής των πολιτιστικών πόρων της Περιφέρειας.

Σε ότι αφορά τον τομέα Τουρισμού-Πολιτισμού:

- Ενίσχυση των επενδύσεων για την προστασία και αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς.
- Χρηματοδότηση δημιουργίας συστήματος Destination Management System (DMS).
- Δημιουργία δικτύου Πολιτιστικών Διαδρομών, Γαστρονομικών Διαδρομών, Οικοτουριστικών Διαδρομών.
- Οργάνωση-Στελέχωση και Λειτουργία Παρατηρητηρίου Τουρισμού/Πολιτισμού, ως υποδιεύθυνση της δομής του Κέντρου Μεταφοράς Τεχνολογίας και Καινοτομίας Πελοποννήσου.

ΠΕΠ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ – ΕΚΤ

- Δράσεις κατάρτισης ανέργων κυρίως αυξημένων εκπαιδευτικών προσόντων με έμφαση στην Συμβουλευτική Υποστήριξη ανέργων για ίδρυση επιχειρήσεων.
- Δράσεις κατάρτισης για την προσαρμογή των εργαζομένων σε επιχειρήσεις

ΠΕΠ Πελοποννήσου (ΕΓΤΑΑ) (Εκχώρηση από ΠΑΑ 2014-2020)

- Σύσταση επιχειρησιακής ομάδας στον κλάδο του οίνου με έμφαση στην παραγωγή και πιστοποίηση γενετικού πολλαπλασιαστικού υλικού των τοπικών ποικιλιών,
- Σύσταση επιχειρησιακής ομάδας για τις θερμοκηπιακές καλλιέργειες, έμφαση στην προσαρμογή των παραδοσιακών θερμοκηπίων λαχανικών σε νέες τεχνολογίες και τεχνικές (υδροπονία, αεροπονία), επέκταση σε νέα είδη,
- Σύσταση επιχειρησιακής ομάδας για την εφαρμογή Γεωργίας Ακριβείας σε επιλεγμένες καλλιέργειες.

ΤΟΜΕΑΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΤΑ (ΕΠΑΝΕΚ-ΕΤΠΑ & ΠΑΑ 2014-2020-ΕΓΤΑΑ)

- Χρηματοδότηση μελετών οργανοληπτικών χαρακτηριστικών και χρήσης στην κοσμετολογία παραδοσιακών αγροτικών προϊόντων (λάδι, μέλι, κλπ),
- Προώθηση Ιατρικού Τουρισμού,
- Οριζόντιες δράσεις (κουπόνια καινοτομίας, Δημιουργία Τεχνολογικών/ Επιχειρηματικών/ Εμπορευματικών Πάρκων),
- Επέκταση Ευρυζωνικών Δικτύων,
- Ανάπτυξη πρότυπων μεθόδων διαχείρισης βοσκοτόπων,
- Σχεδιασμός –εγκατάσταση-λειτουργία πρότυπων κτηνοτροφικών πάρκων,
- Βελτίωση βοσκοικανότητας πτωχών σε οργανική ουσία εδαφών σε ορεινές και επικλινείς περιοχές,
- Αξιοποίηση παραπροϊόντων Τυροκομείων, Ελαιοτριβείων με πιλοτική εφαρμογή σε επιδεικτικές μονάδες.

Σύστημα αποτελεσματικής εφαρμογής και παρακολούθησης / αξιολόγησης της υλοποίησης των δράσεων Έξυπνης Εξειδίκευσης

Η Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης απαιτεί την οργάνωση ενός καλούμενου ως Συστήματος Διακυβέρνησης που αποτελεί βασικό στοιχείο της, με τρόπο προσαρμοσμένο σε κάθε Περιφέρεια διακριτά. Η Περιφέρεια Πελοποννήσου είναι απαραίτητο να ενσωματώσει από την αρχή της υλοποίησης της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης μηχανισμούς παρακολούθησης και αξιολόγησης. Η παρακολούθηση θα αφορά στην πρόοδο της εφαρμογής των δράσεων, ενώ η αξιολόγηση θα

εξετάζει κατά πόσο προσεγγίζονται οι επιμέρους στρατηγικοί στόχοι, βάσει μετρήσιμων δεικτών σε κάθε στάδιο υλοποίησης και στο πλαίσιο της Έξυπνης Εξειδίκευσης (RIS 3). Στα πλαίσια αυτά, η Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης της Περιφέρειας Πελοποννήσου περιλαμβάνει τις ακόλουθες δράσεις υποστήριξης δομών – μηχανισμών:

Για την συνεχή παρακολούθηση της εξέλιξης της πορείας εφαρμογής της Έξυπνης Εξειδίκευσης θα συγκροτηθεί το **Περιφερειακό Συμβούλιο Καινοτομίας και Επιχειρηματικότητας**, που θα είναι το γνωμοδοτικό όργανο που εισηγείται στο Περιφερειακό Συμβούλιο, το οποίο και έχει την ευθύνη λήψης αποφάσεων.

Προτείνεται, επίσης, η **ενεργοποίηση του Κέντρου Μεταφοράς Τεχνολογίας και Καινοτομίας Πελοποννήσου**, που είχε συσταθεί σε προηγούμενη προγραμματική περίοδο, και μπορεί να αποτελέσει τον φορέα / μηχανισμό παρακολούθησης και αξιολόγησης των προτεινόμενων δράσεων στο πλαίσιο της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης. Το Κέντρο θα λειτουργεί ως μία και μοναδική πύλη επιχειρηματικότητας, ανταγωνιστικότητας και καινοτομίας στο περιφερειακό επίπεδο. Εντός του Κέντρου προβλέπεται να λειτουργήσει και Παρατηρητήριο Τουρισμού-Πολιτισμού.

Τονίζεται ιδιαίτερα η προσπάθεια που πρέπει να καταβληθεί ώστε η δομή διακυβέρνησης της RIS 3 στην Περιφέρεια Πελοποννήσου να περιλαμβάνει εκπροσώπους επιχειρήσεων που έχουν ήδη συμμετάσχει είτε σε μία διαδικασία επιχειρηματικής ανακάλυψης είτε σε άλλες παραμέτρους της Έξυπνης Εξειδίκευσης και έχουν προγραμματίσει στόχους και τομείς στους οποίους ενδιαφέρονται να επενδύσουν κατά τη νέα προγραμματική περίοδο.

1. ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ

1.1. ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΟΥ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

1.1.1. Γενικά μακροοικονομικά στοιχεία

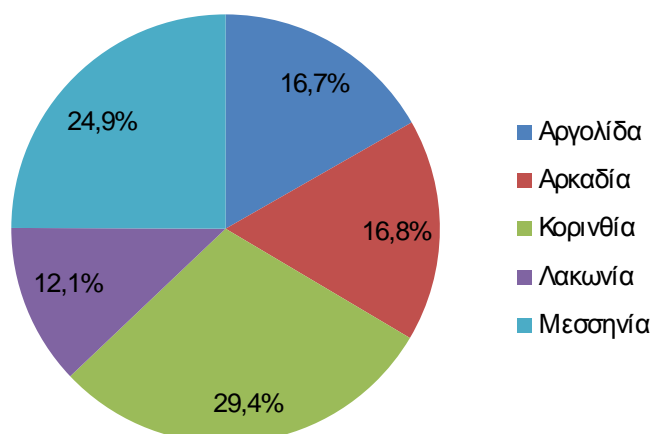
1.1.1.1. Εξέλιξη του ΑΕΠ και του κατά κεφαλήν ΑΕΠ

Σύμφωνα με τα πλέον πρόσφατα στοιχεία της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής, κατά το διάστημα μεταξύ των ετών 2005 και 2011 το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) της Περιφέρειας Πελοποννήσου (σε τρέχουσες τιμές) σημείωσε αύξηση κατά περίπου 5,3%, με μέσο ετήσιο ρυθμό μεταβολής της τάξης του 0,9%, ποσοστό που υπολείπεται σημαντικά του ποσοστού αύξησης του ΑΕΠ της Χώρας, το οποίο κατά το ίδιο διάστημα αυξήθηκε κατά περίπου 8,0%, με αντίστοιχο μέσο ετήσιο ρυθμό μεταβολής 1,3%. Βεβαίως, πρέπει να σημειωθεί πως από το 2009 οι ρυθμοί μεταβολής του ΑΕΠ τόσο στην Περιφέρεια, όσο και στο σύνολο της Ελλάδας είναι αρνητικοί.

Την περίοδο 2005-2008 το ΑΕΠ της Περιφέρειας Πελοποννήσου, αυξανόταν με χαμηλότερους ρυθμούς από τους αντίστοιχους της Χώρας (16,4% έναντι 20,8%), ενώ στο διάστημα 2008-2011 καταγράφεται σχεδόν όμοια συρρίκνωση (-9,5% στην Πελοπόννησο έναντι -10,5% στην Ελλάδα). Το φαινόμενο αυτό καταδεικνύει διαρθρωτική αδυναμία της οικονομίας της Περιφέρειας Πελοποννήσου έναντι του συνόλου της Χώρας, η οποία δεν επιτρέπει να ακολουθήσει η τοπική οικονομία όμοια έντονους ρυθμούς ανάπτυξης με την υπόλοιπη Χώρα όταν υπάρχει θετική οικονομική συγκυρία.

Η καλύτερη επίδοση μεταξύ των επιμέρους Περιφερειακών Ενοτήτων εμφανίζονται στην Π.Ε. Μεσσηνίας, καθώς κατά την εξεταζόμενη περίοδο 2005-2011 το ΑΕΠ αυξήθηκε κατά 12,6%, ενώ αντίθετα την ίδια χειρότερη επίδοση παρουσιάζουν οι Π.Ε. Κορινθίας και Λακωνίας με μόλις 1,2%. Κατά την υποπερίοδο 2005-2008 την καλύτερη επίδοση παρουσίασε η Π.Ε. Αρκαδίας (αύξηση ΑΕΠ κατά 19,4%), ενώ κατά την υποπερίοδο 2008-2011 τη μικρότερη συρρίκνωση γνώρισε η Π.Ε. Μεσσηνίας (-1,6%).

Από τα παραπάνω στοιχεία, φαίνεται, αφ' ενός η διαφορετική παραγωγική δομή των Περιφερειακών Ενοτήτων και κατ' ακολουθία οι διαφορετικές επιπτώσεις της κρίσης στην παραγωγή προϊόντος, αφ' ετέρου η διαφορετική βαρύτητα του ΑΕΠ κάθε Περιφερειακής Ενότητας στην εξέλιξη του συνολικού ΑΕΠ της Περιφέρειας, χωρίς κατ' ανάγκη να επηρεάζεται ανάλογα η οικονομία της Περιφέρειας, όταν το ονομαστικό ΑΕΠ δύο Περιφερειακών Ενοτήτων (Κορινθίας και Αρκαδίας) που συμμετέχει κατά 46,2% στο συνολικό ΑΕΠ της Περιφέρειας, εξαρτάται εν πολλοίς από υπερτοπικής εμβέλειας δραστηριότητες του δευτερογενή τομέα (πετρελαιοειδή, παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας).

Διάγραμμα 1.1: Κατανομή ΑΕΠ 2011 κατά ΠΕ

Αντίστοιχα, η εξέλιξη του κατά κεφαλήν ΑΕΠ (σε τρέχουσες τιμές) της Πελοποννήσου μέχρι το 2008, σημειώνει αυξητική πορεία με βραδύτερο ρυθμό σε σχέση με την εξέλιξη του εθνικού κατά κεφαλήν ΑΕΠ, ενώ στα επόμενα χρόνια, το κατά κεφαλήν ΑΕΠ της Περιφέρειας Πελοποννήσου μειώνεται σημαντικά, αλλά με ανεπαίσθητα μικρότερο ρυθμό από το αντίστοιχο της Χώρας. Συγκεκριμένα το κατά κεφαλήν ΑΕΠ της Πελοποννήσου κατά την υποπερίοδο 2005-2008, αυξήθηκε κατά 16,0% με μέσο ετήσιο ρυθμό μεταβολής 5,1%, έναντι ποσοστού αύξησης 19,8% για τη Χώρα, με μέσο ετήσιο ρυθμό μεταβολής 6,2%. Αντίθετα την υποπερίοδο 2008-2011 το κατά κεφαλήν ΑΕΠ στην Πελοπόννησο μειώνεται κατά 9,4%, ενώ και στο σύνολο της Χώρας εμφανίζεται μείωση της τάξης του 10,1%. Έτσι, το 2011 το κατά κεφαλήν ΑΕΠ στην Πελοπόννησο ανήλθε σε 15.166 € αντιστοιχώντας στο 80,9% του κατά κεφαλήν ΑΕΠ της Χώρας, όταν στην αρχή της περιόδου ανάλυσης (2005) με 14.437 € αντιστοιχούσε στο 83,0% του κατά κεφαλήν ΑΕΠ της Χώρας.

Όσον αφορά στις ενδοπεριφερειακές ανισότητες ως προς το κατά κεφαλήν ΑΕΠ, η Κορινθία εμφανίζει το υψηλότερο κατά κεφαλήν ΑΕΠ διαχρονικά (μοναδική εξαίρεση το 2009 όταν εμφανίστηκε να την ξεπερνά οριακά η Αρκαδία) και η Λακωνία το χαμηλότερο. Ελαφρά σύγκλιση σε σχέση με το μέσο όρο της χώρας εμφανίστηκε στη Μεσσηνία (από 69,6% το 2005 ανήλθε σε 72,8% το 2011) και στην Αρκαδία (από 88,7% το 2005 ανήλθε σε 90,6% το 2011), ενώ σημαντικές απώλειες καταγράφηκαν στην Κορινθία (από 103,3% το 2005 περιορίστηκε στο 94,7% το 2011), στη Λακωνία (από 68,4% το 2005 περιορίστηκε στο 63,8% το 2011) και λιγότερο στην Αργολίδα (από 83,3% το 2005 κατήλθε στο 80,6% το 2011).

Λαμβάνοντας υπόψη τα στοιχεία που δημοσιεύει η Ευρωπαϊκή Στατιστική Υπηρεσία (Eurostat), το κατά κεφαλήν ΑΕΠ (σε όρους μονάδων αγοραστικής δύναμης - PPP) στην Περιφέρεια Πελοποννήσου φτάνει μόλις στο 71% του Ευρωπαϊκού μέσου όρου το 2010, ελαφρά χαμηλότερα από το 2005 όταν ανερχόταν στο 74% του Ευρωπαϊκού μέσου όρου, ενώ για το σύνολο της χώρας το κατά κεφαλήν ΑΕΠ έφτανε το 87% του Ευρωπαϊκού μέσου όρου το 2010 από 91% το 2005.

Η εξέλιξη αυτή του ΑΕΠ και κυρίως του κατά κεφαλήν ΑΕΠ στην Περιφέρεια Πελοποννήσου, το οποίο είναι ο βασικός δείκτης σύγκρισης της ανάπτυξης των Περιφερειών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οφείλεται κυρίως σε δύο Περιφερειακές Ενότητες (Αρκαδίας και Κορινθίας, κυρίως στην Κορινθία), όπου εκεί λειτουργούν μονάδες υπερτοπικής εμβέλειας (ΔΕΗ Μεγαλόπολης στην Αρκαδία και Διυλιστήρια Κορίνθου στην Κορινθία) παράγοντας ΑΕΠ με μικρές έως ελάχιστες διασυνδέσεις με τις αντίστοιχες τοπικές κοινωνίες / οικονομίες και με την περιφερειακή οικονομία στο σύνολό της. Ως εκ τούτου, σε μεγάλο βαθμό η όποια σύγκλιση της οικονομίας της Περιφέρειας Πελοποννήσου προς το μέσο όρο της Χώρας, ή / και προς τον μέσο όρο της Ε.Ε. των 27, είναι ονομαστική και όχι πραγματική, αφού τόσο οι υπόλοιπες τρεις Περιφερειακές Ενότητες υστερούν σημαντικά σ' αυτό το δείκτη ανάπτυξης, αλλά και σε άλλους αναπτυξιακούς δείκτες. Η απόκλιση δε της πραγματικής ανάπτυξης από τον μέσο όρο της Χώρας και της Ε.Ε. των 27, για τον παραπάνω λόγο, είναι πολύ μεγαλύτερη στην πραγματικότητα.

Συμπερασματικά, όσον αφορά στην εξέλιξη του ΑΕΠ και του κατά κεφαλήν ΑΕΠ της Περιφέρειας Πελοποννήσου, διαπιστώνεται ότι και κατά την περίοδο πριν την εμφάνιση της οικονομικής κρίσης, η Περιφέρεια Πελοποννήσου αναπτύσσεται, ή μάλλον μεγεθύνεται η οικονομία της με χαμηλότερο ρυθμό από το σύνολο της Χώρας και με πολύ χαμηλότερο ρυθμό από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Συνεπώς, το χάσμα ανάπτυξης μεταξύ της Περιφέρειας Πελοποννήσου και του μέσου επιπέδου ανάπτυξης της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης βαίνει τα τελευταία χρόνια διαρκώς διευρυνόμενο. Κατά την περίοδο δε εμφάνισης και όξυνσης της οικονομικής κρίσης στην Ελλάδα (2010-2012), αν και δεν υπάρχουν επίσημα διαθέσιμα στοιχεία ΑΕΠ σε περιφερειακό επίπεδο για τα έτη 2012 και 2013, από την εξέλιξη των βασικών δεικτών της αγοράς εργασίας στη Πελοπόννησο έναντι των αντίστοιχων στοιχείων σε εθνικό επίπεδο, συμπεραίνεται ότι η οικονομική κρίση εμφανίζεται εντονότερη στην Περιφέρεια Πελοποννήσου από το μέσο όρο της Χώρας, με τις ανάλογες αρνητικές επιπτώσεις στον παραγωγικό και κοινωνικοοικονομικό ιστό της Περιφέρειας.

1.1.1.2. Τομεακή διάρθρωση της παραγωγής / Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία (ΑΠΑ)

Σε σχέση με την τομεακή διάρθρωση της παραγωγής στην Περιφέρεια Πελοποννήσου, ο πρωτογενής τομέας της Περιφέρειας το έτος 2011 συμβάλει στη διαμόρφωση της συνολικής Περιφερειακής ΑΠΑ κατά 7,1%, έναντι 3,4% του αντίστοιχου ποσοστού για το σύνολο της Χώρας. Το παραπάνω ποσοστό εμφανίζεται μειωμένο σε σχέση με το 2005, έτος κατά το οποίο τα αντίστοιχα ποσοστά ήταν 10,2% για την Περιφέρεια Πελοποννήσου και 4,9% για τη Χώρα. Αντίστοιχα παραμένει στο ίδιο επίπεδο το ποσοστό συμμετοχής του πρωτογενή τομέα της Περιφέρειας Πελοποννήσου στο σύνολο του πρωτογενή τομέα της Χώρας, με δεδομένο ότι το έτος 2011 συμβάλει κατά 9,1% στη διαμόρφωση της ΑΠΑ του πρωτογενούς τομέα της Χώρας, έναντι 9,2% το 2005. Όπως προκύπτει, την περίοδο 2005-2011 τόσο στην Περιφέρεια Πελοποννήσου, όσο και στη Χώρα η ΑΠΑ του πρωτογενή τομέα μειώνεται διαρκώς, ακόμα και σε τρέχουσες τιμές.

Ο δευτερογενής τομέας το 2011 συμβάλει κατά 24,4% στη διαμόρφωση της συνολικής ΑΠΑ της Περιφέρειας, ενώ στη Χώρα το ποσοστό αυτό είναι σημαντικά μικρότερο, καθώς φθάνει το 15,8%. Το ύψος του ποσοστού αυτού στην Περιφέρεια οφείλεται κυρίως στη λειτουργία των δύο μονάδων παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας στην Αρκαδία (Μεγαλόπολη) και των διυλιστηρίων στην Κορινθία, όπου παράγεται αθροιστικά το 66,6% της δευτερογενούς

παραγωγής της Περιφέρειας (25,5% στην Αρκαδία και 41,1% στην Κορινθία). Παρ' όλα αυτά, η ΑΠΑ του δευτερογενή τομέα στην Περιφέρεια Πελοποννήσου συρρικνώνεται από το 2007 μέχρι και το 2011, με μέσο ετήσιο ρυθμό -6,4%. Η μεταποίηση μόνη συμβάλλει κατά 56,4% στη συνολική ΑΠΑ του δευτερογενή τομέα το 2011, μερίδιο το οποίο βαίνει μειούμενο διαχρονικά από το 2005. Σε απόλυτους αριθμούς η ΑΠΑ της μεταποίησης μεταξύ το 2011 επέστρεψε απότομα χαμηλά στο επίπεδο του 2006, ενώ το 2010 είχε καταγραφεί το υψηλότερο μέγεθος της περιόδου 2005-2011. Δεύτερη κατά σειρά δραστηριότητα του δευτερογενή τομέα είναι οι κατασκευές, με συμμετοχή στην ΑΠΑ του τομέα κατά 32,9% το 2005 και κατά 17,3% το 2011, μειούμενη διαχρονικά από το 2007, με ιδιαίτερη μείωση το 2009 και το 2010. Η ΑΠΑ του κλάδου των κατασκευών το 2011 σε τρέχουσες τιμές αντιστοιχεί στο μισό της ΑΠΑ του ίδιου κλάδου το 2005. Στο σύνολό της η Περιφέρεια Πελοποννήσου παρήγαγε το 6,6% της ΑΠΑ του δευτερογενή τομέα της Χώρας το 2011, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό το έτος 2005 ήταν 5,9%, γεγονός που καταδεικνύει ότι ο δευτερογενής τομέας της Περιφέρειας Πελοποννήσου συρρικνώνεται με μικρότερη ένταση σε σχέση με τον δευτερογενή τομέα της Χώρας, το οποίο οφείλεται κυρίως όμως στη λειτουργία των μονάδων της ΔΕΗ της Μεγαλόπολης και των Διυλιστηρίων της Κορινθίας.

Όσον αφορά στη συμβολή του τριτογενή τομέα στην συνολικά παραγόμενη ΑΠΑ της Περιφέρειας, ανέρχεται στο 68,5% το 2011, έναντι 63,5% το 2005, ενώ σε επίπεδο Χώρας τα αντίστοιχα ποσοστά συμμετοχής, ανέρχονται σε 80,8% για το έτος 2011 έναντι 75,4% το έτος 2005. Η ΑΠΑ (σε τρέχουσες τιμές) στον τριτογενή τομέα στην Περιφέρεια διατηρείται καθ' όλη την περίοδο 2005-2011 στο 3,7% της ΑΠΑ του τριτογενή τομέα της Χώρας. Σε απόλυτα μεγέθη, η ΑΠΑ το 2011 επέστρεψε χαμηλά στο ύψος του 2008, καθώς από το 2010 συρρικνώνεται.

Οι δραστηριότητες οι οποίες διαμορφώνουν την ΑΠΑ του τριτογενή τομέα είναι το Εμπόριο / Σίτιση / Καταλύματα, η Δημόσια Διοίκηση και εν γένει ο Δημόσιος Τομέας, καθώς και η Διαχείριση Ακίνητης Περιουσίας. Οι τρεις αυτές κατηγορίες δραστηριοτήτων δημιουργούν περίπου το 79,2% της ΑΠΑ του τριτογενή τομέα το έτος 2011, με την πρώτη θέση να καταλαμβάνουν η πρώτη κατηγορία (30,9%), τη δεύτερη ο δημόσιος τομέας (25,8% περίπου) και την τρίτη η διαχείριση ακίνητης περιουσίας (22,5% περίπου). Η ΑΠΑ (σε τρέχουσες τιμές) στο εμπόριο και τις τουριστικές δραστηριότητες μειώνεται έντονα από το 2008 και ιδιαίτερα έντονα τη διετία 2010-2011 περιοριζόμενη σε μέγεθος μικρότερο του 2005. Οι δύο άλλες κύριες δραστηριότητες του τριτογενή τομέα αυξάνονται μέχρι και το 2009, με πτώση το 2010 και το 2011. Διαχρονικά δε, από το 2005 μειώνεται η συμμετοχή του εμπορίου / τουρισμού και αυξάνεται η συμμετοχή των δύο άλλων κατηγοριών δραστηριοτήτων, γεγονός που δείχνει ότι και ο τριτογενής τομέας της Περιφέρειας Πελοποννήσου στηρίζεται σε μη παραγωγικές δραστηριότητες, οι οποίες «προσβάλλονται» άμεσα αρνητικά από την δημοσιονομική και οικονομική κρίση και ύφεση στη Χώρα και σύμφωνα με τις διαρθρωτικές προσαρμογές που θεσμοθετούνται.

Εν κατακλείδι, σύμφωνα και με την προηγηθείσα περιγραφή της τομεακής και κλαδικής κατανομής της ΑΠΑ, αλλά και από την περιγραφή της τομεακής απασχόλησης που παρατίθεται στη συνέχεια, διαπιστώνεται ότι η οικονομία της Περιφέρειας Πελοποννήσου διατηρεί κατά ένα σημαντικό βαθμό τον αγροτικό της χαρακτήρα, χωρίς να εξελίσσεται το παραγωγικό της πρότυπο προς τον τομέα των παραγωγικών υπηρεσιών, ενώ φθίνει

διαχρονικά με εντονότερους ρυθμούς ο πρωτογενής τομέας και έτσι αποκτά μεγαλύτερη βαρύτητα με αργούς ρυθμούς ο δευτερογενής, χωρίς να διαχέει ανάλογα αναπτυξιακά αποτελέσματα στον κοινωνικοοικονομικό ιστό της Περιφέρειας, για τους λόγους που προαναφέρθηκαν.

1.1.1.3. Παραγωγικότητα της εργασίας

Η παραγωγικότητα είναι μια σύνθετη έννοια, η οποία «ενσωματώνεται» και στους δύο βασικούς συντελεστές παραγωγής (κεφάλαιο και εργασία), αλληλοσυνδεόμενη και αλληλοεπηρεάζοντας άρρηκτα την αποδοτικότητα των δύο αυτών βασικών συντελεστών παραγωγής. Λαμβάνοντας ως σταθερά την παραγωγικότητα του κεφαλαίου, η παραγωγικότητα της εργασίας εκφράζεται, κατά ένα τρόπο, από την παραγόμενη ΑΠΑ ανά απασχολούμενο.

Με αυτά ως δεδομένα, σύμφωνα με τα στοιχεία της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής, διαπιστώνεται ότι το επίπεδο παραγωγικότητας της εργασίας στην Περιφέρεια Πελοποννήσου, το έτος 2011 είναι πολύ χαμηλότερο από το αντίστοιχο του μέσου όρου της Χώρας, (το 78,5%). Η υστέρηση αυτή οφείλεται στην εξαιρετικά χαμηλή παραγωγικότητα της εργασίας στον πρωτογενή τομέα (αντιστοιχεί περίπου στο ¼ της παραγωγικότητας της εργασίας στο σύνολο των οικονομικών δραστηριοτήτων εντός της Περιφέρειας Πελοποννήσου), τομέας στον οποίο εξακολουθεί να συγκεντρώνεται μεγάλο τμήμα του απασχολούμενου δυναμικού της Περιφέρειας Πελοποννήσου (28,5%) σε σχέση με το μερίδιο της απασχόλησης στο σύνολο της Χώρας (11,6%).

Συγκεκριμένα, η παραγωγικότητα της εργασίας στο πρωτογενή τομέα της Περιφέρειας είναι αρκετά χαμηλότερη της αντίστοιχης παραγωγικότητας για το σύνολο της Χώρας φτάνοντας μόλις στο 67,6% το 2011 και όλη την περίοδο 2005-2011 κυμαίνεται μεταξύ 60-75% του αντίστοιχου μεγέθους στη Χώρα. Συγκρινόμενη δε, με την παραγωγικότητα της εργασίας στο δευτερογενή τομέα είναι πολύ χαμηλότερη (μετά βίας φτάνει στο 16,6%), ενώ η παραγωγικότητα της εργασίας στο δευτερογενή τομέα της Περιφέρειας είναι υψηλότερη από την αντίστοιχη της Χώρας, κατά 23,7% το 2011, παρά το γεγονός ότι το μέγεθος εμφανίζεται σημαντικά μειωμένο την περίοδο 2009-2011, σε σχέση με τα προηγούμενα χρόνια, κάτι που οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στην αισθητή μείωση της παραγωγικότητας της εργασίας στον κλάδο των κατασκευών. Τέλος, η παραγωγικότητα της εργασίας στο τριτογενή τομέα της Περιφέρειας Πελοποννήσου υστερεί σημαντικά από την αντίστοιχη σε επίπεδο Χώρας, κατά περίπου 15% την περίοδο 2005-2011.

Σε γενικές γραμμές η παραγωγικότητα της εργασίας στο σύνολο των τομέων της Περιφέρειας Πελοποννήσου υπολείπεται της Χώρας, φτάνοντας κατά την εξεταζόμενη περίοδο 2005-2011 στο 78-80% του μέσου όρου στη Χώρα, ενώ διαχρονικά δεν προκύπτει τάση περιορισμού της διαφοράς.

Βάσει της προηγηθείσας ανάλυσης γίνεται αντιληπτή η πολύ χαμηλή ανταγωνιστικότητα όλων των τομέων της Περιφέρειας Πελοποννήσου, καθώς ακόμα και στις εξαιρετικές περιπτώσεις της αυξημένης παραγωγικότητας της εργασίας στο δευτερογενή τομέα, αυτή δείχνει να οφείλεται στις δύο υπερτοπικές και απομονωμένες από τις υπόλοιπες οικονομικές

δραστηριότητες του δευτερογενή τομέα (ΔΕΗ Μεγαλόπολης και Διυλιστήρια πετρελαιοειδών και λοιπές βιομηχανίες που χωροθετούνται στην Κορινθία, αποτελώντας επέκταση της βιομηχανικής ζώνης της Αττικής.

1.1.1.4. Αγορά εργασίας

Η Περιφέρεια Πελοποννήσου τα τελευταία χρόνια εμφανίζει ελαφρά χαμηλότερα ποσοστά συμμετοχής του εργατικού δυναμικού στην αγορά εργασίας από εκείνα της Χώρας, τα οποία ούτως ή άλλως είναι χαμηλότερα από εκείνα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Κατά το πιο πρόσφατο δωδεκάμηνο (Δ΄ τρίμηνο 2012 – Γ΄ τρίμηνο 2013) το ποσοστό συμμετοχής στην Περιφέρεια Πελοποννήσου ανήλθε σε 51,5% (στη Χώρα το ποσοστό ανέρχεται σε 52,9%). Ανατρέχοντας στις επιδόσεις της προηγούμενης περιόδου, παρατηρείται ότι από το 2000 έως το 2008 το ποσοστό συμμετοχής αυξανόταν, φθάνοντας στο 54,5%, ενώ έκτοτε το ποσοστό συμμετοχής μειώνεται διαρκώς. Ένα άλλο ενδιαφέρον στοιχείο αποτελεί το γεγονός ότι έως το 2009 οι επιδόσεις της Περιφέρειας Πελοποννήσου στο δείκτη του ποσοστού συμμετοχής ήταν ανάλογες ή και καλύτερες του μέσου όρου της Χώρας. Από το 2010 και έπειτα το ποσοστό συμμετοχής στην Περιφέρεια Πελοποννήσου είναι σταθερά χαμηλότερο του εθνικού μέσου όρου.

Το επίπεδο εκπαίδευσης των απασχολούμενων στην Περιφέρεια Πελοποννήσου εμφανίζεται χαμηλότερο από το αντίστοιχο στη Χώρα. Συγκεκριμένα, για το έτος 2012 στην Περιφέρεια Πελοποννήσου το 23,3% των απασχολούμενων είχαν επίπεδο εκπαίδευσης μέχρι και απολυτήριο Δημοτικού Σχολείου, όταν το αντίστοιχο μερίδιο απασχολούμενων στο σύνολο της Χώρας ήταν 15,7%. Ομοίως, το 64,0% των απασχολούμενων στην Περιφέρεια Πελοποννήσου ολοκλήρωσαν κάποια από τις βαθμίδες της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, ενώ το αντίστοιχο μερίδιο απασχολούμενων στο σύνολο της Χώρας ήταν 61,4%. Αντίθετα, οι απασχολούμενοι με πτυχίο ανώτατης εκπαίδευσης στην Περιφέρεια Πελοποννήσου αντιπροσώπευαν το 12,8%, όταν στο σύνολο της Χώρας το μερίδιο απασχολούμενων αυτής της βαθμίδας εκπαίδευσης ήταν 22,9%.

Μια επιπλέον διαπίστωση που προκύπτει από την εξέταση των στοιχείων της Έρευνας Εργατικού Δυναμικού της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής για την ηλικιακή σύνθεση των απασχολούμενων, είναι ότι στην Περιφέρεια Πελοποννήσου το μερίδιο των νέων και δημιουργικών ανθρώπων ηλικίας έως 44 ετών αντιπροσωπεύει το 53,5%, ενώ το μερίδιο της αντίστοιχης ηλικιακής ομάδας στη Χώρα ανέρχεται σε 58,9%.

Η τομεακή σύνθεση της απασχόλησης στην Περιφέρεια Πελοποννήσου παρουσιάζει διαχρονικά μικρές διακυμάνσεις, με σταθερή μείωση του ποσοστού απασχολούμενων στον πρωτογενή τομέα, φθάνοντας στο 29,7% το έτος 2012, παραμένοντας όμως σε πολύ υψηλότερα επίπεδα από το αντίστοιχο για το σύνολο της Χώρας, το οποίο φθάνει στο 13,0%.

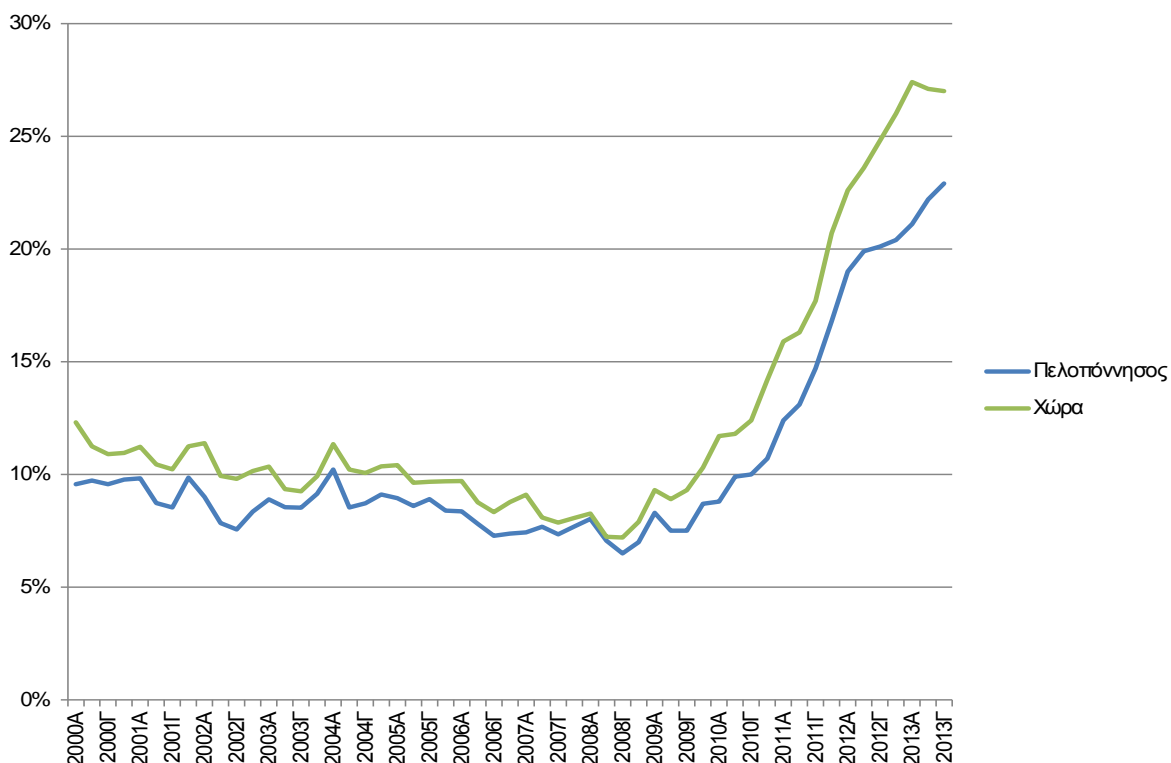
Το ποσοστό απασχόλησης στο δευτερογενή τομέα το 2012 ανέρχεται στο 16,8% του συνόλου των απασχολούμενων στην Περιφέρεια Πελοποννήσου, παρουσιάζοντας αισθητή μείωση από το 2010 (18,3%). Το μερίδιο του δευτερογενή τομέα για το σύνολο της Χώρας το 2012 ήταν 16,7%. Η διαφορά έγκειται ότι στην Περιφέρεια Πελοποννήσου το μερίδιο των

απασχολουμένων στις κατασκευές είναι σχεδόν ίσο με εκείνο των απασχολουμένων στη μεταποίηση (7,5% έναντι 7,9% αντίστοιχα), ενώ το μερίδιο των απασχολουμένων στις κατασκευές στο σύνολο της χώρας υπολείπεται σημαντικά του μεριδίου των απασχολουμένων στη μεταποίηση (5,5% έναντι 9,6% αντίστοιχα).

Τέλος, στον τριτογενή τομέα της Περιφέρειας Πελοποννήσου, το 2012 το ποσοστό απασχόλησης είναι ίσο με 53,4% του συνόλου των απασχολουμένων με σταθερά μικρή αύξηση αυτού του ποσοστού από το 2000, παραμένοντας όμως πολύ μικρότερο της Χώρας, κατά σχεδόν 17 ποσοστιαίες μονάδες.

Το ποσοστό πλήρους απασχόλησης στην Περιφέρεια Πελοποννήσου το 2012 ανήλθε σε 93,3% και είναι ελαφρά υψηλότερο από το αντίστοιχο στο σύνολο της Χώρας που ανήλθε σε 92,3%.

Η πλέον αρνητική εξέλιξη στην αγορά εργασίας είναι η αύξηση του ποσοστού ανεργίας, το οποίο κατά το πιο πρόσφατο δωδεκάμηνο (Δ΄ τρίμηνο 2012 - Γ΄ τρίμηνο 2013) διαμορφώθηκε σε 21,6% (ενώ στο σύνολο της Χώρας το ποσοστό διαμορφώθηκε σε 26,9%) από το επίπεδο του 8,0% που καταγραφόταν έως το 2009, παραμένοντας ωστόσο σε επίπεδα χαμηλότερο από εκείνο της Χώρας, τόσο τον τελευταίο χρόνο όπως και καθ' όλη την περίοδο από το 2000 και εντεύθεν.

Διάγραμμα 1.2: Εξέλιξη ποσοστού ανεργίας την περίοδο 2000-2013 στην Περιφέρεια Πελοποννήσου και στο σύνολο της Χώρας (βάσει της τριμηνιαίας Έρευνας Εργατικού Δυναμικού της ΕΛ.ΣΤΑΤ.)

Οι ιδιαίτερα αρνητικές εξελίξεις στους παραπάνω δείκτες της αγοράς εργασίας της Πελοποννήσου και δη στους δείκτες ανεργίας, αποκορυφώνονται με την δραματική αύξηση

της μακροχρόνιας ανεργίας, φθάνοντας το 2012 στο 68,6%, ήτοι μεγαλύτερη κατά 9,3 ποσοστιαίες μονάδες από το μέσο όρο της Χώρας και κατά 24 μονάδες από το μέσο όρο στην ΕΕ27.

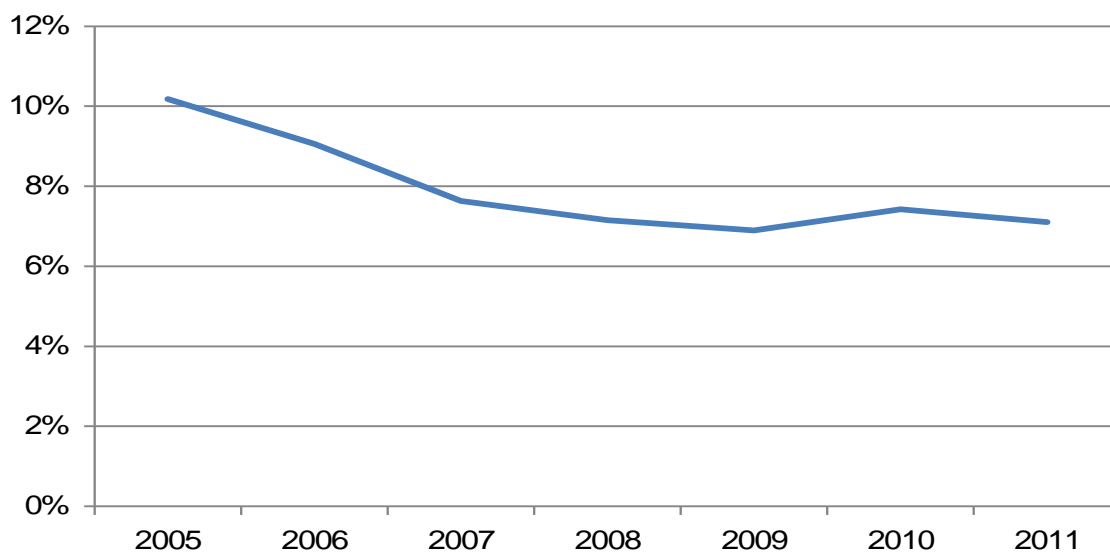
Αν ληφθεί δε υπόψη ο διογκωμένος σε απασχόληση πρωτογενής τομέας της Περιφέρειας Πελοποννήσου, ο οποίος «υποκρύπτει» μεγάλα ποσοστά υποαπασχόλησης, είναι εμφανή τα μεγάλα προβλήματα στην αγορά εργασίας της Περιφέρειας, τα οποία επιδεινώθηκαν δραματικά με την εμφάνιση και σε διάρκεια οικονομική κρίση και ύφεση της Χώρας. Ιδιαίτερα δε ανησυχητικό και επικίνδυνο φαινόμενο για τον κοινωνικό ιστό της Περιφέρειας είναι η μακροχρόνια ανεργία και η ανεργία των νέων, με δευτερογενές αποτέλεσμα την έξοδο από την αγορά εργασίας, αφού ο διογκωμένος σε απασχόληση και μη παραγωγικός πρωτογενής τομέας δεν μπορεί να απορροφήσει το άνεργο εργατικό δυναμικό, ενώ συρρικνώνονται οι υπόλοιποι δύο παραγωγικοί τομείς, όπως περιγράφεται στα επόμενα.

1.1.2. Ανάλυση της παραγωγικής βάσης της Περιφέρειας

1.1.2.1. Ανάλυση βάσει στατιστικών δεδομένων (ΕΛ.ΣΤΑΤ.)

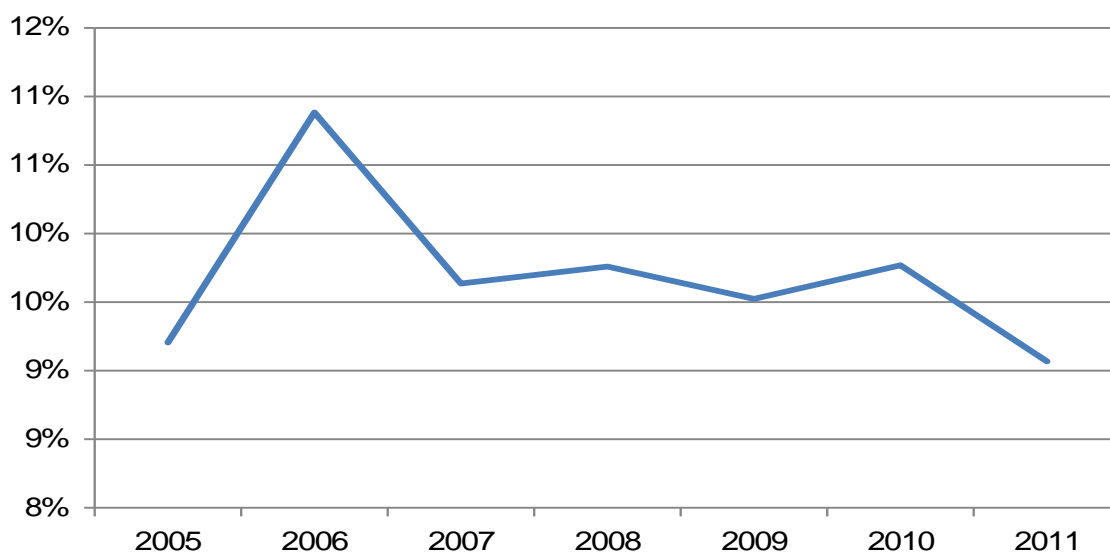
Πρωτογενής τομέας

Το 2011 η Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία του πρωτογενή τομέα της Περιφέρειας Πελοποννήσου ανήλθε σε 560 εκατ. € αντιστοιχώντας στο 7,1% της ΑΠΑ όλων των οικονομικών δραστηριοτήτων της Περιφέρειας. Το μέγεθος της ΑΠΑ του πρωτογενή τομέα σε τρέχουσες τιμές συρρικνώνεται καθ' όλη την περίοδο 2005-2011 (με μια μοναδική εξαίρεση το 2010 που υπήρξε ελάχιστη θετική μεταβολή σε σχέση με την αμέσως προηγούμενη χρονιά). Το 2011 η μείωση της ΑΠΑ του πρωτογενή τομέα φθάνει το 27,8% της ΑΠΑ του 2005. Ταυτόχρονα, το μερίδιο της ΑΠΑ του πρωτογενή τομέα ως προς την ΑΠΑ που δημιουργείται στο σύνολο των οικονομικών δραστηριοτήτων στην Περιφέρεια Πελοποννήσου περιορίζεται διαρκώς κατά την ίδια περίοδο εξέτασης (2005-2011).

Διάγραμμα 1.3: Εξέλιξη του μεριδίου της ΑΠΑ του πρωτογενή τομέα στο σύνολο της ΑΠΑ της Περιφέρειας Πελοποννήσου (2005-2011)

Η ΑΠΑ του πρωτογενή τομέα της Περιφέρειας Πελοποννήσου αντιστοιχεί στο 9,1% της ΑΠΑ του πρωτογενή τομέα όλης της Χώρας, διατηρώντας όμοιο μερίδιο καθ' όλη την εξεταζόμενη περίοδο.

Διάγραμμα 1.4: Εξέλιξη του μεριδίου της ΑΠΑ του πρωτογενή τομέα της Περιφέρειας Πελοποννήσου στο σύνολο της ΑΠΑ του πρωτογενή τομέα της Χώρας (2005-2011)

Η Ακαθάριστη αξία της γεωργικής παραγωγής αγαθών στην Περιφέρεια Πελοποννήσου το 2011 ανήλθε σε 914,7 εκατ. € και αντιστοιχούσε στο 9,3% της ακαθάριστης αξίας της γεωργικής παραγωγής τη Χώρας. Το μερίδιο αυτό είναι το χαμηλότερο της περιόδου 2005-2011 και φανερώνει την ταχύτερη μείωση της αξίας γεωργικής παραγωγής αγαθών στην Περιφέρεια Πελοποννήσου από την αντίστοιχη μείωση που παρατηρείται στο σύνολο της Χώρας.

Σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία του Μητρώου επιχειρήσεων της ΕΛ.ΣΤΑΤ., στην Περιφέρεια Πελοποννήσου το 2008 δραστηριοποιούνταν 1.462 επιχειρήσεις στον πρωτογενή τομέα με κύκλο εργασιών 198,4 εκατ. €. Ο αριθμός των επιχειρήσεων της Περιφέρειας Πελοποννήσου αντιστοιχούσε στο 5,8% του συνολικού αριθμού επιχειρήσεων του πρωτογενή τομέα της χώρας, ενώ ο κύκλος εργασιών τους αντιστοιχούσε στο 6,1% του συνολικού κύκλου εργασιών των επιχειρήσεων του τομέα στη Χώρα.

Η συντριπτική πλειοψηφία των επιχειρήσεων του πρωτογενή τομέα εντάσσονται στον κλάδο της φυτικής και ζωικής παραγωγής, θήρας και συναφών δραστηριοτήτων (90,2%) προσομοιάζοντας στο πρότυπο που εμφανίζεται στο σύνολο της Χώρας (87,9% των επιχειρήσεων του πρωτογενή ανήκουν στον κλάδο της φυτικής και ζωικής παραγωγής, θήρας και συναφών δραστηριοτήτων).

Ο κύκλος εργασιών ανά επιχείρηση στον πρωτογενή τομέα στην Περιφέρεια Πελοποννήσου είναι 137,5 χιλ. € ο οποίος είναι υψηλότερος από τον εθνικό μέσο όρο στον πρωτογενή τομέα κατά 6,4%. Τον υψηλότερο κύκλο εργασιών ανά επιχείρηση στην Περιφέρεια Πελοποννήσου εμφανίζει η δραστηριότητα της αλιείας και υδατοκαλλιέργειας (344,0 χιλ. €), ο οποίος είναι σημαντικά χαμηλότερος από τον αντίστοιχο εθνικό μέσο όρο κατά 35,4%. Οι επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στη φυτική και ζωική παραγωγή, τη θήρα και τις συναφείς δραστηριότητες εμφανίζουν κύκλο εργασιών ανά επιχείρηση που ανέρχεται στις 123,8 χιλ. €, ο οποίος είναι υψηλότερος του εθνικού μέσου όρου κατά 20,2%. Τέλος, στη δασοκομία και υλοτομία ο κύκλος εργασιών ανά επιχείρηση είναι σημαντικά περιορισμένος (45,9 χιλ. €) και υπολείπεται του εθνικού μέσου όρου κατά 25,1%.

Οι ακαθάριστες επενδύσεις παγίου κεφαλαίου στην Περιφέρεια Πελοποννήσου στον πρωτογενή τομέα για την περίοδο 2005-2011 ανήλθαν αθροιστικά σε 707,0 εκατ. €, αντιπροσωπεύοντας το 4,3% των ΑΕΠΚ στο των οικονομικών δραστηριοτήτων της Περιφέρειας. Οι επενδύσεις στον τομέα δεν εμφανίζουν μια ομαλότητα καθώς μετά το από τα επίπεδα των 180-190 εκατ. € την περίοδο 2005-2006, περιορίζονται σε επίπεδα αρκετά χαμηλότερα των 80 εκατ. € την περίοδο 2007-2009, το 2010 επιστρέφει στα 140 εκατ. € και το 2011 περιορίζεται πάλι στα μισά σχεδόν.

Σε σύγκριση με το επίπεδο των ΑΕΠΚ στη Χώρα, οι επενδύσεις στην Περιφέρεια Πελοποννήσου στον πρωτογενή τομέα αντιπροσωπεύουν το 5,7% της Χώρας. Τα υψηλά μεγέθη της περιόδου 2005-2006 έδωσαν στην Περιφέρεια Πελοποννήσου μερίδιο της τάξης του 11,5% και 11,7% αντίστοιχα, ενώ το επόμενο διάστημα το μερίδιο περιορίστηκε σημαντικά, φτάνοντας το 2008 να αντιπροσωπεύει μόλις το 0,7%, ενώ το 2011 ήταν 5,1%.

Φυτική παραγωγή

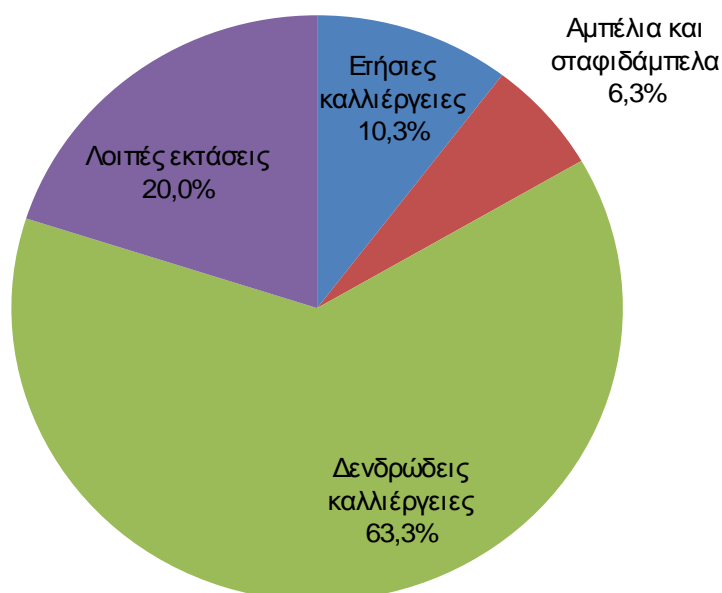
Η Ακαθάριστη αξία Φυτικής Παραγωγής της Περιφέρειας Πελοποννήσου το 2011 ανήλθε σε 719,76 εκατ. € που, ακόμα και σε τρέχουσες τιμές, αποτελεί τη χαμηλότερη επίδοση της περιόδου 2005-2011. Το ποσό αυτό αντιστοιχεί στο 10,4% της Ακαθάριστης Αξίας Παραγωγής της συνολικής φυτικής παραγωγής στη Χώρα. Το μεγαλύτερο μέρος της Ακαθάριστης Αξίας Παραγωγής (39,2%) προέρχεται από τον κλάδο των φρούτων, κυρίως τα εσπεριδοειδή (17,3%), των νωπών λαχανικών (18,2%), ενώ το ελαιόλαδο αντιπροσωπεύει

το 24,9% της Ακαθάριστης Αξίας Παραγωγής της φυτικής παραγωγής. Η Ακαθάριστη Αξία Παραγωγής του κλάδου των εσπεριδοειδών και των τροπικών φρούτων στην Περιφέρεια Πελοποννήσου αντιστοιχούσαν το 2011 στο 51,4% της συνολικής Ακαθάριστης Αξίας Παραγωγής των κλάδων αυτών στο σύνολο της Χώρας. Η Ακαθάριστη Αξία Παραγωγής στο ελαιόλαδο στην Περιφέρεια Πελοποννήσου κατέχει το 26,7% της συνολικής Ακαθάριστης Αξίας Παραγωγής του κλάδου στη Χώρα, στις ελιές κατέχει το 25,2%, στο κρασί το 16,3% και στα κτηνοτροφικά φυτά το 14,6%.

Το 2009 ο αριθμός των γεωργικών εκμεταλλεύσεων ανήλθε σε 94.149 (13,0% του συνόλου των εκμεταλλεύσεων της Χώρας) με συνολική χρησιμοποιούμενη γεωργική έκταση 3.382 στρέμματα (9,7% του συνόλου της χρησιμοποιούμενης γεωργικής έκτασης της Χώρας). Η μέση έκταση ανά εκμετάλλευση με γεωργική έκταση ανήλθε σε μόλις 36 μ², ενδεικτικό του κατακερματισμένου και πολύ μικρού γεωργικού κλήρου που εμφανίζεται στην Περιφέρεια Πελοποννήσου. Το μέγεθος αυτό αντιστοιχεί στο 74% του μέσου όρου της χώρας και οφείλεται σημαντικά και στη γεωμορφολογία των εδαφών της Περιφέρειας Πελοποννήσου.

Οι δενδρώδεις καλλιέργειες καταλαμβάνουν το μεγαλύτερο τμήμα των καλλιεργούμενων γεωργικών εκτάσεων της Περιφέρειας Πελοποννήσου με 2.142 στρέμματα, το οποίο αντιστοιχεί στο 24,9% του συνόλου των καλλιεργούμενων εκτάσεων της Χώρας.

Σημαντικό μερίδιο ως προς το σύνολο της χώρας κατέχουν και οι καλλιεργούμενες γεωργικές εκτάσεις αμπελιών και σταφιδάμπελων στην Περιφέρεια Πελοποννήσου, καθώς τα 212 στρέμματα αντιστοιχούν στο 24,6% των συνολικών καλλιεργούμενων εκτάσεων αμπελιών και σταφιδάμπελων της Χώρας.

Διάγραμμα 1.5: Κατανομή καλλιεργούμενων εκτάσεων στην Περιφέρεια Πελοποννήσου το 2009 ανά είδος εκμετάλλευσης

Από τη συνολική χρησιμοποιούμενη γεωργική έκταση της Περιφέρειας Πελοποννήσου, το 44,2% είναι αρδευόμενη, ενώ το 39,5% είναι αρδευθείσα. Τα μεγέθη αυτά υπολείπονται του

εθνικού μέσου όρου ο οποίος αντίστοιχα ανέρχεται σε 51,3% αρδευόμενες εκτάσεις και 40,6% αρδευθείσες εκτάσεις. Η σημαντική αυτή διαφοροποίηση συνδέεται τόσο με τα είδη των καλλιεργειών που επιλέγονται στην Περιφέρεια Πελοποννήσου, όσο και στο γεγονός ότι δεν υπάρχουν αντίστοιχου εύρους τεχνικά έργα για την εξυπηρέτηση των αναγκών.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Eurostat για το έτος 2010, το 2,5% των εκμεταλλεύσεων είναι πιστοποιημένες βιολογικές γεωργικές εκμεταλλεύσεις (2.350 εκ των 94.150), μερίδιο μεγαλύτερο το εθνικού μεριδίου που ανέρχεται σε 2,1%. Ο αριθμός των πιστοποιημένων βιολογικών γεωργικών εκμεταλλεύσεων αντιστοιχεί στο 15,2% των συνολικών πιστοποιημένων γεωργικών εκμεταλλεύσεων της Χώρας. Τα μερίδια αυτά διαφοροποιούνται σημαντικά ανάλογα με το μέγεθος της γεωργικής εκμετάλλευσης, καθώς όσο στις μεγαλύτερες εκμεταλλεύσεις (από 100 στρέμματα και άνω) το μερίδιο υπερβαίνει το 10%, όταν στη χώρα το μερίδιο των βιολογικών εκμεταλλεύσεων είναι άνω του 10% στις εκμεταλλεύσεις άνω των 500 στρεμμάτων.

Συνολικά, το 3,1% των καλλιεργούμενων γεωργικών εκτάσεων της Περιφέρειας Πελοποννήσου είναι πιστοποιημένες βιολογικές εκμεταλλεύσεις (157,1 χιλ. στρέμματα εκ των συνολικά 5.024,7 χιλ. στρεμμάτων). Το μέγεθος αυτό αντιστοιχεί στο 12,8% των συνολικών πιστοποιημένων βιολογικών γεωργικών εκμεταλλεύσεων της Χώρας.

Επιπλέον των πιστοποιημένων βιολογικών καλλιεργειών, οι καλλιέργειες σε φάση μετάβασης αποτελούν ένα πολύ μικρό τμήμα του συνόλου (0,1% των εκμεταλλεύσεων και 0,2% των καλλιεργούμενων γεωργικών εκτάσεων). Τα μεγέθη των γεωργικών εκμεταλλεύσεων σε φάση μετάβασης αντιστοιχούν στο 12,0% του αριθμού των εκμεταλλεύσεων και στο 9,8% των καλλιεργούμενων γεωργικών εκτάσεων που βρίσκονται σε αυτή τη φάση στο σύνολο της Χώρας.

Ως προς τα καλλιεργούμενα είδη των βιολογικών γεωργικών εκμεταλλεύσεων, σημαντικό είναι το ποσοστό των ελιών (2,4% του αριθμού των εκμεταλλεύσεων – 2,6% των καλλιεργούμενων εκτάσεων). Ο αριθμός των πιστοποιημένων βιολογικών εκμεταλλεύσεων ελιάς στην Περιφέρεια Πελοποννήσου αντιστοιχεί στο 21,0% των συνολικών βιολογικών εκμεταλλεύσεων της Χώρας και οι συνδεδεμένες εκτάσεις κατέχουν το 27,2% του συνόλου των πιστοποιημένων εκτάσεων βιολογικής καλλιέργειας ελιάς.

Επίσης, παρά το ότι ως μεγέθη ο αριθμός των εκμεταλλεύσεων και των καλλιεργούμενων εκτάσεων πατάτας δεν είναι σπουδαία ως μερίδια των συνολικών γεωργικών εκμεταλλεύσεων και εκτάσεων στην Περιφέρεια, ωστόσο οι πιστοποιημένες βιολογικές εκμεταλλεύσεις και καλλιεργούμενες εκτάσεις της Περιφέρειας Πελοποννήσου αντιστοιχούν στο 12,5% και 22,2% του συνόλου των πιστοποιημένων εκμεταλλεύσεων και εκτάσεων πατάτας της Χώρας. Τα ίδια ισχύουν και για την καλλιέργεια φρούτων και καρπών (19,3% και 20,0% του συνόλου των πιστοποιημένων εκμεταλλεύσεων και εκτάσεων φρούτων και καρπών της Χώρας), την καλλιέργεια εσπεριδοειδών (39,2% και 38,9% του συνόλου των πιστοποιημένων εκμεταλλεύσεων και εκτάσεων εσπεριδοειδών της Χώρας), την καλλιέργεια αμπελιών και σταφιδάμπελων (24,1% και 25,3% του συνόλου των πιστοποιημένων εκμεταλλεύσεων και εκτάσεων εσπεριδοειδών της Χώρας).

Τα αγροτικά προϊόντα που περιλαμβάνονται στο «**Καλάθι Αγροτικών Προϊόντων**» της Περιφέρειας Πελοποννήσου είναι τα ακόλουθα:

- ✚ Ελαιόλαδο (ΠΟΠ Καλαμάτα, ΠΟΠ Λακωνίας, ΠΓΕ Λακωνίας, Πετρίνας, Κρεοκεών Φοινικίου, Αργολίδας)
- ✚ Ελιές καλαμών
- ✚ Οίνοι (Αγιωργίτικο Νεμέας, Μοσχοφίλερο Μαντινείας, Μονεμβασιά - Μαλβαζία)
- ✚ Σταφίδα (Κορινθιακή, Σουλτανίνα)
- ✚ Εσπεριδοειδή και παράγωγα ηδύποτα (λικέρ)
- ✚ Σύκα
- ✚ Μήλα Τριπόλεως (Πιλαφά – Ντελίσιους)
- ✚ Καρπούζι Μεσσηνίας
- ✚ Κηπευτικά θερμοκηπίου (τομάτες, αγγούρια, πιπεριές, μελιτζάνες)
- ✚ Σκόρδα Τρίπολης
- ✚ Όσπρια (Φάβα Φενεού, Φακές)
- ✚ Πατάτες
- ✚ Αρωματικά φυτά (Ταϋγетος, Πάρνωνας, Μαίναλο, κλπ)
- ✚ Τυρί Φέτα ΠΟΠ, Σφέλα, Ταλαγάνι Μεσσηνίας
- ✚ Μέλι (Μαινάλου ΠΟΠ, Ταϋγетος, κλπ)
- ✚ Αιγοπρόβειο κρέας
- ✚ Κατσικάκι Ταϋγέτου – σύγκλινο Μάνης
- ✚ Βόειο κρέας
- ✚ Χοίρειο κρέας
- ✚ Σηροτροφία
- ✚ Ψάρια
- ✚ Ζυμαρικά Πελοποννήσου
- ✚ Επιτραπέζια σταφύλια (φράουλα, σουλτανίνα)
- ✚ Αγκινάρα Ιρίων, Αγριαγκινάρα Μικρομάνης
- ✚ Μελιτζάνα Τακώνικη (Λεωνίδιο)

Αναλυτικότερα:

Ελαιόλαδο (ΠΟΠ Καλαμάτα)

Είναι αναγνωρίσιμο, φημισμένο παγκοσμίως, εξαιρετικό extraπαρθένο, αρίστης ποιότητας. Παράγεται από την εξαιρετική ποικιλία «Κορωνέικη» και αποτελεί brand name.

Ελιές Καλαμών

Θεωρείται διεθνώς η καλύτερη επιτραπέζια ποικιλία, με άριστα οργανοληπτικά χαρακτηριστικά, σκούρο μαύρο χρώμα και ισχυρό όνομα.

Οίνοι (Αγιωργίτικο Νεμέας, Μοσχοφίλερο Μαντινείας, Μονεμβασιά-Μαλβαζία)

Υπάρχουν 3 ζώνες ΠΟΠ (Νεμέα, Μαντινεία, Μονεμβασιά-Μαλβαζία), εκ των οποίων στις δύο από αυτές καλλιεργούνται οι δύο από τις τέσσερις γηγενείς τοποποικιλίες-πρεσβευτές, το Αγιωργίτικο Νεμέας και το Μοσχοφίλερο Μαντινείας.

Επιπλέον, στην Περιφέρεια υπάρχουν αμπελοτόπια όπου παράγονται εξαιρετικής ποιότητας οίνοι ΠΓΕ (Μεσσηνιακός, Τριφυλιακός, Λακωνικός, Αργολίδας, Κορινθιακός, Αρκαδικός και Πυλίας).

Παράγεται επίσης και ο διαμερισματικός Πελοποννησιακός σε επίπεδο Περιφέρειας.

Η Περιφέρεια αποτελεί ένα εξαιρετικό προορισμό για οινοτουρισμό (δρόμοι κρασιού), όπου ο επισκέπτης μπορεί να επισκεφθεί τους ορεινούς και μη αμπελώνες, να γευτεί τους αρίστης ποιότητας οίνους συνοδευόμενους με τα τοπικά εδέσματα.

Υπάρχουν υποδομές και οργανωμένα οινοποιεία με σύγχρονη τεχνολογία, όπου παλαιώνονται οι οίνοι, οινοποιεία οι οίνοι των οποίων φέρουν πολλές διακρίσεις σε διεθνείς διαγωνισμούς.

Σταφίδα (Κορινθιακή, Σουλτανίνα)

Η σουλτανίνα εξάγεται σε πολλές χώρες, είναι λευκή ποικιλία χωρίς σπέρματα, με μια μοναδική τεχνική καλ/γείας στην περιοχή της Κορινθίας με εξαιρετικά οργανοληπτικά χαρακτηριστικά και είναι διεθνούς φήμης.

Η μαύρη κορινθιακή σταφίδα καλλιεργείται μόνο στην Πελοπόννησο με καθαρά εξαγωγικό προσανατολισμό, αποτελεί εξαιρετικής ποιότητας προϊόν και είναι συνδεδεμένη με την ιστορία της Πελοποννήσου.

Εσπεριδοειδή

Τα εσπεριδοειδή, πορτοκάλια, μανταρίνια της Αργολίδας και της Λακωνίας και τα λεμόνια της Κορινθίας με τα άριστα οργανοληπτικά χαρακτηριστικά τους έχουν κατακτήσει τις αγορές του εξωτερικού και κυρίως της Ανατολικής Ευρώπης, είναι αναγνωρίσιμα και φημισμένα τόσο στην εσωτερική όσο και στην εξωτερική αγορά.

Σύκα

Τα σύκα Καλαμών είναι πασίγνωστα διεθνώς για την ποιότητά τους, καλλιεργούνται μόνο στην περιοχή της Καλαμάτας και της Λακωνίας είναι στο σύνολό τους εξαγώγιμα.

Μήλα Τριπόλεως (Πιλαφά)

Παράγονται στην Αρκαδία, είναι προϊόν ΠΟΠ, εξαιρετικής ποιότητας, φημισμένα με χαρακτηριστικό άρωμα που το αναδεικνύουν οι εδαφολογικές και κλιματολογικές συνθήκες της περιοχής.

Καρπούζι Μεσσηνίας

Προϊόν υπερ-πρώιμο εξαιρετικής ποιότητας, με εξαιρετικά οργανοληπτικά χαρακτηριστικά, που παράγεται με μια μοναδική διεθνώς τεχνική καλλιέργειας.

Το πιο πρώιμο καρπούζι στην Ευρώπη, με εξαγωγές στο σύνολο των χωρών της Ευρώπης, με ενσωματωμένη φιλο-περιβαλλοντική μέριμνα.

Κηπευτικά θερμκηπίου (τομάτες, αγγούρια, πιπεριές, μελιτζάνες)

Η Περιφέρεια και ειδικότερα η περιοχή της Τριφυλίας αποτελεί το δεύτερο κέντρο θερμκηπιακών καλλιεργειών της χώρας μετά την Κρήτη, με κυριότερες καλ/γείες τομάτα, αγγούρι, πιπεριά και φασολάκι. Τα προϊόντα εξαιρετικής ποιότητας, πιστοποιημένα, ασφαλή,

προωθούνται στις αγορές του εσωτερικού και του εξωτερικού. Ο κλάδος παρουσιάζει ενδιαφέρον και έχει δυναμική.

Πατάτες

Οι πατάτες της Αρκαδίας και της Μεσσηνίας είναι εξαιρετικής ποιότητας, πρώιμες με εξαγωγικό προσανατολισμό.

Ζωική παραγωγή

Η Ακαθάριστη Αξία Ζωικής Παραγωγής της Περιφέρειας Πελοποννήσου το 2011 ανήλθε σε 194,99 εκατ. € διατηρώντας στο ίδιο σημείο, έστω και σε τρέχουσες τιμές, το επίπεδο επιδόσεων της περιόδου 2006-2011. Από την άλλη πλευρά η Ακαθάριστη Αξία Παραγωγής της ζωικής παραγωγής στην Περιφέρεια Πελοποννήσου το 2011 αντιστοιχούσε στο 6,7% της ΑΠΑ της συνολικής ζωικής παραγωγής στη Χώρα. Το μεγαλύτερο τμήμα της Ακαθάριστης Αξίας Παραγωγής στη ζωική παραγωγή προέρχεται από τον υποκλάδο των ζώων κρεατοπαραγωγής (52,9%), κυρίως αιγοπρόβατα (31,9%) και χοιροειδή (12,9%), ενώ στον κλάδο των ζωικών προϊόντων παρά το μεγαλύτερο μερίδιο που κατέχει ο κλάδος του γάλακτος (30,8%), οι κλάδοι των λοιπών ζωικών προϊόντων και των αυγών είναι εκείνοι που κατέχουν αξιοσημείωτο μερίδιο σε σύγκριση με τις επιδόσεις των αντίστοιχων κλάδων στο σύνολο της χώρας με 15,7% και 12,6%.

Αξιοσημείωτο είναι επίσης το γεγονός πως μόνο στις κατηγορίες αιγοειδών και αριθμού κυψελών μελισσών το μέγεθος του ζωικού κεφαλαίου υπερβαίνει το 10% του συνόλου της χώρας το 2009. Συγκεκριμένα, τα 517.085 αιγοειδή που καταγράφηκαν στην Περιφέρεια Πελοποννήσου αντιστοιχούν στο 12,3% του συνόλου των αιγοειδών της Χώρας, ενώ οι 138.398 κυψέλες αντιστοιχούν στο 14,7% των κυψελών μελισσών της Χώρας.

Από πλευράς αριθμού εκμεταλλεύσεων για το 2009, σημαντικός είναι συγκριτικά με τη Χώρα ο αριθμός που καταγράφεται στις κατηγορίες των βουβαλιών (23,1% του συνόλου της Χώρας), των κυψελών μελισσών (12,4% του συνόλου της Χώρας), των αιγοειδών (11,5% του συνόλου της Χώρας), των κουνελιών (10,9% του συνόλου της Χώρας) και των πουλερικών (10,8% του συνόλου της Χώρας). Ως προς τα αιγοειδή, το 2011 διατηρείται ακέραιο το μερίδιο που κατέχουν οι εκμεταλλεύσεις της Περιφέρειας Πελοποννήσου στο σύνολο της Χώρας (11,5%) με ελαφρά αυξημένο το απόλυτο μέγεθος του αριθμού των εκμεταλλεύσεων κατά 3,2%, ενώ το μέγεθος του ζωικού κεφαλαίου εμφανίζεται ελαφρά χαμηλότερο από το 2009 (11,9%) καθώς ο αριθμός των αιγοειδών εμφανίζεται μειωμένος κατά 1,0%.

Από την αναλυτική εξέταση των στοιχείων των εκμεταλλεύσεων για το έτος 2009 προκύπτει ότι το μέσο ζωικό κεφάλαιο ανά εκμετάλλευση είναι μικρότερο στις εκμεταλλεύσεις της Περιφέρειας Πελοποννήσου από εκείνο που προκύπτει στις εκμεταλλεύσεις του συνόλου της Χώρας, με εξαίρεση τις κατηγορίες των αιγοειδών, των χοίρων και των κυψελών μελισσών.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Eurostat για το έτος 2010, προκύπτει το εντυπωσιακό 67,5% των πουλερικών ως πιστοποιημένα βιολογικά (όταν στο σύνολο της Χώρας το αντίστοιχο μέγεθος δεν ξεπερνά το 12,0%) κατέχοντας το 35,1% του συνολικά πιστοποιημένου βιολογικού ζωικού κεφαλαίου στα πουλερικά της Χώρας. Επιπλέον, το 11,5% των αιγοπροβάτων είναι πιστοποιημένα βιολογικά (όταν στο σύνολο της Χώρας το αντίστοιχο μέγεθος είναι 9,7%) κατέχοντας όμως μόλις το 7,4% του συνολικά πιστοποιημένου βιολογικού ζωικού κεφαλαίου στα αιγοπρόβατα της Χώρας.

Δευτερογενής τομέας

Ο δευτερογενής τομέας στην Περιφέρεια Πελοποννήσου επηρεάζεται σημαντικά από την ύπαρξη ελάχιστων κατ' εξαίρεση υπερτοπικών μονάδων, από τις οποίες απουσιάζει η δυνατότητα σύνδεσης με άλλες τοπικές δραστηριότητες, όπως π.χ. τα διυλιστήρια στην Κόρινθο, η παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας στη Μεγαλόπολη και η καπνοβιομηχανία στην Καλαμάτα.

Η ΑΠΑ του δευτερογενή τομέα με 1.921 εκατ. € συνεισέφερε το 24,4% της συνολικής ΑΠΑ της οικονομίας της Περιφέρειας Πελοποννήσου το 2011. Το μέγεθος αυτό αντιστοιχεί στο 6,6% της ΑΠΑ του δευτερογενή τομέα στο σύνολο της χώρας. Το μερίδιο της ΑΠΑ του δευτερογενή της Περιφέρειας Πελοποννήσου ως προς το σύνολο της ΑΠΑ του δευτερογενή της Χώρας εμφανίζεται ελαφρά αυξημένο σε σχέση με το 2005 (όταν ήταν 5,9%) που σηματοδοτεί την αρχή της παρούσας περιόδου ανάλυσης, καθώς η συρρίκνωσή του εμφανίζει μικρότερους ρυθμούς από τη συρρίκνωση του δευτερογενούς στο σύνολο της Χώρας.

Στο μητρώο επιχειρήσεων της ΕΛ.ΣΤΑΤ. το 2008 καταγράφονται περίπου 14.000 επιχειρήσεις (λόγω εμπιστευτικότητας των στοιχείων σε μεμονωμένους κλάδους δεν εμφανίζεται ο ακριβής αριθμός όταν σημειώνονται έως τρεις επιχειρήσεις), αντιπροσωπεύοντας το 27,9% του συνόλου των επιχειρήσεων της Περιφέρειας Πελοποννήσου και το 6,3% του συνόλου των επιχειρήσεων του δευτερογενή τομέα της Χώρας. Από αυτές, οι 8.764 επιχειρήσεις (το 62,6% του συνόλου) δραστηριοποιούνται στον κατασκευαστικό κλάδο, οι 4.688 επιχειρήσεις (το 33,5% του συνόλου) δραστηριοποιούνται στη μεταποίηση, 473 επιχειρήσεις (το 3,4% του συνόλου) δραστηριοποιούνται στην παροχή ενέργειας και νερού, διαχείριση λυμάτων και εξυγίανση, ενώ περί τις 70 επιχειρήσεις (0,5%) δραστηριοποιούνται στον κλάδο των ορυχείων και λατομείων.

Σε όρους συγκέντρωσης επιχειρήσεων σε επιμέρους δραστηριότητες προκύπτει πως 1.529 επιχειρήσεις (το 10,9% του συνόλου) δραστηριοποιούνται στον κλάδο των τροφίμων, 907 επιχειρήσεις (το 6,5% του συνόλου) δραστηριοποιούνται στην κατασκευή μεταλλικών προϊόντων, 547 επιχειρήσεις (το 3,9% του συνόλου) δραστηριοποιούνται στην βιομηχανία ξύλου, 295 επιχειρήσεις (το 2,1% του συνόλου) δραστηριοποιούνται στην παραγωγή άλλων μη μεταλλικών ορυκτών προϊόντων και άλλες 292 επιχειρήσεις (το 2,1% του συνόλου)

δραστηριοποιούνται στην παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, φυσικού αερίου, ατμού και κλιματισμού.

Ο κύκλος εργασιών ανά επιχείρηση στο δευτερογενή τομέα ανήλθε σε 152.041 € ποσό που υπολείπεται σημαντικά του εθνικού μέσου όρου που ανέρχεται σε 530.323 €. Η διαφορά αυτή οφείλεται σε σημαντικό βαθμό στην έντονη διαφοροποίηση που προκύπτει στον κλάδο της παροχής ενέργειας, καθώς το μέγεθος αυτό ανεβάζει σε πολύ υψηλά επίπεδα τον εθνικό μέσο όρο, καθιστώντας έτσι τη σύγκριση της Περιφέρειας Πελοποννήσου με τη Χώρα σε όρους δευτερογενούς τομέα παραγωγής αδύνατη. Ωστόσο, μπορεί να επιχειρηθεί σε αυτό το επίπεδο σύγκριση των επιμέρους του δευτερογενή τομέα.

Έτσι, στον κλάδο των ορυχείων – λατομείων ο κύκλος εργασιών ανά επιχείρηση στην Περιφέρεια Πελοποννήσου ανήλθε το 2008 σε 321.331 €, ποσό που δεν ξεπερνά το 35,7% του εθνικού μέσου στον ίδιο κλάδο δραστηριότητας.

Στις μεταποιητικές επιχειρήσεις ο κύκλος εργασιών ανά επιχείρηση στην Περιφέρεια Πελοποννήσου το 2008 ανήλθε σε 329.335 €, το οποίο αντιπροσωπεύει το 37,0% του αντίστοιχου εθνικού μέσου όρου. Πρέπει ωστόσο να σημειωθεί ότι στα μεγέθη αυτά δεν λαμβάνονται υπόψη οι επιδόσεις της καπνοβιομηχανίας Καρέλια, των διυλιστηρίων Κορίνθου, καθώς δεν σημειώνονται στο δημοσίευμα της ΕΛ.ΣΤΑΤ. οι σχετικές τιμές για λόγους εμπιστευτικότητας.

Στις επιχειρήσεις παροχής ενέργειας ο κύκλος εργασιών ανά επιχείρηση στην Περιφέρεια Πελοποννήσου το 2008 εμφανίζεται εξαιρετικά χαμηλός με μόλις 23.054 €, ποσό που αντιστοιχεί μόλις στο 0,5% του εθνικού μέσου όρου στον κλάδο. Μια πιθανή εξήγηση μπορεί να είναι το γεγονός ότι την περίοδο που αφορούν τα στοιχεία άρχισε η δραστηριοποίηση αρκετών νέων επιχειρήσεων στον τομέα της ενέργειας, οι οποίες δεν ήταν δυνατό να εμφανίσουν έσοδα καθώς δεν είχαν ολοκληρώσει τα επενδυτικά τους σχέδια και δεν είχαν ξεκινήσει την παραγωγική τους λειτουργία.

Στις επιχειρήσεις παροχής νερού, επεξεργασίας αποβλήτων, ανακύκλωσης και εξυγίανσης ο κύκλος εργασιών ανά επιχείρηση στην Περιφέρεια Πελοποννήσου το 2008 ανήλθε σε 380.859 €, ποσό που αντιστοιχεί στο 49,5% του αντίστοιχου εθνικού μέσου όρου για τον κλάδο.

Ολοκληρώνοντας την αναφορά για τις ομάδες κλάδων του δευτερογενή τομέα, διαπιστώνεται πως για τις επιχειρήσεις του κατασκευαστικού κλάδου ο κύκλος εργασιών ανά επιχείρηση στην Περιφέρεια Πελοποννήσου το 2008 ανήλθε σε 55.442 €, ποσό που αντιστοιχεί στο 34,2% του αντίστοιχου εθνικού μέσου όρου για τον κλάδο.

Τον υψηλότερο κύκλο εργασιών ανά επιχείρηση στην Περιφέρεια Πελοποννήσου εμφανίζει ο κλάδος κατασκευής ηλεκτρονικών υπολογιστών, ηλεκτρονικών και οπτικών προϊόντων με 6.313 χιλ. € ανά επιχείρηση (4,8 φορές μεγαλύτερος του μέσου όρου του κλάδου στη χώρα), ο οποίος επηρεάζεται σημαντικά από τη δραστηριοποίηση μιας μόνο επιχείρησης κατασκευής οργάνων μέτρησης (Landis and Gyr) η οποία εκτιμάται ότι συνεισφέρει κατά ποσοστό υψηλότερο του 60% στο συνολικό κύκλο εργασιών του κλάδου.

Σε όλους τους υπόλοιπους κλάδους του δευτερογενή τομέα ο κύκλος εργασιών ανά επιχείρηση στην Περιφέρεια Πελοποννήσου το 2008 υπολείπεται του εθνικού μέσου όρου στον αντίστοιχο κλάδο.

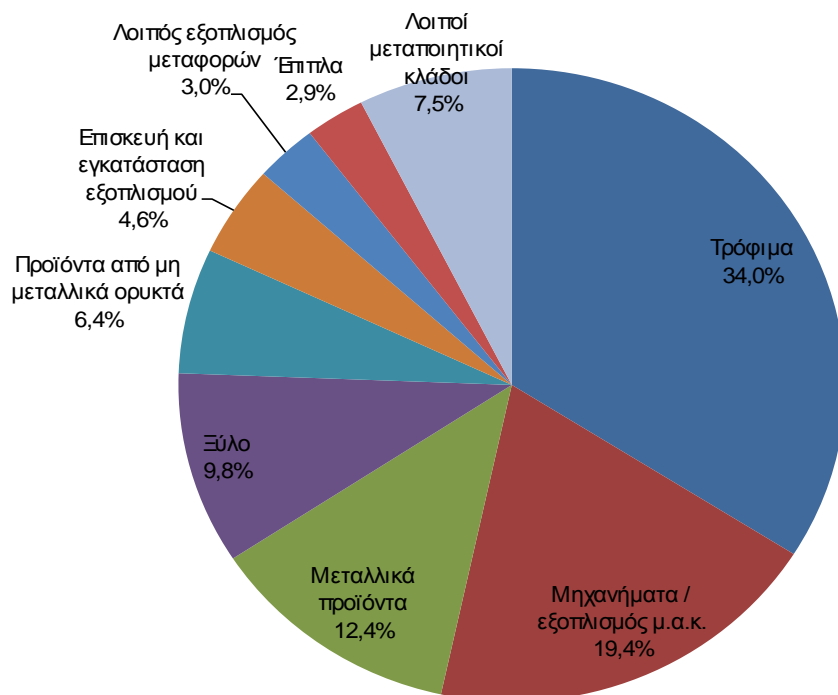
Από τους υπόλοιπους κλάδους της οικονομίας της Περιφέρειας τους υψηλότερους κύκλους εργασιών ανά επιχείρηση παρουσιάζουν ο κλάδος κατασκευής προϊόντων από ελαστικό (καουτσούκ) και πλαστικές ύλες (891.978 €), η χαρτοποιία (829.090 €), ο κλάδος παραγωγής άλλων μη μεταλλικών ορυκτών προϊόντων (673.832 €), ο κλάδος παραγωγής βασικών μετάλλων (601.548 €), η συλλογή, επεξεργασία και διάθεση αποβλήτων και η ανάκτηση υλικών (594.181 €) και η βιομηχανία τροφίμων (474.379 €).

Από τα ανωτέρω στοιχεία είναι καταφανές ότι στην Περιφέρεια Πελοποννήσου τα μεγέθη των επιχειρήσεων είναι σημαντικά μικρότερα του μέσου μεγέθους που καταγράφεται σε εθνικό επίπεδο. Συνδυάζοντας αυτή τη διαπίστωση με το γεγονός ότι τα εθνικά μεγέθη υπολείπονται σημαντικά των αντίστοιχων ευρωπαϊκών μέσων μεγεθών των επιχειρήσεων, προκύπτει ένα σημαντικό στοιχείο – εμπόδιο για την εξωστρέφεια των επιχειρήσεων.

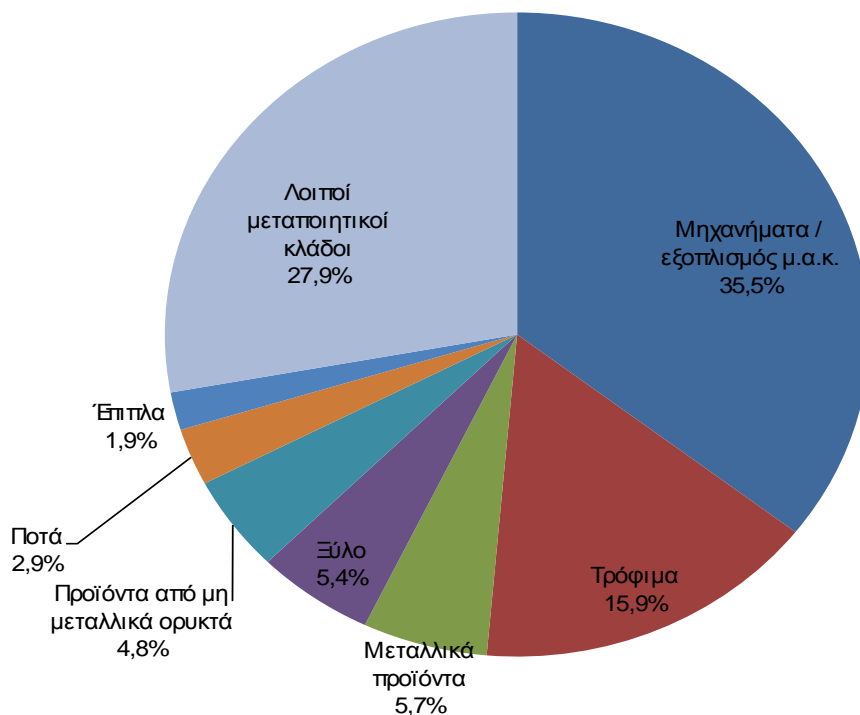
Από τα στοιχεία που τηρούνται στη Eurostat για το έτος 2009 προκύπτει πως στην Περιφέρεια Πελοποννήσου λειτουργούν 13.268 μονάδες του δευτερογενή τομέα, εκ των οποίων οι 7.947 μονάδες δραστηριοποιούνται στις κατασκευές, οι 5.276 μονάδες δραστηριοποιούνται στη μεταποίηση, περίπου 11 μονάδες στην παροχή νερού, διαχείριση αποβλήτων και εξυγίανση και 34 μονάδες σε δραστηριότητες ορυχείων και λατομείων. Στις μονάδες αυτές απασχολούνται 35.657 άτομα, εκ των οποίων 23.635 στη μεταποίηση, 11.544 στις κατασκευές, 275 στην παροχή ενέργειας, νερού, διαχείριση αποβλήτων και εξυγίανση και 203 σε μονάδες ορυχείων – λατομείων.

Από τα παραπάνω προκύπτει πως το μέσο μέγεθος μονάδας του δευτερογενή τομέα στην Περιφέρεια Πελοποννήσου το 2009 ήταν 2,7 άτομα, μέγεθος χαμηλότερο του εθνικού μέσου όρου που είναι 3,7 άτομα ανά μονάδα. Ειδικότερα, η απασχόληση ανά μονάδα στην παροχή ενέργειας, νερού, διαχείριση αποβλήτων και εξυγίανση ήταν 25,0 άτομα (στο σύνολο της Χώρας ήταν 70 άτομα), στα ορυχεία – λατομεία 6,0 άτομα (στο σύνολο της Χώρας ήταν 12,1 άτομα), στην μεταποίηση 4,5 άτομα (στο σύνολο της Χώρας ήταν 5,0 άτομα) και στις κατασκευές 1,5 άτομα (στο σύνολο της Χώρας ήταν 2,5 άτομα).

Ο αριθμός των μονάδων του δευτερογενή τομέα στην Περιφέρεια Πελοποννήσου αντιπροσωπεύει το 6,7% του συνόλου των μονάδων του δευτερογενή τομέα της Χώρας. Σημαντικό μερίδιο της αντίστοιχης δραστηριότητας στη Χώρα εντοπίζεται να αντιπροσωπεύει ο αριθμός των μονάδων στους κλάδους της κατασκευής μηχανημάτων που δεν κατατάσσονται σε κάποια κατηγορία (1.026 μονάδες που αντιπροσωπεύουν το 38,7% του συνόλου της Χώρας), της κατασκευής λοιπού εξοπλισμού μεταφορών (159 μονάδες που αντιπροσωπεύουν το 35,7% του συνόλου της Χώρας), της βιομηχανίας τροφίμων (1.792 μονάδες που αντιπροσωπεύουν το 11,2% του συνόλου της Χώρας) και της παροχής νερού, διαχείρισης αποβλήτων και εξυγίανσης (11 μονάδες που αντιπροσωπεύουν το 10,3% του συνόλου της Χώρας).

Διάγραμμα 1.6: Κατανομή μεταποιητικών μονάδων της Περιφέρειας Πελοποννήσου το 2009 στους επιμέρους κλάδους

Διάγραμμα 1.7: Απασχόληση στους κλάδους της μεταποίησης στην Περιφέρεια Πελοποννήσου το 2009

Για λόγους εμπιστευτικότητας των στοιχείων δεν απεικονίζεται η απασχόληση και ο αριθμός των μονάδων σε κλάδους που δεν δραστηριοποιούνται περισσότερες από 3 μονάδες. Έτσι, δεν είναι δυνατή η εμφάνιση ξεχωριστά

σε δίκη της κατηγορία της απασχόλησης στον κλάδο π.χ. της καπνοβιομηχανίας, όπου είναι γνωστό πως υπάρχει μια επιχείρηση στην Περιφέρεια Πελοποννήσου που απασχολεί μεγάλο αριθμό εργαζομένων. Κατά συνέπεια, εμφανίζεται μαζί ως σύνολο στους λοιπούς μεταποιητικούς κλάδους.

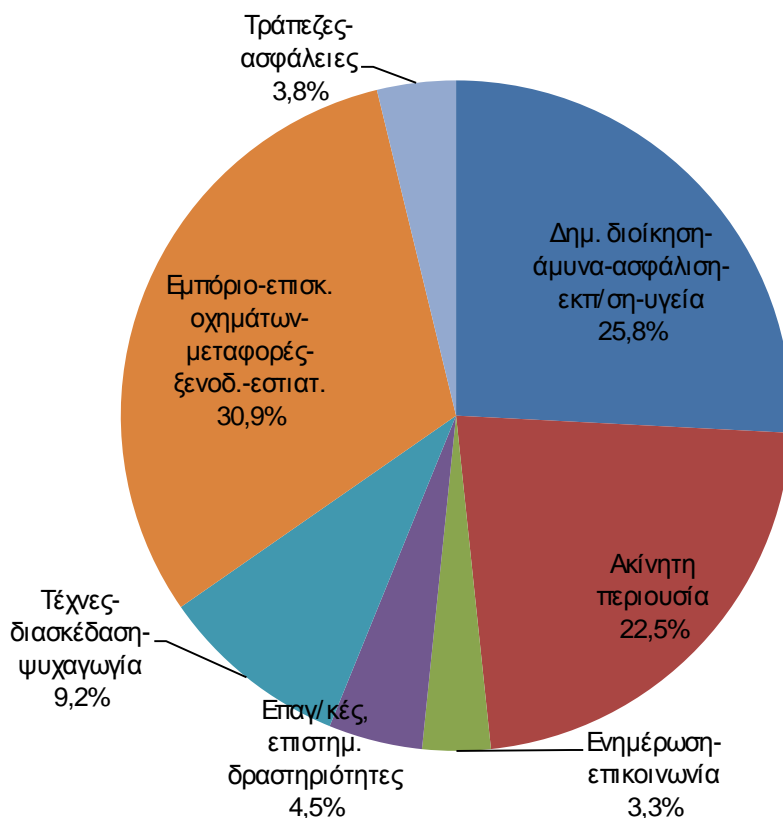
Τριτογενής τομέας

Με βάση τα στοιχεία της ΕΛ.ΣΤΑΤ. για το 2011, ο τριτογενής τομέας συνεισφέρει το 68,5% της συνολικής ΑΠΑ της Περιφέρειας Πελοποννήσου. Το μερίδιο αυτό υπολείπεται σημαντικά του αντίστοιχου μεριδίου που κατέχει ο τριτογενής τομέας στο σύνολο της Χώρας το οποίο ανέρχεται σε 80,8%. Σε σχέση με το 2005, ο τριτογενής τομέας έχει αυξήσει το μερίδιό του κατά 5 ποσοστιαίες μονάδες. Η εξέλιξη αυτή συνδέεται κυρίως με το γεγονός ότι η συρρίκνωση της ΑΠΑ τα τελευταία έτη είναι μικρότερη αναλογικά από τη συρρίκνωση που καταγράφεται στους άλλους δύο κύριους τομείς της οικονομίας της Περιφέρειας. Καθ' όλη την περίοδο 2005-2011 ο τριτογενής τομέας της Περιφέρειας Πελοποννήσου συνεισέφερε το 3,6%-3,7% της ΑΠΑ του τριτογενή τομέα στο σύνολο της Χώρας.

Κυρίαρχος κλάδος στον τριτογενή τομέα της Περιφέρειας Πελοποννήσου το 2011 βάσει ΑΠΑ είναι ο κλάδος του εμπορίου, επισκευής οχημάτων, μεταφορών, ξενοδοχείων και εστιατορίων, κατέχοντας το 30,9% της συνολικής ΑΠΑ του τομέα. Όμοιο είναι και το μερίδιο του κλάδου στο σύνολο της Χώρας το ίδιο έτος. Διαχρονικά, το μερίδιο του κλάδου στο σύνολο της ΑΠΑ του τριτογενή τομέα μειώνεται, καθώς στην αρχή της περιόδου ανάλυσης ανερχόταν στο 37%-38%.

Δεύτερος σε μέγεθος κλάδος του τριτογενή τομέα στην Περιφέρεια Πελοποννήσου το 2011 εμφανίζεται ο κλάδος της δημόσιας διοίκησης, άμυνας, κοινωνικής ασφάλισης, εκπαίδευσης, υγείας και μέριμνας με μερίδιο 25,8% της συνολικής ΑΠΑ της Περιφέρειας, ακολουθώντας το ίδιο μοτίβο με αυτό της Χώρας, ως προς τη σημασία του κλάδου για τον τριτογενή τομέα.

Ο τρίτος κλάδος του τριτογενή τομέα στην Περιφέρεια Πελοποννήσου το 2011 είναι ο κλάδος της διαχείρισης ακίνητης περιουσίας, ο οποίος συνεισφέρει το 22,5% της ΑΠΑ του τριτογενή τομέα, μερίδιο που είναι κατά τρεις ποσοστιαίες μονάδες υψηλότερο από το μερίδιο που έχει ο κλάδος στον τριτογενή τομέα του συνόλου της Χώρας. Το μερίδιο του κλάδου αυξάνεται προοδευτικά από την αρχή της περιόδου ανάλυσης, ενώ είναι αξιοπρόσεκτο ότι μαζί με τον κλάδο των τεχνών, διασκέδασης και ψυχαγωγίας αποτελούν τους μοναδικούς κλάδους της οικονομίας της Περιφέρειας Πελοποννήσου στους οποίους καταγράφεται αύξηση της ΑΠΑ ακόμα και τα τελευταία χρόνια, έστω και σε τρέχουσες τιμές.

Διάγραμμα 1.8: Διάρθρωση της ΑΠΑ του τριτογενή τομέα της Περιφέρειας Πελοποννήσου κατά κλάδο το 2011

Έντονη διαφοροποίηση μεταξύ Περιφέρειας και Χώρας εμφανίζεται στα μερίδια της ΑΠΑ των τραπεζών και ασφαλειών, καθώς και στις τέχνες – διασκέδαση – ψυχαγωγία ως προς το σύνολο της ΑΠΑ του τριτογενή τομέα. Ο μεν τραπεζικός / ασφαλιστικός κλάδος κατέχει μερίδιο (3,8%) που είναι περιορισμένο κατά 38% του μεριδίου που κατέχει αντίστοιχα στο σύνολο της Χώρας, ενώ ο κλάδος των τεχνών, της διασκέδασης και ψυχαγωγίας (9,2%) έχει αυξημένο κατά 50% μερίδιο σε σχέση με το αντίστοιχο στη Χώρα. Αντίστοιχη διαφοροποίηση εμφανίζεται στα μερίδια των κλάδων ενημέρωσης – επικοινωνίας (3,3%) και επαγγελματικών / επιστημονικών και υποστηρικτικών δραστηριοτήτων με το μερίδιο του κλάδου ενημέρωσης να περιορίζεται στο 55% του αντίστοιχου της Χώρας και το μερίδιο του κλάδου των επαγγελματικών / επιστημονικών και υποστηρικτικών δραστηριοτήτων να περιορίζεται στο 75% του αντίστοιχου της Χώρας.

Με βάση τα στοιχεία του Μητρώου Επιχειρήσεων της ΕΛ.ΣΤΑΤ. για το έτος 2008, ο αριθμός των επιχειρήσεων του τριτογενή τομέα στην Περιφέρεια Πελοποννήσου ανήλθε σε 34.370, αντιστοιχώντας 68,6% του συνόλου των επιχειρήσεων στην Περιφέρεια και στο 4,8% του αριθμού των επιχειρήσεων του τριτογενή τομέα στο σύνολο της Χώρας.

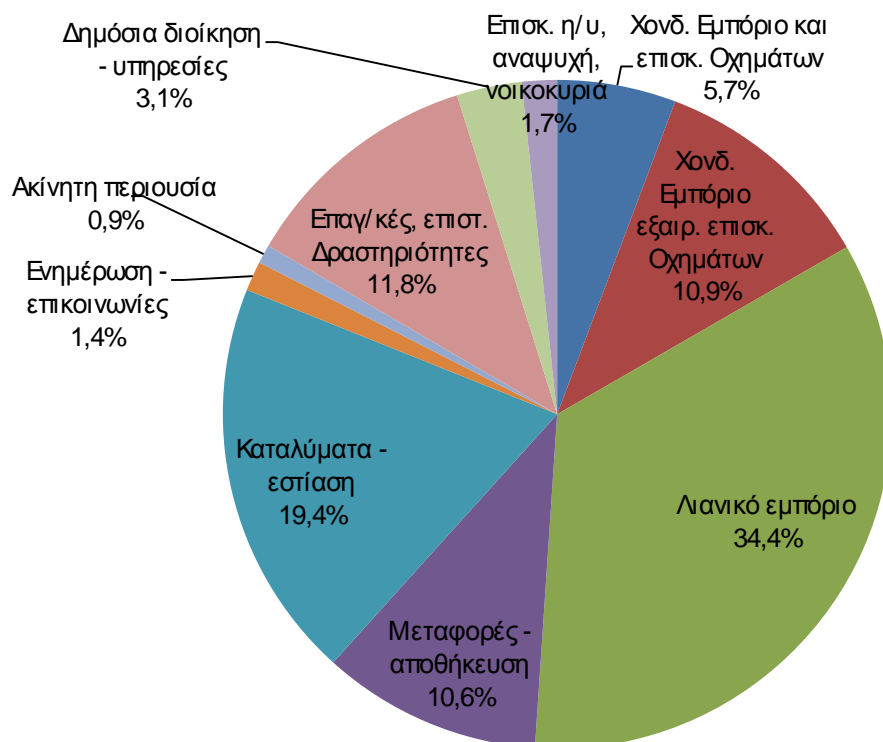
Ο μεγαλύτερος αριθμός επιχειρήσεων συγκεντρώνεται στις δραστηριότητες του χονδρικού και λιανικού εμπορίου με 16.222 επιχειρήσεις (47,2% του συνόλου του τριτογενή τομέα), στις υπηρεσίες εστίασης με 5.725 επιχειρήσεις (12,4% του συνόλου του τριτογενή τομέα) και στις δραστηριότητες μηχανικών με 2.211 επιχειρήσεις (6,4% του συνόλου του τριτογενή τομέα).

Ο κύκλος εργασιών των επιχειρήσεων του τριτογενή τομέα στην Περιφέρεια Πελοποννήσου το 2008 ανήλθε σε 6.323 εκατ. € αντιστοιχώντας στο 73% του κύκλου εργασιών των επιχειρήσεων στο σύνολο των τομέων παραγωγής της Περιφέρειας Πελοποννήσου και στο 2,3% του κύκλου εργασιών του τριτογενή τομέα στο σύνολο της Χώρας.

Το μεγαλύτερο μερίδιο κατέχουν οι επιχειρήσεις χονδρικού και λιανικού εμπορίου με συνολικό κύκλο εργασιών 4.845 χιλ. € συνεισφέροντας το 76,6% του συνόλου του κύκλου εργασιών του τριτογενή τομέα. Οι επιχειρήσεις υπηρεσιών εστίασης συγκεντρώνουν κύκλο εργασιών 377 εκατ. € (ποσοστό 6,0% του συνόλου του κύκλου εργασιών), οι μεταφορικές επιχειρήσεις συγκεντρώνουν 278 εκατ. € (ποσοστό 4,4% του συνόλου του κύκλου εργασιών) και τα τυχερά παιχνίδια συγκεντρώνουν 268 εκατ. € (ποσοστό 4,2% του συνόλου του κύκλου εργασιών).

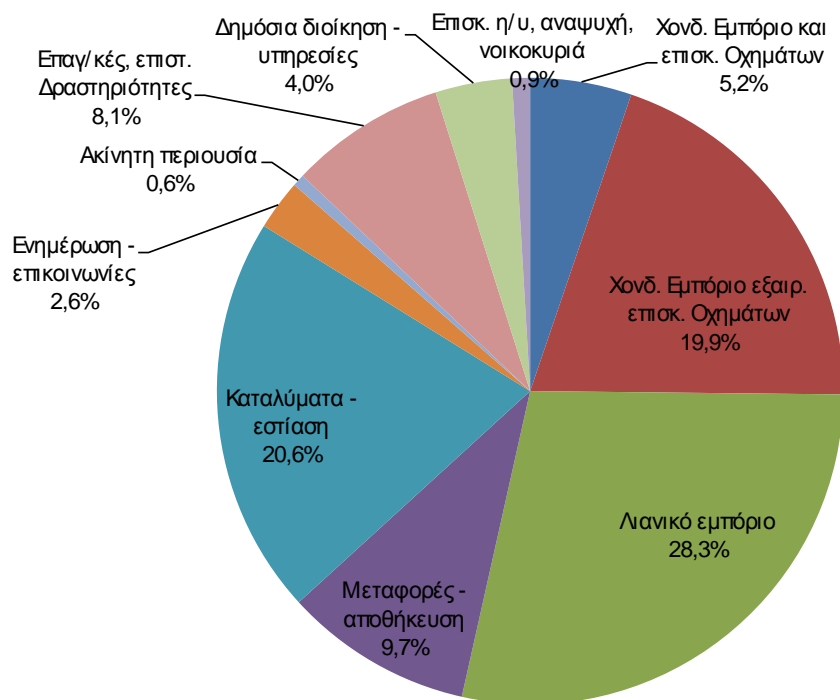
Όπως προκύπτει από τα ανωτέρω στοιχεία, ο κύκλος εργασιών ανά επιχείρηση του τριτογενή τομέα στην Περιφέρεια Πελοποννήσου το 2008 διαμορφώνεται στις 184,0 χιλ. €. Το μέγεθος αυτό είναι υποδιπλάσιο του αντίστοιχου μεγέθους στη Χώρα το οποίο ανέρχεται σε 385,8 χιλ. €. Πάνω από το μέσο όρο της Περιφέρειας διαμορφώνεται ο κύκλος εργασιών ανά επιχείρηση μόνο στους κλάδους των τυχερών παιχνιδιών (7.047,2 χιλ. €), του χονδρικού εμπορίου (469,5 χιλ. €) και του λιανικού εμπορίου (215,0 χιλ. €). Επίσης, συγκριτικά με τις επιδόσεις των επιμέρους κλάδων στο σύνολο της Χώρας, υψηλότερο κύκλο εργασιών ανά επιχείρηση εμφανίζουν μόνο οι κτηνιατρικές δραστηριότητες και οι δραστηριότητες κοινωνικής μέριμνας.

Σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία της έρευνας Structural Business Survey της Eurostat για το έτος 2009 ο αριθμός των καταγεγραμμένων μονάδων του τριτογενή τομέα στην Περιφέρεια Πελοποννήσου ανήλθε σε 34.213, αντιστοιχώντας στο 5,0% του συνόλου των μονάδων του τριτογενή τομέα της Χώρας. Μερίδιο ίσο με 51,0% των μονάδων του τριτογενή τομέα δραστηριοποιούνται στο εμπόριο. Σημαντικό είναι και το μερίδιο των μονάδων εστίασης και παροχής καταλύματος (19,4%), καθώς και εκείνα των επαγγελματικών και επιστημονικών δραστηριοτήτων (11,8%) και των μεταφορικών και αποθηκευτικών μονάδων (10,6%).

Διάγραμμα 1.9: Κατανομή αριθμού μονάδων τριτογενή τομέα της Περιφέρειας Πελοποννήσου το 2009 στους επιμέρους κλάδους

Η απασχόληση στις ανωτέρω μονάδες του τριτογενή τομέα στην Περιφέρεια Πελοποννήσου το 2009 έφτασε στους 82.008 εργαζόμενους, αντιπροσωπεύοντας το 4,2% της συνολικής απασχόλησης σε αντίστοιχες μονάδες στο σύνολο της Χώρας. Οι εμπορικές μονάδες συνεισφέρουν στο 53,4% της απασχόλησης του τριτογενή τομέα. Οι δραστηριότητες εστίασης και παροχής καταλύματος έπονται σε μέγεθος απασχόλησης (συνεισφέρουν το 20,6%) και ακολουθούν οι δραστηριότητες μεταφορών και αποθήκευσης (9,7%) και οι επαγγελματικές και επιστημονικές δραστηριότητες (8,1%).

Διάγραμμα 1.10: Κατανομή της απασχόλησης του τριτογενή τομέα στην Περιφέρεια Πελοποννήσου το 2009 στους επιμέρους κλάδους

Βάσει των ανωτέρω στοιχείων, προκύπτει πως η απασχόληση ανά μονάδα του τριτογενή τομέα στην Περιφέρεια Πελοποννήσου το 2009 ανήλθε σε 2,4 εργαζόμενους, μέγεθος που υπολείπεται σε σχέση με τους 2,8 εργαζόμενους που είναι το μέγεθος της απασχόλησης ανά μονάδα του τριτογενή τομέα στο σύνολο της Χώρας. Το υψηλότερο μέσο μέγεθος μονάδας εμφανίζεται στον κλάδο του χονδρικού εμπορίου εξαιρουμένων των οχημάτων με 4,4 εργαζόμενους, το οποίο είναι και υψηλότερο του εθνικού μέσου όρου που φτάνει στους 4,2 εργαζόμενους. Ειδικότερα, ο συγκεκριμένος κλάδος επηρεάζεται από την υψηλή τιμή που εμφανίζουν οι χονδρεμπορικές μονάδες τροφίμων, ποτών και καπνού (7,1 εργαζόμενοι). Άλλες δραστηριότητες με σημαντική, σχετικά, μέση απασχόληση είναι οι τηλεπικοινωνίες (9,2 εργαζόμενοι, αλλά στη Χώρα ο δείκτης είναι 34,6 εργαζόμενοι), στις ταχυδρομικές υπηρεσίες (6,2 εργαζόμενοι, αλλά στη Χώρα ο δείκτης είναι 11,0 εργαζόμενοι), στις αποθηκευτικές και υποστηρικτικές υπηρεσίες μεταφορών (5,7 εργαζόμενοι που είναι υψηλότερος των 4,8 εργαζομένων στο σύνολο της Χώρας) και στις συμβουλευτικές και διαχειριστικές δραστηριότητες (5,7 εργαζόμενοι που είναι υψηλότερος των 4,3 εργαζομένων στο σύνολο της Χώρας).

Τουρισμός

Σύμφωνα με τα στοιχεία του Ξενοδοχειακού Επιμελητηρίου Ελλάδος, στην Περιφέρεια Πελοποννήσου λειτούργησαν το 2012 621 ξενοδοχειακές μονάδες, που αντιπροσωπεύουν το 6,4% του συνόλου των ξενοδοχειακών μονάδων της Χώρας. Η δυναμικότητα των μονάδων αυτών ανέρχεται σε 18.734 δωμάτια και 36.575 κλίνες, αντιπροσωπεύοντας το 4,7% του συνόλου των δωματίων και των κλινών που λειτούργησαν σε όλη τη Χώρα.

Το μεγαλύτερο ποσοστό των ξενοδοχειακών μονάδων της Περιφέρειας Πελοποννήσου ανήκει στην κατηγορία των δύο αστέρων (41,7%) και ακολουθούν οι μονάδες τριών αστέρων (30,4%), οι μονάδες τεσσάρων αστέρων (13,2%), έπονται οι μονάδες ενός αστέρα (12,2%) και για το τέλος υπάρχουν και λίγες μονάδες πέντε αστέρων (2,4%).

Όσον αφορά στα μερίδια που έχουν οι κλίνες ανά κατηγορία ξενοδοχείου, οι κλίνες που ανήκουν σε ξενοδοχεία δύο αστέρων κατέχουν το 32,4%, οι κλίνες που ανήκουν σε ξενοδοχεία τριών αστέρων κατέχουν το 30,3%, οι κλίνες που ανήκουν σε ξενοδοχεία τεσσάρων αστέρων κατέχουν το 17,7%, οι κλίνες που ανήκουν σε ξενοδοχεία πέντε αστέρων κατέχουν το 14,6% και οι κλίνες που ανήκουν σε ξενοδοχεία ενός αστέρα κατέχει το 5,0%. Στην Αργολίδα είναι συγκεντρωμένο το 23,3% των ξενοδοχειακών μονάδων της Περιφέρειας Πελοποννήσου, στη Μεσσηνία το 22,2%, στη Λακωνία το 20,8%, στην Κορινθία το 17,4% και στην Αρκαδία το 16,3%. Αντίστοιχα, ο αριθμός των ξενοδοχειακών κλινών στην Αργολίδα αντιπροσωπεύουν το 30,5% του συνόλου των ξενοδοχειακών κλινών στην Περιφέρεια Πελοποννήσου, στη Μεσσηνία το 26,9%, στην Κορινθία το 20,9%, στην Λακωνία το 13,1% και στην Αρκαδία το 8,7%.

Τα στοιχεία αυτά φανερώνουν σημαντικές διαφοροποιήσεις από περιοχή σε περιοχή ως προς το μέσο μέγεθος των ξενοδοχειακών μονάδων. Η τυπική ξενοδοχειακή μονάδα στην Περιφέρεια Πελοποννήσου διαθέτει 30 δωμάτια και 59 κλίνες, μεγέθη που είναι σημαντικά μικρότερα του εθνικού μέσου όρου που είναι 41 δωμάτια και 80 κλίνες. Κοντά στον εθνικό μέσο όρο βρίσκεται η Αργολίδα με την τυπική ξενοδοχειακή μονάδα να διαθέτει 40 δωμάτια και 77 κλίνες. Λίγο πιο κάτω ακολουθεί η Κορινθία με 37 δωμάτια και 71 κλίνες. Ακολουθεί η Μεσσηνία με 35 δωμάτια και 71 κλίνες, ενώ η Λακωνία με 19 δωμάτια και 37 κλίνες και η Αρκαδία με 16 δωμάτια και 31 κλίνες βρίσκονται πολύ μακριά από τον εθνικό μέσο όρο.

Ο αριθμός των αφίξεων τουριστών στα ξενοδοχειακά καταλύματα πλην των campings στην Περιφέρεια Πελοποννήσου το 2012 στις 32.228 κλίνες που λειτούργησαν (4,6% του συνόλου της Χώρας) ήταν 790.521 αντιπροσωπεύοντας το 5,5% του συνολικού αριθμού αφίξεων τουριστών στο σύνολο των ξενοδοχειακών καταλυμάτων πλην campings της Χώρας. Σε σχέση με την προηγούμενη χρονιά παρατηρείται μείωση των αφίξεων κατά 20,0%, σχεδόν διπλάσια από τη μείωση που παρατηρήθηκε στο σύνολο της Χώρας (11,3%).

Η σύνθεση των αφίξεων αυτών ήταν 69,9% ημεδαποί τουρίστες και 30,1% αλλοδαποί τουρίστες. Η σύνθεση αυτή είναι η ακριβώς αντίθετη από τη σύνθεση που απαντάται σε επίπεδο Χώρας, όπου οι ημεδαποί τουρίστες αποτελούν το 36,3% και οι αλλοδαποί τουρίστες το 63,7%. Ιδιαίτερα στις περιοχές της Αρκαδίας οι αφίξεις των ημεδαπών τουριστών ανέρχονται σε 91,5%, και στις περιοχές της Λακωνίας και της Μεσσηνίας ξεπερνούν το 80% των αφίξεων.

Το μεγαλύτερο μερίδιο των αφίξεων καταγράφεται στην Αργολίδα με 31,7% και στην Κορινθία με 27,9%. Ακολουθεί η Μεσσηνία με 20,9% και έπονται η Λακωνία με 12,3% και η Αρκαδία με 7,2%.

Ο αριθμός των διανυκτερεύσεων στα ξενοδοχειακά καταλύματα πλην campings στην Περιφέρεια Πελοποννήσου το 2012 ανήλθε σε 1.974.291, αριθμός ο οποίος αντιπροσωπεύει

το 3,1% του συνολικού αριθμού διανυκτερεύσεων τουριστών στη Χώρα. Ο αριθμός των διανυκτερεύσεων εμφανίζεται μειωμένος κατά 20,4% σε σχέση με το 2011, ποσοστό υπερδιπλάσιο της αντίστοιχης μείωσης που εμφανίστηκε για το σύνολο της χώρας (8,8%).

Η σύνθεση των διανυκτερεύσεων στην Περιφέρεια Πελοποννήσου ήταν 63,2% ημεδαποί τουρίστες και 36,8% αλλοδαποί τουρίστες. Και στην περίπτωση των διανυκτερεύσεων τονίζεται, όπως και στις αφίξεις, η πλήρης αντίθεση με το μοτίβο που ακολουθείται στο σύνολο της Χώρας, όπου οι διανυκτερεύσεις ημεδαπών τουριστών αποτελούν μόλις το 19,8% του συνόλου, ενώ το 80,2% είναι οι διανυκτερεύσεις των αλλοδαπών τουριστών.

Αναλύοντας το μέγεθος των διανυκτερεύσεων σε τοπικό επίπεδο, παρατηρείται πως η Κορινθία με μερίδιο 30,8% του συνόλου των διανυκτερεύσεων στην Περιφέρεια υπερκερνά την Αργολίδα, της οποίας το μερίδιο είναι 30,1%. Ακολουθεί η Μεσσηνία με το 23,1% των διανυκτερεύσεων και ακολουθούν η Λακωνία με 9,9% και η Αρκαδία με 6,0%.

Από τα προηγούμενα προκύπτει πως η μέση διάρκεια παραμονής ανά άφιξη στην Περιφέρεια Πελοποννήσου το 2012 ήταν 2,5 διανυκτερεύσεις, ενώ στη Χώρα το αντίστοιχο μέγεθος ήταν 4,3 διανυκτερεύσεις. Η διαφοροποίηση από περιοχή σε περιοχή δεν είναι σημαντική με την υψηλότερη επίδοση να εμφανίζεται στη Μεσσηνία (2,8 διανυκτερεύσεις) και τη χαμηλότερη στη Λακωνία (2 διανυκτερεύσεις).

Το επίπεδο της πληρότητας των ξενοδοχειακών καταλυμάτων πλην campings στην Περιφέρεια Πελοποννήσου ήταν 23,2%, το οποίο απέχει σημαντικά από το αντίστοιχο μέγεθος για το σύνολο της Χώρας (43,2%). Το επίπεδο πληρότητας εμφανίζεται χαμηλότερο κατά 23% σε σχέση με την προηγούμενη χρονιά, ενώ στη Χώρα η υποχώρηση ήταν της τάξης του 11%. Η χαμηλότερη πληρότητα εμφανίζεται στα ξενοδοχεία της Αρκαδίας (μόλις 14,4%), ενώ η υψηλότερη καταγράφεται στα ξενοδοχεία της Αργολίδας (με 25,8%).

Στην Περιφέρεια Πελοποννήσου λειτούργησαν το 2012 18 μουσεία, εκ των οποίων 2 στην Αργολίδα (Άργους και Ναυπλίου), 5 στην Αρκαδία (Άστρους, Δημητσάνας, Μεγαλόπολης, Τεγέας και Τρίπολης), 1 στην Κορινθία (Ισθμια), 5 στη Λακωνία (Διρού, Μονεμβασιάς, Πύργου Πικουλάκη, Σπάρτης, Γυθείου) και 5 στη Μεσσηνία (Μεσσήνης, Καλαμάτας, Πύλου, Καρδαμύλης και Χώρας Τριφυλίας). Σε αυτά τα μουσεία εκδόθηκαν 59.185 εισιτήρια τα οποία αντιστοιχούν στο 2,0% των εκδοθέντων εισιτηρίων σε μουσεία στο σύνολο της Χώρας. Στη Μεσσηνία εκδόθηκαν τα περισσότερα εισιτήρια μουσείων (22.639), αν και το πιο επισκέψιμο μουσείο ήταν το Αρχαιολογικό Μουσείο του Ναυπλίου (17.467 εισιτήρια).

Επίσης, είναι επισκέψιμοι 18 αρχαιολογικοί χώροι, εκ των οποίων 6 στην Αργολίδα (Άργος (Ηραίο-Θέατρο-Αγορά), Επίδαυρος, Λέρνη, Μυκήνες & Θησαυρός Ατρέα, Τίρυνθα, Φρούριο Παλαμηδίου) 1 στην Αρκαδία (Αρχαιολογικός χώρος ναού Αλέας), 5 στην Κορινθία (Ακροκόρινθος, Αρχαία Κόρινθος, Αρχαία Νεμέα, Αρχαία Σικυών Στάδιο Νεμέας), 1 στη Λακωνία (Μυστράς) και 5 στη Μεσσηνία (Κάστρο Μεθώνης, Ανάκτορο Νέστορος, Αρχαίας Μεσσήνης, Φρούριο Πύλου, Κάστρο Καλαμάτας). Σε αυτούς τους αρχαιολογικούς χώρους εκδόθηκαν το 2012 793.497 εισιτήρια τα οποία αντιπροσωπεύουν το 11,9% των εισιτηρίων σε αρχαιολογικούς χώρους για το σύνολο της Χώρας. Οι περισσότεροι επισκέπτες

παρουσιάζονται στους αρχαιολογικούς χώρους της Αργολίδας (552.887 εισιτήρια) με κύριους τόπους ενδιαφέροντος την Επίδαυρο και τις Μυκήνες.

(Στο Παράρτημα Α' της παρούσας έκθεσης παρουσιάζονται οι αναλυτικοί Πίνακες στα στοιχεία των οποίων βασίστηκε η ανάλυση των ενότητων 1.1.1, 1.1.2. και 1.1.3.)

1.1.2.2. Ανάλυση βάσει έρευνας πεδίου στις επιχειρήσεις της Περιφέρειας Πελοποννήσου

Η έρευνα πεδίου στις επιχειρήσεις της Περιφέρειας πραγματοποιήθηκε σε τέσσερις (4) άξονες:

- Ανάλυση οικονομικών επιδόσεων επιχειρήσεων βάσει οικονομικών στοιχείων της τελευταίας τριετίας. Η βάση δεδομένων περιελάμβανε 580 περίπου επιχειρήσεις μεσαίου μεγέθους για τις οποίες υπήρχαν δημοσιευμένα οικονομικά στοιχεία (οικονομικές καταστάσεις – ισολογισμοί) και το οποίο ο Σύμβουλος προμηθεύτηκε μέσω της HellasStat.
- Δημιουργία και αποστολή δομημένων ερωτηματολογίων σε ένα επιλεγμένο αντιπροσωπευτικό δείγμα επιχειρήσεων όλων των τομέων (~1.000 επιχειρήσεις). Στο Παράρτημα Δ' επισυνάπτεται το ερωτηματολόγιο που δημιουργήθηκε για τον σκοπό της έρευνας. Η επεξεργασία των απαντήσεων (27) και τα συνοπτικά συμπεράσματα από την εξέταση των απαντήσεων στα ερωτηματολόγια παρουσιάζονται στο Παράρτημα Ε.
- Διοργάνωση κλαδικών/θεματικών συναντήσεων με τους οικονομικούς φορείς της Περιφέρειας με στόχευση στη διερεύνηση των στρατηγικών παρεμβάσεων στην αλυσίδα αξίας των δυναμικών κλάδων παραγωγής/υπηρεσιών της Περιφέρειας Πελοποννήσου.
- Διενέργεια είκοσι (20) προσωπικών συνεντεύξεων με επιχειρήσεις και συλλογικούς φορείς.

Ανάλυση οικονομικών επιδόσεων επιχειρήσεων βάσει οικονομικών στοιχείων της τελευταίας τριετίας

Με βάση τα στοιχεία βάσης δεδομένων 2.300 επιχειρήσεων της Περιφέρειας που αντλήθηκαν μέσω της HellasStat, υπήρχαν διαθέσιμες από οικονομικές καταστάσεις (ισολογισμοί) για την τριετία 2010-2012 για 584 επιχειρήσεις. Τα δεδομένα κύκλου εργασιών, αποτελεσμάτων χρήσης και δεικτών βιωσιμότητας αποτέλεσαν την βάση για την αξιολόγηση – εντοπισμό των δυναμικών κλάδων της Περιφέρειας Πελοποννήσου.

Στον ακόλουθο Πίνακα παρουσιάζονται διαχρονικά οι μέσοι όροι βασικών οικονομικών δεικτών για το σύνολο των επιχειρήσεων της Περιφέρειας Πελοποννήσου βάσει του επιλεγμένου δείγματος.

Πίνακας 1: Συνοπτική εικόνα οικονομικών επιδόσεων επιχειρήσεων Περιφέρειας Πελοποννήσου 2010-2012

Δείκτης	2012	2011	2010
Κύκλος Εργασιών	1.817.644.016	1.984.457.590	2.068.960.009
Μέσος Όρος Κύκλου Εργασιών ανά επιχείρηση	3.578.039	3.906.413	4.072.756

Κυκλοφορούν Ενεργητικό	1.581.664.510	1.580.046.943	1.602.219.285
Μέσος Όρος Κυκλοφορούντος Ενεργητικού ανά επιχείρηση	2.717.637	2.714.857	2.752.954
Βραχυπρόθεσμες Υποχρεώσεις	1.023.404.550	1.069.246.017	1.008.687.972
Μέσος όρος βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεων ανά επιχείρηση	1.786.046	1.866.049	1.760.363
Καθαρά αποτελέσματα χρήσεως προ φόρων	30.632.989	33.912.210	34.797.810
Μέσος όρος καθαρών αποτελεσμάτων χρήσης ανά επιχείρηση	53.742	59.495	61.049
Μερικά αποτελέσματα εκμετάλλευσης	23.780.218	25.995.845	-
Μερικά αποτελέσματα εκμετάλλευσης (Μέσος όρος ανά επιχείρηση)	44.283	48.409	-
Κέρδη προ τόκων αποσβέσεων και φόρων	172.199.314	171.820.537	166.787.148
Κέρδη προ τόκων αποσβέσεων και φόρων (Μέσος όρος ανά επιχείρηση)	299.999	299.339	290.570
Γενική Ρευστότητα	1,522	1,455	1,564
Κυκλοφοριακή ταχύτητα απαιτήσεων	8,60	7,94	10,43
Κυκλοφοριακή ταχύτητα απαιτήσεων (ΜΟ)	6,34	7,81	10,76
Βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις/Κυκλοφορούν Ενεργητικό (%)	65,7%	68,7%	63,9%
Περιθώριο Μικτού Κέρδους (%)	22,10%	24,07%	24,13%
Κεφάλαιο Κίνησης προς Συνολικό Ενεργητικό	0,97	1,02	1,01
Ποσοστό Επιχειρήσεων στο όριο της χρεωκοπίας (σύμφωνα με τον δείκτη Altman Z-Score)	33,52%	33,33%	32,41%

Πηγή : Hellastat 2013, επεξεργασία Συμβούλου

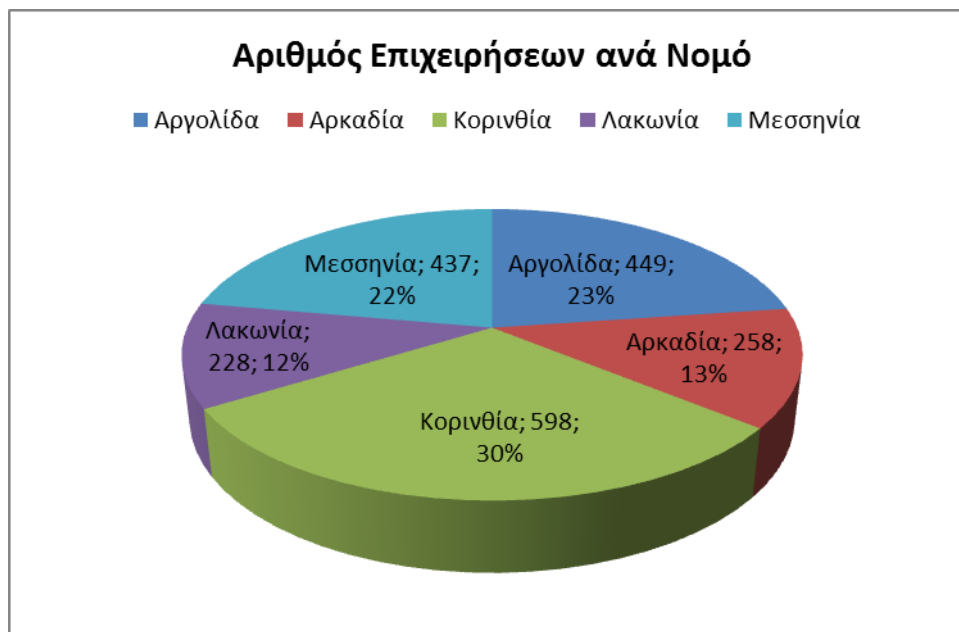
Ανάλυση δυναμικότητας επιχειρήσεων Περιφέρειας Πελοποννήσου ανά κλάδο.

A. Ανάλυση Οικονομικών Δεδομένων σε επίπεδο Περιφέρειας

Ανάλυση Πλήθους Επιχειρήσεων ανά Νομό και Κλάδο

Στον Πίνακα Β.1 του Παραρτήματος και το διάγραμμα που ακολουθεί παρουσιάζεται η κατανομή του πλήθους των επιχειρήσεων του επιλεγμένου δείγματος ανά Νομό. Υψηλότερη συγκέντρωση αριθμού επιχειρήσεων εμφανίζεται στους Νομούς Κορινθίας, Αργολίδας και Μεσσηνίας.

Σε όλους τους Νομούς εμφανίζονται υψηλότερα ποσοστά αριθμού επιχειρήσεων στους κλάδους του Χονδρικού Εμπορίου, του Λιανικού Εμπορίου, του Τουρισμού (Ξενοδοχεία-Εστιατόρια) και στη Βιομηχανία Τροφίμων και Ποτών. Στην Αρκαδία υπάρχει επίσης υψηλή συγκέντρωση επιχειρήσεων στον κλάδο των Κατασκευών.

Διάγραμμα 1.11: Πλήθος Επιχειρήσεων ανά Νομό

Κύκλος Εργασιών ανά Κλάδο

Από τις διαθέσιμες οικονομικές καταστάσεις για τα έτη 2010-2012, στον Πίνακα Β.2 του Παραρτήματος παρουσιάζεται η διακύμανση του Κύκλου Εργασιών ανά κλάδο και έτος για ένα πλήθος 508 επιχειρήσεων (για τις οποίες ήταν διαθέσιμα στοιχεία κ.ε. για την περίοδο αναφοράς).

Όπως φαίνεται από τα αποτελέσματα, η μείωση του κύκλου εργασιών κατά τα τρία τελευταία έτη είναι σημαντική και σε μέσο όρο Περιφέρειας για το σύνολο του δείγματος επιχειρήσεων ανέρχεται στο 12%.

Οι κλάδοι που εμφανίζουν αύξηση του κύκλου εργασιών ή μείωση μικρότερη του μέσου όρου της Περιφέρειας είναι οι ακόλουθοι:

- Γεωργία, κτηνοτροφία, θήρα και συναφείς βοηθητικές δραστηριότητες
- Λοιπά ορυχεία και λατομεία
- Βιομηχανία τροφίμων και ποτών
- Παραγωγή προϊόντων καπνού
- Κατασκευή προϊόντων από ελαστικό (καουτσούκ)
- Παραγωγή βασικών μετάλλων
- Κατασκευή μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού μ.α.κ.
- Κατασκευή ιατρικών οργάνων, οργάνων ακριβείας και οπτικών οργάνων: κατασκευή ρολογιών κάθε είδους
- Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, φυσικού αερίου, ατμού και ζεστού νερού
- Χονδρικό εμπόριο και εμπόριο με προμήθεια, εκτός από το εμπόριο αυτοκινήτων οχημάτων και μοτοσυκλετών
- Λιανικό εμπόριο, εκτός από το εμπόριο αυτοκινήτων οχημάτων και μοτοσυκλετών: επισκευή ειδών ατομικής και οικιακής χρήσης
- Διαχείριση ακίνητης περιουσίας

- Εκπαίδευση
- Υγεία και κοινωνική μέριμνα
- Διάθεση λυμάτων και απορριμμάτων: υγιεινή και παρόμοιες δραστηριότητες
- Ψυχαγωγικές, πολιτιστικές και αθλητικές δραστηριότητες

Σε όλους τους τομείς (πρωτογενή, δευτερογενή και τριτογενή) διακρίνονται διασυνδεδεμένοι κλάδοι που σχετίζονται με παραγωγή, μεταποίηση και εμπορία αγροδιατροφικών προϊόντων.

Κυκλοφορούν Ενεργητικό ανά Κλάδο

Από τις διαθέσιμες οικονομικές καταστάσεις για τα έτη 2010-2012, στον Πίνακα Β.3 του Παραρτήματος παρουσιάζεται η διακύμανση του Κυκλοφορούντος Ενεργητικού ανά κλάδο και έτος για ένα πλήθος 579 επιχειρήσεων (για τις οποίες ήταν διαθέσιμα στοιχεία κ.ε. για την περίοδο αναφοράς).

Όπως φαίνεται από τα αποτελέσματα, η μείωση του κύκλου εργασιών κατά τα τρία τελευταία έτη είναι πολύ μικρή και σε μέσο όρο Περιφέρειας για το σύνολο του δείγματος επιχειρήσεων ανέρχεται στο 1,3%.

Η διάρθρωση των κλάδων που εμφανίζουν αύξηση ή σταθεροποίηση του κυκλοφορούντος ενεργητικού τους είναι αντίστοιχη με αυτών που κατά μέσο όρο διατηρούν ή αυξάνουν τον κύκλο εργασιών τους, με πολύ μικρές διαφοροποιήσεις.

Ο μέσος όρος του κυκλοφορούντος ενεργητικού ανά επιχείρηση (στο σύνολο της Περιφέρειας) αντιστοιχεί σχεδόν σε ποσοστό 76,3% του μέσου κύκλου εργασιών.

Βραχυπρόθεσμες Υποχρεώσεις

Από τις διαθέσιμες οικονομικές καταστάσεις για τα έτη 2010-2012, στον Πίνακα Β.4 του Παραρτήματος παρουσιάζεται η διακύμανση των Βραχυπρόθεσμων Υποχρεώσεων ανά κλάδο και έτος για ένα πλήθος 567 επιχειρήσεων (για τις οποίες ήταν διαθέσιμα στοιχεία για την περίοδο αναφοράς).

Όπως φαίνεται από τα αποτελέσματα, οι βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις αυξήθηκαν κατά μέσο όρο την τριετία 2010-2012 σε ποσοστό 1,2%.

Οι κλάδοι που εμφανίζουν αύξηση του δείκτη βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεων πέραν του μέσου όρου είναι οι ακόλουθοι:

- Αλιεία, εκμετάλλευση ιχθυοτροφείων και μονάδων παραγωγής γόνου: βοηθητικές δραστηριότητες συναφείς με την αλιεία
- Βιομηχανία τροφίμων και ποτών
- Εκδόσεις, εκτυπώσεις και αναπαραγωγή προεγγεγραμμένων μέσων εγγραφής ήχου και εικόνας και μέσων πληροφορικής
- Κατασκευή προϊόντων από ελαστικό (καουτσούκ)

- Κατασκευή άλλων προϊόντων από μη μεταλλικά ορυκτά
- Κατασκευή ηλεκτρικών μηχανών και συσκευών μ.α.κ.
- Κατασκευή ιατρικών οργάνων, οργάνων ακριβείας και οπτικών οργάνων: κατασκευή ρολογιών κάθε είδους
- Κατασκευές
- Εμπόριο, συντήρηση και επισκευή αυτοκινήτων οχημάτων και μοτοσυκλετών: λιανική πώληση καυσίμων για οχήματα
- Λιανικό εμπόριο, εκτός από το εμπόριο αυτοκινήτων οχημάτων και μοτοσυκλετών: επισκευή ειδών ατομικής και οικιακής χρήσης
- Ξενοδοχεία και εστιατόρια
- Χερσαίες μεταφορές και μεταφορές μέσω αγωγών
- Ενοικίαση μηχανημάτων και εξοπλισμού χωρίς χειριστή: ενοικίαση ειδών ατομικής και οικιακής χρήσης
- Άλλες επιχειρηματικές δραστηριότητες
- Εκπαίδευση

Ειδικότερα ορισμένοι κατασκευαστικοί κλάδοι εμφανίζουν υψηλή αύξηση των βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεων μεγαλύτερη σε μέσο όρο του 20%.

Καθαρά αποτελέσματα προ φόρων

Από τις διαθέσιμες οικονομικές καταστάσεις για τα έτη 2010-2012, στον Πίνακα Β.5 του Παραρτήματος παρουσιάζεται η διακύμανση των Καθαρών Αποτελεσμάτων ανά κλάδο και έτος για ένα πλήθος 570 επιχειρήσεων (για τις οποίες ήταν διαθέσιμα στοιχεία για την περίοδο αναφοράς).

Όπως φαίνεται στο σύνολο των 570 επιχειρήσεων μόλις το ~50% του αριθμού των επιχειρήσεων (281 επιχειρήσεις) εμφανίζει θετικά αποτελέσματα και αυτές αφορούν στους ακόλουθους κλάδους:

- Λοιπά ορυχεία και λατομεία
- Βιομηχανία τροφίμων και ποτών
- Παραγωγή προϊόντων καπνού
- Κατασκευή προϊόντων από ελαστικό (καουτσούκ)
- Κατασκευή μεταλλικών προϊόντων, με εξαίρεση τα μηχανήματα και τα είδη εξοπλισμού
- Κατασκευή μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού μ.α.κ.
- Κατασκευή ιατρικών οργάνων, οργάνων ακριβείας και οπτικών οργάνων: κατασκευή ρολογιών κάθε είδους
- Κατασκευή λοιπού εξοπλισμού μεταφορών
- Ανακύκλωση
- Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, φυσικού αερίου, ατμού και ζεστού νερού
- Χονδρικό εμπόριο και εμπόριο με προμήθεια, εκτός από το εμπόριο αυτοκινήτων οχημάτων και μοτοσυκλετών
- Λιανικό εμπόριο, εκτός από το εμπόριο αυτοκινήτων οχημάτων και μοτοσυκλετών: επισκευή ειδών ατομικής και οικιακής χρήσης
- Ταχυδρομεία και τηλεπικοινωνίες
- Ενοικίαση μηχανημάτων και εξοπλισμού χωρίς χειριστή: ενοικίαση ειδών ατομικής και οικιακής χρήσης
- Εκπαίδευση

- Υγεία και κοινωνική μέριμνα
- Διάθεση λυμάτων και απορριμμάτων: υγιεινή και παρόμοιες δραστηριότητες

Από τους ανωτέρω κλάδους οι μόνοι κλάδοι που εμφανίζουν βελτίωση της καθαρής θέσης είναι οι ακόλουθοι (και περιλαμβάνουν μόλις 29 επιχειρήσεις):

- Παραγωγή προϊόντων καπνού
- Κατασκευή μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού μ.α.κ.
- Κατασκευή ιατρικών οργάνων, οργάνων ακριβείας και οπτικών οργάνων: κατασκευή ρολογιών κάθε είδους
- Κατασκευή λοιπού εξοπλισμού μεταφορών
- Εκπαίδευση
- Υγεία και κοινωνική μέριμνα
- Διάθεση λυμάτων και απορριμμάτων: υγιεινή και παρόμοιες δραστηριότητες

Ήτοι, σχεδόν 83% των επιχειρήσεων του δείγματος εμφανίζουν αρνητική καθαρή θέση (αποτελέσματα προ φόρων) ή μείωση της καθαρής θέσης. Στο σύνολο της Περιφέρειας η μέση καθαρή θέση του συνόλου των επιχειρήσεων (με εξαίρεση την καπνοβιομηχανία) παρουσίασε μείωση κατά -100%, από -13εκ Ευρώ το 2010 σε -26 εκ. Ευρώ το 2012.

Ανάλυση Βιωσιμότητας επιχειρησιακών κλάδων

Στον Πίνακα Β.6 του Παραρτήματος παρουσιάζονται αναλυτικά στατιστικά στοιχεία βιωσιμότητας πλήθους επιχειρήσεων κατά κλάδο (από διαθέσιμα οικονομικά δεδομένα έτους 2012) για σύνολο δείγματος 620 επιχειρήσεων.

Με βάση τον δείκτη Altman Z-Score, εκτιμάται πολυπαραμετρικά η βιωσιμότητα η μη κάθε επιχείρησης από επιμέρους οικονομικά στοιχεία. Σε σύνολο Περιφέρειας σχεδόν το 1/3 των επιχειρήσεων βρίσκεται στην περιοχή της «χρεοκοπίας».

Οι κλάδοι που εμφανίζουν σημαντικά υψηλότερο κίνδυνο (ποσοστό επιχειρήσεων στην περιοχή χρεοκοπίας μεγαλύτερο του μέσου όρου της περιφέρειας) είναι οι ακόλουθοι:

- Αλιεία, εκμετάλλευση ιχθυοτροφείων και μονάδων παραγωγής γόνου: βοηθητικές δραστηριότητες συναφείς με την αλιεία
- Λοιπά ορυχεία και λατομεία
- Εκδόσεις, εκτυπώσεις και αναπαραγωγή προεγγεγραμμένων μέσων εγγραφής ήχου και εικόνας και μέσων πληροφορικής
- Παραγωγή χημικών ουσιών και προϊόντων
- Κατασκευή άλλων προϊόντων από μη μεταλλικά ορυκτά
- Παραγωγή βασικών μετάλλων
- Κατασκευή ηλεκτρικών μηχανών και συσκευών μ.α.κ.
- Κατασκευή λοιπού εξοπλισμού μεταφορών
- Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, φυσικού αερίου, ατμού και ζεστού νερού
- Κατασκευές
- Εμπόριο, συντήρηση και επισκευή αυτοκινήτων οχημάτων και μοτοσυκλετών: λιανική πώληση καυσίμων για οχήματα

- Χονδρικό εμπόριο και εμπόριο με προμήθεια, εκτός από το εμπόριο αυτοκινήτων οχημάτων και μοτοσυκλετών
- Λιανικό εμπόριο, εκτός από το εμπόριο αυτοκινήτων οχημάτων και μοτοσυκλετών: επισκευή ειδών ατομικής και οικιακής χρήσης
- Χερσαίες μεταφορές και μεταφορές μέσω αγωγών
- Άλλες επιχειρηματικές δραστηριότητες
- Εκπαίδευση
- Διάθεση λυμάτων και απορριμμάτων: υγιεινή και παρόμοιες δραστηριότητες
- Ψυχαγωγικές, πολιτιστικές και αθλητικές δραστηριότητες

Για τους ανωτέρω κλάδους το μέσο ποσοστό επιχειρήσεων υπό χρεοκωπία ανέρχεται (58,5%) σχεδόν στο διπλάσιο του Μ.Ο. της περιφέρειας.

B. Εντοπισμός δυναμικών και συσχετιζόμενων κλάδων

Μετά την ανάλυση των οικονομικών δεδομένων του δείγματος επιχειρήσεων της Περιφέρειας Πελοποννήσου όπως προηγήθηκε, επιχειρείται ο εντοπισμός/διαχωρισμός των κλάδων που εμφανίζουν ενδείξεις δυναμικής/διαφοροποίησης σε σχέση με τις μέσες επιδόσεις των επιχειρήσεων στο σύνολο της Περιφέρειας.

Η μεθοδολογία στάθμισης των οικονομικών στοιχείων των επιχειρήσεων βασίσθηκε στα ακόλουθα σημεία/παραδοχές:

- Για το σύνολο των διαθέσιμων οικονομικών δεδομένων (508 επιχειρήσεις) υπολογίσθηκε ο μέσος όρος για την Περιφέρεια, σε ότι αφορά των κύκλο εργασιών (μεταβολή κατά την τριετία 2010-2012). Ο κύκλος εργασιών παρουσιάζει μια μέση μείωση της τάξης του 12% κατά την περίοδο αναφοράς (από 2,1 εκ. Ευρώ το 2010 στα 1.82 εκ. Ευρώ το 2012).
- Ο μέσος κύκλος εργασιών για τις επιχειρήσεις αυτές ανήλθε για το έτος 2012 στα 3,57 εκ. Ευρω (βλ. Πίνακα Β.2)
- Το πλέγμα δυναμικών κλάδων σε πεμπτοβάθμιο κωδικό κλάδου κατά ΣΤΑΚΟΔ της Περιφέρειας προσδιορίζεται συνδυαστικά από τις επιχειρήσεις που πληρούν τα ακόλουθα κριτήρια:
 - ο Εμφανίζουν αύξηση του κύκλου εργασιών από το έτος 2010 έως το έτος 2012 ή μείωση το πολύ κατά 6% (το 50% της σχετικής επίδοσης όλου του δείγματος της Περιφέρειας),
 - ο Μέσος όρος του κύκλου εργασιών του κλάδου είναι μεγαλύτερος ή ίσος του 40% του μέσου όρου του συνόλου του δείγματος επιχειρήσεων,

Οι 162 αυτές επιχειρήσεις που τελικώς πληρούν τα ανωτέρω κριτήρια, αθροίζουν στο 70% του κύκλου εργασιών του συνόλου του δείγματος και κατανέμονται σε κατά ΣΤΑΚΟΔ κλάδους (επίπεδο 5), όπως φαίνεται στον Πίνακα 2 ακολούθως.

Πίνακας 2: Εξέλιξη Κύκλου Εργασιών Επιχειρήσεων 2010-2012 Δυναμικών Κλάδων Περιφέρειας Πελοποννήσου

ΚΩΔ	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΚΛΑΔΟΥ	ΑΡ. ΕΠΙΧΕΙΡ.	Κ. ΕΡΓ. 2012	Κ. ΕΡΓ. 2010	Μ.Ο. ΑΝΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ	ΜΕΤΑΒ. %
0133	Καλλιέργεια αμπελιών και σταφιδάμπελων	1	3.658.855	3.914.195	3.658.855	93
0144	Έκτροφή πουλερικών	4	17.296.277	16.486.446	4.324.069	105
1411	Λατομεία μαρμάρων και λοιπών λίθων για οικοδομικές χρήσεις και διακοσμητικούς σκοπούς	1	6.260.593	3.227.105	6.260.593	194
1511	Παραγωγή και συντήρηση κρέατος	9	42.147.089	41.353.032	4.683.010	102
1532	Παραγωγή χυμών από φρούτα και λαχανικά	5	57.300.989	47.723.850	11.460.198	120
1533	Παρασκευή ζαχαρωδών προϊόντων από φρούτα και λαχανικά	1	3.910.548	2.814.610	3.910.548	139
1539	Παρασκευή διατηρούμενων φρούτων και λαχανικών μ.α.κ.	15	126.617.037	120.631.466	8.441.136	105
1541	Ελαιολιβία	5	9.520.434	6.180.287	1.904.087	154
1543	Παραγωγή εξευγενισμένων ελαίων και λιπών	10	31.638.295	28.762.996	3.163.830	110
1551	Λειτουργία γαλακτοκομείων και τυροκομείων	12	35.016.171	33.090.990	2.918.014	106
1561	Παραγωγή προϊόντων αλευρομύλων	2	61.620.320	49.124.666	30.810.160	125
1571	Παραγωγή παρασκευασμένων ζωοτροφών για ζώα που εκτρέφονται σε αγροκτήματα	5	88.939.124	86.071.507	17.787.825	103
1582	Παραγωγή φρυγανιών και μπισκότων· παραγωγή διατηρούμενων ειδών ζαχαροπλαστικής	1	10.404.870	9.460.895	10.404.870	110
1584	Παραγωγή κακάου, σοκολάτας και ζαχαρωτών	1	3.664.208	3.492.194	3.664.208	105
1587	Παραγωγή αρτυμάτων και καρυκευμάτων	1	4.276.158	4.039.167	4.276.158	106
1589	Παραγωγή άλλων ειδών διατροφής μ.α.κ.	2	6.458.328	5.544.862	3.229.164	116
1593	Παραγωγή κρασιού	14	23.750.006	21.323.712	1.696.429	111
1598	Παραγωγή μεταλλικών νερών και αναψυκτικών	2	6.295.112	6.120.650	3.147.556	103
1600	Παραγωγή προϊόντων καπνού	1	174.526.000	139.398.000	174.526.000	125
2229	Βοηθητικές δραστηριότητες συναφείς με την εκτύπωση	1	2.412.737	2.251.169	2.412.737	107
2521	Κατασκευή πλαστικών πλακών, φύλλων, σωλήνων και ειδών καθορισμένης μορφής	1	2.905.940	2.544.851	2.905.940	114
2522	Κατασκευή πλαστικών ειδών συσκευασίας	6	31.136.778	23.796.177	5.189.463	131
2822	Κατασκευή σωμάτων και λεβήτων κεντρικής θέρμανσης	1	7.859.073	6.017.967	7.859.073	131
2922	Κατασκευή εξοπλισμού ανύψωσης και διακίνησης	1	3.685.484	2.872.628	3.685.484	128

ΚΩΔ	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΚΛΑΔΟΥ	ΑΡ. ΕΠΙΧΕΙΡ.	Κ. ΕΡΓ. 2012	Κ. ΕΡΓ. 2010	Μ.Ο. ΑΝΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ	ΜΕΤΑΒ. %
	φορτίων					
3320	Κατασκευή οργάνων και συσκευών μέτρησης, επαλήθευσης, δοκιμών, πλοήγησης και άλλων χρήσεων, με εξαίρεση τον εξοπλισμό ελέγχου των βιομηχανικών μεθόδων παραγωγής	2	53.519.772	41.019.228	26.759.886	130
5030	Εμπόριο ανταλλακτικών και εξαρτημάτων αυτοκινήτων οχημάτων	3	7.039.567	6.374.978	2.346.522	110
5121	Χονδρικό εμπόριο δημητριακών, σπόρων και ζωοτροφών	2	5.301.369	5.274.821	2.650.685	101
5124	Χονδρικό εμπόριο δερμάτων, προβιών και κατεργασμένου δέρματος	1	2.223.350	1.389.121	2.223.350	160
5132	Χονδρικό εμπόριο κρέατος και προϊόντων κρέατος	2	55.408.227	51.353.108	27.704.113	108
5133	Χονδρικό εμπόριο γαλακτοκομικών προϊόντων, αβγών και βρώσιμων ελαίων και λιπών	8	54.076.429	51.238.903	6.759.554	106
5138	Χονδρικό εμπόριο άλλων τροφίμων, συμπεριλαμβανομένων των ψαριών και των θαλασσινών (οστρακοειδή, μαλάκια)	10	18.974.714	18.310.943	1.897.471	104
5139	Μη ειδικευμένο χονδρικό εμπόριο τροφίμων, ποτών και καπνού	1	1.878.165	1.570.201	1.878.165	120
5146	Χονδρικό εμπόριο φαρμακευτικών προϊόντων	10	193.038.255	198.880.594	19.303.826	97
5211	Μεγάλα καταστήματα γενικών πωλήσεων, στα οποία υπερισχύουν τα τρόφιμα, τα ποτά ή ο καπνός	8	90.700.462	59.211.892	11.337.558	153
5222	Λιανικό εμπόριο κρέατος και προϊόντων κρέατος	2	5.685.019	5.374.037	2.842.509	106
5552	Τροφοδοσία με τρόφιμα (κέτερινγκ)	1	3.260.450	3.330.234	3.260.450	98
7482	Δραστηριότητες συσκευασίας	1	4.275.472	3.532.954	4.275.472	121
8519	Άλλες δραστηριότητες σχετικές με την ανθρώπινη υγεία	7	10.907.524	6.827.451	1.558.218	160
9269	Άλλες αθλητικές δραστηριότητες	2	3.157.687	2.630.169	1.578.843	120
ΣΥΝΟΛΟ:		162	1.270.746.885	1.122.562.054	438.696.026	113

Πηγή : Hellstat 2013, επεξεργασία Συμβούλου

Όπως φαίνεται από την εξέλιξη του κύκλου εργασιών των επιλεγμένων επιχειρήσεων για την περίοδο αναφοράς (βλ. Πίνακα 2) ο συνολικός κύκλος εργασιών από το 2010 έως το 2012 αυξήθηκε κατά μέσο όρο 13%.

Επιπλέον, η μέση επίδοση της βιωσιμότητας του επιλεγμένου δείγματος επιχειρήσεων δεν εμφανίζει διαφοροποίηση από τις περιφερειακές επιδόσεις του συνόλου του πληθυσμού, βάσει του δείκτη Altman με το ποσοστό των επιχειρήσεων που βρίσκονται στην περιοχή της εν δυνάμει χρεοκοπίας να ανέρχεται στο 33%.

Η προϊόντική ανάλυση των επιλεγμένων κλάδων οδηγεί στα ακόλουθα συμπεράσματα:

- Στον πρωτογενή τομέα διακρίνεται ο κλάδος εκτροφής πουλερικών.
- Στο δευτερογενή τομέα αναδεικνύονται οι κλάδοι που σχετίζονται κυρίως με την επεξεργασία και μεταποίηση αγροτικών (οπωροκηπευτικά, φρούτα, λαχανικά, λάδι, κρασί) και κτηνοτροφικών προϊόντων (κρέας, τυροκομικά προϊόντα, γαλακτοκομικά) και άλλων ειδών διατροφής (αναψυκτικά, ποτά). Επίσης, διακρίνεται ο κλάδος παραγωγής πλαστικών ειδών συσκευασίας (που εξυπηρετεί τον τομέα μεταποίησης τροφίμων και τομέα παραγωγής ποτών, αναψυκτικών) και περιορισμένος αριθμός επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στους κλάδους κατασκευής μηχανημάτων και οργάνων. Ο κλάδος του καπνού θεωρείται ότι δεν συνεισφέρει στην προσδιοριζόμενη αλυσίδα αξίας προϊόντων διότι αφορά αποκλειστικά σε μια πολύ μεγάλη καπνοβιομηχανία.
- Στον τριτογενή τομέα, στους κλάδους του χονδρικού εμπορίου επίσης αναδεικνύονται οι τομείς που συσχετίζονται με προϊόντα διατροφής και φαρμακευτικά προϊόντα.
- Στον τομέα του λιανικού εμπορίου διακρίνεται σημαντική αύξηση του κύκλου εργασιών, με μια σημαντική όμως διαφοροποίηση: η αύξηση προέρχεται από μεγάλα καταστήματα γενικών πωλήσεων, στα οποία υπερισχύουν τα τρόφιμα (συμπεριλαμβανομένων των κρεοπωλείων) και τα ποτά ενώ όλοι οι άλλοι υποκλάδοι λιανικού εμπορίου (έπιπλα, υπολογιστές, ενδύματα, υποδήματα, καλλυντικά, τηλεπικοινωνιακός εξοπλισμός κ.ο.κ) παρουσιάζουν σημαντική πτώση του κύκλου εργασιών (και ως εκ τούτου δεν εμφανίζονται στον παραπάνω Πίνακα).

Συμπερασματικά, όπως προκύπτει από την μικρο-οικονομική ανάλυση που προηγήθηκε:

- Οι κλάδοι που αφορούν σε πρωτογενή παραγωγή και μεταποίηση αγροδιατροφικών προϊόντων εμφανίζουν δυναμικότητα σε όλους τους τομείς (πρωτογενή-δευτερογενή-τριτογενή), αλλά από τα οικονομικά αυτά στοιχεία δεν υπάρχει σαφής ένδειξη σε ότι αφορά την δυναμικότητα της προώθησης εντός και εκτός της Περιφέρειας του καλαθιού των προϊόντων της περιφέρειας σε επίπεδο λιανικού εμπορίου (τριτογενής τομέας).
- Ο τουριστικός κλάδος εμφανίζει (όπως προκύπτει από τα αναλυτικά στοιχεία οικονομικών επιδόσεων των επιχειρήσεων) σημαντική κάμψη κύκλου εργασιών (-23%) και κερδοφορίας (συνεχής μείωση της αρνητικής καθαρής θέσης του κλάδου). Περαιτέρω διερεύνηση των παραγόντων που επηρεάζουν αρνητικά τον τουριστικό κλάδο (π.χ. μείωση του εσωτερικού τουρισμού λόγω κρίσης) απαιτείται για τον προσδιορισμό των ευκαιριών του συγκεκριμένου κλάδου.
- Ο μεταποιητικός-παραγωγικός τομέας (ειδικότερα στους κλάδους τροφίμων και ποτών) παρουσιάζει ισχυρές αντιστάσεις στην επιδεινούμενη κρίση εμφανίζοντας σημαντικές ενδείξεις ισχυρής προστιθέμενης αξίας και θα πρέπει να ληφθεί υπόψη

στην αλυσίδα αξίας των αγροδιατροφικών προϊόντων της Περιφέρειας Πελοποννήσου.

Σύνοψη Ευρημάτων/Συμπερασμάτων Κλαδικών Συναντήσεων

Κλάδος Οινοποιίας:

- Ο οινοποιητικός κλάδος εμφανίζει σημαντικά χαρακτηριστικά εξωστρέφειας και έχει αναπτύξει με πρωτοβουλία της Ένωσης Οινοπαραγωγών Πελοποννήσου Μεσοπρόθεσμο Στρατηγικό Σχέδιο για την προβολή των προϊόντων στο εξωτερικό.
- Εκ μέρους της Ένωσης θεωρείται σημαντική η ενίσχυση του Στρατηγικού Σχεδίου Προβολής με σκοπό την προώθηση των προϊόντων σε τρίτες χώρες με στόχο την δημιουργία ισχυρού brand name οίνων για την Περιφέρεια Πελοποννήσου συνολικότερα.
- Η συνεργασία του κλάδου με ερευνητικά κέντρα της Περιφέρειας και της Ελλάδος γενικότερα περιορίζεται σε μελέτες μικρής κλίμακας, δεδομένου ότι ιδιωτικά δεν μπορεί να χρηματοδοτηθεί βασική και μακροχρόνια έρευνα.
- Η ανάγκη για βασική έρευνα εντοπίζεται στα ακόλουθα πεδία:
 - ο Μελέτη κλώνων, ποικιλιών και δημιουργία πρωτοκόλλου κλωνικής επιλογής (στο πεδίο) για την διάσωση/ανάδειξη των τοπικών ποικιλιών της Πελοποννήσου (terroir).
 - ο Συνεχής έλεγχος-πιστοποίηση γενετικού υλικού για προϊόντα/ποικιλίες ΠΟΠ και ΠΓΕ και έρευνες ολοκληρωμένης φυτοπροστασίας προσαρμοσμένες στο μικροκλίμα κάθε περιοχής.
- Η βασική αυτή έρευνα μπορεί να υποστηριχθεί από τα τοπικά ερευνητικά κέντρα (ΤΕΙ Καλαμάτας) και από το Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών σε συνεργασία με ένα cluster φυτωριούχων, αμπελοπαραγωγών-οινοποιών.
- Η συνέργεια με τον τουριστικό κλάδο, καίτοι αναδεικνύεται ως πρώτης προτεραιότητας για την ενίσχυση της προβολής των προϊόντων του κλάδου, δεν έχει ευδοκιμήσει σε επίπεδο συνεργασίας με τους οικονομικούς φορείς του Τουρισμού (Ξενοδοχεία, Καταλύματα, Εστιατόρια κ.ο.κ.).
- Συνέργειες στον τομέα της προβολής μπορούν να προκύψουν μέσω διαδρομών κρασιού και άλλων πολιτιστικών δράσεων, δεδομένου ότι πληθώρα οινοποιείων πληρούν τις προδιαγραφές επισκεψιμότητας.
- Τέλος, παράγοντες που επηρεάζουν τη βιωσιμότητα του κλάδου αφορούν συνδυαστικά σε: μικρό μέγεθος εκμεταλλεύσεων, υψηλή γραφειοκρατία και κόστος ασφάλισης εργαζομένων κατά τις περιόδους συγκομιδής, χαμηλές επενδύσεις εκμηχάνισης του τρύγου και υψηλά ποσοστά και έμμεσης φορολογίας στα προϊόντα οίνου.

Κλάδος Ελαιοπαραγωγής

- Ο ελαιοπαραγωγικός κλάδος δεν εμφανίζει δυνατά σημεία σε επίπεδο συνεργασίας για την προβολή/προώθηση των προϊόντων στο εξωτερικό δεδομένου ότι απαρτίζεται από τριών ειδών κατακερματισμένες επιχειρήσεις με μεγάλη διαφοροποίηση στο μέγεθος που ασχολούνται με την πρωτογενή παραγωγή/συλλογή των καρπών, την παραγωγή του ελαιολάδου (ελαιοτριβεία) και

τέλος με την τυποποίηση συσκευασία. Ο μεγαλύτερος όγκος παραγωγής πωλείται «χύμα», ενώ το 80% των εξαγωγών προορίζονται στην Ιταλία η οποία ελέγχει την διεθνή αγορά τυποποιημένου ελαιολάδου.

- Η μη ύπαρξη συνεργασίας μεταξύ πρωτογενή-δευτερογενή και τριτογενή τομέα έχει οδηγήσει στη διαμόρφωση μιας μη οργανωμένης αγοράς που αδυνατεί να αναδείξει τα συγκριτικά πλεονεκτήματα των προϊόντων, με συνέπεια τη μείωση της προστιθέμενης αξίας στην συνολική αλυσίδα αξίας της ελιάς και του ελαιολάδου.
- Απαιτείται ανάπτυξη ολοκληρωμένου προγράμματος εφαρμοσμένης έρευνας για την δημιουργία ενός γευσιγνωστικού χάρτη των ελαιολάδων της Περιφέρειας και αξιολόγηση των οργανοληπτικών χαρακτηριστικών καθώς επίσης και ανάγκη για ανάπτυξη πετυχημένων blends γεύσεων και ποιοτήτων ελαιολάδου με ειδικό προσανατολισμό σε συγκεκριμένες αγορές του εξωτερικού βάσει των απαιτήσεων των καταναλωτών σε αυτές τις αγορές.
- Το Εργαστήριο Γευσιγνωσίας του ΤΕΙ Καλαμάτας (νυν Πελοποννήσου) έχει αναπτύξει σε συνεργασία με το Τμήμα Γευσιγνωσίας της Ζυρίχης μέθοδο αποτίμησης των γευστικών χαρακτηριστικών του ελαιολάδου και αναπτύσσει και αντίστοιχη μέθοδο για την βρώσιμη ελιά και δύναται να συνεισφέρει μέσω της ανάπτυξης Panel Tests στην ανωτέρω προσπάθεια.
- Αναδεικνύεται η ανάγκη δημιουργίας cluster εφαρμοσμένης έρευνας στον τομέα, με συνεργασία ερευνητικών εργαστηρίων, παραγωγών και τυποποιητών ελαιολάδου για την ανάδειξη των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών των προϊόντων με στόχο την εξειδικευμένη προβολή τους και την επιδίωξη υψηλότερης προστιθέμενης αξίας συνολικά σε επίπεδο Περιφέρειας.
- Σε ότι αφορά την συνέργεια με τον Τουριστικό κλάδο, είναι αυτονόητη η διασύνδεση με προγράμματα τοπικής/περιφερειακής προβολής των προϊόντων στα πλαίσια εξειδικευμένων ενεργειών προώθησης του τουρισμού και της γαστρονομίας της Περιφέρειας Πελοποννήσου.

Τουριστικός Τομέας

- Ο τουριστικός τομέας και οι υπο-κλάδοι του στην Περιφέρεια Πελοποννήσου επηρεάζονται αρνητικά από την έλλειψη υποδομών (αεροδρόμιο Τρίπολης, τοπικό οδικό δίκτυο), το ολοένα αυξανόμενο κόστος πρόσβασης στην Περιφέρεια από άλλες περιοχές της Ελλάδος (υπερβολικό κόστος διοδίων και καυσίμων) μειώνει το συγκριτικό πλεονέκτημα που είχε η Πελοπόννησος λόγω χαμηλότερου κόστους προσβασιμότητας σε σχέση με τα νησιά ή και το εξωτερικό, τα χαμηλά επίπεδα ποιότητας υπηρεσιών από δραστηριοποίηση μη νόμιμων καταλυμάτων, και την έλλειψη συντονισμού προώθησης ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της περιοχής με τον Τομέα Πολιτισμού (πρόγραμμα επίσκεψης μουσείων, αρχαιολογικών χώρων και λοιπών υποδομών ανάδειξης της πολιτιστικής κληρονομιάς).
- Επιπρόσθετα σε επίπεδο Κυβερνητικής πολιτικής προβλέπεται στο νέο σχέδιο για τον Τουρισμό κλείσιμο της Περιφερειακής Υπηρεσίας Τουρισμού του ΕΟΤ, γεγονός που θα δημιουργήσει σημαντικό έλλειμμα συντονισμού μεταξύ Περιφέρειας και κέντρου.
- Σε επίπεδο περιφερειακής διοίκησης έχουν γίνει σημαντικές προσπάθειες με αποστολές στο εξωτερικό τα τελευταία 3 χρόνια, με στόχο την ενδυνάμωση της

εικόνας της Πελοποννήσου ως τουριστικού προορισμού με εξειδικευμένη στόχευση ανά περιοχή προώθησης.

- Οι τουριστικές υποδομές της Περιφέρειας, σε συνδυασμό με το φυσικό και πολιτισμικό πλούτο της περιοχής επιτρέπουν την ανάπτυξη και προσφορά προϊόντων εναλλακτικού θεματικού τουρισμού (συνεδριακός, αθλητικός, πολιτιστικός, αγροτουρισμός, γαστρονομικός) αλλά απαιτείται ολοκληρωμένο πρόγραμμα προώθησης/προβολής για την διασύνδεση/συνεργασία των επιμέρους κλάδων (τουρισμός (ξενοδοχεία-εστιατόρια), πολιτισμός, μεταποίηση-εμπορία τοπικών προϊόντων – σε συνεργασία με τοπικά σύμφωνα ποιότητας προϊόντων).
- Η ανάγκη για δημιουργία ενός διατομεακού cluster (πρωτογενή-δευτερογενή-τριτογενή τομέα) για τη δημιουργία ενός Οργανισμού Διαχείρισης Προορισμού (DMO: Destination Management Organization) είναι εμφανής και θα προσέφερε πολύπλευρα στους ακόλουθους άξονες:
 - ο Εξειδικευμένη και ολοκληρωμένη προώθηση/προβολή του τουριστικού προϊόντος της Περιφέρειας,
 - ο Αύξηση προστιθέμενης αξίας παρεχόμενων υπηρεσιών μέσω δημιουργίας συνεργειών διαχείρισης απαιτήσεων επισκεπτών και αύξηση του χρόνου παραμονής – διεύρυνση της τουριστικής περιόδου,
 - ο Δυνατότητα διακλαδικής συνεργασίας με στόχο την βιώσιμη ανάπτυξη θεματικού τουρισμού στην βάση της συμμετοχής επιχειρήσεων σε ολοκληρωμένα προγράμματα,
 - ο Δυνατότητα ανάπτυξης και διαχείρισης custom τουριστικών πακέτων από την πλευρά του πελάτη,
 - ο Λειτουργία Περιφερειακού Παρατηρητηρίου Τουρισμού (στην υποδομή του DMO) με στόχο την παρακολούθηση της αποδοτικότητας της τουριστικής προβολής, την διασφάλιση ποιότητας των παρεχομένων υπηρεσιών, και την υποστήριξη στη λήψη στρατηγικών αποφάσεων για την ικανότητα ανάπτυξης και διαφοροποίησης του τομέα συνολικότερα.

Κλάδος Παραγωγής Χυμών - Φρούτων

- Ο μεταποιητικός κλάδος παραγωγής χυμών - φρούτων (κυρίως πορτοκάλι) εμφανίζει τις ακόλουθες ιδιαιτερότητες σε σχέση με το κόστος παραγωγής και τις δυνατότητες προώθησης των προϊόντων στην εγχώρια αγορά και στο εξωτερικό:
 - ο Το 70% της παραγωγής χυμού ελέγχεται από την Βραζιλία και το προϊόν είναι commodity με καθορισμένη τιμή στην διεθνή αγορά,
 - ο Η προστιθέμενη αξία της πρώτης ύλης επηρεάζονται σημαντικά από την ποιότητα και τιμή του βρώσιμου φρούτου,
 - ο Η πιστοποίηση της ποιότητας του προϊόντος (χυμός) γίνεται από τις ίδιες τις εταιρείες – αγοραστές,
 - ο Οι δυνατότητες καινοτομίας στην διαφοροποίηση του προϊόντος του κλάδου (συμπυκνωμένος φυσικό χυμός) είναι από πολύ περιορισμένες έως μηδενικές, αλλά σε ότι αφορά την πρώτη ύλη (παραγωγή καρπού) υπάρχει ανάγκη για βασική έρευνα για την καταπολέμηση ασθενειών των καλλιεργειών,

- Προσπάθειες διεύρυνσης της γκάμας προϊόντων των βιομηχανιών παραγωγής χυμού περιορίζονται σε εμπορικές συμφωνίες με παραγωγούς άλλων φρούτων (ρόδι, φράουλα, ακτινίδιο, goji berry).
 - Η προώθηση των προϊόντων στη διεθνή αγορά (εκ μέρους των βιομηχανιών) περιορίζεται στο επίπεδο συμμετοχής σε διεθνείς εκθέσεις με στόχο την σύναψη εμπορικών συμφωνιών για εξαγωγή των προϊόντων. Στην παρούσα φάση δεν υπάρχει πρόβλημα διάθεσης μιας και το σύνολο της παραγωγής πωλείται,
 - Το υψηλό κόστος συγκομιδής (μη αυτοματοποιημένη) είναι η σημαντικότερη παράμετρος σε συνδυασμό με το κόστος ασφάλισης εργαζομένων και τις γραφειοκρατικές στρεβλώσεις του συστήματος ασφάλισης που δημιουργούν προβλήματα τόσο στην πρωτογενή παραγωγή όσο και στον μεταποιητικό κλάδο και πρέπει να αντιμετωπιστούν άμεσα.
- Η βιωσιμότητα της πρωτογενούς παραγωγής επηρεάζεται αρνητικά από το κόστος συγκομιδής, από τα μικρά και κατακερματισμένα μεγέθη εκμεταλλεύσεων και τα καθεστώτα επιδοτήσεων βάσει μεγέθους εκμετάλλευσης και όχι πραγματικού όγκου παραγωγής, αλλά μπορεί να βελτιωθεί μέσω:
- Διεύρυνσης της περιόδου παραγωγής και συγκομιδής των καρπών – αύξηση του όγκου παραγωγής
 - Αύξηση της ποιότητας του βρώσιμου φρούτου με στόχο την επίτευξη υψηλότερης δυνατής τιμής κατά την πώληση του καρπού και διεύρυνση των αγορών προορισμού μέσω στοχευμένης προώθησης σε συγκεκριμένες Ευρωπαϊκές αγορές
 - Με βάση τα ανωτέρω αύξηση του όγκου φρούτων 2^{ης} διαλογής που προορίζονται για την χυμοποιία με χαμηλότερη τιμή πώλησης.

Δυνατότητες συνεργασίας των κλάδων παραγωγής και μεταποίησης μπορούν να επιτευχθούν μέσω ανάπτυξη συνεργασιών και προγραμμάτων συμβολοιακής γεωργίας τόσο στον τομέα των εσπεριδοειδών όσο και άλλων φρούτων με στόχο την διεύρυνση της γκάμας προϊόντων.

Κλάδος Οπωροκηπευτικών/Λαχανικών

Οι θερμοκηπιακές καλλιέργειες οπωρολαχανικών και κηπευτικών αποτελούν ένα πολύ δυναμικό κλάδο της γεωργίας στην Πελοπόννησο. Η επαρχία Τριφυλίας συγκεντρώνει το μεγαλύτερο ποσοστό θερμοκηπιακών καλλιεργειών στην Περιφέρεια αποτελώντας τη δεύτερη σε σημαντικότητα μετά την Κρήτη περιοχή της χώρας σε όρους όγκου παραγωγής αλλά και καλλιεργούμενων εκτάσεων.

Υπάρχουν πολλά περιθώρια περαιτέρω ανάπτυξης, αφού η περιοχή συγκεντρώνει σημαντικά πλεονεκτήματα, αλλά απαιτείται η μεταστροφή από τα παραδοσιακής μορφής θερμοκήπια σε νέα που αξιοποιούν νέες τεχνολογίες (υδροπονία, αεροπονία). Τόσο το Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών όσο και το ΤΕΙ Πελοποννήσου ανέφεραν ότι υπάρχουν μελέτες και έρευνες που δείχνουν ότι μπορεί να αξιοποιηθεί η Γεωργία Ακριβείας αλλά και η μετατροπή των παραδοσιακών θερμοκηπίων σε υδροπονικά με σχετικά χαμηλό κόστος.

Επίσης, υπάρχουν οργανωμένα σύνολα παραγωγών (ομάδες παραγωγών) που ενδιαφέρονται για την προώθηση σχετικών ερευνών, ενώ μεγάλο ενδιαφέρον υπάρχει και από την τοπική Διεύθυνση Αγροτικής Ανάπτυξης.

Με τις κατάλληλες παρεμβάσεις θα μπορούσε να επιτευχθεί σημαντική αύξηση εξαγωγών.

Το επιστημονικό αντικείμενο της έρευνας μπορεί να επικεντρωθεί στην ανάπτυξη πρωτοκόλλων για την υδροπονική καλλιέργεια νέων προϊόντων ιδιαίτερα δε εγχώριων ποικιλιών (π.χ ντοματάκι Σαντορίνης) που είναι καλύτερα προσαρμοσμένα στο ελληνικό περιβάλλον και τις κλιματικές συνθήκες, στην ανάπτυξη ΤΠΕ μέσω εφαρμογών κινητής τηλεφωνίας για την εφαρμογή γεωργίας ακριβείας, στην προτυποποίηση εγκαταστάσεων και παραμέτρων λειτουργίας των θερμοκηπικών μονάδων. Οι ευνοϊκές κλιματολογικές συνθήκες αντισταθμίζουν το μειονέκτημα του μεγέθους (σε σύγκριση με αντίστοιχες μονάδες που λειτουργούν στην Ευρώπη και ιδιαίτερα στην Ολλανδία) διασφαλίζοντας υψηλές οικονομικές επιδόσεις. Εκτός της αναγκαίας επιστημονικής έρευνας θα απαιτηθεί και ένα πλέγμα δράσεων ενημέρωσης που θα απευθύνεται σε παραγωγούς αλλά και σε καταναλωτές.

Συμπερασματικά, επισημάνθηκε ότι υπάρχουν οι προϋποθέσεις δημιουργίας ενός Cluster στην περιοχή της Τριφυλίας, αλλά και η σύσταση Επιχειρησιακής Ομάδας του Μέτρου Συνεργασίας του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2014-2020.

Κλάδος κτηνοτροφίας - μεταποίησης προϊόντων ζωϊκής παραγωγής

Ο κλάδος της κτηνοτροφίας και ιδιαίτερα η αιγοπροβατοτροφία, που αποτελεί τον δυναμικό κλάδο της Περιφέρειας, χαρακτηρίζεται από την παντελή έλλειψη συνεργασίας μεταξύ των κτηνοτρόφων/τυροκόμων, την απουσία συντονισμένων δράσεων προώθησης των ΠΟΠ – ΠΓΕ προϊόντων (εκτός φέτας), ενώ επισημαίνονται και πλημμελείς έλεγχοι από πλευράς Πολιτείας ιδιαίτερα στη φέτα όπου παρατηρούνται περιπτώσεις καταστρατήγησης βασικών χαρακτηριστικών του προϊόντος (προέλευση και σύνθεση γάλακτος, χρόνος ωρίμανσης κλπ).

Σημαντικά προβλήματα αποτελούν, επίσης, η αλλοίωση του ζωικού κεφαλαίου (εισαγωγή προβάτων από το εξωτερικό), ο μη εκσυγχρονισμός πληθώρας κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων και η μη τήρηση των κανόνων υγιεινής, η δυσμενής δημογραφική σύνθεση των κατόχων κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων, η απουσία οργανωμένων χώρων βόσκησης και κτηνοτροφικών πάρκων που θα άμβλυναν ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζει η ελληνική κτηνοτροφία που είναι το κόστος των ζωοτροφών.

Η μη ανταπόκριση των επιχειρήσεων του Αγροδιατροφικού τομέα στην έρευνα Γνώμης σε συνδυασμό με την ισχνή παρουσία των συλλογικών εκπροσώπων των επιχειρήσεων (επιμελητήρια, συνεταιρισμοί) αντιμετωπίστηκε μέσω της διενέργειας συνεντεύξεων.

Συνολικά, έγιναν είκοσι συνεντεύξεις στη βάση δομημένου ερωτηματολογίου με εκπροσώπους επιχειρήσεων (η επιλογή των επιχειρήσεων έγινε με βάση τον κύκλο εργασιών τους), με επιμελητήρια και Γεωργικούς Συνεταιρισμούς (Ενώσεις Γεωργικών Συνεταιρισμών και κλαδικούς Συνεταιρισμούς).

Αναλυτικότερα, πραγματοποιήθηκαν συνεντεύξεις με εκπροσώπους των Επιμελητηρίων Αργολίδος και Μεσσηνίας, τις Ενώσεις Αγροτικών Συνεταιρισμών Μεσσηνίας, Λακωνίας, Αρκαδίας, Κιάτου, δύο κλαδικούς συνεταιρισμούς (εσπεριδοειδή, σύκα), ένδεκα επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στην παραγωγή, μεταποίηση, τυποποίηση οίνου, ελαιολάδου, τυροκομικών προϊόντων και προϊόντων κρέατος (συμβατικών και βιολογικών) και τέλος με το μοναδικό «τυπικό δίκτυο συνεργασίας Επιχειρήσεων-ΑΕΙ-ΤΕΙ-Αυτοδιοίκησης».

Υπάρχει σχεδόν πλήρης ταύτιση απόψεων των ερωτώμενων σε πολλά θέματα που καθιστά εφικτή την εξαγωγή συμπερασμάτων.

- Οι δυναμικοί τομείς της οικονομίας της Περιφέρειας είναι ο αγροδιατροφικός τομέας και ο Τουρισμός, οι οποίοι παρουσιάζουν σημαντική εξωστρέφεια, ενώ στους τομείς αυτούς συγκεντρώνονται και καινοτόμες επιχειρήσεις. Κοινή διαπίστωση επίσης είναι ότι ο ανταγωνισμός εντείνεται και απαιτείται σημαντική προσπάθεια για να διατηρηθούν τα μερίδια εξαγωγών.
- Ο βαθμός συνεργασίας μεταξύ των επιχειρήσεων είναι χαμηλός, όπως περιορισμένη είναι και η συνεργασία με εκπαιδευτικά ιδρύματα που γίνεται πάντα σε επίπεδο μεμονωμένης επιχείρησης. Αναγνωρίζεται η ανάγκη εισαγωγής νέας τεχνολογίας για τη μείωση του κόστους παραγωγής ιδιαίτερα σε σχέση με το κόστος ενέργειας, την αξιοποίηση των παραπροϊόντων, την διεύρυνση της γκάμας των παραγόμενων προϊόντων, την συσκευασία τυποποίηση των προϊόντων, τις μεθόδους φυτοπροστασίας.
- Θεωρούν ότι υπάρχει διάθεση συνεργασίας και ανάληψη κοινών δράσεων για την προώθηση της καινοτομίας, αλλά απαιτείται σε βάθος ενημέρωση των επιχειρήσεων για τα οφέλη που θα προκύψουν και ένταση της προσπάθειας για την διευκόλυνση της επικοινωνίας μεταξύ επιχειρήσεων και ερευνητικής κοινότητας με στόχο την δυνατότητα συγχρηματοδότησης κοινά υποβαλλόμενων έργων εφαρμοσμένης έρευνας.
- Κοινή διαπίστωση, επίσης, είναι ότι υπάρχει αναγκαιότητα καλύτερου συντονισμού στην εξαγωγική προσπάθεια, η έλλειψη χρηματοδοτικής ρευστότητας αποτελεί σημαντικό πρόβλημα όπως επίσης και το μη φιλικό επιχειρηματικό περιβάλλον (αλλαγές στη φορολογία, γραφειοκρατία).

Η δημιουργία κοινού ονόματος (brand), η αναζήτηση συνεργειών μεταξύ τουρισμού και αγροδιατροφής (όπως έδειξε το πετυχημένο παράδειγμα μεγάλης ξενοδοχειακής μονάδας που προωθεί τα τοπικά προϊόντα), η ενημέρωση του καταναλωτή στην Ελλάδα και στο εξωτερικό για τα πλεονεκτήματα των προϊόντων ΠΟΠ – ΠΓΕ και βιολογικών, η υιοθέτηση εθελοντικών συμφώνων ποιότητας μεταξύ των τουριστικών επιχειρήσεων, η προώθηση του ηλεκτρονικού εμπορίου και η εισαγωγή καινοτόμων μεθόδων marketing, η δημιουργία περιφερειακού φορέα (μικρού και ευέλικτου για την διευκόλυνση της επικοινωνίας επιχειρήσεων και ερευνητικών κέντρων, η δημιουργία χρηματοδοτικών εργαλείων κατάλληλα προσαρμοσμένων στις ανάγκες των επιχειρήσεων αποτελούν ορισμένες από τις προτάσεις των ερωτώμενων.

1.1.3. Χαρακτηριστικά εξωστρέφειας της Περιφέρειας Πελοποννήσου

1.1.3.1. Εξωτερικό εμπόριο – εξαγωγές

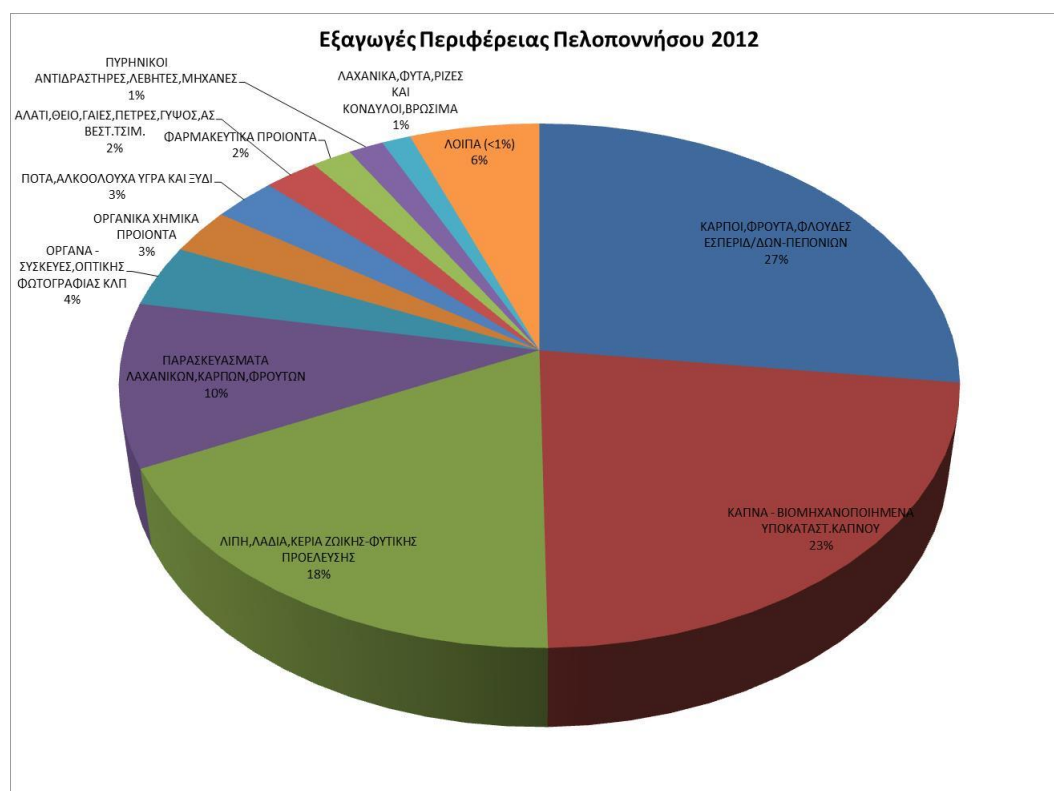
Η ανάλυση του εξωτερικού εμπορίου – εξαγωγών προϊόντων της Περιφέρειας Πελοποννήσου βασίστηκε σε αναλυτικά στοιχεία εξαγωγών για την Περιφέρεια και την χώρα για τα έτη 2005, 2008 και 2012 που διατέθηκαν από την ΕΛ.ΣΤΑΤ. Τα αναλυτικά στοιχεία Εξαγωγών Προϊόντων (Όγκος, Αξία, Ποσοστά συμμετοχής, Χώρες Προορισμού κ.ο.κ. παρατίθενται σε Πίνακες του Παραρτήματος Γ).

Στον Πίνακα 3 και το Διάγραμμα 11 που ακολουθεί παρουσιάζεται συνοπτικά η εξαγωγική δραστηριότητα της Περιφέρειας ανά προϊόν και έτος:

Πίνακας 3: Διαχρονική Εξέλιξη Εξαγωγών Προϊόντων Περιφέρειας Πελοποννήσου

ΑΞΙΑ ΕΞΑΓΩΓΩΝ ΣΕ ΕΥΡΩ	ΕΤΟΣ			(%) 2012
	2005	2008	2012	
ΠΡΟΪΟΝΤΑ				
ΚΑΡΠΟΙ,ΦΡΟΥΤΑ,ΦΛΟΥΔΕΣ ΕΣΠΕΡΙΔ/ΔΩΝ-ΠΕΠΟΝΙΩΝ	157.358.172	160.439.032	165.547.059	27,0%
ΚΑΠΝΑ - ΒΙΟΜΗΧΑΝΟΠΟΙΗΜΕΝΑ ΥΠΟΚΑΤΑΣΤ.ΚΑΠΝΟΥ	88.192.812	97.068.105	139.629.345	22,7%
ΛΙΠΗ,ΛΑΔΙΑ,ΚΕΡΙΑ ΖΩΙΚΗΣ-ΦΥΤΙΚΗΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ	105.075.464	79.941.696	111.339.089	18,1%
ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΜΑΤΑ ΛΑΧΑΝΙΚΩΝ,ΚΑΡΠΩΝ,ΦΡΟΥΤΩΝ	43.340.064	51.483.759	62.020.997	10,1%
ΟΡΓΑΝΑ - ΣΥΣΚΕΥΕΣ,ΟΠΤΙΚΗΣ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑΣ ΚΛΠ	32.687.674	51.910.956	23.499.760	3,8%
ΟΡΓΑΝΙΚΑ ΧΗΜΙΚΑ ΠΡΟΙΟΝΤΑ	9.693.111	9.764.387	17.361.048	2,8%
ΠΟΤΑ,ΑΛΚΟΟΛΟΥΧΑ ΥΓΡΑ ΚΑΙ ΞΥΔΙ	12.072.119	14.601.640	17.065.697	2,8%
ΑΛΑΤΙ, ΘΕΙΟ, ΓΑΙΕΣ, ΠΕΤΡΕΣ, ΓΥΨΟΣ, ΑΣΒΕΣΤ. ΤΣΙΜ.	88.717	17.424.793	14.472.602	2,4%
ΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΑ ΠΡΟΙΟΝΤΑ	19.762.524	11.307.367	10.691.281	1,7%
ΠΥΡΗΝΙΚΟΙ ΑΝΤΙΔΡΑΣΤΗΡΕΣ,ΛΕΒΗΤΕΣ,ΜΗΧΑΝΕΣ	3.865.502	9.320.939	9.459.617	1,5%
ΛΑΧΑΝΙΚΑ,ΦΥΤΑ,ΡΙΖΕΣ ΚΑΙ ΚΟΝΔΥΛΟΙ,ΒΡΩΣΙΜΑ	3.924.046	6.186.245	7.768.907	1,3%
ΛΟΙΠΑ (<1%)	80.059.574	97.001.276	34.959.127	5,7%
ΣΥΝΟΛΟ	556.119.779	606.450.195	613.814.529	100,0%

Πηγή : ΕΛ.ΣΤΑΤ., επεξεργασία Συμβούλου

Διάγραμμα 1.12: Εξαγωγική δραστηριότητα Περιφέρειας Πελοποννήσου (μερίδια προϊόντων)

Στην πλειοψηφία των κύριων προϊόντων που συμμετέχουν στο μίγμα εξαγωγών της Περιφέρειας παρουσιάζεται καθαρή αύξηση της αξίας των εξαγωγών (και του όγκου) κατά την περίοδο 2005-2012 με εξαίρεση τις κατηγορίες Οργάνων-Συσκευών και Φαρμακευτικών Προϊόντων.

Την σημαντικότερη συμβολή στις εξαγωγές έχουν οι κατηγορίες προϊόντων: καρποί-φρούτα, προϊόντα καπνού, έλαια-λίπη, λαχανικά και ποτά-αλκοολούχα.

Στον Πίνακα 4 παρουσιάζεται η συμμετοχή κάθε κατηγορίας εξαγόμενων προϊόντων ως προς το σύνολο των εξαγωγών της χώρας:

Πίνακας 4: Συμμετοχή αξίας εξαγόμενων προϊόντων Περιφέρειας Πελοποννήσου στο σύνολο της Χώρας

ΑΞΙΑ ΕΞΑΓΩΓΩΝ ΣΕ ΕΥΡΩ ΠΡΟΪΟΝΤΑ	% ΣΤΟ ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ		
	2005	2008	2012
ΟΡΓΑΝΙΚΑ ΧΗΜΙΚΑ ΠΡΟΙΟΝΤΑ	24,4%	19,6%	37,0%
ΚΑΠΝΑ - ΒΙΟΜΗΧΑΝΟΠΟΙΗΜΕΝΑ ΥΠΟΚΑΤΑΣΤ. ΚΑΠΝΟΥ	20,4%	21,8%	32,7%
ΛΙΠΗ, ΛΑΔΙΑ, ΚΕΡΙΑ ΖΩΙΚΗΣ-ΦΥΤΙΚΗΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ	22,3%	21,1%	26,1%
ΚΑΡΠΟΙ, ΦΡΟΥΤΑ, ΦΛΟΥΔΕΣ ΕΣΠΕΡΙΔ/ΔΩΝ-ΠΕΠΟΝΙΩΝ	28,8%	24,1%	21,9%
ΟΡΓΑΝΑ - ΣΥΣΚΕΥΕΣ, ΟΠΤΙΚΗΣ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑΣ ΚΛΠ	26,4%	33,1%	15,3%
ΚΡΕΑΤΑ ΚΑΙ ΠΑΡΑΠΡΟΙΟΝΤΑ ΣΦΑΓΙΩΝ ΒΡΩΣΙΜΑ	5,0%	3,1%	8,8%
ΠΟΤΑ, ΑΛΚΟΟΛΟΥΧΑ ΥΓΡΑ ΚΑΙ ΞΥΔΙ	8,2%	7,9%	7,9%
ΓΟΜΕΣ, ΡΗΤΙΝΕΣ, ΧΥΜΟΙ ΚΑΙ ΕΚΧΥΛΙΣΜΑΤΑ ΦΥΤΙΚΑ	6,4%	10,7%	7,3%

ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΜΑΤΑ ΛΑΧΑΝΙΚΩΝ,ΚΑΡΠΩΝ,ΦΡΟΥΤΩΝ	7,5%	7,1%	7,1%
ΔΕΡΜΑΤΑ (ΆΛΛΑ ΑΠΟ ΤΑ ΓΟΥΝΟΔΕΡΜΑΤΑ	24,6%	31,9%	5,7%
ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΑΛΕΥΡΟΠΟΙΙΑΣ,ΒΥΝΗ,ΑΜΥΛΑ ΙΝΟΥΛΙΝΗ	14,9%	0,7%	5,3%
ΛΑΧΑΝΙΚΑ,ΦΥΤΑ,ΡΙΖΕΣ ΚΑΙ ΚΟΝΔΥΛΟΙ,ΒΡΩΣΙΜΑ	3,4%	4,2%	5,2%
ΑΛΑΤΙ,ΘΕΙΟ,ΓΑΙΕΣ,ΠΕΤΡΕΣ,ΓΥΨΟΣ,ΑΣΒΕΣΤ.ΤΣΙΜ.	0,0%	4,9%	3,8%
ΥΠΟΛΕΙΜΜΑΤΑ ΚΛΠ ΕΙΔΩΝ ΔΙΑΤΡΟΦ.ΤΡΟΦΕΣ ΖΩΩΝ	4,1%	4,7%	3,5%
ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΠΕΤΡΕΣ ΓΥΨΟ,ΤΣΙΜΕΝΤΟ ΚΛΠ	0,4%	2,8%	2,9%
ΦΥΤΑ ΖΩΝΤΑΝΑ ΚΑΙ ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΑΝΘΟΚΟΜΙΑΣ	4,0%	0,9%	2,3%
ΖΩΑ ΖΩΝΤΑΝΑ	4,9%	4,3%	1,9%
ΕΝΔΥΜΑΤΑ - ΣΥΜΠΛ.ΤΟΥ ΕΝΔΥΜ.ΆΛΛΑ ΑΠΟ ΠΛΕΚΤΑ	0,7%	1,0%	1,9%
ΔΙΑΦΟΡΑ ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΜΑΤΑ ΔΙΑΤΡΟΦΗΣ	3,1%	4,4%	1,5%
ΞΥΛΕΙΑ,ΞΥΛΟΚΑΡΒΟΥΝΑ - ΤΕΧΝΟΥΡΓ.ΑΠΟ ΞΥΛΟ	0,5%	1,2%	1,2%
ΠΥΡΗΝΙΚΟΙ ΑΝΤΙΔΡΑΣΤΗΡΕΣ,ΛΕΒΗΤΕΣ,ΜΗΧΑΝΕΣ	0,5%	0,9%	1,2%
ΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ	1,9%	1,3%	1,1%
ΣΥΝΟΛΟ	4,2%	3,7%	3,7%

Πηγή : ΕΛ.ΣΤΑΤ, επεξεργασία Συμβούλου

Πολύ υψηλά ποσοστά συμμετοχής (>15%) ως προς το σύνολο της χώρας εμφανίζουν τα Οργανικά Χημικά Προϊόντα, τα προϊόντα καπνού, το λάδι, τα φρούτα και η κατηγορία οργάνων-συσκευών.

Σημαντικό ποσοστό συμμετοχής στο σύνολο της χώρας (5-10%) εμφανίζουν επίσης άλλα προϊόντα του μεταποιητικού αγροδιατροφικού κλάδου όπως: κρέατα, ποτά, παρασκευάσματα λαχανικών, λαχανικά, χυμοί και φυτικά εκχυλίσματα καθώς και προϊόντα αλευροποιίας και δέρματα.

Τα προϊόντα του αγροδιατροφικού τομέα αναδεικνύονται ως «πρωταθλητές» της εξαγωγικής δραστηριότητας της Περιφέρειας.

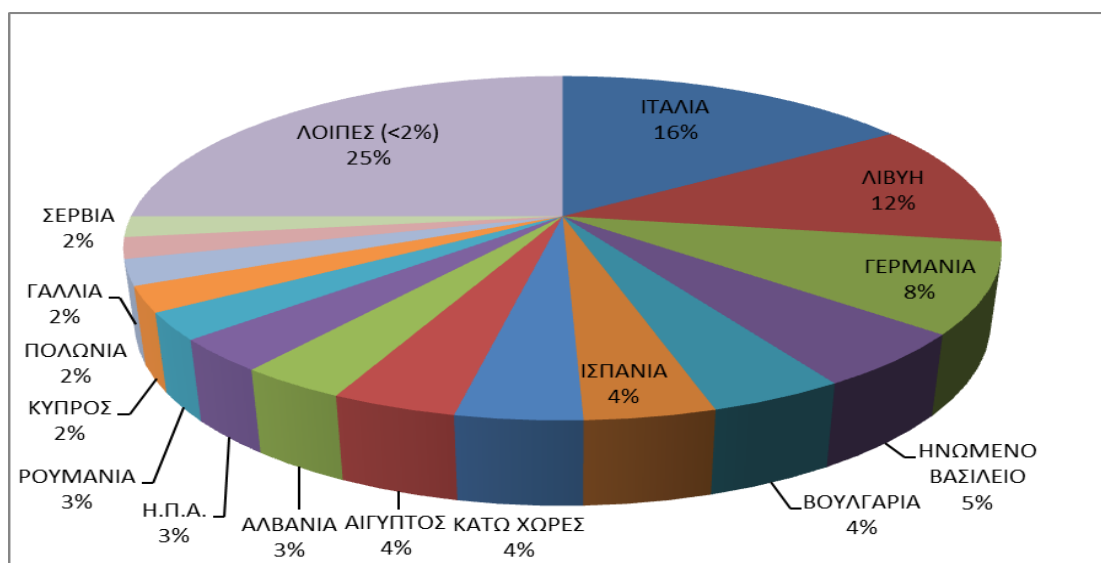
Η ανάλυση της αξίας εξαγωγών ανά χώρα προορισμού παρουσιάζεται συνοπτικά στον Πίνακα 5 και το Διάγραμμα 13 που ακολουθούν.

Πίνακας 5: Συμμετοχή αξίας εξαγόμενων προϊόντων Περιφέρειας Πελοποννήσου ανά Χώρα Προορισμού

ΑΞΙΑ ΕΞΑΓΩΓΩΝ ΣΕ ΕΥΡΩ	ΕΤΟΣ						
	ΧΩΡΑ ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΥ		2005		2008		2012
	2005	%	2008	%	2012	%	
ΙΤΑΛΙΑ	109.028.514	19,6%	78.303.943	12,9%	97.127.763	15,8%	
ΛΙΒΥΗ	17.022.253	3,1%	4.215.238	0,7%	70.880.199	11,5%	
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	56.948.443	10,2%	57.999.308	9,6%	51.932.875	8,5%	
ΗΝΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ	54.193.130	9,7%	29.759.836	4,9%	32.268.868	5,3%	
ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	7.903.958	1,4%	22.505.203	3,7%	25.824.268	4,2%	
ΙΣΠΑΝΙΑ	14.119.126	2,5%	9.884.723	1,6%	24.995.025	4,1%	
ΚΑΤΩ ΧΩΡΕΣ	24.367.074	4,4%	22.380.029	3,7%	24.122.806	3,9%	

ΑΙΓΥΠΤΟΣ	12.614.408	2,3%	14.339.652	2,4%	23.942.985	3,9%
ΑΛΒΑΝΙΑ	11.245.063	2,0%	17.919.537	3,0%	20.514.235	3,3%
Η Π Α	15.818.552	2,8%	17.617.856	2,9%	19.177.788	3,1%
ΡΟΥΜΑΝΙΑ	13.774.707	2,5%	16.663.407	2,7%	15.645.736	2,5%
ΚΥΠΡΟΣ	24.401.305	4,4%	25.846.383	4,3%	14.822.787	2,4%
ΠΟΛΩΝΙΑ	9.274.407	1,7%	14.018.172	2,3%	14.808.769	2,4%
ΓΑΛΛΙΑ	10.311.888	1,9%	13.309.585	2,2%	12.237.403	2,0%
ΣΕΡΒΙΑ	2.665.341	0,5%	12.259.893	2,0%	12.019.357	2,0%
ΤΟΥΡΚΙΑ	13.068.956	2,4%	25.811.593	4,3%	11.034.019	1,8%
ΑΥΣΤΡΙΑ	10.259.711	1,8%	8.623.712	1,4%	9.673.629	1,6%
ΔΑΝΙΑ	2.077.568	0,4%	5.588.446	0,9%	8.554.562	1,4%
ΟΥΓΓΑΡΙΑ	8.473.287	1,5%	8.565.900	1,4%	8.335.911	1,4%
ΕΛΒΕΤΙΑ	6.439.359	1,2%	6.555.858	1,1%	8.080.064	1,3%
ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ	3.432.240	0,6%	4.081.143	0,7%	7.162.088	1,2%
ΣΟΥΗΔΙΑ	3.895.882	0,7%	12.779.582	2,1%	6.628.358	1,1%
ΛΟΙΠΕΣ (<1%)	124.784.607	22,4%	177.421.196	29,3%	94.025.034	15,3%
ΣΥΝΟΛΟ	556.119.779	100,0%	606.450.195	100,0%	613.814.529	100,0%

Πηγή : ΕΛ.ΣΤΑΤ

Διάγραμμα 1.13: Συμμετοχή αξίας εξαγόμενων προϊόντων Περιφέρειας Πελοποννήσου ανά Χώρα Προορισμού

Οι σημαντικότερες χώρες προορισμού των προϊόντων της Περιφέρειας Πελοποννήσου είναι: Ιταλία, Λιβύη, Γερμανία, Ηνωμένο Βασίλειο, Βουλγαρία, Ισπανία, Κάτω Χώρες και Αίγυπτος.

Οι εξαγωγές προς Ιταλία αφορούν κατά κύριο λόγο (81,2%) σε ελαιόλαδο και παραπροϊόντα αυτού. Οι εξαγωγές προς Λιβύη αφορούν κατά κύριο λόγο σε προϊόντα καπνού (75,7%) και οργανικά χημικά προϊόντα (23,0%).

Οι εξαγωγές προς Γερμανία αφορούν σε καρπούς, φρούτα (44,9%), παρασκευάσματα λαχανικών και λαχανικά (26,5%), φαρμακευτικά προϊόντα (10,7%), ποτά-αλκοολούχα υγρά (5,9%) και λίπη-λάδια-κεριά (5,8%).

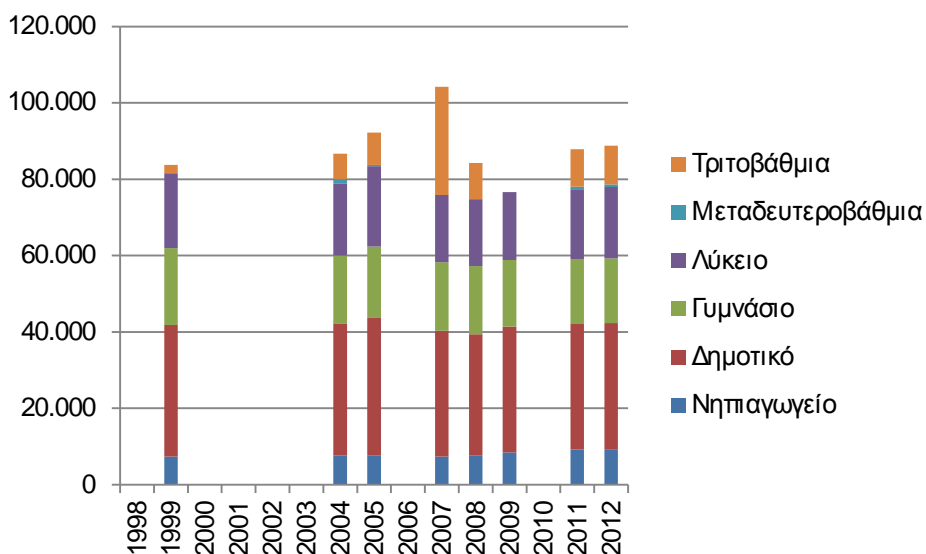
Οι εξαγωγές προς Ηνωμένο Βασίλειο αφορούν κυρίως (83,6%) σε καρπούς, φρούτα και λαχανικά και τέλος προς Βουλγαρία εξάγονται κυρίως προϊόντα καπνού (73,4%) και καρποί, φρούτα και λαχανικά (18,6%).

Από τα ανωτέρω συνάγεται ότι το εύρος προϊόντων ανά προορισμό είναι πολύ στενό και στοχευμένο ανά αγορά, πράγμα το οποίο υποδηλώνει πως υπάρχουν σημαντικά περιθώρια εμπλουτισμού των αγορών με ευρύτερο μίγμα των προϊόντων της Περιφέρειας.

Η σημαντική απορρόφηση του εξαγόμενου ελαιολάδου από την Ιταλία οφείλεται στο γεγονός ότι οι Ιταλοί τυποποιητές έχουν επικρατήσει στην παγκόσμια αγορά ελαιολάδου.

1.1.3.2. Μορφωτικό επίπεδο και δεξιότητες ανθρώπινου δυναμικού

Από τα στοιχεία της Eurostat προκύπτει ότι ο αριθμός των μαθητών και σπουδαστών στο σύνολο των βαθμίδων εκπαίδευσης στην Περιφέρεια Πελοποννήσου ανήλθε το 2012 στα 88.768 άτομα, αντιπροσωπεύοντας το 4,1% του συνόλου των μαθητών και σπουδαστών στις διάφορες εκπαιδευτικές βαθμίδες στο σύνολο της Χώρας.

Διάγραμμα 1.14: Μαθητές / σπουδαστές στην Περιφέρεια Πελοποννήσου την περίοδο 1998-2012 ανά εκπαιδευτική βαθμίδα (Πηγή: Eurostat)

Ο μαθητικός και σπουδαστικός πληθυσμός αποτελούσε το 2012 το 15,1% του συνολικού πληθυσμού της Περιφέρειας Πελοποννήσου. Σε σχέση με το παρελθόν εμφανίζεται τάση σταθεροποίησης γύρω στο 15%. Το μέγεθος αυτό υπολείπεται του μέσου όρου της Χώρας (19,3), αλλά και του αντίστοιχου της ΕΕ27 (το 2011 ήταν 21,6%, ενώ στοιχεία για το 2012 δεν υπάρχουν δημοσιευμένα).

Οι μαθητές και οι σπουδαστές της δευτεροβάθμιας και μεταδευτεροβάθμιας (όχι τριτοβάθμιας) εκπαίδευσης στην Περιφέρεια Πελοποννήσου το 2012 αποτελούσαν το 31,9%

του συνόλου των μαθητών και σπουδαστών της Περιφέρειας. Συγκρινόμενο με το παρελθόν, το μερίδιο αυτής της εκπαιδευτικής βαθμίδας εμφανίζει αυξητικές τάσεις. Στο σύνολο της Χώρας αντίστοιχα, το μερίδιο αυτής της εκπαιδευτικής βαθμίδας ανέρχεται σε 33,6%, ενώ σε επίπεδο ΕΕ27 το ποσοστό εκτιμάται κοντά στο 39% (38,9% το 2011, δεν υπάρχουν δημοσιευμένα στοιχεία για το 2012).

Οι σπουδαστές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Περιφέρεια Πελοποννήσου ανέρχονται στο 1,5% του συνολικού πληθυσμού σπουδαστών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της Χώρας για το 2012. Το μερίδιο αυτό συγκρινόμενο με τα μερίδια των προηγούμενων ετών δείχνει μια τάση εδραίωσης της Περιφέρειας σε αυτό το επίπεδο τα τελευταία χρόνια, που πάντως είναι υψηλότερο από εκείνο των αρχών της δεκαετίας του 2000.

Στο σημείο αυτό είναι ενδιαφέρον να αποτυπωθεί το επίπεδο εκπαίδευσης της παραγωγικής ηλικιακής ομάδας 25-64 ετών στην Περιφέρεια Πελοποννήσου. Όπως προκύπτει από την μελέτη των στοιχείων που δημοσιεύονται στη Eurostat, το 2012 το ποσοστό των ατόμων της υπό εξέταση ηλικιακής ομάδας στην Περιφέρεια Πελοποννήσου με επίπεδο εκπαίδευσης έως και γυμνάσιο ανερχόταν σε 40,8%, το οποίο είναι υψηλότερο από το αντίστοιχο ποσοστό στη Χώρα (34,3%) και πολύ υψηλότερο από εκείνο στην ΕΕ27 (25,8%). Βεβαίως, από το 2000, όταν και το μερίδιο έφθανε το 55,8%, περιορίζεται σταθερά, μειώνοντας σταδιακά και την απόσταση από το μέσο όρο της ΕΕ27.

Το μερίδιο των ατόμων ηλικίας 25-64 αποφοίτων λυκείου και μεταλυκειακής εκπαίδευσης στην Περιφέρεια Πελοποννήσου το 2012 ήταν 41,6% (από 31,8% το 2000), ελαφρά υψηλότερο από το αντίστοιχο μέγεθος στη Χώρα (39,7%) για πρώτη φορά όπως καταγράφουν τα εξετασθέντα στοιχεία από το 2000. Από την άλλη πλευρά, διατηρείται σε χαμηλότερο επίπεδο από το μέσο όρο της ΕΕ27 (46,5%), με εξαιρετικά μειωμένη ωστόσο την απόσταση σε σχέση με το παρελθόν.

Επίσης, το ποσοστό των ατόμων ηλικίας 25-64 με πτυχίο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Περιφέρεια Πελοποννήσου το 2012 αντιπροσώπευαν το 17,6% του πληθυσμού της (από 12,3% το 2000). Σε σύγκριση με τους μέσους όρους της Χώρας (26,1%), αλλά και της ΕΕ27 (27,6%) διατηρείται μεγάλη απόσταση καθ' όλη την περίοδο 2000-2012 και η απόκλιση διευρύνεται.

Όσον αφορά στην συμμετοχή των ατόμων ηλικίας 25-64 στην Περιφέρεια Πελοποννήσου στην εκπαίδευση και στην κατάρτιση προκύπτει πως το 2012 αντιπροσώπευαν το 1,2% του συνολικά εκπαιδευόμενου και καταρτιζόμενου πληθυσμού της Περιφέρειας. Διαχρονικά σε αυτό το δείκτη δεν σημειώνεται αξιόλογη μεταβολή εντός της Περιφέρειας. Το αντίστοιχο μέγεθος στο σύνολο της Χώρας ανήλθε την ίδια χρονιά στο 2,9%, σταθεροποιούμενο σε μεγέθη που είναι σχεδόν τριπλάσια από τις αρχές της δεκαετίας του 2000. Από την άλλη πλευρά, ο δείκτης αυτός είναι σημαντικά μικρότερος σε σχέση με το μέσο όρο της ΕΕ27 ο οποίος για το 2012 ανήλθε σε 9,0%.

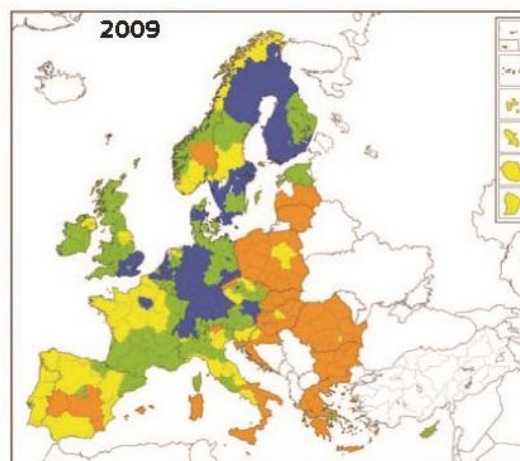
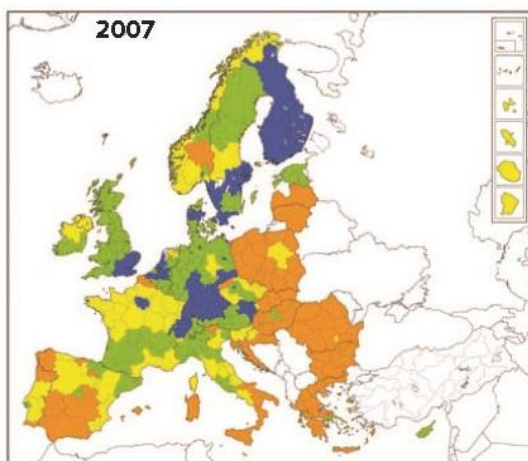
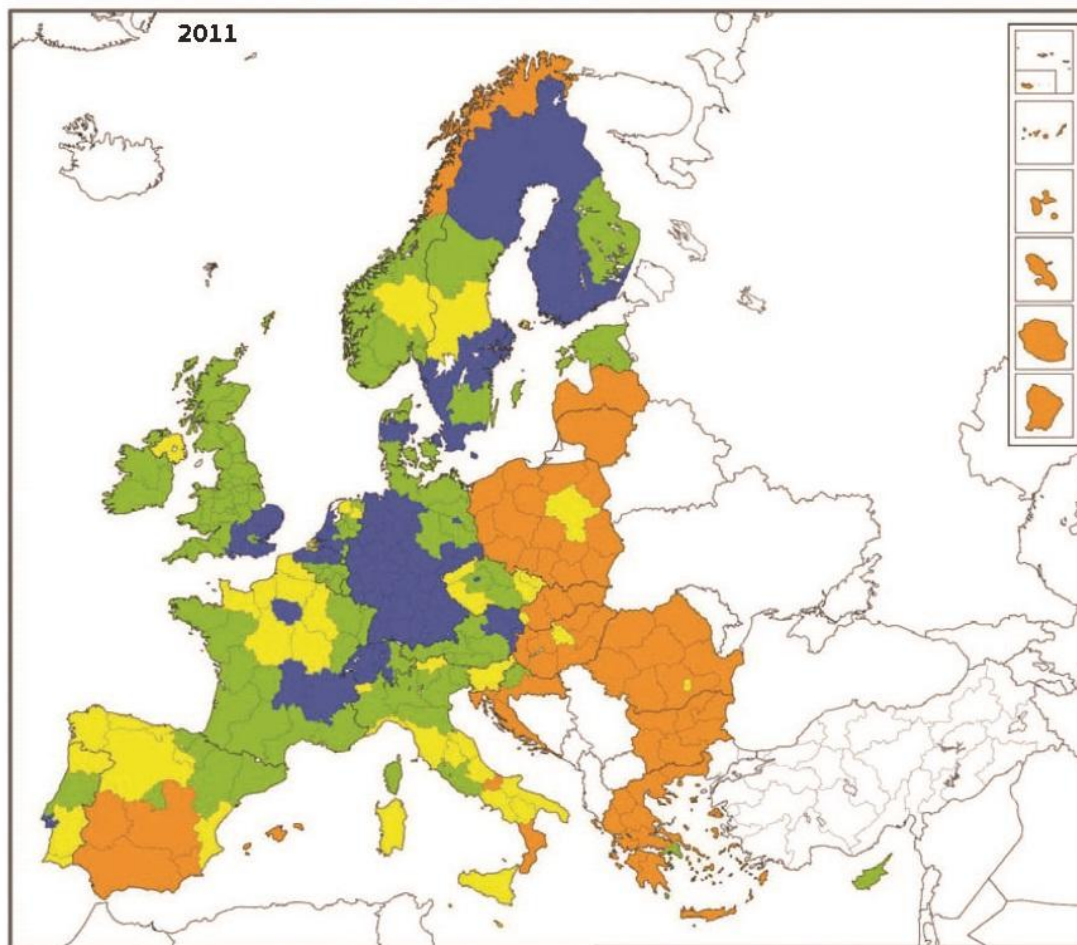
1.2. ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΈΡΕΥΝΑΣ-ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ (ΕΤΑΚ) ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

1.2.1. Οι επιδόσεις της Περιφέρειας Πελοποννήσου στην καινοτομία

Η Περιφέρεια Πελοποννήσου είναι μία από τις λιγότερο δυναμικές ελληνικές περιφέρειες στην έρευνα και ανάπτυξη (ΕΤΑΚ) και την καινοτομία, γεγονός που σημαίνει ότι θα πρέπει να καταβάλλει σημαντικότερη προσπάθεια στον τομέα της έρευνας και της καινοτομίας ώστε να επιτευχθούν οι στόχοι για την νέα προγραμματική περίοδο 2014-2020. Λαμβάνοντας υπόψη τη συνολική απόδοση της Περιφέρειας στην καινοτομία, ο Ευρωπαϊκός Πίνακας Περιφερειακής Καινοτομίας κατατάσσει την Πελοπόννησο (ομαδοποιημένη στην ευρύτερη περιοχή της Κεντρικής Ελλάδας) ως περιορισμένης - μεσαίας μαζί με όλες τις άλλες ελληνικές περιφέρειες εκτός της Αττικής.

Αυτό καταδεικνύεται από τους Ευρωπαϊκούς χάρτες περιφερειακών επιδόσεων Έρευνας και Καινοτομίας (Regional Innovation Scoreboard 2012).

RIS performance group maps

■ INNOVATION LEADER
■ INNOVATION FOLLOWER
■ MODERATE INNOVATOR
■ MODEST INNOVATOR

The EU Member States Cyprus, Estonia, Latvia, Lithuania, Luxembourg and Malta are not included in the RIS analysis. Group membership shown is that of the IUS 2011 (Cyprus, Estonia and Luxembourg are innovation followers, Malta is a moderate innovator and Latvia and Lithuania are modest innovators). Maps created with Region Map Generator.

Οι δραστηριότητες ΕΤΑΚ στην Πελοπόννησο προέρχονται σχεδόν αποκλειστικά από τον δημόσιο τομέα και ειδικότερα το Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου (ΠΠ). Το ΠαΠελ δραστηριοποιείται σε πέντε νομούς της περιοχής, με στόχο την αναζωογόνηση της τοπικής οικονομίας. Ωστόσο, λόγω των πρόσφατων μακροοικονομικών πιέσεων και διαρθρωτικών αλλαγών στον τομέα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης περαιτέρω ανάπτυξη του στον τομέα ΕΤΑΚ είναι αυτή τη στιγμή υπό αμφισβήτηση.

Εκτός του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου, η περιοχή φιλοξενεί το ΤΕΙ της Πελοποννήσου, τοπικό γραφείο του ΕΛΚΕΘΕ στην Καλαμάτα και 3 Κέντρα Εφαρμογής Αγροτικής Έρευνας του ΕΘΙΑΓΕ στην Αργολίδα, Αρκαδία και Μεσσηνία καθώς και το Ινστιτούτο Περιβαλλοντικής Βιοτεχνολογίας στην Καλαμάτα.

Υπάρχει ένα σημαντικό κενό στην ΕΕ27 και στον εθνικό μέσο όρο όσον αφορά τις δαπάνες ΕΤΑΚ. Αυτό είναι εν μέρει το αποτέλεσμα της περιορισμένης ζήτησης από τη βιομηχανία, αντανακλώντας τη χαμηλή-μέσης δομής τεχνολογία και τα χαμηλά επίπεδα της εξωστρέφειας.

Η γεινίαση της Πελοποννήσου με την Αττική και τη Δυτική Ελλάδα, όπου φιλοξενείται μεγάλος αριθμός ερευνητικών ιδρυμάτων και ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, οδηγεί πολλές περιφερειακές επιχειρήσεις να αναζητήσουν συνεργασίες με αυτούς τους αναγνωρισμένους φορείς έξω από την περιοχή. Ως αποτέλεσμα, την περίοδο 2000-2008, η Πελοπόννησος συμμετείχε με ποσοστό μόλις 1,6% στην Εθνική Δαπάνη για Έρευνα και Τεχνολογία/Καινοτομία, ενώ η περιφερειακή δαπάνη στον τομέα αποτελούσε μόνο το 0,2% του περιφερειακού ΑΕΠ. Η συμβολή του ιδιωτικού τομέα στις ανωτέρω τάσεις είναι ελάχιστη.

Δραστηριότητες κατοχύρωσης με δίπλωμα ευρεσιτεχνίας, τόσο σε εθνικό όσο και σε περιφερειακό επίπεδο, είναι επουσιώδεις σε σχέση με τον μέσο όρο της ΕΕ, ενώ το 2012 το ποσοστό απασχολούμενου ανθρώπινου κεφαλαίου σε ερευνητικές δραστηριότητες αποτελούσε το 9,9% του εργατικού δυναμικού της περιοχής, ποσοστό πολύ χαμηλότερο της ΕΕ27 (18,9%) αλλά και του εθνικού μέσου όρου (16,2%) κατά μέσο όρο. Το ίδιο έτος, το 3,5% των ελληνικών ανθρώπινων πόρων απασχολούμενων στον Επιστημονικό-Τεχνολογικό Τομέα συγκεντρώθηκε στην περιοχή. Ανάλογη είναι και η συγκέντρωση των ερευνητών στην Περιφέρεια, αντιπροσωπεύοντας 2,1% του συνόλου των ερευνητών στη χώρα και 0,1% των ερευνητών ιδιωτικού τομέα (2005). Την περίοδο 2006-2010, οι ερευνητές της περιοχής συμμετείχαν σε 428 δημοσιεύσεις με ένα κανονικοποιημένο δείκτη απήχησης 0,92.

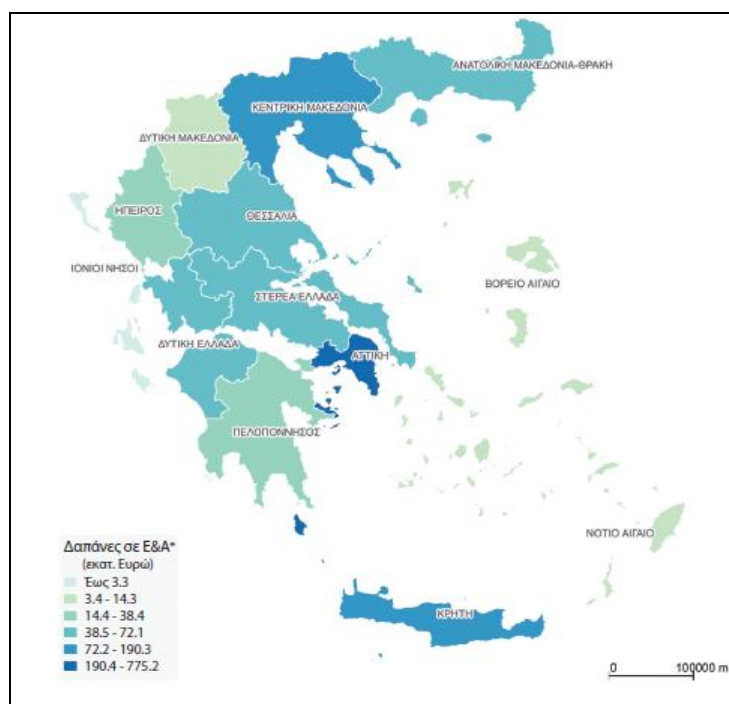
Η απότομη πτώση των ιδιωτικών επενδύσεων έχει προκαλέσει περαιτέρω μείωση των ήδη χαμηλών επιπέδων ιδιωτικών επενδύσεων στην ΕΤΑΚ. Αν και δεν υπάρχουν στοιχεία σχετικά με τις δαπάνες ΕΤΑΚ για όλες τις ελληνικές Περιφέρειες, η μειωμένη ρευστότητα του ιδιωτικού τομέα και η περιορισμένη χρηματοδότηση που παρέχεται από τον τραπεζικό τομέα για τις ιδιωτικές επενδύσεις εμποδίζουν την κινητοποίηση των πόρων για καινοτόμες επιχειρήσεις. Επιπλέον, σε ορισμένες περιπτώσεις, ακόμα και επιτυχημένες προτάσεις σε προγράμματα ΕΤΑΚ λαμβάνουν χρηματοδότηση με μερικές φορές σημαντικές καθυστερήσεις.

Κατά τη διάρκεια της προγραμματικής περιόδου 2007-2013 η Πελοπόννησος συμμετείχε σε μόνο 23 έργα έρευνας και καινοτομίας συνολικής δημόσιας χρηματοδότησης € 4,4 εκ.

Χαρακτηριστικό είναι ότι, με τον Ευρωπαϊκό Περιφερειακό Πίνακα Αποτελεσμάτων για την καινοτομία (Regional Innovation Scoreboard) του έτους 2006, η Περιφέρεια Πελοποννήσου κατατάσσεται στην 8η θέση μεταξύ των δεκατριών (13) ελληνικών Περιφερειών και στην 199η θέση μεταξύ των 207 περιφερειών της ΕΕ25, ως προς τον «Φανερό Περιφερειακό Συνοπτικό Δείκτη Καινοτομίας» ή «σύνθετο δείκτης καινοτομίας», με τιμή 0,10, όταν η αντίστοιχη τιμή του δείκτη για την Ε.Ε. είναι 0,55. Ο δείκτης αυτός συντίθεται από επί μέρους δείκτες οι οποίοι στη Περιφέρεια παίρνουν αντίστοιχα τις εξής τιμές: ανθρώπινοι πόροι επιστήμης και τεχνολογίας: 67, δια βίου μάθηση: 13, μεταποίηση υψηλής τεχνολογίας: 15, υπηρεσίες υψηλής τεχνολογίας: 22, δημόσια Ε & Α: 3, ιδιωτική Ε & Α: 3, διπλώματα ευρεσιτεχνίας: 3.

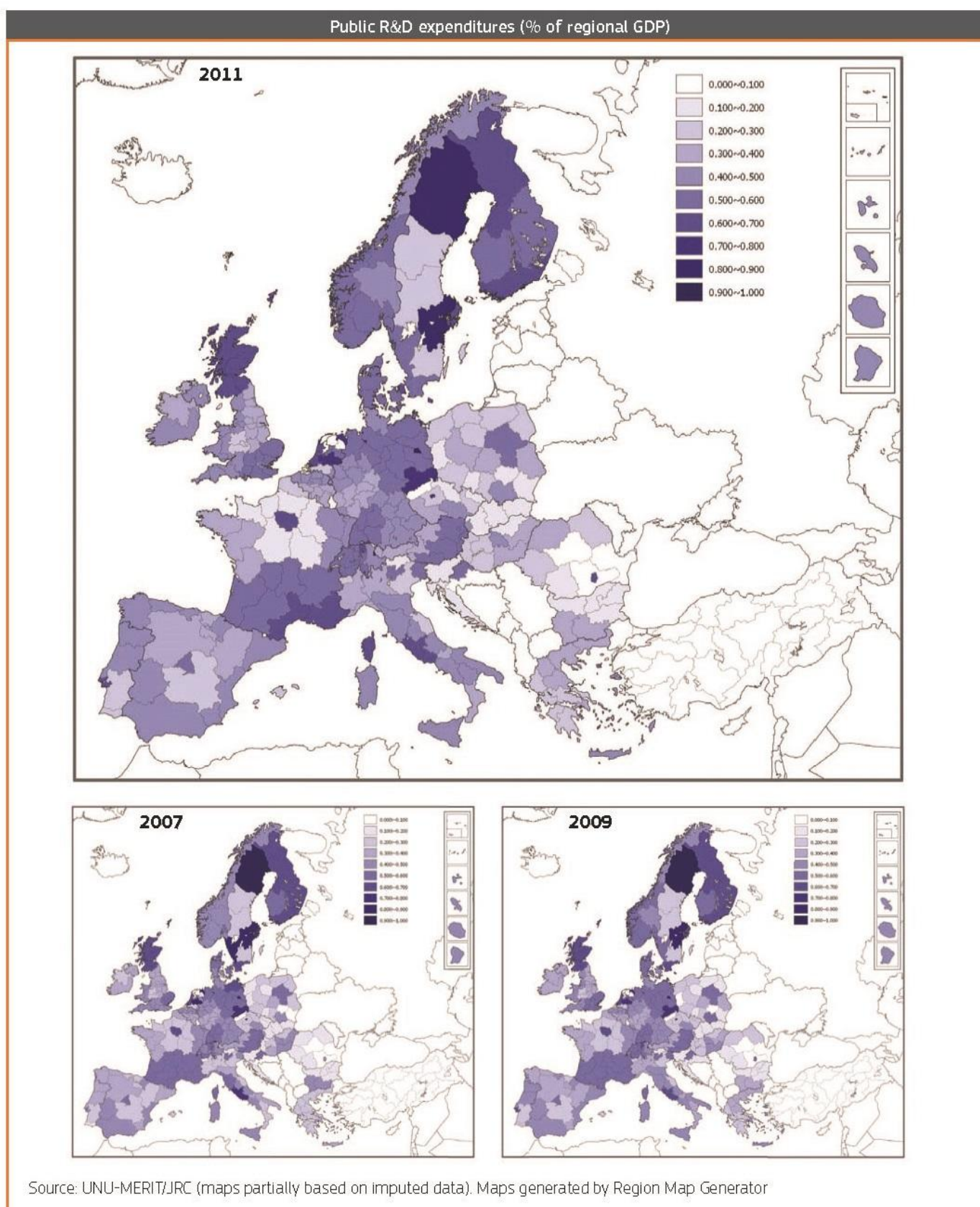
1.2.1.1. Δαπάνες για έρευνα και ανάπτυξη

Σύμφωνα με την Μελέτη «Δείκτες Έρευνας & Ανάπτυξης για δαπάνες και προσωπικό το 2011 στην Ελλάδα» του Εθνικού Κέντρου Τεκμηρίωσης η ακαθάριστη δαπάνη για Έρευνα και Ανάπτυξη στη Περιφέρεια Πελοποννήσου, το έτος 2011, ανήλθε σε 37,5 εκατ. Ευρώ και αντιπροσωπεύουν αυτές οι δαπάνες το 2,7% των συνολικών αντίστοιχων δαπανών σε επίπεδο Χώρας, ενώ αντιστοιχούν στο 0,40% του Περιφερειακού ΑΕΠ της Πελοποννήσου. Ο δείκτης αυτός είναι πολύ χαμηλότερος από τον αντίστοιχο της Χώρας (0,67% του Εθνικού ΑΕΠ) και ιδιαίτερα χαμηλό σε σχέση με τον αντίστοιχο δείκτη για το σύνολο της Ε.Ε. των 27 (2,03% του Ευρωπαϊκού ΑΕΠ).

Διάγραμμα 1.15: Δαπάνες ΕΤΑΚ ανά Περιφέρεια

Το χάσμα που διαπιστώνεται για την Περιφέρεια Πελοποννήσου, όσον αφορά στην Έρευνα και Ανάπτυξη, οφείλεται εν μέρει στην περιορισμένη ζήτηση προϊόντων ΕΤΑΚ από τη βιομηχανία της Περιφέρειας, αντανακλώντας την χαμηλή τεχνολογική υποδομή και τη χαμηλή ένταση των εξαγωγών. Επιπλέον, η εγγύτητα τόσο στην Αττική, όσο και στη Δυτική Ελλάδα, περιοχές με μεγάλο αριθμό αξιόλογων ερευνητικών ιδρυμάτων, οδηγεί πολλές περιφερειακές επιχειρήσεις να αναζητήσουν συνεργασίες με ιδρύματα εκτός της Περιφέρειας (RIM 2012).

1.2.1.2. Απασχόληση σε Επιστήμη και Τεχνολογία

Όσον αφορά στην επίδοση της καινοτομίας στη Περιφέρεια Πελοποννήσου, σύμφωνα με τον Ευρωπαϊκό Πίνακα Επίδοσης Περιφερειακής Καινοτομίας, η Πελοπόννησος κατατάσσεται σ' ένα μικρομεσαίο δυναμικό καινοτομίας (modest – medium innovator). Ομοίως το έτος 2011, το Περιφερειακό Παρατηρητήριο Καινοτομίας (RIM), στην Ετήσια Έκθεσή του, κατέταξε την Περιφέρεια Πελοποννήσου ανάμεσα σε μια ομάδα περιφερειών της γνώσης που απορροφά την καινοτομία.

Σε ίδια κατάταξη του RIM, η Πελοπόννησος έχει την υψηλότερη μέση βαθμολογία σχετικά με την «καινοτόμο επιχειρηματικότητα», αλλά και το χαμηλότερο σκορ για την «τεχνολογική καινοτομία». Έρευνα και Ανάπτυξη και η κατοχύρωση με δίπλωμα ευρεσιτεχνίας είναι πολύ χαμηλή, ενώ οι μη – δαπάνες E & A και καινοτομία (ως ποσοστό του κύκλου εργασιών) είναι υψηλότερες από ότι σε οποιαδήποτε άλλη ομάδα. Αυτό μπορεί να σημαίνει ότι η καινοτομία επιτυγχάνεται μέσω της ενσωμάτωσης της γνώσης που δημιουργείται αλλού με την αγορά «off – the – shelf» τεχνολογιών.

Η Περιφέρεια Πελοποννήσου παρά την πρόοδο που έχει εμφανίσει από το 2000 έως το 2011, ακόμη καταγράφει χαμηλές επιδόσεις σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο αναφορικά με τους ανθρώπινους πόρους για την Επιστήμη και Τεχνολογία¹. Ειδικότερα, το ποσοστό των ανθρώπινων πόρων για την Επιστήμη και την Τεχνολογία (HRST) στην Περιφέρεια (ως ποσοστό επί του εργατικού δυναμικού), ανέρχεται στο 22,1% το 2012, επίδοση η οποία είναι σημαντικά χαμηλότερη από τον εθνικό μέσο όρο (33,1%) και τον αντίστοιχο Ευρωπαϊκό (ΕΕ27: 38,4%).

Το 80% της απασχόλησης σε Ε&Τ της Περιφέρειας Πελοποννήσου αφορά στον κρατικό-κυβερνητικό τομέα και τον τομέα της εκπαίδευσης (τριτοβάθμια και μετα-τριτοβάθμια εκπαίδευση).

Σημειώνεται ότι το 9,9% του εργατικού δυναμικού της Περιφέρειας Πελοποννήσου χαρακτηρίζεται από άτομα που έχουν επιτυχώς ολοκληρώσει την τριτοβάθμια εκπαίδευση και απασχολούνται σε σχετικό με την επιστήμη και τεχνολογία τομέα (καλύτερη επίδοση μεταξύ των Περιφερειών της χώρας), ενώ σε εθνικό επίπεδο το αντίστοιχο ποσοστό ανέρχεται στο 16,2% (Eurostat, 2012) και στην ΕΕ27 στο 18.9%.

Τέλος σε ότι αφορά το απασχολούμενο ανθρώπινο δυναμικό σε Ε&Τ, σύμφωνα με την Μελέτη «Δείκτες Έρευνας & Ανάπτυξης για δαπάνες και προσωπικό το 2011 στην Ελλάδα» του Εθνικού Κέντρου Τεκμηρίωσης ο αριθμός των ερευνητών στην Περιφέρεια Πελοποννήσου το έτος 2011 αριθμούσε σε 1.120 (767 Ισοδύναμα Πλήρους Απασχόλησης), που αντιστοιχούσε σε ποσοστά 2,36% (και 2,67%) ως προς το σύνολο της χώρας.

¹ Ως Ανθρώπινοι Πόροι της Περιφέρειας για την Επιστήμη και την Τεχνολογία (HRST), νοούνται τα άτομα που είτε έχουν επιτυχώς ολοκληρώσει την τριτοβάθμια εκπαίδευση είτε απασχολούνται σε τομέα όπου συνήθως απαιτείται εκπαίδευση τέτοιου επιπέδου.

1.2.2. Υποδομές υποστήριξης έρευνας και καινοτομίας στην Περιφέρεια Πελοποννήσου

1.2.2.1. Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Το Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου ιδρύθηκε με το Προεδρικό Διάταγμα 13/2000. Έχει ως έδρα του την Τρίπολη και αναπτύσσεται σε επίπεδο ολοκληρωμένων Σχολών στις πέντε πρωτεύουσες των Περιφερειακών Ενοτήτων της Περιφέρειας Πελοποννήσου.

Η λειτουργία του Πανεπιστημίου εγκαινιάστηκε στις 20 Σεπτεμβρίου 2002 με την έναρξη λειτουργίας του Τμήματος Επιστήμης και Τεχνολογίας Υπολογιστών και του Τμήματος Επιστήμης και Τεχνολογίας Τηλεπικοινωνιών της Σχολής Θετικών Επιστημών και Τεχνολογίας.

Στόχος της ίδρυσης και λειτουργίας του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου είναι η δημιουργική συμβολή στην ανάπτυξη της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην ελληνική περιφέρεια, με υψηλές ποιοτικές προδιαγραφές που να ανταποκρίνονται ως προς το περιεχόμενο των σπουδών, την έρευνα και τη διδασκαλία στις απαιτήσεις ενός σύγχρονου Πανεπιστημίου με εθνική, ευρωπαϊκή και διεθνή εμβέλεια.

Προπτυχιακές Σπουδές – Σχολές και Τμήματα

Με τα Προεδρικά Διατάγματα 138/2002, 118/2003 και 109/2006, καθώς και με το Νόμο 3391/2005/ ΦΕΚ 240, έχουν ιδρυθεί οι πέντε Σχολές και τα εννέα Τμήματα ως ακολούθως:

Σχολή Οικονομίας Διοίκησης και Πληροφορικής με έδρα την Τρίπολη

Συγκροτείται από τα εξής Τμήματα:

- Τμήμα Οικονομικών Επιστημών (Αρχικό ακαδημαϊκό έτος λειτουργίας 2003-04)
- Τμήμα Πληροφορικής και Τηλεπικοινωνιών. Το τμήμα προκύπτει από την συγχώνευση των τμημάτων Επιστήμης και Τεχνολογίας Υπολογιστών και Επιστήμης και Τεχνολογίας Τηλεπικοινωνιών (Αρχικό ακαδημαϊκό έτος λειτουργίας 2013-14).

Σχολή Ανθρωπιστικών Επιστημών και Πολιτισμικών Σπουδών με έδρα την Καλαμάτα

Συγκροτείται από τα εξής Τμήματα:

- Τμήμα Ιστορίας, Αρχαιολογίας και Διαχείρισης Πολιτισμικών Αγαθών
- Τμήμα Φιλολογίας

Το πρώτο Τμήμα άρχισε να λειτουργεί από το ακαδημαϊκό έτος 2003-04 και το δεύτερο από το ακαδημαϊκό έτος 2005-06.

Σχολή Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών με έδρα την Κόρινθο (ssps.uop.gr)
--

Συγκροτείται από τα εξής Τμήματα:

- Τμήμα Κοινωνικής και Εκπαιδευτικής Πολιτικής
- Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Διεθνών Σχέσεων

Το πρώτο Τμήμα άρχισε να λειτουργεί από το ακαδημαϊκό έτος 2003-04 και το δεύτερο από το ακαδημαϊκό έτος 2007-08.

Σχολή Καλών Τεχνών με έδρα το Ναύπλιο

Συγκροτείται από τα εξής Τμήματα:

- Τμήμα Θεατρικών Σπουδών (Αρχικό ακαδημαϊκό έτος λειτουργίας 2003-04).

Σχολή Επιστημών Ανθρώπινης Κίνησης και Ποιότητας Ζωής με έδρα τη Σπάρτη

Συγκροτείται από τα εξής Τμήματα:

- Τμήμα Οργάνωσης και Διαχείρισης Αθλητισμού
- Τμήμα Νοσηλευτικής

Το πρώτο Τμήμα άρχισε να λειτουργεί από το ακαδημαϊκό έτος 2003-04 και το δεύτερο από το ακαδημαϊκό έτος 2005-06.

Διδακτικό και Διοικητικό Προσωπικό

Το ακαδημαϊκό έτος 2012-2013 το Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου διέθετε 186 μέλη Δ.Ε.Π., εκ των οποίων 131 ανήκαν στο τακτικό διδακτικό-ερευνητικό προσωπικό, 34 στο έκτακτο διδακτικό προσωπικό και 21 στο ειδικό εργαστηριακό διδακτικό προσωπικό. Τα 131 μέλη του τακτικού διδακτικού-ερευνητικού προσωπικού κατανέμονται ως ακολούθως: 27 καθηγητές, 28 αναπληρωτές καθηγητές, 37 επίκουροι καθηγητές, 39 λέκτορες. Στον Πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζεται η αναλυτική κατανομή των μελών Δ.Ε.Π. και των φοιτητών στα τμήματα του Πανεπιστημίου, για το ακαδημαϊκό έτος 2012-2013.

Πίνακας 6: Αριθμός μελών Δ.Ε.Π. και φοιτητών Πανεπιστημίου Πελοποννήσου για το Ακαδημαϊκό έτος 2012-2013

ΣΧΟΛΗ/ΤΜΗΜΑΤΑ	Μέλη Δ.Ε.Π.	Φοιτητές Συνόλου χειμερινών εξαμήνων	Φοιτητές πέραν κανονικών εξαμήνων
ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ	42	1.008	559
ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ	10	402	115
ΤΜΗΜΑ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ	32	606	444
ΣΧΟΛΗ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ & ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ	36	730	317
ΤΜΗΜΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ & ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΩΝ ΑΓΑΘΩΝ	20	424	211
ΤΜΗΜΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ	16	306	106
ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ	38	718	257
ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ & ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ	25	334	157
ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ & ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ	13	384	100
ΣΧΟΛΗ ΚΑΛΩΝ ΤΕΧΝΩΝ	21	332	161
ΤΜΗΜΑ ΘΕΑΤΡΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ	21	332	161
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗΣ ΚΙΝΗΣΗΣ & ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΖΩΗΣ	49	688	215
ΤΜΗΜΑ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ & ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ	23	337	185
ΤΜΗΜΑ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗΣ	26	351	30
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ (ΣΥΝΟΛΟ)	186	3.476	1.509

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή

Κατά το ακαδημαϊκό έτος 2012-2013 οι φοιτητές του Πανεπιστημίου ανήλθαν σε 3.476, με ποσοστό 45% άρρενες και 55% θήλειες. Ακόμα στο Πανεπιστήμιο φοιτούσαν άλλοι 1.509 φοιτητές πέραν των κανονικών εξαμήνων.

Μεταπτυχιακές Σπουδές

Το Πανεπιστήμιο διαθέτει 10 μεταπτυχιακά προγράμματα. Πιο αναλυτικά:

Το Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Διεθνών Σχέσεων παρέχει Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών «**Διεθνείς Σχέσεις και Πολιτικές**» με 2 κατευθύνσεις: α) Διακυβέρνηση και β) Διαχείριση Πολιτικών-Διεθνούς Πολιτική

Παρέχεται Κοινό Μεταπτυχιακό Δίπλωμα Ειδίκευσης του Τμήματος Πολιτικής Επιστήμης και Διεθνών Σχέσεων του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου και του Τμήματος Οικονομικής και Χρηματοοικονομικής Επιστήμης του Πανεπιστημίου Νεάπολις Πάφου Κύπρου στην «**Παγκόσμια Πολιτική Οικονομία**» με 3 Κατευθύνσεις: α) Πολιτική Οικονομία της Διεθνούς Επιχειρηματικότητας / Political Economy of International Business, β) Πολιτική Οικονομία της

Διεθνούς Ασφάλειας / Political Economy of International Security και γ) Πολιτική Οικονομία της Διεθνούς Ανάπτυξης / Political Economy of International Development.

Το Τμήμα Επιστήμης και Τεχνολογίας Υπολογιστών παρέχει **«Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών στην Επιστήμη και Τεχνολογία Υπολογιστών».**

Το Τμήμα Οργάνωσης και Διαχείρισης Αθλητισμού παρέχει Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών στην **«Οργάνωση και Διοίκηση Αθλητικών Οργανισμών και Επιχειρήσεων».**

Το Τμήμα Οργάνωσης και Διαχείρισης Αθλητισμού παρέχει Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών **«Ολυμπιακές Σπουδές, Ολυμπιακή Παιδεία, οργάνωση και Διαχείριση Ολυμπιακών Εκδηλώσεων».**

Το Τμήμα Οικονομικών Επιστημών παρέχει Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών στην **«Οικονομική Ανάλυση».**

Το Τμήμα Οικονομικών Επιστημών παρέχει Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών στην **«Οργάνωση και Διοίκηση Δημοσίων Υπηρεσιών, Δημοσίων Οργανισμών και Επιχειρήσεων».**

Το Τμήμα Φιλολογίας παρέχει Διαπανεπιστημιακό-Διατμηματικό (με το Φ.Π.Ψ. του ΕΚΠΑ) Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα στην **«Ηθική Φιλοσοφία».**

Τα Τμήματα Φιλολογίας και Ιστορίας, Αρχαιολογίας και Διαχείρισης Πολιτισμικών Αγαθών του Πανεπιστημίου και η Σχολή Ψυχολογίας του Πανεπιστημίου του Τορίνο στην Ιταλία προσφέρουν ΔΙΑΚΡΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ (ΔΙ.Π.Μ.Σ.) **«Ανάπτυξη δεξιοτήτων εκπαιδευτικών στην ειδική αγωγή και εκπαίδευση για την διαχείριση προβλημάτων σε μαθητές με σύνθετες γνωστικές, συναισθηματικές και κοινωνικές δυσκολίες και στις οικογένειές τους».**

Το Τμήμα Φιλολογίας παρέχει Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών στην **«Αρχαία και Νέα Ελληνική Φιλολογία».**

Το Τμήμα Νοσηλευτικής παρέχει Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών στην **«Διοίκηση Υπηρεσιών Υγείας και Διαχείριση Κρίσεων»**

Το Τμήμα Κοινωνικής και Εκπαιδευτικής Πολιτικής διαθέτει «Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών σπουδών Τμήματος Κοινωνικής και Εκπαιδευτικής Πολιτικής με 3 Κατευθύνσεις: α) Εκπαιδευτικά Προγράμματα και Υλικό: Τυπική, Άτυπη και Από Απόσταση Εκπαίδευση (Συμβατικές και e-Μορφές), β) Θεσμοί και Πολιτικές Υγείας και γ) Κοινωνικές Διακρίσεις, Μετανάστευση και Ιδιότητα του Πολίτη.

Το Τμήμα Επιστήμης και Τεχνολογίας Τηλεπικοινωνιών παρέχει Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών στα **«Προηγμένα Τηλεπικοινωνιακά Συστήματα και Δίκτυα».**

Για το ακαδημαϊκό έτος 2012-2013 οι μεταπτυχιακοί φοιτητές του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου ανέρχονταν σε 1.215, εκ των οποίων οι 952 παρακολουθούσαν κάποιο μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης (MASTER) και οι 263 κάποιο διδακτορικό. Στον Πίνακα 7

παρουσιάζεται η κατανομή των μεταπτυχιακών σπουδαστών στα τμήματα του Πανεπιστημίου ανά επίπεδο μεταπτυχιακών σπουδών.

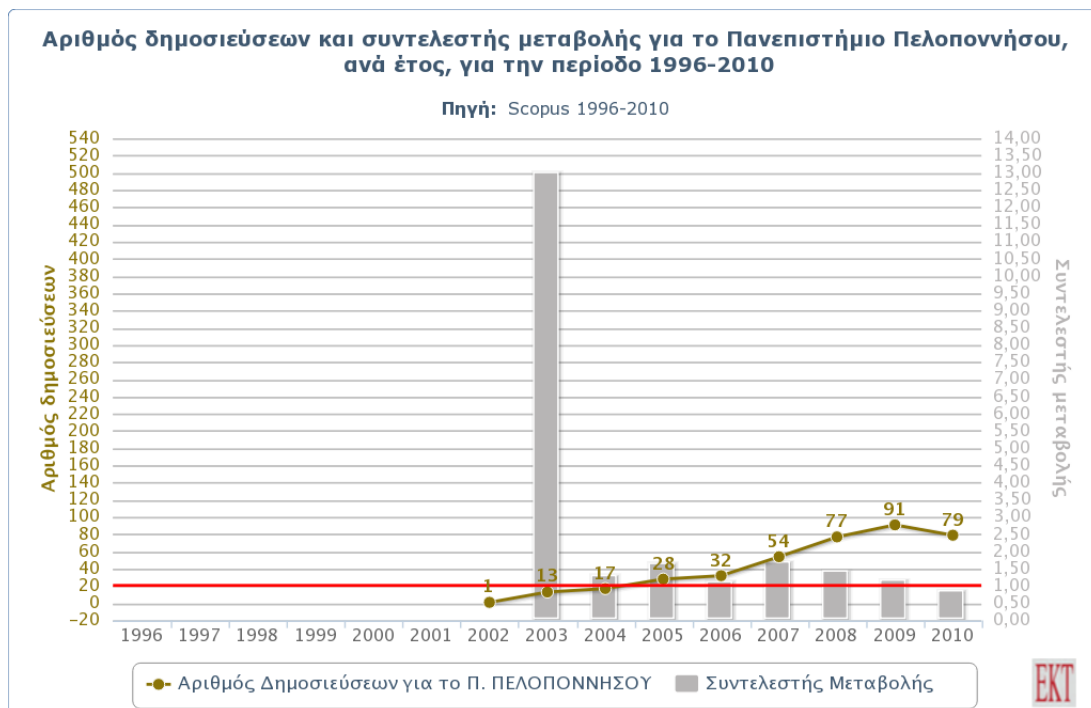
Πίνακας 7: Κατανομή μεταπτυχιακών σπουδαστών στα τμήματα του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου ανά επίπεδο μεταπτυχιακών σπουδών (2012-2013)

ΣΧΟΛΗ/ΤΜΗΜΑΤΑ	Σύνολο Μεταπτυχιακών Σπουδαστών	Μεταπτυχιακό Δίπλωμα Ειδίκευσης	Διδακτορικό
ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ	284	219	65
<i>ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ</i>	165	151	14
<i>ΤΜΗΜΑ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ</i>	119	68	51
ΣΧΟΛΗ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ & ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ	202	134	68
<i>ΤΜΗΜΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ & ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΩΝ ΑΓΑΘΩΝ</i>	47	0	47
<i>ΤΜΗΜΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ</i>	155	134	21
ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ	318	219	99
<i>ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ & ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ</i>	266	179	87
<i>ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ & ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ</i>	52	40	12
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗΣ ΚΙΝΗΣΗΣ & ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΖΩΗΣ	411	380	31
<i>ΤΜΗΜΑ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ & ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ</i>	239	227	12
<i>ΤΜΗΜΑ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗΣ</i>	172	153	19
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ (ΣΥΝΟΛΟ)	1.215	952	263

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή

Ερευνητικές Επιδόσεις

Η ερευνητική εξειδίκευση προκύπτει από τον αριθμό δημοσιεύσεων και αναφορών στις επιστημονικές περιοχές δραστηριότητας του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου. Ιδιαίτερη σημασία έχει ο σχετικός δείκτης απήχησης, ο οποίος συγκρίνει την απήχηση μιας δημοσίευσης του εξεταζόμενου οργανισμού σε σχέση με την απήχηση που έχουν οι δημοσιεύσεις σε παγκόσμιο επίπεδο στην ίδια επιστημονική περιοχή. Όπως φαίνεται στο Διάγραμμα 16 ο αριθμός των δημοσιεύσεων του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου ανά έτος είχε μια γενικά ανοδική πορεία από το 2001 έως το 2010, όπου παρατηρούμε μια κάμψη της παραγωγής δημοσιεύσεων, η οποία πιθανώς να εξηγείται ως μια επίπτωση της κρίσης που βιώνει η χώρα.

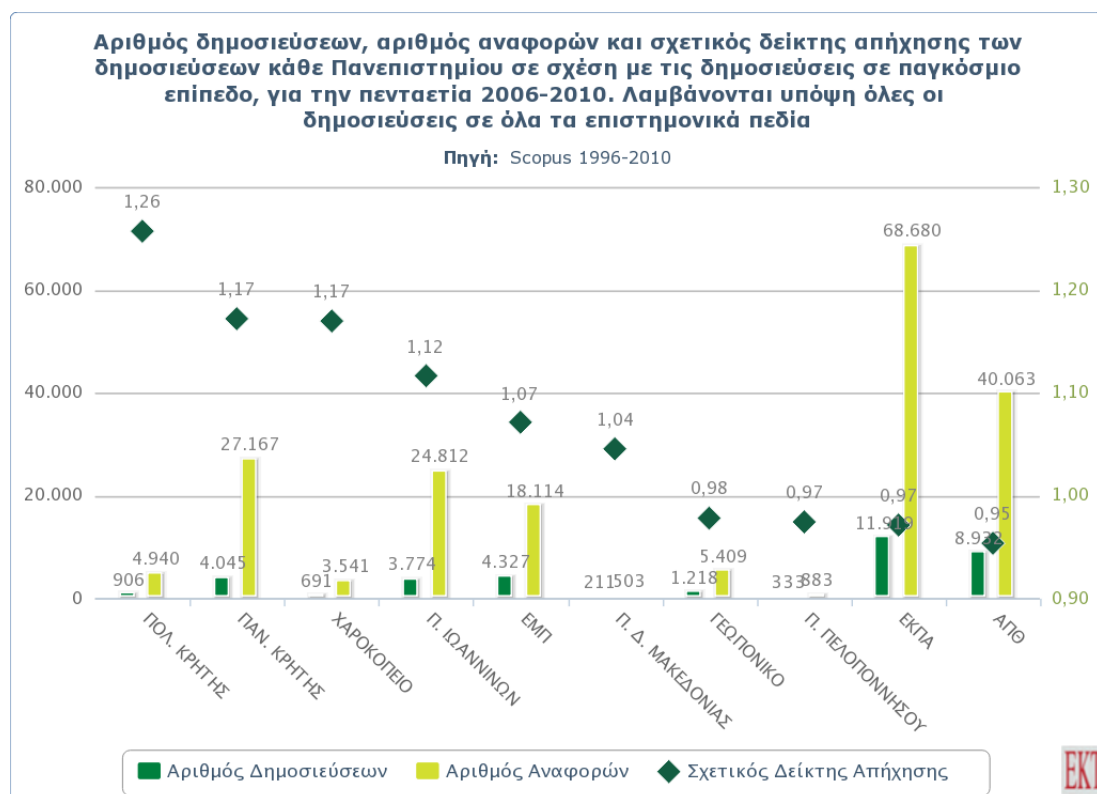

Διάγραμμα 1.16: Αριθμός δημοσιεύσεων και συντελεστής μεταβολής για το Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου ανά έτος, για την περίοδο 2002-2010

Πηγή: Σαχίνη Ε., Μάλλιου Ν., Χούσος Ν., Καραϊσκος Δ., (2013), Ελληνικές Επιστημονικές Δημοσιεύσεις 1996-2010: Βιβλιομετρική Ανάλυση Ελληνικών Δημοσιεύσεων σε Διεθνή Επιστημονικά Περιοδικά - Scopus, Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης

Συνολικά, το μερίδιο του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου στη συνολική παραγωγή δημοσιεύσεων ανήλθε την περίοδο 2006-2010 στο 0,8% (333). Όσον αφορά στην απήχηση του ερευνητικού έργου με βάση τις αναφορές, για την πενταετία 2006-2010, το Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου είχε μερίδιο μόλις 0,4% με 883 αναφορές καταλαμβάνοντας έτσι 16^η θέση.

Χρησιμοποιώντας τον Συγκριτικό δείκτη Απήχησης, το Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου κατατάσσεται στην 8η θέση με δείκτη 0,96 (βλ. Διάγραμμα 17). Το γεγονός ότι ο δείκτης απήχησης είναι μικρότερος της μονάδας σημαίνει ότι η απήχηση των δημοσιεύσεων του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου είναι λίγο μικρότερη αυτής του μέσου όρου των δημοσιεύσεων σε παγκόσμιο επίπεδο.

Διάγραμμα 1.17: Αριθμός δημοσιεύσεων, αριθμός αναφορών και σχετικός δείκτης απήχησης των δημοσιεύσεων κάθε Πανεπιστημίου σε σχέση με τις δημοσιεύσεις σε παγκόσμιο επίπεδο, για την πενταετία 2006-2010

Πηγή: Σαχίνη Ε., Μάλλιου Ν., Χούσος Ν., Καραϊσκος Δ., (2013), *Ελληνικές Επιστημονικές Δημοσιεύσεις 1996-2010: Βιβλιομετρική Ανάλυση Ελληνικών Δημοσιεύσεων σε Διεθνή Επιστημονικά Περιοδικά - Scopus*, Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης

Λαμβάνονται υπόψη όλες οι δημοσιεύσεις σε όλα τα επιστημονικά πεδία

1.2.2.2. ΤΕΙ Πελοποννήσου (πρώην ΤΕΙ Καλαμάτας)

Το ΤΕΙ Καλαμάτας ξεκίνησε τη λειτουργία του με βάση το ΠΔ 94/1988 ως Παράρτημα του ΤΕΙ Πάτρας. Το πρώτο τμήμα του παραρτήματος ήταν το Τμήμα Ηλεκτρολογίας το οποίο λειτούργησε κατά το εαρινό εξάμηνο του ακαδημαϊκού έτους 1987-1988.

Με το ΠΔ 502/1989/ΦΕΚ215/3.10.1989/τ.Α' καταργήθηκε το Παράρτημα Καλαμάτας του ΤΕΙ Πάτρας και ιδρύθηκε το ΤΕΙ Καλαμάτας με τις εξής δύο Σχολές:

- Σχολή Τεχνολογίας Γεωπονίας
- Σχολή Διοίκησης και Οικονομίας

Καθεμία από τις Σχολές του ΤΕΙ Καλαμάτας περιελάμβανε, από την ίδρυσή της τα εξής τμήματα:

- Σχολή Τεχνολογίας Γεωπονίας: Τμήμα Φυτικής Παραγωγής και Τμήμα Θερμοκηπιακών Καλλιεργειών και Ανθοκομίας

- Σχολή Διοίκησης και Οικονομίας: Τμήμα Διοίκησης Μονάδων Υγείας και Πρόνοιας και Τμήμα Τοπικής Αυτοδιοίκησης

Τα τμήματα Φυτικής Παραγωγής και Διοίκησης Μονάδων Υγείας και Πρόνοιας λειτούργησαν για πρώτη φορά κατά το εαρινό εξάμηνο του ακαδημαϊκού έτους 1989-1990. Τα Τμήματα Θερμοκηπιακών Καλλιεργειών και Ανθοκομίας και Τοπικής Αυτοδιοίκησης λειτούργησαν για πρώτη φορά κατά το Χειμερινό εξάμηνο του ακαδημαϊκού έτους 1993-1994.

Με το ΦΕΚ/ 179/6.9.1999/τ.Α'/ΠΔ 200/1999 ιδρύθηκαν δύο νέα Τμήματα στο ΤΕΙ Καλαμάτας, ένα ανά Σχολή. Πιο συγκεκριμένα ιδρύθηκαν:

- Το Τμήμα Τεχνολογίας Γεωργικών Προϊόντων στη Σχολή Τεχνολογίας Γεωπονίας με έναρξη της λειτουργίας του, το Χειμερινό εξάμηνο του ακαδημαϊκού έτους 2000-2001 και,
- Το Τμήμα Χρηματοοικονομικής και Ελεγκτικής στη Σχολή Διοίκησης και Οικονομίας με έναρξη της λειτουργίας του από το Χειμερινό εξάμηνο του ακαδημαϊκού έτους 1999-2000.

Με βάση το ΠΔ 211/ΦΕΚ 189/14-10-2004/τ.Α' ιδρύθηκε το Τμήμα Τεχνολογίας Πληροφορικής και Τηλεπικοινωνιών ως Παράρτημα του ΤΕΙ Καλαμάτας στην Σπάρτη. Το εν λόγω τμήμα δεν ανήκει σε καμία από τις υπάρχουσες Σχολές του Ιδρύματος. Πρόκειται για τμήμα της Σχολής Τεχνολογικών Εφαρμογών.

Συνεχίζοντας την αναπτυξιακή του πορεία το Ίδρυμα, προγραμματίζει τη περαιτέρω διεύρυνση της εκπαιδευτικής βάσης του σε όμορους νομούς της Περιφέρειας Πελοποννήσου. Η επέκταση αυτή του ΤΕΙ Καλαμάτας θα οδηγήσει στην μετεξέλιξή του σε ΤΕΙ Πελοποννήσου.

Προπτυχιακές Σπουδές – Σχολές και Τμήματα

Στο ΤΕΙ Πελοποννήσου λειτουργούν 4 Σχολές και 8 Τμήματα ως ακολούθως:

Σχολή Τεχνολογίας Γεωπονίας και Τεχνολογίας Τροφίμων και Διατροφής (Έδρα Καλαμάτα)

- Τμήμα Φυτικής Παραγωγής
- Τμήμα Θερμοκηπιακών Καλλιεργειών & Ανθοκομίας
- Τμήμα Τεχνολογίας Γεωργικών Προϊόντων

Σχολή Διοίκησης & Οικονομίας (Έδρα Καλαμάτα)

- Τμήμα Διοίκησης Μονάδων Υγείας & Πρόνοιας
- Τμήμα Τοπικής Αυτοδιοίκησης
- Τμήμα Χρηματοοικονομικής & Ελεγκτικής

Σχολή Επαγγελματιών Υγείας και Πρόνοιας (Έδρα Καλαμάτα)

- Τμήμα Λογοθεραπείας

Σχολή Τεχνολογικών Εφαρμογών (Έδρα Σπάρτη)

- Τμήμα Μηχανικών Πληροφορικής Τ.Ε.

Διδακτικό και Διοικητικό Προσωπικό

Το ακαδημαϊκό έτος 2012-2013 το ΤΕΙ Πελοποννήσου διέθετε 226 μέλη Δ.Ε.Π., εκ των οποίων 78 ανήκαν στο τακτικό εκπαιδευτικό προσωπικό, 5 στο τακτικό ειδικό εκπαιδευτικό προσωπικό και 143 στο έκτακτο εκπαιδευτικό προσωπικό (εκπαιδευτικό προσωπικό με σύμβαση ορισμένου χρόνου).

Τα 78 μέλη του τακτικού εκπαιδευτικού προσωπικού κατανέμονται ως ακολούθως: 14 καθηγητές, 13 αναπληρωτές καθηγητές, 23 επίκουροι καθηγητές, 28 καθηγητές εφαρμογών. Στον Πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζεται η αναλυτική κατανομή των μελών εκπαιδευτικού προσωπικού και των φοιτητών στα τμήματα του ΤΕΙ Πελοποννήσου, για το ακαδημαϊκό έτος 2012-2013.

Πίνακας 8: Αριθμός μελών εκπαιδευτικού προσωπικού και φοιτητών ΤΕΙ Πελοποννήσου για το ακαδημαϊκό έτος 2012-2013

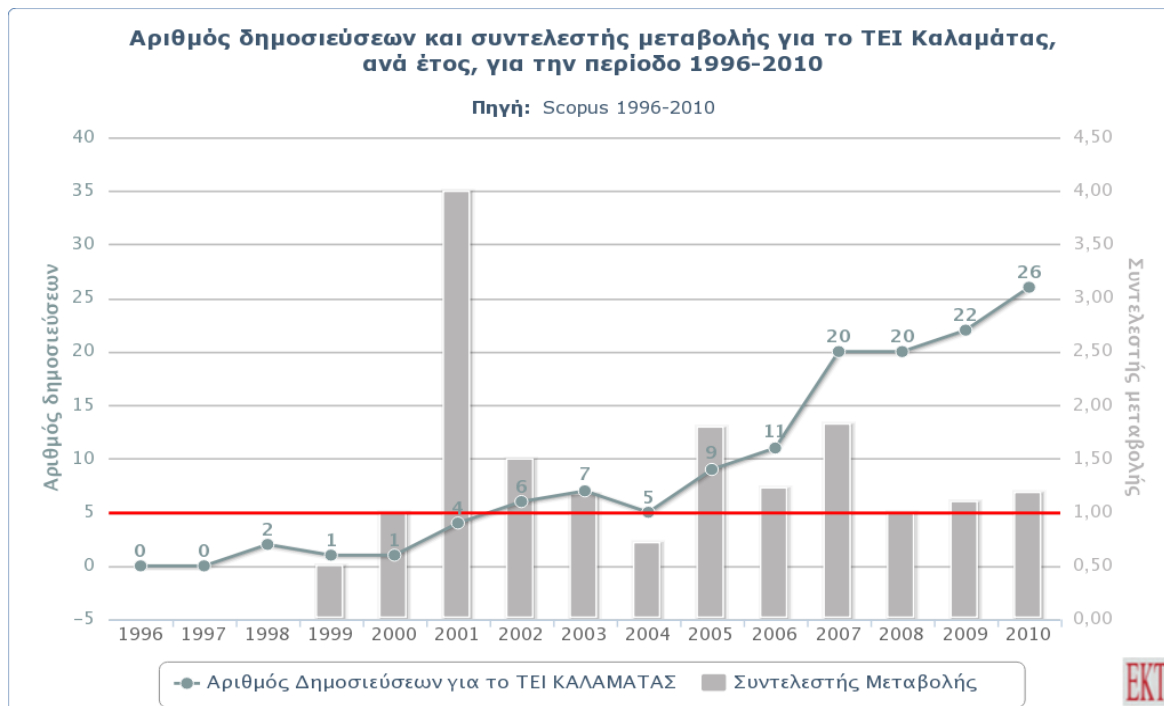
ΣΧΟΛΗ/ΤΜΗΜΑΤΑ	Εκπαιδευτικό Προσωπικό	Φοιτητές Συνόλου χειμερινών εξαμήνων	Φοιτητές πέραν κανονικών εξαμήνων
ΣΧΟΛΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΓΕΩΠΟΝΙΑΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΤΡΟΦΙΜΩΝ ΚΑΙ ΔΙΑΤΡΟΦΗΣ	96	858	1016
ΤΜΗΜΑ ΦΥΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	31	223	457
ΤΜΗΜΑ ΘΕΡΜΟΚΗΠΙΑΚΩΝ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΩΝ & ΑΝΘΟΚΟΜΙΑΣ	26	169	277
ΤΜΗΜΑ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ	39	466	282
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ & ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	62	1.386	1.476
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΜΟΝΑΔΩΝ ΥΓΕΙΑΣ & ΠΡΟΝΟΙΑΣ	19	659	594
ΤΜΗΜΑ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ	25	333	519
ΤΜΗΜΑ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ & ΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ	18	394	363
ΣΧΟΛΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ	41	325	0
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ	41	325	0
ΣΧΟΛΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ	27	746	313
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ Τ.Ε.	27	746	313
ΣΥΝΟΛΟ Τ.Ε.Ι. ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	226	3.315	2.805

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή

Κατά το ακαδημαϊκό έτος 2012-2013 οι φοιτητές του Τ.Ε.Ι. Πελοποννήσου ανήλθαν σε 3.315, με ποσοστό 48,5% άρρενες και 51,5% θήλεις. Ακόμα στο ΤΕΙ φοιτούσαν άλλοι 2.805 φοιτητές πέραν των κανονικών εξαμήνων.

Ερευνητικές επιδόσεις

Όπως φαίνεται στο Διάγραμμα 18, ο αριθμός των δημοσιεύσεων του ΤΕΙ Πελοποννήσου ανά έτος είχε μια γενικά ανοδική πορεία από το 1999 έως το 2010.

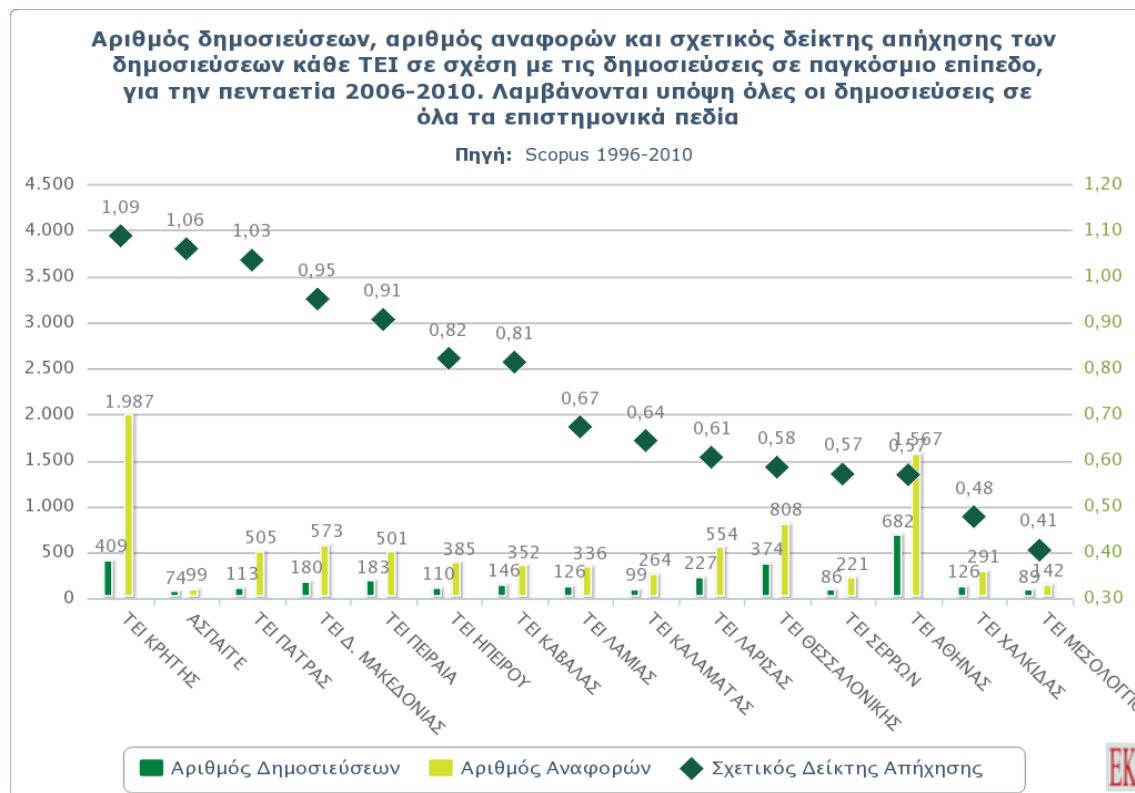

Διάγραμμα 1.18: Αριθμός δημοσιεύσεων και συντελεστής μεταβολής για το Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου ανά έτος, για την περίοδο 2002-2010

Πηγή: Σαχίνη Ε., Μάλλιου Ν., Χούσος Ν., Καραϊσκος Δ., (2013), *Ελληνικές Επιστημονικές Δημοσιεύσεις 1996-2010: Βιβλιομετρική Ανάλυση Ελληνικών Δημοσιεύσεων σε Διεθνή Επιστημονικά Περιοδικά - Scopus*, Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης

Συνολικά, το μερίδιο του ΤΕΙ Πελοποννήσου στη συνολική παραγωγή δημοσιεύσεων ανήλθε την περίοδο 2006-2010 στο 3,5% (99). Όσον αφορά στην απήχηση του ερευνητικού έργου με βάση τις αναφορές, για την πενταετία 2006-2010, το ΤΕΙ Πελοποννήσου είχε μερίδιο μόλις 3,3% με 264 αναφορές καταλαμβάνοντας έτσι 12^η θέση.

Χρησιμοποιώντας τον Συγκριτικό δείκτη Απήχησης, το ΤΕΙ Πελοποννήσου κατατάσσεται στην 9η θέση με δείκτη 0,64 (βλ. Διάγραμμα 19). Το γεγονός ότι ο δείκτης απήχησης είναι μικρότερος της μονάδας σημαίνει ότι η απήχηση των δημοσιεύσεων του ΤΕΙ Πελοποννήσου είναι αρκετά μικρότερη αυτής του μέσου όρου των δημοσιεύσεων σε παγκόσμιο επίπεδο.

Διάγραμμα 1.19: Αριθμός δημοσιεύσεων, αριθμός αναφορών και σχετικός δείκτης απήχησης των δημοσιεύσεων κάθε ΤΕΙ σε σχέση με τις δημοσιεύσεις σε παγκόσμιο επίπεδο, για την πενταετία 2006-2010

Πηγή: Σαχίνη Ε., Μάλλιου Ν., Χούσος Ν., Καραϊσκος Δ., (2013), *Ελληνικές Επιστημονικές Δημοσιεύσεις 1996-2010: Βιβλιομετρική Ανάλυση Ελληνικών Δημοσιεύσεων σε Διεθνή Επιστημονικά Περιοδικά - Scopus*, Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης

Λαμβάνονται υπόψη όλες οι δημοσιεύσεις σε όλα τα επιστημονικά πεδία

1.2.2.3. Λοιπές υποδομές Έρευνας – Τεχνολογίας

Κέντρο Τεχνολογικής Έρευνας (Κ.Τ.Ε.) Πελοποννήσου

Το Κέντρο Τεχνολογικής Έρευνας (Κ.Τ.Ε.) Πελοποννήσου, ιδρύθηκε με το Π.Δ. 143/ΦΕΚ 123/20-06-01, είναι αυτοδιοικούμενο Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου (Ν.Π.Ι.Δ.), με έδρα την Καλαμάτα και είναι συνδεδεμένο με το Ανώτατο Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα (Α.Τ.Ε.Ι.) Καλαμάτας.

Σκοπός του Κέντρου είναι η προαγωγή της τεχνολογικής έρευνας, η εφαρμογή των επιστημονικών και τεχνολογικών πορισμάτων για την επίλυση συγκεκριμένων προβλημάτων της παραγωγικής διαδικασίας, της κοινωνικής και οικονομικής ανάπτυξης της Περιφέρειας Πελοποννήσου η βελτίωση των μεθόδων και παραγωγικών διαδικασιών με τις οποίες εξυπηρετούνται ανάγκες της Περιφέρειας αυτής και κατ' επέκταση της χώρας, η ανάπτυξη εφαρμογών και προϊόντων, η παροχή υπηρεσιών, καθώς και η υποστήριξη βιομηχανικών και βιοτεχνικών μονάδων.

Οι Ερευνητικοί Τομείς ενδιαφέροντος του Κέντρου είναι οι ακόλουθοι:

1. Τομέας Μεσογειακών Καλλιεργειών
2. Τομέας Φυτικού Πολλαπλασιαστικού Υλικού
3. Τομέας Μετασυλλεκτικών Χειρισμών και Μεταποίησης Γεωργικών Προϊόντων, Ήπιων Μορφών Ενέργειας και Αυτοματισμού στα Θερμοκήπια
4. Τομέας Τοπικής Αυτοδιοίκησης και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Τοπικής Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης
5. Τομέας Χρηματοοικονομικών Εφαρμογών και Ασφαλιστικών Διεργασιών
6. Τομέας Υπηρεσιών Υγείας – Πρόνοιας

Έργα που έχουν υλοποιηθεί

1. Μελέτη σκοπιμότητας για τη δημιουργία νέου Τμήματος στο ΤΕΙ.(στο Παράρτημα Σπάρτης)
2. Σύνταξη μελέτης σκοπιμότητας για τη μετεξέλιξη των Δημοτικών Επιχειρήσεων και την αναδιοργάνωση Ν.Π.Δ.Δ. του Δήμου Καλαμάτας.
3. Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Καλαμάτας.
4. Σύνταξη μελέτης σκοπιμότητας για τη μετεξέλιξη των Δημοτικών Επιχειρήσεων και σύνταξη μελέτης βιωσιμότητας μονομετοχικής.
5. Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Ν. Ιωνίας.

ΒΙΠΕ Τρίπολης

Η Βιομηχανική περιοχή Τρίπολης οριοθετήθηκε και δημιουργήθηκε το 1989. Ξεκίνησε να λειτουργεί το 1990. Είναι η 12η θεσμοθετημένη ΒΙ.ΠΕ. της Ελλάδας. Απέχει 160 χλμ. από την Αθήνα και μόλις 3 χλμ. από το κέντρο της πόλης της Τρίπολης. Είναι η πιο κοντινή στην Αθήνα βιομηχανική περιοχή της Ελλάδας και μια από τις πιο καλά οργανωμένες βιομηχανικές περιοχές. Από τη συνολική έκταση της ΒΙ.ΠΕ. σήμερα είναι καλυμμένο περίπου το 52% με βιομηχανίες και βιοτεχνίες, διαφόρων και ανομοιογενών κλάδων.

Χαρακτηριστικά:

- Συνολική έκταση, 1620 στρέμματα.
- Βιομηχανικά οικόπεδα, 1054 στρέμματα.
- Βιοτεχνικά γήπεδα, 222 στρέμματα.
- Κοινόχρηστες εξυπηρετήσεις, 90 στρέμματα.
- Δρόμοι, 125 στρέμματα.

Πράσινο, 129 στρέμματα.

Υποδομή:

- Εσωτερικό οδικό δίκτυο.
- Δίκτυο ηλεκτροφωτισμού οδών.
- Δίκτυο ύδρευσης.
- Δίκτυο αποχέτευσης ομβρίων και ακαθάρτων.
- Κεντρική μονάδα καθαρισμού αποβλήτων, σε συνεργασία με τον Δήμο Τρίπολης.

- Ηλεκτροδότηση με παροχή Μέσης Τάσης.
- Τηλεφωνικά δίκτυα.
- Οδική σύνδεση με Εθνικό δίκτυο.
- Εξυπηρέτηση με λεωφορειακή γραμμή.

Ωφέλειες Επιχειρηματιών-Επενδυτών:

- Άμεση εγκατάσταση. Απαλλαγή των επιχειρήσεων από την έκδοση άδειας εγκατάστασης.
- Προνομιακή επιδότηση και επιχορήγηση της επένδυσης στα πλαίσια των ισχυόντων νόμων περί αναπτυξιακών κινήτρων.
- Προνομιακή φορολογική και δασμολογική μεταχείριση για αγορά οικοπέδων και για μετεγκατάσταση επιχειρήσεων.
- Προνομιακά πιστωτικά μέτρα με ευνοϊκούς όρους εξόφλησης των οικοπέδων που θα αγοραστούν στην ΒΙ.ΠΕ.
- Αφορολόγητες εκπτώσεις.
- Αποσβέσεις.

Η ΒΙΠΕ Τρίπολης τελεί υπό τη διαχείριση της ΕΤΒΑ ΒΙ.ΠΕ. Α.Ε. (Τράπεζα Πειραιώς).

ΒΙΠΕ και ΒΙΟΠΑ Καλαμάτας

Όσον αφορά στις οργανωμένες περιοχές υποδοχής βιομηχανικών-βιοτεχνικών επιχειρήσεων, στην περιοχή του Δήμου Καλαμάτας, υπάρχουν 2 οργανωμένες ΒΙ.ΠΕ (ΕΤΒΑ ΒΙ.ΠΕ. Α.Ε.) στην περιοχή της Σπερχογείας και στον Μελιγαλά, καθώς και ένα ΒΙΟ.ΠΑ.

Όσον αφορά τη ΒΙ.ΠΕ. Σπερχογείας, η πληρότητά της είναι 70% και οι εγκατεστημένες επιχειρήσεις εντός αυτής εξειδικεύονται στον κλάδο των τροφίμων και ποτών, του χονδρικού εμπορίου τροφίμων και ποτών, στην κατασκευή ψυκτικών θαλάμων, στις εκδόσεις/εκτυπώσεις, στην κατασκευή προϊόντων από ξύλο, και στις σιδηροκατασκευές.

Όσον αφορά το ΒΙΟΠΑ, φορέας διαχείρισής του είναι η Κτηματική Καλαμάτας Δημοτική Ανώνυμη Εταιρεία «ΔΙΟΚΛΗΣ Α.Ε.». Με βάση τα στοιχεία της Εταιρείας, το ΒΙΟΠΑ εκτείνεται σε 52.000 τ.μ. και φιλοξενεί 62 επιχειρήσεις, φθάνοντας το 100% της πληρότητάς του. Οι επιχειρήσεις αυτές εξειδικεύονται:

- εικοσιοκτώ (28) στον κλάδο του εμπορίου, εκ των οποίων οι είκοσι δύο (22) στη συντήρηση και επισκευή οχημάτων,
- επτά (7) στην κατασκευή επίπλων,
- επτά (7) στην κατασκευή προϊόντων από ελαστικό και πλαστικές ύλες,
- πέντε (5) επιχειρήσεις στον κλάδο των μεταφορών,
- τέσσερις (4) επιχειρήσεις, στον κλάδο της βιομηχανίας τροφίμων και ποτών και άλλες τόσες στον κλάδο της κατασκευής μεταλλικών προϊόντων,
- τρεις (3) επιχειρήσεις, στον κλάδο των εκδόσεων / εκτυπώσεων,
- δύο (2) στον κλάδο των κατασκευών και επίσης δύο στην κατασκευή χαρτοπολτού και προϊόντων από χαρτί,
- μία (1) επιχείρηση εξειδικεύεται στην παραγωγή κλωστούφαντουργικών υλών και μία (1) στην παροχή υπηρεσιών (πλύσιμο / στέγνωμα ρούχων).

1.3. ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΤΠΕ ΓΙΑ ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΣΟ ΣΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ ΟΣΟ ΚΑΙ ΣΤΗ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ. ΒΑΣΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ ΧΡΗΣΗΣ ΤΠΕ ΣΤΗΝ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟ

Κομβικό ρόλο για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων αποτελεί η ένταξη εργαλείων τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών (ΤΠΕ) στο κοινωνικοοικονομικό περιβάλλον της Περιφέρειας. Η Περιφέρεια Πελοποννήσου υστερεί στην δυναμική υποδομών και ανθρώπινων πόρων, ώστε να αποτελέσει πρότυπο λειτουργίας της Ψηφιακής Περιφέρειας και εμφανίζει μη ικανοποιητικές επιδόσεις σε ΤΠΕ.

Σύμφωνα με την βάση δεικτών της Eurostat για την Περιφέρεια Πελοποννήσου παρατηρούνται οι ακόλουθες επιδόσεις σε σχέση με την διαθεσιμότητα και χρήση ΤΠΕ για το έτος 2013:

- Το ποσοστό των νοικοκυριών της Περιφέρειας που διαθέτει πρόσβαση στο διαδίκτυο ανέρχεται στο 41%, χαμηλότερο από τον μέσο όρο της χώρας (56%) και της ΕΕ27 (79%)
- Το ποσοστό του πληθυσμού της Περιφέρειας που κάνει συχνή χρήση του διαδικτύου ανέρχεται στο 42%, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό σε εθνικό επίπεδο και ευρωπαϊκό επίπεδο (ΕΕ27) ανέρχεται σε 56% και 72% αντίστοιχα
- Το ποσοστό του πληθυσμού που δεν χρησιμοποιεί Η/Υ ανέρχεται στο 47%, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό σε εθνικό επίπεδο και ευρωπαϊκό επίπεδο (ΕΕ27) ανέρχεται σε 35% και 19% αντίστοιχα
- Το ποσοστό του πληθυσμού που έχει πραγματοποιήσει αγορές μέσω διαδικτύου ανέρχεται στο 15% ενώ τα αντίστοιχα ποσοστά σε εθνικό επίπεδο και ευρωπαϊκό επίπεδο (ΕΕ27) είναι 25% και 47% αντίστοιχα

Επιπρόσθετα, σύμφωνα με την «Έρευνα για την ανάπτυξη & διεύθυνση υπηρεσιών ηλεκτρονικής εξυπηρέτησης Πολιτών & Επιχειρήσεων» της Κοινωνίας της Πληροφορίας Α.Ε. (Σεπτέμβριος 2012) στην Περιφέρεια Πελοποννήσου:

- Το ποσοστό χρήσης των βασικών διαθέσιμων ηλεκτρονικών υπηρεσιών του Δημοσίου είναι 15,6%.
- Το ποσοστό χρήσης ηλεκτρονικά διαθέσιμων δημόσιων υπηρεσιών ανέρχεται στο 29,7%.

Σύμφωνα με την σχετική έρευνα του «Παρατηρητηρίου για την Ψηφιακή Ελλάδα», με τίτλο «Ταυτότητα Χρηστών Internet στην Ελλάδα» (Μάρτιος 2010), η Πελοπόννησος βρίσκεται στην 3η από το τέλος θέση σχετικά με το ποσοστό (33,6%) χρήσης Η/Υ και σχετικά με το ποσοστό (34,6%) χρήσης του Διαδικτύου.

Παρά τη σημαντική πρόοδο που έχει σημειωθεί κατά την περίοδο 2005-2008 στα ποσοστά χρήσης του διαδικτύου η Περιφέρεια Πελοποννήσου υστερεί ακόμη σημαντικά σε σχέση με τις λοιπές Περιφέρειες της χώρας, και δεν έχει αξιοποιηθεί σε ικανοποιητικό βαθμό η δυνατότητα χρήσης των ηλεκτρονικά διαθέσιμων δημόσιων υπηρεσιών.

Πίνακας 9: Επιδόσεις σε ΤΠΕ ανά Περιφέρεια

ΔΕΙΚΤΗΣ	ΑΝΑΤ. ΜΑΚΕΔ. ΘΡΑΚΗ	ΚΕΝΤ. ΜΑΚΕΔ.	ΔΥΤ. ΜΑΚΕΔ.	ΘΕΣΣΑΛΙΑ	ΗΠΕΙΡΟΣ	ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	ΑΤΤΙΚΗ	ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΚΡΗΤΗ	ΠΕΡΙΟΔΟ αναφοράς / Πρόσφατα
Χρήση Η/Υ (%)	39	42,4	31,3	29,6	31,4	41,6	39	36,2	33,6	57,3	41,7	45,4	44,6	2008
Χρήση διαδικτύου (%)	39,4	41,3	32,8	28,4	32,2	37	38,8	36,5	34,6	57	41,9	47,2	43,8	2008
Μεταβολή χρήσης του διαδικτύου (% 2005-2008)	108	84	25	49	64	66	154	128	198	79	238	129	137	2008
Νοικοκυριά με πρόσβαση στο διαδίκτυο (%)	29,7	36,8	21,3	25,3	26,2	35	30,7	32,1	30,3	56	38,9	44,1	37,5	2008
Χρήση Ηλεκτρονικά Διαθέσιμων Δημόσιων Υπηρεσιών (%)	43,5	32,4	31,5	33,3	17,6	52,4	7,1	61,7	29,7	34,9	61,3	19,5	37,7	2011

Πηγή: Παρατηρητήριο Ψηφιακής Ελλάδας

Σύμφωνα με μελέτη του Παρατηρητηρίου για την Διοικητική Μεταρρύθμιση, το ποσοστό των επιχειρήσεων της Περιφέρειας Πελοποννήσου που κατά το 2011 διέθεσαν κεφάλαια για ΤΠΕ

(λογισμικό, εξοπλισμό, προσωπικό και υπηρεσίες) ήταν 23,8%, καταλαμβάνοντας την τελευταία θέση μεταξύ των λοιπών Περιφερειών, τη στιγμή που την ίδια χρονιά η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου κατέγραψε το υψηλότερο ποσοστό σε αυτόν τον τομέα και ήταν της τάξης του 43,5%. Σύμφωνα με στοιχεία της ίδιας μελέτης το ποσοστό επί των συνολικών εξόδων της επιχείρησης που αφορούσε ο προϋπολογισμός για ΤΠΕ το 2011, η Πελοπόννησος βρίσκεται στην 9η θέση με 10,0%.

Πίνακας 10: Επενδύσεις Επιχειρήσεων σε ΤΠΕ ανά Περιφέρεια

ΔΕΙΚΤΗΣ	ΑΝΑΤ. ΜΑΚΕΔ. ΘΡΑΚΗ	ΚΕΝΤ. ΜΑΚΕΔ.	ΔΥΤ. ΜΑΚΕΔ.	ΘΕΣΣΑΛΙΑ	ΗΠΕΙΡΟΣ	ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣ ΟΣ	ΑΤΤΙΚΗ	ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΚΡΗΤΗ
Ποσοστό επιχειρήσεων που κατά το 2011 διέθεσαν κεφάλαια για ΤΠΕ (%)	30,2	34,2	36,2	36,0	35,1	34,1	36,1	28,6	23,8	39,8	31,6	43,5	38,3
Ποσοστό επί των συνολικών εξόδων της επιχείρησης που αφορούσε ο προϋπολογισμός για ΤΠΕ το 2011 (%)	9,3	15,2	25,0	17,0	8,1	6,8	13,1	15,9	10,0	14,5	18,4	17,7	16,5

Πηγή: Παρατηρητήριο για την Διοικητική Μεταρρύθμιση

Ανησυχητικά είναι τα στοιχεία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής αναφορικά με τη διεύθυνση του διαδικτύου στην Ελλάδα. Σύμφωνα με τις μετρήσεις για το 2012, η Ελλάδα είχε το πιο χαμηλό ποσοστό χρήσης του διαδικτύου σε σύγκριση με τα υπόλοιπα μέλη της Ε.Ε. και το μέσο όρο της Ευρώπης, που φτάνει το 70%. Αναφορικά με την καθημερινή χρήση, τα ποσοστά για το 2012 φτάνουν στο 41% από 37% το 2011 και πολύ χαμηλότερα από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο, που φτάνει το 59%.

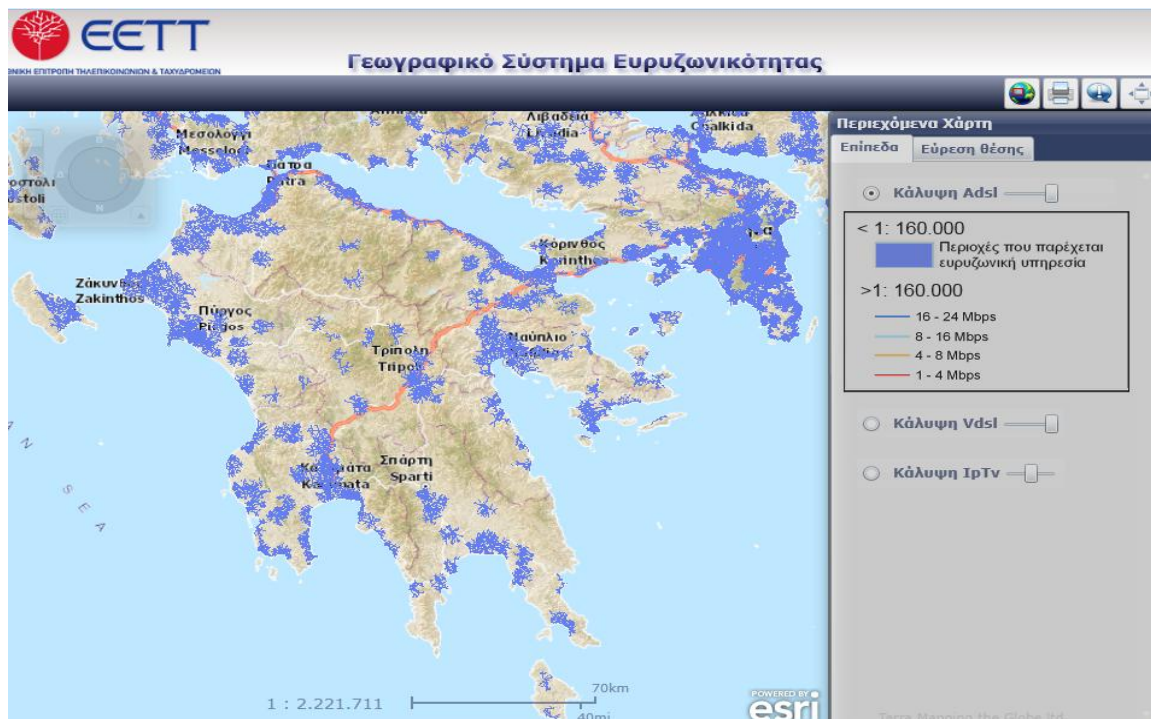
Το πιο απογοητευτικό απ' όλα είναι το γεγονός ότι η Ελλάδα έχει πολύ υψηλό ποσοστό πολιτών, που δεν έχουν χρησιμοποιήσει ποτέ το Ίντερνετ. Το ποσοστό αυτό έφτασε στο 42% το 2012 από 45% το 2011 και πολύ υψηλότερα σε σύγκριση με το μέσο όρο της Ευρώπης, που σε αυτή την κατηγορία φτάνει το 22%.

Παρά το γεγονός ότι οι Έλληνες δείχνουν ιδιαίτερη προτίμηση στην κινητή τηλεφωνία και κάνουν εκτενή χρήση των κινητών υπηρεσιών, εν τούτοις η χρήση του διαδικτύου μέσω φορητών συσκευών είναι πολύ χαμηλότερη στην Ελλάδα, σε σύγκριση με την υπόλοιπη Ευρώπη και το 2012 έφτασε στο 23% σε σύγκριση με 36% που ήταν ο ευρωπαϊκός μέσος όρος. Τα ποσοστά σε αυτήν την κατηγορία, του φορητού Ίντερνετ, είναι χαμηλά ακόμη και στις επαγγελματικές κατηγορίες χρηστών. Μόλις το 27% των εταιρειών στην Ελλάδα διαθέτουν φορητές συσκευές με πρόσβαση στο Ίντερνετ στα στελέχη τους, σε σύγκριση με 48% στην υπόλοιπη Ευρώπη.

Όσον αφορά τους λόγους χρήσης του διαδικτύου στην Ελλάδα, το 2012 η συλλογή πληροφοριών για αγαθά και υπηρεσίες ήταν πρώτη στη λίστα των προτιμήσεων με 45% σε σύγκριση με 62% στην υπόλοιπη Ευρώπη και ακολουθούσε η ενημέρωση με 43%. Μόλις το 9% των Ελλήνων διαδικτυακών χρηστών πραγματοποιεί on line τραπεζικές υπηρεσίες, ενώ μένει ακόμη πολύς δρόμος για να εμπεδώσουν οι Έλληνες τη νοοτροπία του ηλεκτρονικού εμπορίου, παρά την όποια πρόοδο έχει γίνει το τελευταίο διάστημα.

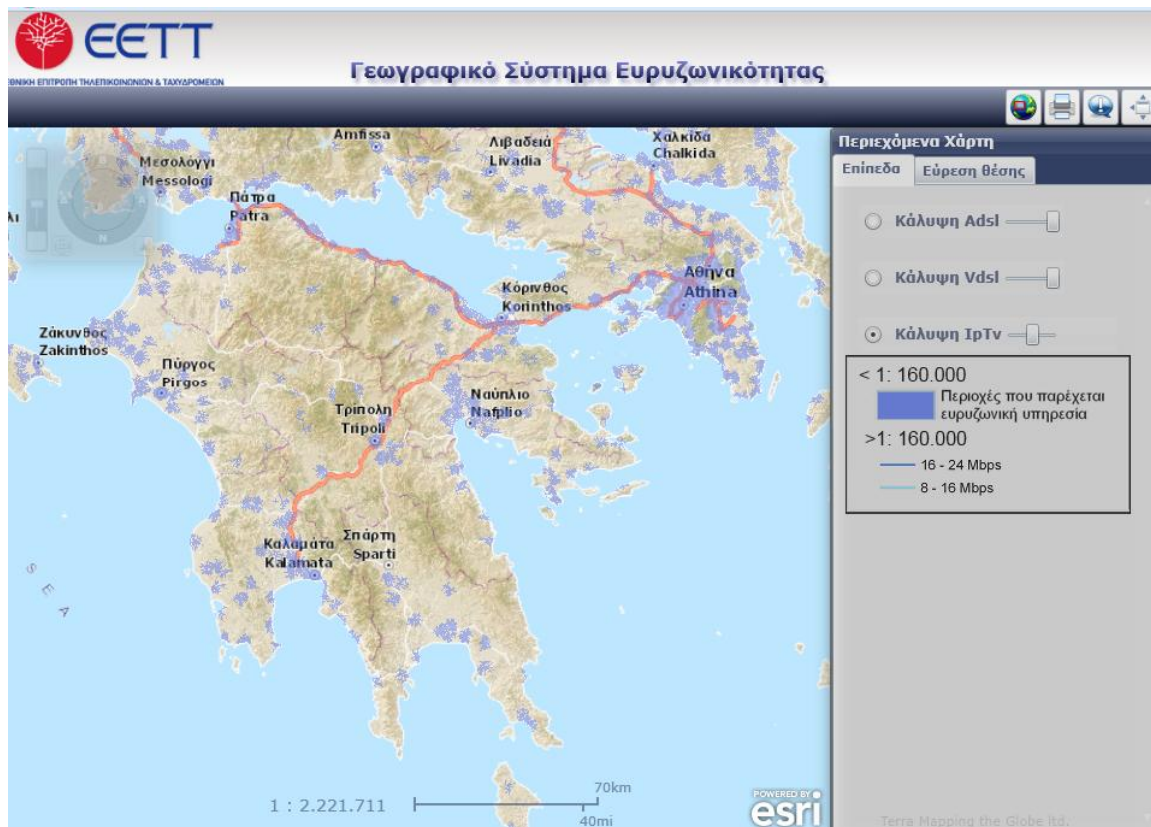
Στον τομέα των ΤΠΕ οφείλεται το 5% του ευρωπαϊκού ΑΕΠ, αγοραίας αξίας 660 δισεκατομμυρίων ευρώ ετησίως, με πολύ μεγαλύτερη όμως συμβολή στην αύξηση της συνολικής παραγωγικότητας (20% απευθείας από τον τομέα των ΤΠΕ και κατά 30% από τις επενδύσεις ΤΠΕ). Αυτό οφείλεται στα υψηλά επίπεδα δυναμισμού και καινοτομίας του τομέα, καθώς και στον καταλυτικό του ρόλο στην αλλαγή του τρόπου διεξαγωγής των συναλλαγών σε άλλους τομείς επιχειρηματικής δραστηριότητας. Ταυτόχρονα, ο κοινωνικός αντίκτυπος των ΤΠΕ έχει καταστεί σημαντικός, για παράδειγμα το γεγονός ότι υπάρχουν περισσότεροι από 250.000.000 χρήστες του διαδικτύου καθημερινά στην Ευρώπη και ότι σχεδόν όλοι οι Ευρωπαίοι διαθέτουν κινητά τηλέφωνα, έχει μεταβάλει τον τρόπο ζωής.

Σύμφωνα με την Εθνική Επιτροπή Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων Ελλάδος (ΕΕΤΤ), η κάλυψη ADSL για την Πελοπόννησο δεν είναι σε ικανοποιητικό επίπεδο, όπως φαίνεται και με τον παρακάτω χάρτη και περιορίζεται στα όρια των μεγάλων πόλεων σε κάθε Περιφερειακή Ενότητα. Η κάλυψη σε VDSL δίκτυο είναι μηδενική.

Σχήμα 1: Χάρτης Κάλυψης ADSL στην Πελοπόννησο

Τέλος, κάλυψη τηλεοπτικού δικτύου με πρωτόκολλο internet, Internet Protocol TV (IpTv), υπάρχει σε μικρό επίσης βαθμό και φαίνεται στον παρακάτω χάρτη:

Σχήμα 2: Χάρτης Κάλυψης IPTV στην Πελοπόννησο

Ανισότητες / Μειονεκτήματα

Τόσο κατά τις προηγούμενες προγραμματικές περιόδους, όσο και κατά την τρέχουσα, στην Περιφέρεια Πελοποννήσου έχουν υλοποιηθεί ή / και υλοποιούνται έργα ανάπτυξης ευρυζωνικών δικτύων, καθώς και έργα αξιοποίησης της κοινωνίας της πληροφορίας από την εκπαιδευτική και μαθητική κοινότητα, καθώς και έργα ψηφιακών υπηρεσιών για τον πολίτη και για την βελτίωση της πρόσβασης των ΜΜΕ στις ΤΠΕ. Ο ρυθμός και το εύρος υλοποίησής τους όμως, είναι σε χαμηλά επίπεδα και καλύπτουν ένα σχετικά μικρό μέρος του χώρου / έκτασης και των δραστηριοτήτων των πολιτών, της διοίκησης και των επιχειρήσεων της Περιφέρειας Πελοποννήσου.

Παράλληλα, η ζήτηση για προϊόντα και υπηρεσίες ΤΠΕ στην Πελοπόννησο είναι πολύ μικρή, τόσο από τις επιχειρήσεις, όσο και από τους πολίτες, οφειλόμενη, κυρίως, στην έλλειψη «ψηφιακών» δεξιοτήτων, αλλά και στη μικρού βαθμού διαθεσιμότητα εισοδημάτων. Η χρήση υπολογιστή και διαδικτύου είναι από τις χαμηλότερες στην Ελλάδα και πολύ χαμηλότερη από το μέσο όρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Υπάρχει μικρός αριθμός επιχειρήσεων ΤΠΕ στην Πελοπόννησο με κατεύθυνση δραστηριοτήτων στην ολοκλήρωση, συντήρηση και υποστήριξη λογισμικού για τις δημόσιες υπηρεσίες, καθώς και για άλλες τοπικές ιδιωτικές επιχειρήσεις, με μικρό εύρος δραστηριοτήτων.

Εμπειρικά παρατηρείται σημαντική διαρροή επαγγελματιών ΤΠΕ, με δεδομένο ότι οι αντίστοιχες θέσεις εργασίας είναι περιορισμένες.

Σε γενικές γραμμές, τόσο η ανάπτυξη ΤΠΕ, όσο και η χρήση της από όλο το φάσμα των κοινωνικών, διοικητικών και παραγωγικών δραστηριοτήτων στη Περιφέρεια Πελοποννήσου, κυμαίνεται σε πολύ χαμηλά επίπεδα.

Ανάγκες

Εκ του γεγονότος ότι έχουν υλοποιηθεί στο παρελθόν έργα ανάπτυξης ευρυζωνικών δικτύων, καθώς επίσης περιλαμβάνονται, ως προγραμματισμός, αντίστοιχα έργα στα Επιχειρησιακά Προγράμματα της περιόδου 2007-2013, με πολύ αργούς ρυθμούς υλοποίησης και με ενδεχόμενη μη υλοποίησή τους, απαιτείται ο ακριβής προσδιορισμός των ελλείψεων σε υποδομές και λειτουργία μητροπολιτικών δικτύων και άλλων υποδομών ευρυζωνικότητας στην Περιφέρεια Πελοποννήσου, λαμβάνοντας υπόψη ότι σήμερα υπάρχει χαμηλός βαθμός κάλυψης της Περιφέρειας σε ευρυζωνικές υποδομές, σε δίκτυα υψηλών ταχυτήτων και αντίστοιχων υπηρεσιών.

Δεδομένη είναι επίσης η έλλειψη ευρυζωνικών Ftt – ready στη βιομηχανική περιοχή της Τρίπολης για χρήση τους από τις εγκατεστημένες ή προς εγκατάσταση επιχειρήσεις, καθώς επίσης αντίστοιχες ελλείψεις υπάρχουν σε χώρους συγκέντρωσης της εγκατάστασης επιχειρήσεων και εκτός ΒΙΠΕ.

Πέραν αυτών των αναγκών, σε σχέση με τις επιχειρήσεις, απαιτείται η διεύρυνση της πρόσβασης των πολιτών και των επιχειρήσεων σε διοικητικές, κοινωνικές και επιχειρηματικές υπηρεσίες με χρήση των ΤΠΕ, ενώ είναι αναγκαία και η ενίσχυση της συμμετοχής του ιδιωτικού επιχειρηματικού τομέα σε δραστηριότητες ΤΠΕ, με ανάπτυξη επιχειρηματικών μοντέλων για βελτίωση της αποδοτικότητας της κοινοτικής χρηματοδότησης, αλλά κυρίως για την βιωσιμότητα των προϊόντων και υπηρεσιών ΤΠΕ. Για την επίτευξη κάλυψης των προαναφερόμενων αναγκών απαιτείται, μεταξύ των άλλων, σχετική ενημέρωση των πολιτών και ενίσχυση της πληροφορικής κουλτούρας των πολιτών, των στελεχών της διοίκησης και των επιχειρηματιών της Περιφέρειας Πελοποννήσου.

Σε κάθε περίπτωση δε, απαιτείται η αξιολόγηση των αναγκών της Περιφέρειας Πελοποννήσου για ενισχυόμενη δημιουργία ικανοτήτων ΤΠΕ, ενώ θα πρέπει να καλλιεργηθεί η μεταφορά γνώσης και η καινοτομία στη γεωργία, τη δασοκομία και στις αγροτικές περιοχές εν γένει.

Δυνατότητες

Αν και χαμηλό το επίπεδο ανάπτυξης και χρήσης προϊόντων ΤΠΕ στη Περιφέρεια Πελοποννήσου, υπάρχουν σημαντικές δυνατότητες και προοπτικές προώθησής τους στις επιχειρήσεις και στη δημόσια διοίκηση, με δεδομένη την ελκυστικότητά τους λόγω των νέων δυνατοτήτων που προσφέρονται για χρήση ανοικτών δεδομένων cloud, για ανοιχτά δεδομένα και αξιοποίηση των τεχνολογιών διαδικτύου. Επίσης, η Περιφέρεια παράγει ένα σημαντικό μέρος της εθνικής ζήτησης ηλεκτρικής ενέργειας και φιλοξενεί μεγάλες μονάδες διύλισης πετρελαιοειδών. Αυτή η ιδιαίτερα μεγάλη βιομηχανία παρέχει τις δυνατότητες βάσει των αναγκών της για ευρεία χρήση ΤΠΕ, αν και θα πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι οι μονάδες αυτές διοικούνται από την Αθήνα. Σε κάθε περίπτωση, οι δυνατότητες πρόσβασης και χρήσης ΤΠΕ εστιάζονται κυρίως στους εξής τομείς της Περιφέρειας, λόγω της ύπαρξης αντίστοιχων δραστηριοτήτων σε ικανοποιητικό επίπεδο:

- ✓ Στο πρωτογενή τομέα, για την βελτίωση ελέγχου της ποιότητας, για την εμπορία, τη σήμανση, την ιχνηλάτηση και για την ανάπτυξη συστημάτων πιστοποίησης.

- ✓ Στη μεταποίηση, για την εφαρμογή αυτοματισμών, ελέγχου και παρακολούθησης, μείωση του κόστους, αυτοματισμούς διασφάλισης ποιότητας, καθώς και με την αξιοποίηση social media για σχεδιασμό, προώθηση προϊόντων, ανακάλυψη νέων αγορών κλπ.
- ✓ Στο τουρισμό / πολιτισμό, για την προβολή πολιτιστικών τουριστικών προορισμών, με νέα ψηφιακά μέσα, ελαχιστοποίηση του κόστους διαχείρισης και δαπάνης διαφήμισης.
- ✓ Στις μεταφορές, για σύγχρονες έξυπνες προσεγγίσεις μεταφοράς, με στόχο την ελαχιστοποίηση του χρόνου και του κόστους ταξιδιού / μεταφοράς.
- ✓ Όλες οι παραπάνω κατηγορίες επιχειρηματικών δραστηριοτήτων μπορούν να βελτιώσουν τα περιθώρια κέρδους τους και να αυξήσουν τις πωλήσεις τους, με καλύτερο branding και διαφήμιση, τη χρήση νέας γενιάς ERP και CRM εργαλεία, σε συνδυασμό με τις σύγχρονες πλατφόρμες e-commerce και δημόσιες συμβάσεις.
- ✓ Στη διακυβέρνηση, με εφαρμογή του e – government, για αύξηση της αποτελεσματικότητας της δημόσιας διοίκησης και εξασφάλιση της διαφάνειας.

Η παρουσία των δύο Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων και το υπό σύσταση νέο ερευνητικό κέντρο στη Περιφέρεια Πελοποννήσου, με σχετική εξειδίκευση σε ανάπτυξη και χρήση ΤΠΕ, είναι μια σημαντική παράμετρος δυνατοτήτων βελτίωσης αυτού του τομέα στην Περιφέρεια Πελοποννήσου, με την αξιοποίηση των ΤΠΕ στις ενδεικτικά προαναφερόμενες δραστηριότητες.

1.4. ΕΚΠΟΝΗΣΗ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΩΝ – ΑΔΥΝΑΜΙΩΝ – ΕΥΚΑΙΡΙΩΝ – ΚΙΝΔΥΝΩΝ (SWOT)

Η αναλυτική παρουσίαση της υφιστάμενης κατάστασης για την Περιφέρεια Πελοποννήσου οδηγεί σε βασικά συμπεράσματα σχετικά με την οικονομία της περιοχής αλλά και τις επιδόσεις στον χώρο της έρευνας και καινοτομίας.

Είναι προφανές πως οι κλάδοι οι οποίοι στηρίζουν τόσο τη δημιουργία προστιθέμενης αξίας, την απασχόληση και την επιχειρηματικότητα είναι ο αγροδιατροφικός τομέας (πρωτογενής παραγωγή και μεταποίηση αγροτικών προϊόντων) και ο τουρισμός – πολιτισμός.

Ο βαθμός καινοτομικότητας της Περιφέρειας είναι χαμηλός. Αυτό σημαίνει πως ελάχιστες επενδύσεις γίνονται σε έρευνα και τεχνολογία από τον ιδιωτικό τομέα και ελάχιστοι εργαζόμενοι απασχολούνται στο χώρο αυτό. Όπως και στο σύνολο της χώρας έτσι και στην περίπτωση της Περιφέρειας Πελοποννήσου, η συσχέτιση ανάμεσα στα πανεπιστημιακά ιδρύματα και την παραγωγή είναι αμελητέα, με αποτέλεσμα η γνώση να μην διαχέεται στην αγορά.

Το σύνολο των παραπάνω σημείων και παρατηρήσεων αποτελεί τις γενικές γραμμές τις SWOT ανάλυσης της Περιφέρειας, η οποία και παρουσιάζεται σχηματικά στο παρακάτω Σχήμα.

Σχήμα 3: Ανάλυση SWOT Περιφέρειας Πελοποννήσου

ΔΥΝΑΤΑ ΣΗΜΕΙΑ	ΑΔΥΝΑΤΑ ΣΗΜΕΙΑ
<ul style="list-style-type: none"> □ Εγγύτητα σε Αττική □ Ολοκλήρωση βασικών υποδομών □ Σημαντική παραγωγή υψηλής ποιότητας πιστοποιημένων γεωργικών προϊόντων □ Σημαντική ανάπτυξη της βιολογικής γεωργίας □ Εξωστρεφείς υπο-κλάδοι του πρωτογενή τομέα □ Υψηλής ποιότητας φυσικό περιβάλλον □ Ιστορική και πολιτισμική παράδοση – ισχυρά πολιτισμικά στοιχεία □ Περιοχές φυσικού κάλλους (Natura) 	<ul style="list-style-type: none"> □ Γήρανση του πληθυσμού □ Χαμηλό μορφωτικό επίπεδο □ Χαμηλός βαθμός διάχυσης ΤΠΕ □ Χαμηλή παραγωγικότητα της εργασίας □ Ελλείψεις σε ευρυζωνικές υποδομές □ Σημαντική υστέρηση σε δαπάνες για Ε-Τ-Κ □ Μικρό μέγεθος επιχειρήσεων και Έλλειψη καινοτομικής κουλτούρας □ Απουσία σημαντικών ερευνητικών κέντρων, μηχανισμών μεταφοράς τεχνογνωσίας
ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΑΠΕΙΛΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> □ Τα νέα διατροφικά πρότυπα □ Η συνεχιζόμενη αύξηση της ζήτησης για τρόφιμα σε διεθνές επίπεδο □ Η αξιοποίηση της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης □ Η νέα Κοινή Αγροτική Πολιτική □ Η στρατηγική ΕΕ – 2020 □ Η σημασία που αποδίδει η Περιφέρεια στην προώθηση της συνεργασίας με ερευνητικά ιδρύματα 	<ul style="list-style-type: none"> □ Η μη προώθηση διαρθρωτικών μεταβολών στον πρωτογενή τομέα □ Η συνέχιση της δημογραφικής αποδυνάμωσης □ Ο ανταγωνισμός από τις αναπτυσσόμενες χώρες στην παραγωγή παραδοσιακών αγροτικών προϊόντων □ Η μη αξιοποίηση των ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων □ Η διατήρηση σε πολύ χαμηλά επίπεδα της δαπάνης για Ε-Τ-Κ □ Η απουσία δικτύωσης και συνεργασιών μεταξύ τομέων και κλάδων □ Δυσμενές οικονομικό περιβάλλον εξαιτίας της κρίσης

2. ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΩΝ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΣΗΣ ΒΑΣΙΣΜΕΝΗΣ ΣΤΗΝ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ

2.1. ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΒΙΩΣΙΜΗΣ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗΣ ΣΕ ΤΟΜΕΑΚΟ ΚΑΙ ΧΩΡΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

Στην ανάλυση SWOT που προηγήθηκε αναδείχθηκε το ευρύτερο μακροοικονομικό, μικροοικονομικό, δημογραφικό και ερευνητικό περιβάλλον της Περιφέρειας.

Η εξειδίκευση της Περιφερειακής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης οφείλει να εκκινήσει από την παραγωγική εξειδίκευση της Περιφέρειας, το υφιστάμενο δυναμικό καινοτομίας αλλά και τη διαθεσιμότητα - ύπαρξη των αναγκαίων μηχανισμών, συνεξετάζοντας τα ανωτέρω υπό το πρίσμα των αναγκαίων συνεργειών που είναι απαραίτητες για την ανάπτυξη ενός καινοτομικού οικοσυστήματος.

Η εξειδίκευση της Στρατηγικής έλαβε υπόψη της την ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης (βιβλιογραφικά), τις συναντήσεις διαβούλευσης, τα θεματικά εργαστήρια που πραγματοποιήθηκαν μέχρι την ημερομηνία αναφοράς της παρούσας έκθεσης, ενώ δεν κατέστη δυνατόν να αξιοποιηθεί πλήρως η έρευνα πεδίου λόγω της μικρής ανταπόκρισης που έχει υπάρξει μέχρι σήμερα εκ μέρους των επιχειρήσεων.

Η προσέγγιση που ακολουθήθηκε βασίσθηκε στο συγκερασμό μιας top-down και bottom-up προσέγγισης που αποτελεί βασική συνισταμένη της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης. Με δεδομένο ότι δεν έχουν ολοκληρωθεί τα θεματικά εργαστήρια και η έρευνα πεδίου των επιχειρήσεων θα καταστεί αναγκαία η επικαιροποίηση / αναθεώρηση του παρόντος κεφαλαίου στην τελική έκθεση.

Παραγωγική Εξειδίκευση σε τομεακό επίπεδο

Με βάση την ανάλυση των στατιστικών δεδομένων που προηγήθηκε προέκυψε ότι η Περιφέρεια ειδικεύεται στους ακόλουθους κλάδους :

Πρωτογενής τομέας

- Φυτική παραγωγή

Δευτερογενής τομέας

- i) Αγροδιατροφικός τομέας (πρώτη μεταποίηση και εμπορία γεωργικών προϊόντων – βιομηχανία τροφίμων) με πληθώρα επιχειρήσεων και γεωγραφική διασπορά σε όλη την έκταση της Περιφέρειας, με επιμέρους κλαδικές εξειδικεύσεις,
- ii) Παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από λιγνίτη (χωρικά εστιασμένη στην Μεγαλόπολη) όπου δραστηριοποιείται μία επιχείρηση,

- iii) Διύλιση πετρελαίου (χωρικά εστιασμένη στην Κόρινθο), όπου δραστηριοποιείται μία επιχείρηση,
- iv) Επεξεργασία προϊόντων καπνού (χωρικά εστιασμένη στην Μεσσηνία), όπου δραστηριοποιείται μία επιχείρηση.

Η κυριαρχία του αγροδιατροφικού τομέα είναι πρόδηλη και αποτελεί κοινή πεποίθηση (όπως προκύπτει από την ανάλυση – διαβούλευση) ότι είναι ο τομέας που βραχυπρόθεσμα και με την κατάλληλη κινητοποίηση του ενδογενούς δυναμικού μπορεί να αποτελέσει τον πυλώνα για τη διαμόρφωση της Έξυπνης Εξειδίκευσης.

Η εξέλιξη του τομέα της ενέργειας είτε στις παραδοσιακές μορφές του (λιγνίτης) είτε στις αναδυόμενες όπως είναι η αξιοποίηση των Ανανεώσιμων Μορφών Ενέργειας (αιολική, ηλιακή) συναρτάται με την λήψη αποφάσεων που υπερβαίνουν το Περιφερειακό επίπεδο αλλά και την υλοποίηση επενδύσεων «υπερτοπικής κλίμακας».

Άμεσα συνυφασμένη με την ενέργεια δραστηριότητα τοπικής κλίμακας, θα μπορούσε να θεωρηθεί η αξιοποίηση των παραπροϊόντων της αγροδιατροφικής παραγωγής.

Σε ότι αφορά τον αγροδιατροφικό τομέα η εξειδίκευση αφορά τον υποκλάδο της φυτικής παραγωγής και συγκεκριμένα τα ακόλουθα «ώριμα» τοπικά παραγωγικά κυκλώματα:

- **Αμπέλι/οίνος** στις «αναγνωρισμένες» ζώνες παραγωγής των τοπικών ποικιλιών λόγω της μοναδικότητας του προϊόντος, της εξαγωγικής δραστηριότητας αλλά και της ύπαρξης καλά οργανωμένων επιχειρήσεων και υψηλού βαθμού καθετοποίησης. Στα θετικά του υποκλάδου η ύπαρξη συλλογικού φορέα και η διάθεση για την ανάπτυξη συλλογικών δράσεων.
- **Ελιά – ελαιόλαδο**, λόγω της μεγάλης παραγωγικής δυναμικότητας, των σημαντικών εξαγωγών, της ύπαρξης Προϊόντων Ονομασίας Προέλευσης, την κατοχύρωση (παρά τα προβλήματα) του ονόματος στις διεθνείς αγορές. Ο κατακερματισμός του παραγωγικού κυκλώματος και η ασυνέχεια (παραγωγός, ελαιοτριβείο, μεταποίηση/συσσκευασία, προώθηση-προβολή, εμπορία), η απουσία «ενιαίας φωνής» και συλλογικού φορέα αποτελούν ανασταλτικούς παράγοντες για την ενίσχυση του υποκλάδου.
- **Παραγωγή χυμών – φρούτα (κυρίως εσπεριδοειδή)** λόγω της ύπαρξης σημαντικής εγκατεστημένης παραγωγικής δυναμικότητας, σημαντικού όγκου πρωτογενούς παραγωγής αλλά και ύπαρξης σημαντικών μεταποιητικών επιχειρήσεων.

Ανερχόμενοι τομείς είναι οι θερμοκηπιακές καλλιέργειες, χωρικά εστιασμένες στην περιοχή της Τριφυλίας, ενώ σημαντικά περιθώρια ανάπτυξης υπάρχουν για την αιγοπροβατοτροφία, που απαιτούν όμως την επίλυση των χρόνιων προβλημάτων που σχετίζονται με το κόστος διατροφής των ζώων. Η αύξηση της γαλακτοπαραγωγής απαιτείται για να αυξηθεί η τυροκομική παραγωγή και η αξιοποίηση των προϊόντων ΠΟΠ της Περιφέρειας.

Η επιλογή του αγροδιατροφικού τομέα είναι απόλυτα συμβατή και με την Εθνική Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης και βασίζεται σε μία κρίσιμη παράμετρο που είναι ότι στον

αγροδιατροφικό τομέα η τεχνολογική καινοτομία δεν αποτελεί την κύρια συνιστώσα για την δημιουργία προστιθέμενης αξίας. Η προσήλωση στην ποιότητα, η συσκευασία, η ανάδειξη των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών (ταυτότητα προϊόντος, συσχέτιση με περιοχή παραγωγής και μέθοδο επεξεργασίας), η προώθηση και η προβολή των προϊόντων αποτελούν περιοχές για την υιοθέτηση μη τεχνολογικής καινοτομίας που μπορεί να δημιουργήσει προστιθέμενη αξία, αξιοποιώντας τα ισχυρά σημεία και τις ευκαιρίες.

Τριτογενής τομέας

Ο τριτογενής τομέας της Περιφέρειας παρουσιάζει ισόρροπη κατανομή μεταξύ των επιμέρους κλάδων, ακολουθώντας τη διάρθρωση της χώρας, παρουσιάζοντας όμως σημαντική υστέρηση τόσο σε όρους ΑΠΑ όσο και απασχόλησης. Ο τουρισμός, που αποτελεί κινητήρια δύναμη για αρκετές Περιφέρειες της χώρας υπολείπεται σημαντικά, παρουσιάζοντας όμως πολλά ισχυρά σημεία.

Ο τουρισμός αποτελεί τον τομέα που παρουσιάζει τις μεγαλύτερες προοπτικές ανάπτυξης για μια σειρά λόγων που αφορούν τη σημαντική βελτίωση των υποδομών (ολοκλήρωση Διευρωπαϊκών Δικτύων, αεροδρόμιο Καλαμάτας), τη σημαντική αναβάθμιση των τουριστικών υποδομών με τη δημιουργία νέων ξενοδοχείων υψηλής τάξης, τη δυνατότητα διαφοροποίησης του προσφερόμενου τουριστικού προϊόντος αξιοποιώντας το φυσικό περιβάλλον (47 περιοχές του δικτύου ΦΥΣΗ 2000) και το πολιτιστικό απόθεμα (60 αρχαιολογικοί χώροι ορισμένοι εκ των οποίων παγκόσμιας εμβέλειας και 20 Μουσεία), που αποτελούν προϋποθέσεις για την ανάπτυξη περιηγητικού τουρισμού δωδεκάμηνης διάρκειας και την αξιοποίηση της γεωγραφικής θέσης της Περιφέρειας για την τοποθέτηση της στην πλέον αναπτυσσόμενη τουριστική αγορά που είναι η κρουαζιέρα.

Η δυνατότητα ενίσχυσης των διατομεακών σχέσεων αγροδιατροφικού τομέα και τουρισμού μπορεί να οδηγήσει σε πολλαπλώς ευεργετικά αποτελέσματα για την περιφερειακή οικονομία.

Βασική προϋπόθεση για την ενίσχυση του κάθε τομέα μεμονωμένα αλλά και συνδυαστικά είναι η κάλυψη των σημαντικών ελλείψεων που παρατηρούνται στην υποδομή ΤΠΕ ειδικά στις αγροτικές περιοχές. Η κάλυψη με βασικό ευρυζωνικό δίκτυο (δεν απαιτείται η κάλυψη να γίνει με δίκτυα υψηλών ταχυτήτων) μπορεί να συμβάλλει στην καλύτερη παροχή υπηρεσιών προς τους κατοίκους των αγροτικών περιοχών, δημιουργώντας παράλληλα προϋποθέσεις για την αναθέρμανση της επιχειρηματικότητας στις αγροτικές περιοχές.

Υφιστάμενο δυναμικό καινοτομίας

Ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα που υπάρχουν στην Περιφέρεια είναι η παντελής απουσία μηχανισμών μεταφοράς και διάχυσης καινοτομίας. Παρά τη σημαντική χρηματοδότηση που υπήρξε κατ' το παρελθόν από την ΕΕ δεν έχει καταστεί δυνατή η δημιουργία ενός μηχανισμού μεταφοράς καινοτομίας.

Η Περιφέρεια παρουσίαζε σε σημαντικό βαθμό τα χαρακτηριστικά μιας απομονωμένης Περιφέρειας με βάση τον σχετικό ορισμό².

Διάγραμμα 2.1: Χαρακτηριστικά απομονωμένης Περιφέρειας

Τα χαρακτηριστικά αυτά βαθμιαία μεταλλάσσονται στην ενότητα Δημόσιος Τομέας η δημιουργία της αιρετής περιφέρειας και το δεύτερο κύμα συνένωσης των Δήμων με την εφαρμογή του Προγράμματος Καλλικράτης συνέβαλλαν σε αυτό ενώ η υποχρέωση της ενσωμάτωσης της «Στρατηγικής έξυπνης εξειδίκευσης κατά τον σχεδιασμό των Συγχρηματοδοτούμενων Προγραμμάτων της περιόδου 2014-2020 οδήγησε για πρώτη φορά

² Guide to Research and Innovation Strategies for Smart Specialisations (RIS 3), European Commission Regional Policy, May 2012.

στην δημιουργία δίαυλου επικοινωνίας και στενής συνεργασίας με την Γενική Γραμματεία Έρευνας Τεχνολογίας και τις Περιφέρειες.

Σε ότι αφορά τον ιδιωτικό τομέα οι μεταβολές είναι περιορισμένες, όπως αποδεικνύει τόσο η χαμηλή συμμετοχή στις διημερίδες διαβούλευσης όσο και η ανταπόκριση στην έρευνα πεδίου μέσω ερωτηματολογίων. Μία σημαντική προσπάθεια της Περιφέρειας που δείχνει να έχει την ευρεία αναγνώριση των παραγωγικών φορέων είναι η πρωτοβουλία «Καλάθι προϊόντων Περιφέρειας Πελοποννήσου» που είναι το σύνολο των χαρακτηριστικών προϊόντων της περιοχής, τα οποία καλλιεργούνται παραδοσιακά, αναδεικνύουν την ταυτότητα της περιοχής, έχουν ισχυρή φήμη και μπορούν να αποτελέσουν πόλο έλξης και την «αιχμή του δόρατος» για την ανάπτυξη της περιοχής.

Βασικό στοιχείο της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης, όπως προαναφέρθηκε, είναι η αναγνώριση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της Περιφέρειας, η διαμόρφωση της εταιρικής σχέσης μεταξύ επιχειρήσεων, ακαδημαϊκής κοινότητας, διοίκησης, η δημιουργία δομής διακυβέρνησης και η εγκατάσταση μηχανισμών παρακολούθησης και αξιολόγησης. Για την Περιφέρεια Πελοποννήσου η δημιουργία δομής διακυβέρνησης αλλά και των μηχανισμών εξειδίκευσης και εφαρμογής της είναι πρωτεύουσας σημασίας και είναι αναπόσπαστα συνδεδεμένη με την Στρατηγική και το μίγμα πολιτικής.

Από την ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης αλλά και την μεθοδολογία που υιοθετεί η Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την χωρική «ταξινόμηση» των Περιφερειών η Πελοπόννησος κατατάσσεται στις κυρίαρχα αγροτικές περιοχές. Για την συγκεκριμένη κατηγορία Περιφερειών ο ΟΟΣΑ προτείνει μια σειρά μέτρων πολιτικής για την ενδυνάμωση της θέσης της Περιφέρειας που αποτυπώνεται στον κατωτέρω Πίνακα.

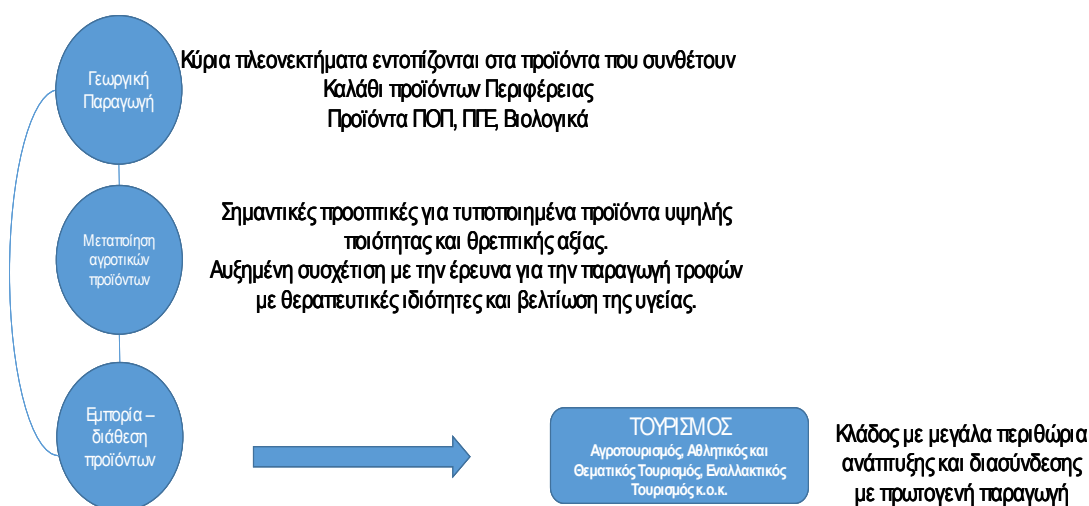
Πίνακας 11: Προτεινόμενα μέτρα πολιτικής για την ενδυνάμωση της θέσης των Περιφερειών, από τον ΟΟΣΑ

Είδος περιοχής του ΟΟΣΑ σύμφωνα με το οικονομικό προφίλ	ΘΕΣΜΙΚΗ ΙΣΧΥΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ		
	ΥΨΗΛΗ	ΜΕΣΑΙΑ	ΧΑΜΗΛΗ
Περιφέρειες με εξειδίκευση στο Πρωτογενή Αγροτικές περιοχές σε χώρες που υστερούν, που ειδικεύονται σε δραστηριότητες του πρωτογενούς τομέα	<p>Στρατηγική: αναβάθμιση και διατήρηση του ανθρώπινου κεφαλαίου, δημιουργία κρίσιμων μαζών και αύξηση της ποιότητας συνδέσεων</p> <ul style="list-style-type: none"> □ Περιφερειακοί οργανισμοί για την ανάπτυξη των επιχειρήσεων □ Κατάρτιση και μαθήματα δια βίου μάθησης (δημόσια προσφορά, κίνητρα για τις επιχειρήσεις), τα προγράμματα ανταλλαγής φοιτητών και συστήματα προσέλκυσης των ταλέντων □ Περιφερειακά κίνητρα για την αναβάθμιση των δεξιοτήτων των εργαζομένων στις επιχειρήσεις □ Κίνητρα για την πρόσληψη ειδικευμένου προσωπικού στις επιχειρήσεις 		
		<ul style="list-style-type: none"> □ Προγράμματα στήριξης καινοτομίας (διαμεσολαβητής καινοτομίας, στήριξη της ανάπτυξης των επιχειρήσεων (παραρτήματα εθνικών οργανισμών), σχετικά με εμπορικούς και εξαγωγικούς οργανισμούς □ Προσέλκυση εθνικών επενδύσεων σε επαγγελματική και τριτοβάθμια εκπαίδευση □ Προώθηση της εκπαίδευσης, συστήματα δια βίου μάθησης για επιχειρήσεις και ιδιώτες 	

	<ul style="list-style-type: none"> □ Δημιουργία κέντρων γνώσης σε παραδοσιακούς τομείς (γεωργία, τουρισμός..), περιφερειακά τμήματα των εθνικών ερευνητικών οργανισμών □ Προγράμματα στήριξης καινοτομίας (διαμεσολαβητής καινοτομίας, στήριξη της ανάπτυξης των επιχειρήσεων) □ Διασυνδέσεις οργανισμών στήριξης επιχειρήσεων (επιμελητήρια, κ.λπ.) σε ευρύτερα δίκτυα □ Χρηματοδότηση πειραματικών καινοτόμων έργων σε παραδοσιακούς τομείς □ Σύνδεση περιφερειακών φορέων σε εθνικά και διεθνή δίκτυα παραγωγής 	<ul style="list-style-type: none"> □ Συμμετοχή περιφερειακών φορέων σε παραγωγικά δίκτυα του εξωτερικού □ Εξασφάλιση των εθνικών επενδύσεων σε υποδομές για την ενίσχυση της 'συνδεσιμότητας'
--	---	---

Πηγή: ΟΟΣΑ, 2011

Η αλυσίδα αξίας της Περιφέρειας, όπως έχει προκύψει από την ανάλυση αλλά και τις μέχρι τώρα διαβουλεύσεις, αποτυπώνεται στο Διάγραμμα που ακολουθεί.

Διάγραμμα 2.2: Αλυσίδα αξίας στην Περιφέρεια Πελοποννήσου

2.2. ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΕΝΟΣ «ΟΡΑΜΑΤΟΣ» ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ

Το αναπτυξιακό όραμα της Περιφέρειας για την περίοδο 2014 -2020, όπως αυτό εκφράζεται στο ΠΕΠ Πελοποννήσου, είναι «Πελοπόννησος πρότυπο αειφόρου ανάπτυξης και κοινωνικής συνοχής στην Ελλάδα και στην Ευρώπη με την μεγιστοποίηση της αξιοποίησης του ανθρώπινου και τεχνολογικού κεφαλαίου». Αυτό το αναπτυξιακό όραμα υιοθετήθηκε κατά τη διαβούλευση που έχει πραγματοποιηθεί μέχρι σήμερα, με τους τοπικούς κοινωνικούς, οικονομικούς και αυτοδιοικητικούς φορείς και σύμφωνα με τα συμπεράσματα του Αναπτυξιακού Συνεδρίου της Περιφέρειας Πελοποννήσου.

Το όραμα αυτό προσδιορίζει και τον Στρατηγικό Στόχο της Περιφέρειας Πελοποννήσου για την περίοδο 2014 – 2020, ο οποίος είναι: **«Καινοτόμος και αιεφόρος αυτοτροφοδοτούμενη εξωστρεφής ανάπτυξη, με διασφάλιση της χωρικής και κοινωνικής συνοχής»**. Η εξυπηρέτηση του αναπτυξιακού οράματος της Περιφέρειας μπορεί να εξυπηρετηθεί μέσω του ριζικού εκσυγχρονισμού των βασικών κλάδων της οικονομίας της Περιφέρειας μέσω της αναβάθμισης του τεχνολογικού εξοπλισμού και την εισαγωγή της καινοτομίας, μέσω της βελτίωσης της παραγωγικότητας και της αύξησης της προστιθέμενης αξίας σε επίπεδο τομέων παραγωγής καθώς και της δημιουργίας ισχυρών οριζόντιων και κάθετων διακλαδικών και διατομεακών σχέσεων αλυσίδων αξίας με διασφάλιση και προστασία του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβαλλοντικού και πολιτιστικού αποθέματος. Η υλοποίηση του οράματος αυτού μπορεί να δημιουργήσει τις απολύτως απαραίτητες νέες θέσεις εργασίας που είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την αντιστροφή της πληθυσμιακής αποδυνάμωσης.

Η επίτευξη του αναπτυξιακού οράματος δεν απαιτεί την προσέλκυση σημαντικών επενδύσεων, μπορεί να εξυπηρετηθεί μέσω της κινητοποίησης του ενδογενούς δυναμικού και αξιοποιώντας το υφιστάμενο ανθρώπινο δυναμικό, αφού λαμβάνει υπόψη του απόλυτα την υφιστάμενη κατάσταση της Περιφέρειας και δεν εξαρτάται από εξωγενείς παράγοντες.

2.3. ΟΙ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΟΙ ΒΑΣΙΚΟΙ ΑΞΟΝΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΩΝ

Οι αντικειμενικοί στόχοι και οι βασικοί άξονες των παρεμβάσεων αναλύονται στην παρούσα ενότητα στα πλαίσια της ολοκλήρωσης της Περιφερειακής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης κατόπιν των διαβουλεύσεων με τους τοπικούς επιχειρηματικούς φορείς και τους τοπικούς/υπερτοπικούς ερευνητικούς φορείς.

Με βάση την ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης που διενεργήθηκε κατά την προηγούμενη φάση της μελέτης έχουν διαφανεί δύο βασικοί οικονομικοί κλάδοι (αγροδιατροφικός τομέας, τουρισμός-πολιτισμός) στους οποίους η Περιφέρεια εδράζει την Στρατηγική της Έξυπνης Εξειδίκευσης. Η επιλογή των τομέων/κλάδων αυτών έγινε με γνώμονα τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της Περιφέρειας, την ύπαρξη κρίσιμης μάζας επιχειρήσεων και τις δυνατότητες ανάπτυξης συνεργειών.

Υπάρχουν και άλλοι οικονομικοί κλάδοι με ισχυρή παρουσία σε όρους αριθμού απασχολούμενων, αξίας παραγωγής και εξαγωγών, όπως η εξόρυξη άνθρακα /παραγωγή ενέργειας, η χημική βιομηχανία (διύλιση πετρελαίου), η παραγωγή τσιγάρων. Κοινό χαρακτηριστικό αυτών των κλάδων είναι η δραστηριοποίηση μόνο μιας επιχείρησης, η οποία κατέχει δεσπόζουσα θέση και η απουσία διασυνδέσεων με άλλους τομείς και κλάδους της περιφερειακής οικονομίας. Η βαρύνουσα σημασία των επιχειρήσεων αυτών σε εθνικό επίπεδο, λόγω του μεγέθους αλλά και των αναγκών τους, μπορούν να αντιμετωπισθούν στο πλαίσιο της Εθνικής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης.

Για την εκπόνηση της Περιφερειακής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης καταβλήθηκε κάθε δυνατή προσπάθεια για την κινητοποίηση του περιφερειακού επιχειρηματικού και ερευνητικού δυναμικού, χωρίς όμως να καταστεί πλήρως εφικτή η επίτευξη του στόχου. Ειδικότερα, για την ενημέρωση /καταγραφή των απόψεων των φορέων της αυτοδιοίκησης,

των Επιμελητηρίων, των επιχειρήσεων, των εκπαιδευτικών κέντρων και των Ανωτάτων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων η Περιφέρεια διοργάνωσε σε χρονικό διάστημα ενός έτους:

- ✓ Τρείς ανοιχτές ημερίδες,
- ✓ Έξι (6) εργαστήρια (Workshop) με εκπροσώπους επιχειρήσεων και ερευνητικών κέντρων ακαδημαϊκών φορέων. Τα εργαστήρια που διοργανώθηκαν αφορούσαν τους υποκλάδους του οίνου, εσπεριδοειδών, ελαιολάδου, τουρισμού, θερμοκηπιακών καλλιεργειών, κτηνοτροφίας,
- ✓ Παράλληλα, υπήρξε συνεχής διαβούλευση με τις αρμόδιες Εθνικές Αρχές (Υπουργείο Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας – ΕΥΣΣΑΠ, Γενική Γραμματεία Έρευνας Τεχνολογίας (ΓΓΕΤ), Υπουργείο Εργασίας και συμμετοχή στο Δίκτυο για την Έξυπνη Εξειδίκευση,
- ✓ Αποστολή 1.000 ερωτηματολογίων σε επιχειρήσεις της Περιφέρειας (δόθηκαν 27 απαντήσεις),
- ✓ Διενέργεια είκοσι (20) προσωπικών συνεντεύξεων με επιχειρήσεις και συλλογικούς φορείς.

Η κατάρτιση της Περιφερειακής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης είναι μια συνεχής διαδικασία που δεν εξαντλείται στην εκπόνηση μίας μελέτης. Προαπαιτεί την ενεργή συμμετοχή και κινητοποίηση του τοπικού δυναμικού που δεν κατέστη δυνατή στον απαιτούμενο βαθμό, σηματοδοτώντας την ανάγκη για την συνέχιση της προσπάθειας ιδιαίτερα από πλευράς Περιφέρειας.

Το εγχείρημα για τη δρομολόγηση μιας νέας προσέγγισης στον περιφερειακό αναπτυξιακό σχεδιασμό όπως είναι η κατάρτιση της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης ήταν εξ' αρχής ιδιαίτερα δύσκολο λόγω:

- Των πιεστικών αναγκών και προβλημάτων που έχει δημιουργήσει η μακροχρόνια ύφεση στην καθημερινή λειτουργία των επιχειρήσεων (κάλυψη ληξιπρόθεσμων οφειλών, έλλειψη εγγυήσεων, αδυναμία πρόσβασης σε τραπεζικό δανεισμό), όπως προκύπτει από την επεξεργασία των ερωτηματολογίων,
- Της έλλειψης εμπιστοσύνης των επιχειρήσεων σε αναπτυξιακές πρωτοβουλίες που αναλαμβάνονται από το Δημόσιο και της χαμηλής συμμετοχή τους σε συγχρηματοδοτούμενα έργα,
- Του πολύ μικρού μεγέθους των επιχειρήσεων και της υστέρησης που παρουσιάζει η Περιφέρεια σε θέματα καινοτομίας (κατατάσσεται στις χαμηλότερες θέσεις στις σχετικές ιεραρχήσεις-κατατάξεις),
- Της απουσίας κουλτούρας αλλά και εμπειρίας συνεργασιών (ένθεν και ένθεν) μεταξύ επιχειρήσεων – ακαδημαϊκών –ερευνητικών κέντρων αλλά και την απουσία ενός φορέα/μηχανισμού/σχήματος που θα μπορούσε να δράσει καταλυτικά για την προώθηση αντίστοιχων θεμάτων,
- Της απροθυμίας των συλλογικών φορέων των επιχειρήσεων και ιδιαίτερα των Επιμελητηρίων και των αγροτικών συνεταιρισμών να μετέχουν ενεργά και να αναλάβουν πρωτοβουλίες,
- Της ουσιαστικής ενεργοποίησης μόνο δύο ακαδημαϊκών φορέων (ΤΕΙ Πελοποννήσου – Σχολή Τεχνολογίας Γεωπονίας και Τεχνολογίας Τροφίμων και Διατροφής και του Γεωπονικού Πανεπιστημίου Αθηνών),

- Της μη ύπαρξης ορατού αποτελέσματος για την ενίσχυση της καινοτομίας και της παροχής υποστηρικτικών υπηρεσιών προς τις επιχειρήσεις από σχετικά έργα που είχαν συγχρηματοδοτηθεί κατά το παρελθόν.

Η υπέρβαση των δυσκολιών αυτών απαιτεί βάθος χρόνου και συνεχή προσπάθεια ενημέρωσης / ευαισθητοποίησης η οποία δεν μπορεί να είναι αντικείμενο αποκλειστικά της Ενδιάμεσης Διαχειριστικής Αρχής Πελοποννήσου (όπως έχει γίνει μέχρι σήμερα), ενώ προϋποθέτει και την ενεργότερη συμμετοχή των συλλογικών φορέων των επιχειρήσεων. Για την αποτελεσματική υποστήριξη των επιχειρήσεων στην αξιοποίηση και εφαρμογή καινοτομιών, κατά κύριο λόγο θα πρέπει οι αρμόδιοι φορείς υποστήριξης να προσεγγίζουν τις επιχειρήσεις αντί οι επιχειρήσεις να προσεγγίζουν τους φορείς.

Ο αγροδιατροφικός τομέας αλλά και ο τουρισμός στην Περιφέρεια παρουσιάζει ομοιδή χαρακτηριστικά (σχεδόν ταυτόσημα) με τους αντίστοιχους κλάδους της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας. Θα πρέπει να διερευνηθούν και να αξιοποιηθούν οι πολλαπλές συνέργειες που μπορούν να υπάρξουν, ως προς τους δύο παραπάνω τομείς, μεταξύ των δύο Περιφερειών. Η παραγωγή ενέργειας αποτελεί επίσης έναν τομέα με ισχυρή παρουσία στην Περιφέρεια, χωρικά επικεντρωμένο στην περιοχή της Μεγαλόπολης. Η παραγωγή ενέργειας από λιγνίτη βαίνει φθίνουσα. Η εξέλιξη του ηλεκτροπαραγωγικού κέντρου της Μεγαλόπολης υπερβαίνει το περιφερειακό επίπεδο λήψης αποφάσεων. Παράλληλα, η αξιοποίηση των ΑΠΕ στην Περιφέρεια προϋποθέτει τη διενέργεια σημαντικού ύψους επενδύσεων για την αναβάθμιση-επέκταση των δικτύων μεταφοράς/διανομής, που επίσης υπερβαίνει την Περιφέρεια. Για το λόγο αυτό η Περιφερειακή Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης της Πελοποννήσου δεν επεκτάθηκε στον τομέα αυτό.

Με βάση τα ανωτέρω προσδιορίστηκαν οι ακόλουθες τρεις ώριμες στρατηγικές κατευθύνσεις για την RIS3 που είναι :

- Ανανέωση παραδοσιακών κλάδων με τον προσανατολισμό σε δραστηριότητες υψηλότερης προστιθέμενης αξίας και νέες market niches,
- Εκσυγχρονισμός με την υιοθέτηση και τη διάδοση νέων τεχνολογιών,
- Διαφοροποίηση από υφιστάμενες εξειδικεύσεις με συναφή πεδία.

Δεν υφίστανται, τουλάχιστον με τα υφιστάμενα δεδομένα, δυνατότητες για την προώθηση των ακόλουθων δύο κατευθύνσεων για τις οποίες θα πρέπει να διερευνηθεί η εφικτότητα και η «επιχειρησιακή τους ωριμότητα» σε απώτερο χρόνο που είναι:

- Ανάπτυξη νέων οικονομικών δραστηριοτήτων μέσω ριζικής τεχνολογικής ανανέωσης και ανατρεπτικής καινοτομίας, και
- Αξιοποίηση νέων μορφών καινοτομίας, όπως ανοικτή καινοτομία, καινοτομία από χρήστες, κοινωνική καινοτομία, καινοτομία στις υπηρεσίες.

Για την επιχειρησιακή εξειδίκευση της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης και την συσχέτιση της με τα Επιχειρησιακά Προγράμματα (Τομεακά και Περιφερειακά) του ΕΣΠΑ 2014-2020 που θα αποτελέσουν την κύρια πηγή χρηματοδότησης των παρεμβάσεων ακολουθήθηκαν οι ακόλουθες βασικές αρχές :

- Η Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης να προσδιορίζεται σε σχέση με τα χαρακτηριστικά της Περιφέρειας,

- Να προωθεί τη διαδικασία της «επιχειρηματικής ανακάλυψης» για την έξυπνη εξειδίκευση,
- Να εξασφαλίσει κρίσιμη μάζα στις δραστηριότητες παραγωγής και καινοτομίας,
- Να έχει εξαγωγικό προσανατολισμό (outward – looking),
- Να συνεκτιμά τις εξελίξεις στο άμεσο μέλλον (future – oriented).

Και η επιλογή των κατηγοριών παρεμβάσεων να γίνεται με τα ακόλουθα κριτήρια :

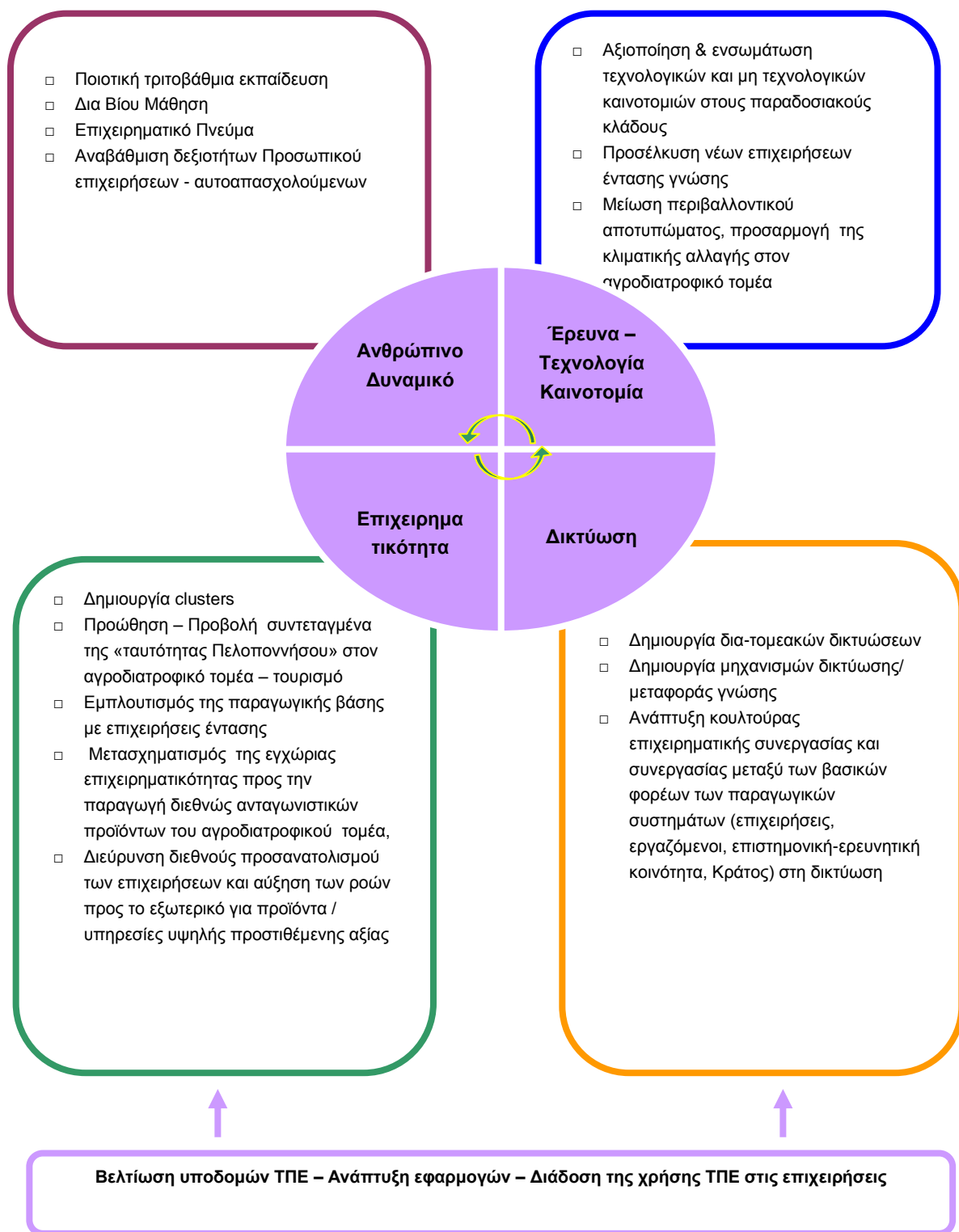
- Οικονομική βιωσιμότητα,
- Αξιοποίηση του ενδογενούς δυναμικού,
- Παροχή ολοκληρωμένων λύσεων στην τεχνολογία-παραγωγή-αγορά-χρηματοδότηση, και να πληρούν τρία υπο-κριτήρια επιδόσεων που είναι : (i) επίπεδο μόχλευσης του ιδιωτικού τομέα, (ii) μεγάλος αριθμός δικαιούχων, και (iii) συμβολή στην επίτευξη των αναπτυξιακών στόχων της δημιουργίας πλούτου και θέσεων απασχόλησης.

Η εξειδίκευση και τα μέτρα / παρεμβάσεις σε επίπεδο υποκλάδου στηρίζεται στην ανάλυση των τοπικών αναγκών των επιχειρήσεων σε συνδυασμό με τις δυνατότητες χρηματοδότησης από το Περιφερειακό και τα Τομεακά Προγράμματα της νέας προγραμματικής περιόδου, ενώ παράλληλα αναδεικνύονται δύο οριζόντια θέματα/ προϋποθέσεις που είναι η βελτίωση των υποδομών ευρυζωνικότητας στην Περιφέρεια και η μη ύπαρξη μηχανισμών για την προώθηση της εφαρμογής της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης.

Το θέμα των μηχανισμών παρακολούθησης της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης καθίσταται κυρίαρχο και βασικό προαπαιτούμενο, με δεδομένη δε την αρνητική εμπειρία από την εφαρμογή αντίστοιχων εγχειρημάτων κατά το παρελθόν η διασφάλιση της οικονομικής αυτάρκειας του μηχανισμού είναι μείζονος σημασίας εγχείρημα.

Σε επίπεδο στόχων κοινή συνισταμένη του συνόλου των απόψεων που κατεγράφησαν είναι η αναγκαιότητα διασύνδεσης αγροδιατροφικού τομέα και τουρισμού - πολιτισμού και η δημιουργία ενός συνολικού ονόματος “brand name” για τα προϊόντα της Πελοποννήσου και ειδικότερα η ενίσχυση του brand name “Μυθική Πελοπόννησος» και η σύνδεση του με τα αγροτικά προϊόντα της Περιφέρειας.

Οι στόχοι της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης αρχικά διαρθρώνονται σε τέσσερις ενότητες παρεμβάσεων και μια οριζόντια που αφορά τη βελτίωση των υποδομών ευρυζωνικότητας και την αύξηση της χρήσης ΤΠΕ από επιχειρήσεις και αποτυπώνονται στο κατωτέρω Διάγραμμα.

Διάγραμμα 2.3: Στόχοι της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης στην Περιφέρεια Πελοποννήσου

Με βάση τις απαντήσεις των επιχειρήσεων αλλά και τα συμπεράσματα των θεματικών εργαστηρίων και με στόχο τη διασφάλιση της ομαλής ενσωμάτωσης της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης στο ΠΕΠ Πελοποννήσου 2014-2020 εκτιμήθηκε ως αναγκαία η συνένωση δύο ενότητων παρεμβάσεων και συγκεκριμένα της «Επιχειρηματικότητας» και της

«Δικτύωσης» σε μία ενότητα. Παράλληλα, έγινε προσπάθεια να εξειδικευτεί και να καταναμηθεί στις τρεις ενότητες παρεμβάσεων η οριζόντια ενότητα «Βελτίωση υποδομών ΤΠΕ –Ανάπτυξη εφαρμογών – Διάδοση της χρήσης ΤΠΕ στις επιχειρήσεις».

Οι ενότητες παρεμβάσεων και οι επιμέρους στόχοι αυτών είναι:

Ανθρώπινοι πόροι

(i) Αναβάθμιση των δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού για την εφαρμογή της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης

Από τη διερεύνηση των αναγκών των επιχειρήσεων αλλά και την εξειδίκευση των προτεραιοτήτων προκύπτουν συγκεκριμένες «επαγγελματικές» ομάδες-στόχοι, οι ανάγκες των οποίων κατά προτεραιότητα θα πρέπει να καλυφθούν, όπως οι αυτοαπασχολούμενοι στον πρωτογενή τομέα, οι απασχολούμενοι στις τουριστικές επιχειρήσεις (τουριστικά καταλύματα) και στις υπηρεσίες εστίασης. Παράλληλα, όμως, διαπιστώνεται και ένα γενικότερο έλλειμμα που αφορά στην υστέρηση στη χρήση ΤΠΕ λόγω ψηφιακού αναλφαριθμητισμού, που θα μπορούσε να καλυφθεί μέσω δράσεων δια βίου μάθησης με αποδέκτη τον γενικό πληθυσμό και στόχο την εξοικείωση του με τις ΤΠΕ και ιδιαίτερα αυτές που αφορούν στη χρήση του Διαδικτύου.

(ii) Βαθμιαία μεταβολή της σύνθεσης της απασχόλησης και δημιουργία ποιοτικότερων θέσεων εργασίας

Η υστέρηση που παρουσιάζεται στο ποσοστό απασχολούμενων αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στο σύνολο των απασχολούμενων αντανακλά την «παραδοσιακή διάρθρωση» της τοπικής οικονομίας και την απουσία κλάδων «έντασης γνώσης». Η πρόοδος στην εφαρμογή της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης αλλά και του Εθνικού Στόχου για την προώθηση ενός νέου αναπτυξιακού προτύπου αναμένεται να δημιουργήσουν το κατάλληλο επιχειρηματικό περιβάλλον για την αύξηση της ζήτησης ανθρώπινου δυναμικού υψηλού μορφωτικού επιπέδου. Διακριτή στόχευση απαιτείται για την αύξηση του αριθμού των ερευνητών που απασχολούνται στην Περιφέρεια κατά προτεραιότητα σε επιχειρήσεις (ιδεατό σενάριο) και στα Περιφερειακά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα - Ερευνητικά κέντρα. Για να καταστεί αυτό εφικτό απαιτείται η αναδιάρθρωση της τοπικής οικονομίας μέσω και της προσέλκυσης/εγκατάστασης νέων επιχειρήσεων.

Στην επίτευξη των ανωτέρω δύο στόχων θα συμβάλλουν οι παρεμβάσεις του ΠΕΠ Πελοποννήσου 2014 -2020 αλλά και των τομεακών Προγραμμάτων με την μόχλευση πόρων από τα ΕΔΕΤ (ΕΤΠΑ –ΕΚΤ- ΕΓΤΑΑ).

Έρευνα – Τεχνολογία – Καινοτομία

(i) Αξιοποίηση και ενσωμάτωση τεχνολογικών και μη τεχνολογικών καινοτομιών στον αγροδιατροφικό τομέα και στον τουρισμό

Η μη τεχνολογική καινοτομία αφορά κυρίως στα θέματα της οργάνωσης της εμπορίας-προώθησης των «επώνυμων» αγροτικών προϊόντων (ελαιόλαδο, τυροκομικά προϊόντα), την εισαγωγή πρακτικών ορθής διαχείρισης βοσκοτόπων και τη δημιουργία τεχνητών λειμώνων. Η τεχνολογική καινοτομία αφορά στην ευρεία υιοθέτηση των ΤΠΕ στην πρωτογενή παραγωγή (Γεωργία Ακριβείας) και τον τουρισμό και στην εισαγωγή νέων τεχνολογιών στις θερμοκηπιακές καλλιέργειες.

(ii) Η δημιουργία ευνοϊκών συνθηκών για την προώθηση της Έρευνας –Τεχνολογίας και Καινοτομίας στην περιφερειακή οικονομία

Η δημιουργία ενός μηχανισμού δικτύωσης μεταφοράς τεχνολογίας – προώθησης της καινοτομίας και παροχής υποστήριξης προς τις επιχειρήσεις αποτελεί τη βασικότερη προϋπόθεση για την υλοποίηση της Περιφερειακής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης. Η λειτουργία του στοχεύει στη διευκόλυνση της δικτύωσης των επιχειρήσεων της Περιφέρειας με Εκπαιδευτικά Ιδρύματα- Ερευνητικά Κέντρα τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό, στη διάγνωση των αναγκών των επιχειρήσεων – παραγωγικών τομέων, στην υποβοήθηση κυρίως των νέων μέσω mentoring - coaching στην ίδρυση επιχειρήσεων και την αξιοποίηση καινοτόμων ιδεών. Με δεδομένη την υφιστάμενη κατάσταση των επιχειρήσεων η έμφαση θα πρέπει να δοθεί στη μεταφορά –προσαρμογή τεχνολογίας στις επικρατούσες συνθήκες.

(iii) Μείωση περιβαλλοντικού αποτυπώματος και προσαρμογή του αγροδιατροφικού τομέα στην κλιματική αλλαγή

Ο αγροδιατροφικός τομέας, όπως έχει ήδη αναφερθεί, αποτελεί τη σημαντικότερη οικονομική δραστηριότητα της περιφερειακής οικονομίας και παρουσιάζει σημαντικά περιθώρια εκσυγχρονισμού και βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας του. Παράλληλα, ο αγροδιατροφικός τομέας αντιμετωπίζει τους σημαντικότερους κινδύνους από την κλιματική αλλαγή, ενώ αποτελεί και τον μεγαλύτερο χρήστη φυσικών πόρων. Η μη ορθολογική αξιοποίηση των φυσικών πόρων και ιδιαίτερα του νερού έχει ήδη δημιουργήσει σημαντικά προβλήματα υφαλμύρωσης των υπόγειων υδροφορέων, σημειακές υψηλές συγκεντρώσεις νιτρικών, ενώ σοβαρές είναι και οι οχλήσεις που δημιουργούν στο περιβάλλον τα παραπροϊόντα της πρώτης μεταποίησης των αγροτικών προϊόντων (τυροκομεία, ελαιολαδοποιεία). Τέλος, δεν έχει λυθεί και το σοβαρό πρόβλημα της χωροθέτησης των κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων (στάβλοι εντός οικισμών).

Η επίλυση των προβλημάτων αυτών απαιτεί την υιοθέτηση τόσο τεχνολογικών όσο και μη τεχνολογικών καινοτομιών όπως την εισαγωγή συστημάτων τηλεμετρίας στη χρήση αρδευτικού νερού, την αξιοποίηση των παραπροϊόντων της παραγωγικής διαδικασίας (ελαιολαδοποιεία, τυροκομεία), τη δημιουργία οργανωμένων χώρων για την εγκατάσταση των κτηνοτροφικών εγκαταστάσεων. Η αναζήτηση λύσεων στα προβλήματα αυτά δημιουργεί θετικές επιπτώσεις τόσο σε σχέση με την προστασία του περιβάλλοντος όσο και με την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων, αφού μπορεί να προκύψει εξοικονόμηση πόρων και κόστους αλλά και να δοθεί ώθηση στην ανάπτυξη νέων οικονομικών δραστηριοτήτων.

Στην επίτευξη των ανωτέρω τριών ειδικών στόχων θα συμβάλλουν οι παρεμβάσεις του ΠΕΠ Πελοποννήσου 2014 -2020 αλλά και των τομεακών Προγραμμάτων με την μόχλευση πόρων από το ΕΤΠΑ – ΕΓΤΑΑ.

Επιχειρηματικότητα – Δικτύωση

Το μικρό μέγεθος των επιχειρήσεων της Περιφέρειας δεν επιτρέπει τη δημιουργία οικονομιών κλίμακας, ενώ δημιουργεί πρόσθετες δυσκολίες σε θέματα πρόσβασης σε τραπεζική χρηματοδότηση, κόστους προμήθειας πρώτων υλών, πρόσβασης σε έρευνα και τεχνολογία, διαφήμισης και προώθησης/προβολής που είναι απαραίτητες ενέργειες για την εξωστρέφεια.

Για το λόγο αυτό η δικτύωση είναι άμεσα συνυφασμένη με την επιχειρηματικότητα, τουλάχιστον σε μεσοπρόθεσμο ορίζοντα. Βασικές προϋποθέσεις για το μετασχηματισμό της παραγωγικής διάρθρωσης της Περιφέρειας, όπως είναι η ύπαρξη σημαντικών Ερευνητικών κέντρων και Εκπαιδευτικών ιδρυμάτων που συνήθως λειτουργούν σαν εκκολαπτήρια/θερμοκοιτίδες επιχειρήσεων, δεν υπάρχουν, όπως επίσης δεν υπάρχουν και εξειδικευμένα χρηματοδοτικά εργαλεία (venture capital, seed capital) (γενικώς δεν υπάρχουν ή είναι πολύ περιορισμένη η συμβολή τους σε εθνικό επίπεδο, πολύ περισσότερο δε στην Περιφέρεια Πελοποννήσου) ενώ όπως τονίσθηκε και στις απαντήσεις των ερωτηματολογίων δεν υφίστανται στην Περιφέρεια μηχανισμοί υποστήριξης της Επιχειρηματικότητας.

Κατά συνέπεια, οι στόχοι της συγκεκριμένης ενότητας παρεμβάσεων, λαμβανομένου υπόψη των χαρακτηριστικών της Περιφερειακής οικονομίας, είναι:

(i) Η δημιουργία ενός χρηματοδοτικού εργαλείου υπό την μορφή Αναπτυξιακού Ταμείου

Η πρόσβαση σε τραπεζική χρηματοδότηση είναι ιδιαίτερα δύσκολη ακόμα και για υφιστάμενες επιχειρήσεις. Το πρόβλημα της χρηματοδοτικής ρευστότητας αναδείχθηκε ως το σημαντικότερο από την έρευνα πεδίου στις επιχειρήσεις, ενώ είναι αδύνατη η χρηματοδότηση της σύστασης επιχειρήσεων. Η απουσία χρηματοδοτικών εργαλείων αλλά και μηχανισμών υποστήριξης της επιχειρηματικότητας και ιδίως των νέων που θέλουν να αξιοποιήσουν επιχειρηματικά τις ιδέες τους, καθιστά αλυσιτελή τη στόχευση της δημιουργίας νέων καινοτόμων επιχειρήσεων ή επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται σε τομείς έντασης γνώσης και δεν διαθέτουν πάγια κεφάλαια ή εγκαταστάσεις. Η δημιουργία του χρηματοδοτικού εργαλείου που θα λειτουργεί συμπληρωματικά με τον μηχανισμό/δομή υποστήριξης της καινοτομίας και της δικτύωσης αποτελούν δύο ουσιώδη προαπαιτούμενα για να καταστεί επιχειρησιακά εφαρμόσιμη η Στρατηγική της Έξυπνης Εξειδίκευσης.

(ii) Δημιουργία ενιαίου ονόματος – ταυτότητας για την προώθηση στις αγορές του εξωτερικού των προϊόντων/υπηρεσιών των δίπολων Τουρισμός – Πολιτισμός και Τουρισμός – Αγροδιατροφή

Η Περιφέρεια πρέπει να αξιοποιήσει τα συγκριτικά της πλεονεκτήματα, που είναι η παραγωγή υψηλής ποιότητας επώνυμων αγροτικών προϊόντων (λάδι, κρασί, τυροκομικά)

που παράγονται σε μικρές σχετικά ποσότητες (σε όρους παγκόσμιου εμπορίου) αλλά μπορούν να εξασφαλίσουν υψηλή μοναδιαία αξία κατευθυνόμενα σε επιλεγμένες αγορές (niche markets). Παράλληλα, η πλούσια ιστορική κληρονομιά, το μοναδικό φυσικό περιβάλλον, η εγγύτητα στη μεγάλη αγορά της Αττικής δεν έχουν αξιοποιηθεί σημαντικά. Η Περιφέρεια διατηρεί αναλλοίωτο το φυσικό της περιβάλλον, αφού ουδέποτε εντάχθηκε στις περιοχές – προορισμούς μαζικού τουρισμού. Η δημιουργία ενιαίας εικόνας στο εξωτερικό και η συνολική προώθηση / προβολή μπορεί να λειτουργήσει πολλαπλασιαστικά και επ' ωφελεία συνολικά της Περιφερειακής οικονομίας.

(iii) Μετασχηματισμός της περιφερειακής επιχειρηματικότητας προς την παραγωγή διεθνώς ανταγωνιστικών προϊόντων του αγροδιατροφικού τομέα και την παροχή τουριστικών υπηρεσιών υψηλής προστιθέμενης αξίας.

Η Περιφέρεια και σήμερα παράγει και εξάγει σημαντικές ποσότητες γεωργικών προϊόντων, χωρίς όμως να μεγιστοποιείται και να δημιουργείται προστιθέμενη αξία όταν σημαντικές ποσότητες εξάγονται χύδην με χαρακτηριστικότερο παράδειγμα το ελαιόλαδο. Η αύξηση του βαθμού τυποποίησης/σήμανσης, η διασφάλιση αξιοπιστίας και σταθερής ποιότητας και όγκου παραγωγής είναι απαραίτητη προϋπόθεση για τη διάθεση των προϊόντων στον τελικό καταναλωτή μέσω των μεγάλων αλυσίδων τροφίμων. Παράλληλα, η ιχνηλασιμότητα σε όλα τα στάδια της παραγωγής αποτελεί ουσιώδη προϋπόθεση για την είσοδο στις ξένες αγορές. Το σημαντικό πλεονέκτημα της ύπαρξης μεγάλου αριθμού αγροτικών προϊόντων ΠΟΠ –ΠΓΕ δεν έχει αξιοποιηθεί μέχρι σήμερα. Απαιτείται καλύτερη οργάνωση των δομών εμπορίας, συνεργασίες και δικτυώσεις, παράλληλα με τον τεχνολογικό εκσυγχρονισμό των επιχειρήσεων. Η προώθηση της συμβολαιακής γεωργίας, η διασφάλιση πιστοποιημένου πολλαπλασιαστικού υλικού για τις τοπικές ποικιλίες – φυλές, η τήρηση των προτύπων σε συνδυασμό με την εντατικοποίηση των ελέγχων για την αποφυγή της νοθείας/παραπλάνησης του καταναλωτή αποτελούν σημαντικές παρεμβάσεις που εξυπηρετούν τον ανωτέρω στόχο. Ο ειδικός στόχος βρίσκεται σε άμεση συνάφεια με τον πρώτο ειδικό στόχο «Αξιοποίηση και ενσωμάτωση τεχνολογικών και μη τεχνολογικών καινοτομιών στον αγροδιατροφικό τομέα και στον τουρισμό» της ενότητας Έρευνα – Τεχνολογία.

(iv) Ανάπτυξη κουλτούρας συνεργασιών μεταξύ επιχειρήσεων, ακαδημαϊκής - ερευνητικής κοινότητας, Δημόσιας Διοίκησης (κεντρικής και περιφερειακής)

Η έλλειψη πνεύματος συνεργασίας και η απουσία διασυνδέσεων μεταξύ ερευνητικής κοινότητας και επιχειρήσεων έχει αναγνωριστεί από το ΕΣΠΑ 2014-2020 σαν μια βασική διαρθρωτική αδυναμία της ελληνικής οικονομίας. Στην Περιφέρεια Πελοποννήσου το πρόβλημα είναι οξύτερο, αφενός λόγω της ισχνής παρουσίας ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και ερευνητικών κέντρων αλλά και λόγω του πολύ μικρού μεγέθους των επιχειρήσεων. Μέχρι σήμερα οι δύο χώροι (επιχειρήσεις-ερευνητική κοινότητα) δεν έχουν ικανοποιητική επικοινωνία μεταξύ τους, ενώ δεν υπάρχουν και θεσμοθετημένοι δίαυλοι επικοινωνίας. Το κενό αυτό θα επιχειρηθεί να καλυφθεί μέσα από την Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης και την θεσμοθέτηση του Περιφερειακού Συμβουλίου Καινοτομίας και

Επιχειρηματικότητας, ενώ στο Σχέδιο Νόμου για την Έρευνα και Τεχνολογία προβλέπεται η σύσταση σε κάθε Περιφέρεια ενός Περιφερειακού Επιστημονικού Συμβουλίου.

Η σύσταση και λειτουργία των δύο αυτών οργάνων εκτιμάται ότι θα καλύψει το υφιστάμενο κενό (επισημαίνεται η ανάγκη της ύπαρξης διακριτών ρόλων μεταξύ των δύο οργάνων και η αναζήτηση συμπληρωματικότητας στη λειτουργία τους).

Στην επίτευξη των ανωτέρω τριών ειδικών στόχων θα συμβάλλουν οι παρεμβάσεις του ΠΕΠ Πελοποννήσου 2014 -2020 αλλά και των τομεακών Προγραμμάτων (ΕΠΑΝΕΚ - ΠΑΑ) με την μόχλευση πόρων από το ΕΤΠΑ και ΕΓΤΑΑ αντίστοιχα.

Η Περιφερειακή Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης εναρμονίζεται με την Εθνική Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης και είναι απόλυτα συμβατή με τις εθνικές προτεραιότητες για την προγραμματική περίοδο 2014-2020. Σε επόμενη ενότητα του παρόντος Παραδοτέου παρουσιάζεται η εξειδίκευση των προτεραιοτήτων / δράσεων ανά Επιχειρησιακό Πρόγραμμα και Ταμείο των ΕΔΕΤ λαμβάνοντας υπόψη και το περιεχόμενο του Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου για την Έρευνα και Καινοτομία 2014 -2020 που πρόσφατα τέθηκε σε διαβούλευση.

Στις ενότητες που ακολουθούν γίνεται ανάπτυξη των Στρατηγικών Προτεραιοτήτων ανά προϊόντική αλυσίδα αξίας.

2.4. ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ – ΑΓΡΟΔΙΑΤΡΟΦΗ & ΓΑΣΤΡΟΝΟΜΙΑ

2.4.1. Παραγωγή και νέα προϊόντα στην αγροδιατροφή

Ο αγροδιατροφικός τομέας στην Περιφέρεια, αν και εμφανίζει ισχυρά σημεία δυναμικότητας, όπως αναλύθηκε στην πρώτη φάση της μελέτης, εξακολουθεί να έχει τα διαρθρωτικά προβλήματα που χαρακτηρίζουν ευρύτερα τον ελληνικό αγροτικό τομέα. Το πρόβλημα του μικρού μεγέθους των εκμεταλλεύσεων και του πολυτεμαχισμού του κλήρου παραμένουν έντονα και διαχρονικά και επηρεάζουν αρνητικά τις προοπτικές ανάληψης δράσεων σε αμιγώς ιδιωτικό επιχειρηματικό επίπεδο στα πλαίσια της Έξυπνης Εξειδίκευσης από μεμονωμένες μονάδες χωρίς την συνεργασία στον ίδιο ή σε άλλους τομείς σε επίπεδο clusters. Επιπρόσθετα, η εποχικότητα, το αυξανόμενο κόστος συγκομιδής και η έλλειψη οργανωμένης δικτύωσης παραγωγών-μεταποιητών αλλά και Η έλλειψη στόχευσης σε σχέση με εξαγωγικούς προσανατολισμούς, επηρεάζουν αρνητικά την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων του τομέα σε διεθνές αλλά και εθνικό επίπεδο.

Σε συνδυασμό και με άλλες δράσεις, η παρέμβαση σε συγκεκριμένα σημεία της αλυσίδας αξίας της αγροδιατροφής είναι απαραίτητη για την Περιφέρεια Πελοποννήσου. Από την ανάλυση που προηγήθηκε και τη διαβούλευση έχουν προκύψει τα ακόλουθα «παραγωγικά συστήματα» που συνθέτουν και τις «αλυσίδες αξίας»:

- ✓ Ελιά – Ελαιόλαδο
- ✓ Αμπέλι – οίνος
- ✓ Εσπεριδοειδή – Χυμοί
- ✓ Οπωρολαχανικά – Θερμοκηπιακές καλλιέργειες
- ✓ Αιγοπροβατοτροφία – Παραγωγή γαλακτοκομικών προϊόντων

Παραγωγή νέων αγροδιατροφικών προϊόντων/πιστοποίηση ποιότητας υφιστάμενων:

- Δράσεις διασύνδεσης παραγωγικού ιστού με ΑΕΙ/ΤΕΙ με σκοπό την δημιουργία νέων προϊόντων και υπηρεσιών όπως ενδεικτικά – νέες χρήσεις προϊόντων – πιστοποίηση ποικιλιών, γεύσεων, ποιότητας, εντοπιότητας – ανίχνευση ιδιαίτερων χαρακτηριστικών αναγκών των αγορών άλλων χωρών (οργανοληπτικών, γευστικών), διασφάλιση γενετικών πόρων για τα προϊόντα ΠΟΠ – ΠΓΕ (φυτικό, ζωικό κεφάλαιο),
- Υποστήριξη παραγωγής & μεταποίησης – αποθήκευσης – εμπορίας «παραδοσιακών προϊόντων» και βιολογικών (οικολογικών κλπ) προϊόντων (κρασί, λάδι, χυμοί φρούτων, γαλακτοκομικά προϊόντα κλπ) – τεχνολογικός εκσυγχρονισμός υφιστάμενων επιχειρήσεων,
- Ανάπτυξη παραγωγής νέων προϊόντων που συνάδουν με τοπική βιοποικιλότητα (πιστοποιημένες ποικιλίες οίνου, ελαιολάδου),
- Τυποποίηση, πιστοποίηση, σχεδιασμός & ταυτότητα, προώθηση προϊόντων, εφαρμογή μεθόδων ιχνηλασιμότητας, δημιουργία Τράπεζας τοπικών ποικιλιών,
- Δημιουργία «κάθετων» & «οριζόντιων» παραγωγικών δικτύων (π.χ. δίκτυα οινοποιών-ποτοποιιών, ελαιοπαραγωγών-παραγωγών ελαιολάδου- συσκευαστηρίων, κτηνοτρόφων-τυροκόμων, δίκτυα προώθησης τοπικών προϊόντων κλπ),
- Ενσωμάτωση στοιχείων καινοτομίας & τεχνολογίας με τη σύμπραξη ερευνητικών κέντρων (π.χ. ανάλυση και ανάδειξη γευσιγνωστικών χαρακτηριστικών και διατροφικών ιδιοτήτων (λειτουργικά τρόφιμα), – ανίχνευση ιδιαίτερων αναγκών καταναλωτών (τρόφιμα για ειδικές κατηγορίες πληθυσμού) – δικτύωση με ερευνητικά κέντρα άλλων Περιφερειών,
- Ολοκληρωμένη παρέμβαση για την ανάπτυξη της κτηνοτροφίας (τεχνητοί λειμώνες, κτηνοτροφικά πάρκα),
- Τεχνολογικός εκσυγχρονισμός των θερμοκηπίων, προώθηση υδροπονίας – αεροπονίας, επέκταση στην παραγωγή νέων προϊόντων.

Ποιότητα, πιστοποίηση και εξωστρέφεια

- Προβολή και προώθηση των προϊόντων,
- Πιστοποίηση, σήμανση και ποιότητα τοπικών προϊόντων - Εφαρμογή μεθόδων ιχνηλασιμότητας προϊόντων,
- Ανάπτυξη συμφώνων συνεργασίας ανάμεσα στα ξενοδοχεία και εστιατόρια, τους παραγωγούς και την Περιφέρεια για τη χρήση των τοπικών προϊόντων στα μενού τους,
- Ανάπτυξη συμφωνιών συνεργασίας ανάμεσα σε εταιρείες διαχείρισης τουριστικών προορισμών και τοπικούς συνδέσμους ή επιχειρήσεις για χρήση των πελοποννησιακών προϊόντων στα μενού τους (ισχυρή διασύνδεση-διεπαφή και συνεργασία με τον τριτογενή τομέα).

Ενδυνάμωση του ανθρώπινου δυναμικού

- Κατάρτιση & εξειδίκευση επαγγελματιών εστίασης στην Πελοποννησιακή Κουζίνα μέσα από την χρήση τοπικών οικολογικών προϊόντων,
- Εκμάθηση παραδοσιακών τεχνικών καλλιέργειας και μαγειρικής,
- Εκπαίδευση αγροτών και ειδικά των νέων αγροτών σχετικά με τη διαχείριση φυσικών πόρων και την εφαρμογή φιλικών προς το περιβάλλον γεωργικών πρακτικών,

- Υποστήριξη της νεανικής επιχειρηματικότητας μέσω της παρουσίασης των νέων ευκαιριών,
- Κατάρτιση κτηνοτρόφων σε θέματα υγιεινής και καταπολέμησης ζωνοδόσων,
- Κατάρτιση σε νέες τεχνολογίες όπως η υδροπονία και η αεροπονία,
- Κατάρτιση στην εφαρμογή της Γεωργίας Ακριβείας.

Χρήση των ΤΠΕ για την αγροδιατροφή και το Περιβάλλον

- Δημιουργία σύγχρονων ηλεκτρονικών βάσεων δεδομένων για τη διαχείριση & αξιοποίηση των δεδομένων του αγροτοδιατροφικού τομέα της Περιφέρειας (παρατηρητήριο εξέλιξης προόδου αγροδιατροφικού κλάδου με στόχευση στην εξωστρέφεια και την ποιότητα),
- Νέες τεχνολογίες για την παρακολούθηση και καταγραφή των μετεωρολογικών & κλιματικών αλλαγών που επηρεάζουν την παραγωγή,
- Προώθηση της Γεωργίας Ακριβείας,
- Νέες τεχνολογίες για την παρακολούθηση και καταγραφή της εξοικονόμησης νερού για άρδευση,
- Ανάπτυξη καινοτόμων μεθόδων για την αξιοποίηση των αποβλήτων, παραπροϊόντων και υπολειμμάτων για τη μείωση της ενεργειακής κατανάλωσης & την παραγωγή κομπόστ (σε συνεργασία με ερευνητικά ιδρύματα της χώρας),
- Ενίσχυση της έρευνας για νέα υβρίδια - ποικιλίες για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής,
- Σε οριζόντιο επίπεδο χρήση των ηλεκτρονικών μέσων (διαδίκτυο) για την ανάδειξη-προβολή-προώθηση των αγροδιατροφικών κλάδων της Περιφέρειας σε εθνικό και διεθνές (κυρίως) επίπεδο.

2.4.2. Ανάδειξη της Πελοποννησιακής γαστρονομίας

Η Περιφέρεια Πελοποννήσου έχει τη δυνατότητα να κεφαλαιοποιήσει τον γαστρονομικό πλούτο και πολιτισμό της περιοχής σχεδιάζοντας, αναπτύσσοντας και υλοποιώντας μια ολοκληρωμένη και ολιστική πολιτική για τη σύνδεση του αγροτικού τομέα με τον τουρισμό μέσω της ανάπτυξης του γαστρονομικού τουρισμού, που μπορεί να αποτελέσει σημαντική εισροή για τον εμπλουτισμό του τουριστικού προϊόντος της αλλά και τη διασύνδεση των κλάδων που η Περιφέρεια παρουσιάζει συγκριτικό πλεονέκτημα.

Η ένταξη της γαστρονομίας στο τουριστικό προϊόν και η ανάπτυξη του γαστρονομικού τουρισμού διευρύνεται και πέρα από το συνδυασμό υγιεινών μεθόδων παρασκευής φαγητού με τοπικά αγροτικά προϊόντα (κρασί, λάδι, τυροκομικά προϊόντα και σπρωροκηπευτικά), περιλαμβάνοντας τη συμμετοχή σε μαθήματα μαγειρικής, την αγορά χαρακτηριστικών τοπικών προϊόντων γαστρονομίας, την επίσκεψη σε τοπικές αγορές τροφίμων, την επίσκεψη σε χώρους παραγωγής τροφίμων ή ποτών (π.χ. σε οινοποιεία, παραδοσιακά ελαιοτριβεία, τυροκομεία), τη συμμετοχή σε γαστρονομικές γιορτές και φεστιβάλ, την πραγματοποίηση περιηγήσεων κλπ. Αποτέλεσμα της προσπάθειας αυτής θα είναι να δοθεί νέα διέξοδος στα ποιοτικά «επώνυμα» προϊόντα, να δημιουργηθεί διακριτή «εικόνα» στα τοπικά προϊόντα ώστε να διευκολυνθεί στη συνέχεια και η εξαγωγική προσπάθεια, να προωθηθεί ένα πρότυπο τουρισμού εμπειρίας με την αξιοποίηση της πλούσιας ιστορικής και πολιτιστικής

παράδοσης, συνδυάζοντας τα προϊόντα που προσφέρει ο προορισμός Πελοπόννησος στο σύνολό του – καθώς και την ποικιλία που προσφέρουν μεταξύ τους οι διαφορετικές περιοχές - ενώ ταυτόχρονα να διασφαλίσει τη βιωσιμότητα των μικρών τοπικών επιχειρήσεων μέσω της προώθησης και ανάδειξης της δικής τους ιδιαίτερης γαστρονομικής κουλτούρας, ιστορίας και δημιουργικής ικανότητας. Ο στόχος της συγκεκριμένης αναπτυξιακής προσέγγισης που θα δίνει έμφαση στην ανάπτυξη του γαστρονομικού τουρισμού ως προς:

1. Την ανάδειξη των τοπικών προϊόντων και της γαστρονομίας της Περιφέρειας ως διαφοροποιητικό και ανταγωνιστικό πλεονέκτημα της, εμπλουτίζοντας και αναβαθμίζοντας την ταυτότητα (brand) του προορισμού, κάνοντας τον πιο ελκυστικό,
2. Τη δημιουργία νέων (πιστοποιημένων και διακριτών) νέων προϊόντων, διατροφής αλλά και υπηρεσίες γαστρονομικού τουρισμού, έτσι ώστε αυτά να καθιερωθούν ως αναπόσπαστο κομμάτι του Πελοποννησιακού brand και να τα συνδέσει άρρηκτα με την τουριστική εμπειρία των επισκεπτών στον προορισμό. Έτσι θα αυξηθεί η ζήτηση για τοπικά προϊόντα και γεύσεις και άρα η κατανάλωση και πώλησή τους από τις τοπικές επιχειρήσεις, διοχετεύοντας τα έσοδα άμεσα στην τοπική οικονομία,
3. Τη δημιουργία κατάλληλων κινήτρων έτσι ώστε να αυξηθούν οι επενδύσεις για την δημιουργία νέων επιχειρήσεων ή / και επέκτασης των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων αξιοποιώντας τα τοπικά συγκριτικά πλεονεκτήματα, προστατεύοντας και εξελίσσοντας την τοπική παράδοση και πολιτισμό και ενισχύοντας τον κοινωνικό ιστό.

Η συγκεκριμένη στρατηγική έχει στόχο τη σταδιακή ανάπτυξη και καθιέρωση ενός βιώσιμου οικονομικού μοντέλου «ενδογενούς ανάπτυξης» που θα βασίζεται στην σύνδεση της τοπικής παραγωγής, γαστρονομίας και φιλοξενίας με όρους ποιότητας, εντοπιότητας και περιβαλλοντικής αειφορίας – μια προσέγγιση η οποία ξεπερνά τα αυστηρά όρια του τουρισμού αλλά και της αγροτικής παραγωγής, γεφυρώνοντας τους δυο πιο δυνατούς οικονομικούς κλάδους της Περιφέρειας. Παρεμβάσεις μέσω των οποίων αυτή η προσέγγιση θα δημιουργήσει τους όρους για μια βιώσιμη – περιβαλλοντικά, κοινωνικά και οικονομικά - τοπική ανάπτυξη είναι οι κάτωθι :

- Επικέντρωση σε πιο υγιεινές διατροφικές επιλογές με την κατανάλωση ποιοτικών εποχικών αγροτικών προϊόντων που θα έχουν παραχθεί με βιολογικό τρόπο θα αυξήσει την σχετική ζήτηση, κάνοντας οικονομικά βιώσιμη και συμφέρουσα την βιολογική παραγωγή, κάτι που σε βάθος χρόνου θα μπορούσε να δώσει την δυνατότητα καθιέρωσης περιοχών ως «πράσινους» προορισμούς,
- Η άμεση σύνδεση της αγροτικής παραγωγής με τον τουρισμό και η ανάπτυξη τουρισμού ειδικών ενδιαφερόντων με άξονα την ελληνική γαστρονομία με χρήση τοπικών προϊόντων, και την διεύρυνση της τουριστικής περιόδου, αυξάνοντας τα κίνητρα για την υποστήριξη της ποιοτικής αγροτικής παραγωγής,
- Η ανάπτυξη τουριστικών υπηρεσιών με επίκεντρο την ιδιαίτερη τοπική γαστρονομία θα συμβάλει στην προστασία της ενδημικής χλωρίδας και πανίδας και την αύξηση της βιοποικιλότητας,
- Η αύξηση των ημερήσιων δαπανών των τουριστών μπορεί να δημιουργήσει μια αύξηση του τουριστικού εισοδήματος αντίστοιχη αυτής που θα προκαλούσε η αύξηση των αφίξεων κατά πολλές χιλιάδες τουριστών. Ο εμπλουτισμός του τουριστικού προϊόντος της Περιφέρειας θα συμβάλει στην αύξηση της κατά κεφαλήν

κατανάλωσης, συντελώντας σε οικονομική ανάπτυξη και ευημερία με μικρότερο αριθμό επισκεπτών – ήτοι σε ποιοτική αναβάθμιση του τουριστικού τομέα.

2.4.3. Στρατηγικές Δράσεις

Συντονισμός της ανάπτυξης του γαστρονομικού τουρισμού μέσω ενός κεντρικού φορέα σε επίπεδο Περιφέρειας

Για τη σύνδεση της τοπικής παραγωγής (γαστρονομίας) με τον τουρισμό είναι απαραίτητο να υπάρξει κάποιος συντονιστικός φορέας (ή Τμήμα) που θα αφορά το σύνολο της Περιφέρειας και θα μπορεί να συντονίζει όλες τις απαραίτητες δράσεις για τον σχεδιασμό, την ανάπτυξη και την προβολή του «Πελοποννησιακού προϊόντος» - «γαστρονομικός τουρισμός» (σε αυτό εντάσσονται όλες οι δράσεις που υπάγονται στην σύνδεση αγροτικού τομέα με τον τουριστικό). Τα πεδία δραστηριότητας του φορέα θα είναι τα εξής:

1. Προστασία του πολιτιστικού πόρου «Πελοπόννησος» μέσα απ' την καταγραφή, διάσωση και διάδοση των τοπικών γαστρονομικών προϊόντων, ποικιλιών, προϊόντων ονομασίας προέλευσης, συνταγών, παραδόσεων συνολικά στην Περιφέρεια και σε κάθε Περιφερειακή ενότητα (ή περιοχή) ξεχωριστά.
2. Συντονισμός της ανάπτυξης, αναβάθμισης, οργάνωσης, πιστοποίησης και προώθησης της παραγωγής, μεταποίησης & τυποποίησης τοπικών προϊόντων διατροφής.
3. Ένταξη, ανάδειξη και προώθηση των τοπικών προϊόντων και της παραδοσιακής κουζίνας στο τουριστικό προϊόν της Πελοποννήσου μέσα απ' τα εστιατόρια και τα ξενοδοχεία, την παροχή πληροφοριών σχετικά με τον γαστρονομικό τουρισμό, την πιστοποίηση της ποιότητας της τοπικής γαστρονομίας και την προώθηση / καθιέρωση της γαστρονομίας ως ανταγωνιστικό και διαφοροποιητικό στοιχείο του τουριστικού προϊόντος.
4. Συντονισμός των δράσεων μεταξύ των φορέων της Πολιτείας για την διευκόλυνση και υποστήριξη των παραγωγών και επιχειρηματιών του τουρισμού που θέλουν να αναπτύξουν την «γαστρονομική επιχειρηματικότητα», την καινοτομία και την εξωστρέφεια.

Δημιουργία Τοπικού Σήματος Ποιότητας

Για την αποτελεσματική ανάπτυξη του γαστρονομικού χαρτοφυλακίου της Πελοποννήσου και την εξασφάλιση μιας σταθερής και ποιοτικής προσφοράς γαστρονομικών προϊόντων, υπηρεσιών και εμπειριών, προτείνεται η δημιουργία ενός Τοπικού Σήματος Ποιότητας, το οποίο θα εγγυάται την προέλευση και ποιότητα των προϊόντων και των υπηρεσιών εστίασης προστατεύοντας και ενισχύοντας τη φήμη της τοπικής γαστρονομίας και του προορισμού συνολικά. Για την ανάπτυξη της συγκεκριμένης πρωτοβουλίας θα πρέπει να ληφθούν υπόψη οι εμπειρίες απ' την εφαρμογή (και σε πολλές περιπτώσεις αποτυχία) αντίστοιχων Σημάτων στην Ελλάδα και το εξωτερικό, με μεγαλύτερη έμφαση στην δομή και φιλοσοφία των Σημάτων της Περιφέρειας Κρήτης. τα οποία είναι τα μόνα τα οποία μέχρι αυτή την στιγμή είναι λειτουργικά.

Απαιτείται ιδιαίτερη προσοχή στο θέμα της Σήμανσης, με δεδομένο τον μεγάλο αριθμό προϊόντων ΠΟΠ – ΠΓΕ που διαθέτει η Περιφέρεια (σήμανση Ευρωπαϊκού επιπέδου) αλλά και της πρόσφατης θεσμοθέτησης νέου Ευρωπαϊκού Σήματος για τα γεωργικά προϊόντα που παράγονται σε ορεινές περιοχές.

Καταγραφή και Ανάπτυξη του Γαστρονομικού Τουριστικού Χαρτοφυλακίου της Πελοποννήσου

Στόχος της συγκεκριμένης δράσης είναι η διαμόρφωση του γαστρονομικού τουριστικού προϊόντος, όλων δηλαδή των σχετικών προσφερόμενων προϊόντων και υπηρεσιών. Τα βήματα για την δημιουργία του ποιοτικού γαστρονομικού τουριστικού χαρτοφυλακίου είναι:

- Ο εντοπισμός και η καταγραφή της γαστρονομικής προσφοράς – προϊόντων τοπικών ποικιλιών, υπηρεσιών γαστρονομικού τουρισμού, φορέων, μελετών, βιβλίων μαγειρικής κοκ - που μπορεί να ενταχθούν στο γαστρονομικό χαρτοφυλάκιο,
- Ο εντοπισμός όλων των τοπικών επιχειρήσεων και φορέων που προσφέρουν ποιοτικές γαστρονομικές εμπειρίες, ανά τόπο προορισμού και περιοχή παραγωγής και η δημιουργία δικτύου,
- Η αναβάθμιση της γαστρονομικής προσφοράς μέσα από έμπρακτη υποστήριξη των επιχειρήσεων που επιθυμούν να προσφέρουν ποιοτικές υπηρεσίες και προϊόντα που σχετίζονται με τον γαστρονομικό τουρισμό (εστίαση, μαθήματα τοπικής κουζίνας, μαγειρικές επιδείξεις, γευσιγνωσίες, επισκέψεις σε χώρους παραγωγής κλπ) και την δημιουργία εξειδικευμένων χώρων (πχ Οινολογικά Μουσεία, επισκέψιμα οινοποιεία, Εκθέσεις προϊόντων – κέντρα γαστρονομίας),
- Ο σχεδιασμός και η δημιουργία γαστρονομικών διαδρομών σε κάθε Περιφερειακή Ενότητα, που θα προωθήσουν την επίσκεψη των τουριστών σε σημεία γαστρονομικού ενδιαφέροντος.

Προβολή και Επικοινωνία

Πέραν της στρατηγικής που αφορά στην ανάπτυξη των προϊόντων και των υπηρεσιών γαστρονομικού τουρισμού, το δεύτερο μεγάλο σκέλος της συγκεκριμένης πρωτοβουλίας αποτελεί η προβολή και η επικοινωνία της γαστρονομίας και των προϊόντων και υπηρεσιών που είναι διαθέσιμα τοπικά. Σημαντικό για την προβολή της γαστρονομικής ταυτότητας του προορισμού είναι η δημιουργία ενός marketing mix το οποίο θα συμπεριλαμβάνει μια σειρά από συμπληρωματικά εργαλεία μάρκετινγκ για μέγιστο αποτέλεσμα. Επιγραμματικά, οι επιμέρους ενέργειες ενός ικανοποιητικού επικοινωνιακού προγράμματος είναι οι παρακάτω:

- Παραγωγή κειμένων,
- Δημιουργία φωτογραφικού αρχείου,
- Δημιουργία διαδικτυακής πύλης (portal) ή ενσωμάτωση περιεχομένου σε κεντρικά portals προβολής του Ελληνικού τουριστικού προϊόντος (π.χ. ΕΟΤ) με στόχο την δυνατότητα επιλογής προσωποποιημένων τουριστικών διαδρομών που θα συνδυάζουν με άλλες μορφές εναλλακτικού τουρισμού και την αγροδιατροφή,
- Δημιουργία και διαχείριση προφίλ σε κοινωνικά δίκτυα,
- Παραγωγή γαστρονομικού οδηγού και άλλων εντύπων,
- Ενέργειες δημοσιότητας,
- Παραγωγή newsletters,

- Φιλοξενία δημοσιογράφων, τηλεοπτικών συνεργείων & επαγγελματιών του τουρισμού,
- Συνεργασία με τουριστικούς πράκτορες για την προώθηση του γαστρονομικού χαρτοφυλακίου της Πελοποννήσου

Κρίσιμα για τη φάση αυτή είναι:

1. Η χρήση του Διαδικτύου ως του βασικού εργαλείου προβολής. Δεδομένης της οικονομικής στενότητας και των συνεχόμενων αλλαγών στον τρόπο με τον οποίο οι καταναλωτές και οι ταξιδιώτες ενημερώνονται, κρίνεται πρωταρχικής σημασίας η αξιοποίηση στο μέγιστο των δυνατοτήτων που δίνει το διαδίκτυο (ιστοσελίδα, google adwords κλπ) και τα εργαλεία κοινωνικής δικτύωσης (facebook, twitter, tripadvisor κλπ).
2. Η δημιουργία περιεχομένου (content) υψηλής ποιότητας (κειμένων, φωτογραφιών, βίντεο, χαρτών, βάσεων δεδομένων κα) για έντυπα και ηλεκτρονικά μέσα επικοινωνίας και προβολής. Η δράση αυτή δημιουργεί από μόνη της εκτεταμένη δωρεάν προβολή μέσω της αναδημοσίευσης σε μέσα τρίτων, και μάλιστα ασύγκριτα μεγαλύτερη από αυτήν που δημιουργούν οι παραδοσιακοί και ιδιαίτερα δαπανηροί τρόποι προβολής όπως η διαφήμιση.

Έρευνα και Ανάπτυξη

Απαραίτητη προϋπόθεση για την ταχύτερη ανάπτυξη του γαστρονομικού τουρισμού και την αύξηση της ελκυστικότητας των τοπικών προϊόντων είναι η υποστήριξη του συγκεκριμένου τομέα από τοπικούς ακαδημαϊκούς και ερευνητικούς φορείς. Στόχος θα πρέπει να είναι η δημιουργία ενός δικτύου με κέντρα έρευνας που θα μπορέσουν να εξυπηρετήσουν τις ανάγκες του συγκεκριμένου τομέα. Η στόχευση της έρευνας και ανάπτυξης για τον γαστρονομικό τουρισμό θα πρέπει να είναι σε πέντε βασικούς τομείς:

1. Τοπικά προϊόντα: Στην καταγραφή, ανάλυση και αναβάθμιση τους σε επίπεδο καλλιεργητικών μεθόδων, προστασίας του περιβάλλοντος, παραγωγής, μεταποίησης, τυποποίησης και διακίνησης, σε σχέση πάντα με την ιδιαίτερη διατροφική αξία των προϊόντων,
2. Γαστρονομικός τουρισμός: Στην καταγραφή, ανάλυση, βελτίωση και ανάπτυξη υπηρεσιών γαστρονομικού τουρισμού,
3. Στην επιχειρηματική δικτύωση,
4. Στην έρευνα αγοράς, ανταγωνισμού, τάσεων στον τουρισμό και την παραγωγή προϊόντων,
5. Στην επικοινωνία και ανάδειξη διεθνώς των γευσιγνωστικών και διατροφικών χαρακτηριστικών των Πελοποννησιακών προϊόντων.

Κατάρτιση

Για την αναβάθμιση της ποιότητας των τοπικών προϊόντων και των παρεχόμενων τουριστικών υπηρεσιών προϋπόθεση είναι και η εκπαίδευση των επαγγελματιών και των ιδιοκτητών των τοπικών επιχειρήσεων. Τα κυρίαρχα θέματα στα οποία υπάρχει ανάγκη για ευαισθητοποίηση και κατάρτιση των επαγγελματιών του χώρου είναι:

1. Επιχειρηματικότητα και λειτουργία ΜΜΕ στο παρόν οικονομικό περιβάλλον,

2. Βασικές δεξιότητες για την παραγωγή αγροτικών προϊόντων και την προσφορά τουριστικών υπηρεσιών,
3. Νέες δεξιότητες για την δημιουργία νέων υπηρεσιών γαστρονομικού τουρισμού,
4. Ηλεκτρονικό τουριστικό μάρκετινγκ,
5. Νέες τάσεις και καλές πρακτικές από την Ελλάδα και το εξωτερικό,
6. Θέματα σχετικά με την γαστρονομική Πελοποννησιακή παράδοση, τα τοπικά προϊόντα και τις συνταγές, για την σωστή χρήση, εκτέλεση και προβολή τους.
7. Εκπαίδευση στην τοπική κουζίνα.

Επιπρόσθετα, κρίνεται σημαντικό να δοθεί έμφαση στην προέλευση και εξειδίκευση σεφ μαγείρων στην τοπική κουζίνα και την χρήση των τοπικών προϊόντων. Λόγω του κεντρικού τους ρόλου στην κατάρτιση του μενού των εστιατορίων, καθώς και της οργάνωσης της κουζίνας (επιλογή πρώτων υλών, εκτέλεση συνταγών, τεχνικές προετοιμασίας εδεσμάτων, παρουσίαση), Οι εμπλεκόμενοι στην παραγωγή φαγητού αποτελούν μια πολύ σημαντική ομάδα στόχου, καθώς με τις επιλογές τους μπορούν να επηρεάσουν πολλαπλασιαστικά στην προβολή της τοπικής κουζίνας και την κατανάλωση των πελοποννησιακών προϊόντων. Το κύριο αντικείμενο των προγραμμάτων κατάρτισης θα αφορά στην πρακτική εκμάθηση της εκτέλεσης των παραδοσιακών συνταγών και την χρήση τοπικών προϊόντων στην κουζίνα. Επίσης, η εξοικείωση με τη χρήση ιδιαίτερων τοπικών προϊόντων (ελαιόλαδο, τυροκομικά προϊόντα, οίνος κλπ) θα προωθήσει τον πειραματισμό και την σταδιακά αυξανόμενη ενσωμάτωση των τοπικών προϊόντων σε εξειδικευμένα πιάτα-μενού και εστιατόρια.

Τοπικές Διασυνεργασίες και Δικτύωση (Clusters)

Η δικτύωση αποτελεί ένα πολύ δυνατό αναπτυξιακό εργαλείο καθώς με την συσπείρωση επιχειρηματιών μπορεί να δημιουργηθεί μια κρίσιμη μάζα από οικονομικούς παράγοντες που θα αναδείξουν διαφορετικές πτυχές της τοπικής οικονομίας – π.χ. στον τομέα των τοπικών προϊόντων, του εναλλακτικού τουρισμού, της γαστρονομίας κλπ. Η συσπείρωση αυτή λειτουργεί με τους όρους του «Συν-ανταγωνισμού» και μπορεί να δημιουργήσει όφελος σε δυο διαφορετικά επίπεδα:

1. **Σε επίπεδο προορισμού** (Περιφερειακής Ενότητας ή τουριστικής διαδρομής) – θα αναδείξει πτυχές της τοπικής οικονομίας για τις οποίες μπορεί να μην ήταν γνωστή στο παρελθόν η περιοχή λόγω έλλειψης μεγάλων και γνωστών επιχειρήσεων. Με την συγκέντρωση μιας κρίσιμης μάζας επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται σ' έναν τομέα και μέσω εστιασμένης και συγκροτημένης προβολής τους κάτω απ' την ομπρέλα του Πελοποννησιακού σήματος, η συγκεκριμένη περιοχή μπορεί να «τοποθετηθεί στον οικονομικό χάρτη» σε δραστηριότητες που πριν δεν είχε δυνατή παρουσία και δεν είχε καθιερωθεί στην αντίληψη του καταναλωτικού κοινού - πχ να καθιερωθούν ως προορισμός γαστρονομικού τουρισμού και παραγωγής ποιοτικών τοπικών παραδοσιακών προϊόντων. Αυτό δεν μπορεί να γίνει χωρίς συσπείρωση γιατί το μικρό μέγεθος και οι περιορισμένες οικονομικές δυνατότητες των μεμονωμένων επιχειρηματιών δεν μπορούν να πετύχουν τις οικονομίες κλίμακας και το εύρος της προβολής που μπορεί να δώσει η συνέργεια πολλών επιχειρήσεων. Το όφελος στο συγκεκριμένο επίπεδο είναι το αμοιβαίο όφελος για τους επιχειρηματίες, καθώς δημιουργείται μια νέα οικονομική προοπτική αφού «αυξάνει το οικονομικό

αντικείμενο-αγορά» ενώ ενισχύεται συνολικά και ο Τουριστικός Προορισμός Πελοπόννησος.

2. **Σε επιχειρηματικό επίπεδο** – μετά την «αύξηση της αγοράς» που προκύπτει απ' την τοπική συνεργασία, οι επιχειρηματίες έχουν όφελος καθώς τους δίνεται η πρόσβαση σε μεγαλύτερες ή / και εξειδικευμένες αγορές στις οποίες τα προϊόντα και οι υπηρεσίες τους έχουν ζήτηση. Δεδομένου ότι η αναπτυξιακή προσέγγιση της Περιφέρειας στοχεύει στην ανάδειξη πιο εξειδικευμένων και ιδιαίτερων προϊόντων και υπηρεσιών (πιστοποιημένα προϊόντα διατροφής και γαστρονομικό τουρισμό), η πρόσβαση θα είναι σε πελατειακό κοινό με μεγαλύτερη αγοραστική δύναμη. Σε αυτό το επίπεδο δημιουργείται το μεμονωμένο πλέον όφελος για τους επιχειρηματίες οι οποίοι καλούνται μέσα από όρους ανταγωνισμού να διεκδικήσουν το δικό τους κομμάτι απ' την «οικονομική πίτα», η οποία σε κάθε περίπτωση, ως αποτέλεσμα της συνεργασίας, είναι μεγαλύτερη από πριν.

2.5. ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ - ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ

2.5.1. Διαφοροποίηση του Τουριστικού Προϊόντος

Στρατηγική για την ανάπτυξη του τομέα

Η βιομηχανία της εμπειρίας και ιδιαίτερα ο τουρισμός είναι μια διεθνοποιημένη βιομηχανία και επομένως οι δραστηριότητες στην Περιφέρεια εντάσσονται στις γενικότερες μεταβολές που σημειώνονται στην παγκόσμια αγορά. Στρατηγικός στόχος της Περιφέρειας είναι η βιώσιμη περιβαλλοντικά και σε όρους φέρουσας ικανότητας οικονομική αναβάθμιση του τουρισμού και των συσχετιζόμενων κλάδων της δημιουργικής βιομηχανίας, δηλαδή η μετακίνηση των επιχειρήσεων σε δραστηριότητες και αγορές οι οποίες είναι περισσότερο κερδοφόρες, μεγαλύτερης έντασης δεξιοτήτων και τεχνολογίας που αναπτύσσονται σε αρμονία με το φυσικό και πολιτισμικό περιβάλλον. Η στρατηγική της αναβάθμισης στοχεύει σε τέσσερις άξονες:

1. Διεύρυνση της αλυσίδας αξίας

Επιδιώκεται η προσέλκυση περισσότερων δραστηριοτήτων στην αλυσίδα αξίας της βιομηχανίας της εμπειρίας με την ανάπτυξη των διασυνδέσεων του τουρισμού με τον αγροδιατροφικό τομέα, την αξιοποίηση του πολιτισμού και της πλούσιας ιστορικής κληρονομιάς και τη διασύνδεση των επιχειρήσεων πολιτιστικών προϊόντων με τον τουρισμό, τον προσανατολισμό της τοπικής βιοτεχνίας στην παραγωγή προϊόντων που αξιοποιούνται από τις τουριστικές επιχειρήσεις (π.χ. εξοπλισμός) ή την παραγωγή προϊόντων για τους τουρίστες (κοσμήματα, χειροτεχνήματα κ.λπ.)

Διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος

Διαφοροποίηση από το παραδοσιακό μοντέλο ήλιος - θάλασσα – βουνό, και τον μαζικό τουρισμό αξιοποιώντας τις δυνατότητες που προσφέρει ο φυσικός, γαστρονομικός και πολιτισμικός πλούτος της Περιφέρειας. Η σημαντική διαφοροποίηση της υλικής και άυλης “περιουσίας” της Πελοποννήσου δίνει τη δυνατότητα αφενός της ανάδειξης της ταυτότητας

των περιοχών προορισμού για κάθε νομό ή τουριστικών διαδρομών σε όλη την Περιφέρεια, και αφετέρου της ανάπτυξης ενός μοναδικού μείγματος νέων ή ανανεωμένων τουριστικών προϊόντων που περιλαμβάνουν:

- ◆ το φυσιολατρικό τουρισμό,
- ◆ το θαλάσσιο τουρισμό,
- ◆ τον ιατρικό τουρισμό,
- ◆ τον γαστρονομικό τουρισμό,
- ◆ τον αγροτουρισμό,
- ◆ τον πολιτιστικό τουρισμό,
- ◆ τον θρησκευτικό τουρισμό,
- ◆ city breaks,
- ◆ μαθητικές εκδρομές,
- ◆ το συνεδριακό τουρισμό.

Ο θαλάσσιος τουρισμός αποτελεί διακριτή ενότητα για το τουριστικό προϊόν της Περιφέρειας και αποτελείται από δύο διακριτά τμήματα που είναι :

(i) Ιστιοπλοΐα και yachting

(ii) Κρουαζιέρα.

Η ανάπτυξη και των δύο τύπων τουρισμού σχετίζονται με την ύπαρξη υποδομών (μαρίνες-λιμάνια κρουαζιέρας).

Η κρουαζιέρα στην Μεσόγειο είναι ο πλέον ταχέως αναπτυσσόμενος τουριστικός κλάδος και γνώρισε ταχύτατη ανάπτυξη στη δεκαετία του 2000. Γεωγραφικά η Πελοπόννησος μπορεί να αποτελέσει ενδιάμεσο σταθμό στο χώρο της Νοτιοανατολικής Μεσογείου. Η επιλογή του κύριου λιμένα κρουαζιέρας μπορεί να γίνει μεταξύ Καλαμάτας – Γυθείου – Ναυπλίου. Η απόφαση οφείλει να λάβει υπόψη της τις κρίσιμες παραμέτρους που οδηγούν τις εταιρείες κρουαζιέρας να λάβουν την απόφαση να προσθέσουν ένα επιπλέον λιμάνι ως τόπο προορισμού. Με δεδομένο ότι με την Περιφέρεια γειτνιάζουν δύο από τα σημαντικότερα λιμάνια κρουαζιέρας της χώρας (Πειραιάς – Κατάκολο) η λήψη σχετικών αποφάσεων προϋποθέτει την κατ' αρχήν διερεύνηση των εναλλακτικών λύσεων και την ενδεχόμενη κινητοποίηση ιδιωτικών πόρων. Η συνήθης πρακτική των εταιρειών κρουαζιέρας είναι να επενδύουν στους σταθμούς επιβατών, ενώ η κατασκευή της λιμενικής υποδομής αναλαμβάνεται από τις δημόσιες αρχές.

Σε ότι αφορά στην ανάπτυξη του ιατρικού τουρισμού απαιτείται, επίσης, διεξοδική διερεύνηση των ιδιαίτερων κλιματολογικών χαρακτηριστικών και την συσχέτιση τους με ομάδες-στόχους, τη διαθεσιμότητα ιατρικών υπηρεσιών κλπ. Με δεδομένο ότι η ανάπτυξη του ιατρικού τουρισμού προϋποθέτει και την επίλυση μιας σειράς θεσμικών θεμάτων θα μπορούσε να διερευνηθεί σε πρώτη φάση εάν υφίσταται ιδιωτικό επενδυτικό ενδιαφέρον.

Φυσικά, οι ανωτέρω διαφοροποιήσεις μπορούν και πρέπει να λειτουργήσουν συνδυαστικά σε μόνιμη διαχρονικά βάση, με στόχους:

α) Τη δυνατότητα δημιουργίας προσωποποιημένων διαδρομών,

β) Τη διεύρυνση της τουριστικής περιόδου, την αύξηση των διανυκτερεύσεων και την αύξηση της κατά κεφαλής δαπάνης ανά επισκέπτη στην Περιφέρεια.

Απαραίτητες δράσεις που απαιτούνται για την αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος της Περιφέρειας είναι :

Αναβάθμιση των καταλυμάτων σε ανώτερο επίπεδο υπηρεσιών: Η αναβάθμιση των προσφερόμενων υπηρεσιών από τα καταλύματα (ξενοδοχεία και ενοικιαζόμενα δωμάτια) σχετίζεται τόσο με την αναβάθμιση των καταλυμάτων και την άνοδό τους σε μεγαλύτερη κατηγορία (αστέρια ή κλειδιά) όσο και με την απόκτηση σημάτων ποιότητας π.χ. τοπικό σήμα ποιότητας, κλπ.

Χρήση ΤΠΕ και καθαρών τεχνολογιών: Η χρήση των ΤΠΕ επιτρέπει την αύξηση της παραγωγικότητας, την άμεση προώθηση των υπηρεσιών, την απεξάρτηση από τους ενδιάμεσους (tour operators και γραφεία ταξιδιών) και την άμεση διαχείριση των κρατήσεων. Επίσης, η υιοθέτηση καθαρών τεχνολογιών και τεχνολογιών εξοικονόμησης ενέργειας επιτρέπει τη μείωση του κόστους, την μείωση των επιπτώσεων στο περιβάλλον και τη δημιουργία φιλικής προς το περιβάλλον εικόνας ή οποία στη συνέχεια μπορεί να αποτελέσει συγκριτικό πλεονέκτημα για την είσοδο σε αγορές οικολογικά ευαίσθητων τουριστών.

Στην εφαρμογή τους οι παραπάνω επιμέρους στρατηγικές μπορούν να συνδυαστούν και να αλληλοϋποστηριχτούν. Για παράδειγμα η διαφοροποίηση του προϊόντος μπορεί να συνδυαστεί με την διεύρυνση της αλυσίδας του τουρισμού όπως συμβαίνει στον γαστρονομικό τουρισμό, ή στον καλλιτεχνικό τουρισμό. Επίσης η διαφοροποίηση με την ανάδειξη του οικοτουρισμού ή του φυσιολατρικού τουρισμού μπορεί να υποστηριχθεί με την προώθηση πράσινων τεχνολογιών.

Σε πρώτη φάση τονίζεται η ανάγκη της αύξησης της χρήσης των ΤΠΕ στις τουριστικές επιχειρήσεις, όπως τονίζεται και στις προτεραιότητες που αναδείχθηκαν στην Πλατφόρμα του Τουρισμού της Γενικής Γραμματείας Έρευνας και Τεχνολογίας.

2.5.2. Στρατηγικές Δράσεις για τη διεύρυνση της αλυσίδας αξίας

Η αλυσίδα αξίας του τουρισμού διασταυρώνεται με τις αλυσίδες αξίας μεγάλου αριθμού κλάδων. Η αξιοποίηση των συνεργιών τροφοδοτεί την ανάπτυξη όχι μόνο του τουρισμού αλλά και των συνεργαζόμενων κλάδων. Η ανάπτυξη της συνεργασίας είναι ιδιαίτερα χρήσιμη για αναδυόμενες δραστηριότητες οι οποίες είτε άρχισαν να αναπτύσσονται εξαιτίας του τουρισμού είτε η διασύνδεση τους με τον τουρισμό μπορεί να δημιουργήσει την αναγκαία αρχική αγορά για την καθιέρωσή τους. Προτεραιότητες προς την κατεύθυνση αυτή αποτελούν :

- Χρηματοδότηση νέων επιχειρήσεων (start-ups) που επιθυμούν να προσφέρουν καινοτόμες, για την Περιφέρεια, υπηρεσίες ή παραγωγικές δραστηριότητες που σχετίζονται με τον τουρισμό με έμφαση σε υπηρεσίες και προϊόντα που σχετίζονται με προωθούμενες μορφές εναλλακτικού τουρισμού,
- Δημιουργία clusters με στόχο την ενδυνάμωση των διασυνδέσεων και της συνεργασίας πάνω στην αλυσίδα αξίας. Υποστήριξη της δημιουργίας cluster με τον γαστρονομικό τομέα από άλλες περιοχές της χώρας και διεθνώς και μεταφορά τους ως καλή πρακτική στην Πελοπόννησο,

- Ενθάρρυνση συνεργασιών ανάμεσα σε ξενοδόχους και παραγωγούς αγροτικών ή μεταποιημένων προϊόντων και σύναψη μνημονίων συνεργασίας για την απορρόφηση συμφωνημένων ποσοτήτων,,
- Διασύνδεση του τουρισμού με τον Πολιτισμό και αξιοποίηση της πλούσιας ιστορικής κληρονομιάς αλλά και του σύγχρονου πολιτισμού. Κρίσιμη παράμετρο αποτελεί η ενίσχυση της Καλαμάτας και του Ναυπλίου ως πόλων για την ανάπτυξη πολιτιστικών εκδηλώσεων διεθνούς εμβέλειας.

Διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος

Η διαφοροποίηση από το μαζικό τουρισμό απαιτεί την κατανόηση και ανάδειξη των τοπικών ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων και την υποβοήθηση των τοπικών επιχειρήσεων να προσαρμοστούν στις απαιτήσεις των νέων μορφών τουρισμού. Η Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης της Πελοποννήσου για τον τουρισμό εντοπίζει σειρά νέων αγορών εναλλακτικού τουρισμού στις οποίες θα μπορούσαν να εισέλθουν οι τουριστικές επιχειρήσεις της Περιφέρειας σε συνδυασμό με την ανάδειξη των μικρών οικογενειακών μονάδων που προσφέρουν μια διαφορετική διάσταση στη φιλοξενία. Αρκετές επιχειρήσεις έχουν ήδη με επιτυχία εισέλθει σε αυτές τις αγορές, αλλά οι δυνατότητες παραμένουν σε μεγάλο βαθμό ανεκμετάλλευτες.

Η υιοθέτηση από τις επιχειρήσεις (καταλύματα, οργανωτές δραστηριοτήτων, εστιατόρια, κλπ.) νέων μοντέλων τουρισμού απαιτεί τον σχεδιασμό ή τον επανασχεδιασμό (εάν είναι υφιστάμενες επιχειρήσεις) των λειτουργιών και διεργασιών των επιχειρήσεων έτσι ώστε να ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις και στα πρότυπα της διεθνούς αγοράς.

Οι ενέργειες που θα στηρίξουν την προσπάθεια των τουριστικών επιχειρήσεων να αναπτύξουν και να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους στις αγορές του εναλλακτικού τουρισμού περιλαμβάνουν:

- Μελέτη των ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων που προσφέρονται σε κάθε περιοχή για την ανάπτυξη συνδυασμών εναλλακτικών μορφών τουρισμού και ανάδειξη του τρόπου με τους οποίους αυτά θα ενσωματωθούν στο προσφερόμενο τουριστικό προϊόν,
- Διάχυση και ενημέρωση των εμπλεκόμενων στον τουρισμό για τις δυνατότητες που προσφέρει κάθε Περιφερειακή Ενότητα με βάση τα συμπεράσματα της προηγούμενης δράσης. Ευαισθητοποίηση των επιχειρήσεων του τουρισμού για τις δυνατότητες που προσφέρει η διαφοροποίηση,
- Μελέτη του τοπικού μοντέλου των καταλυμάτων και ξενοδοχείων και των μεθόδων με τους οποίους τα χαρακτηριστικά τους θα αναδειχθούν και θα μετατραπούν σε συγκριμένες υπηρεσίες και ρουτίνες μέσα στις τουριστικές επιχειρήσεις,
- Μεταφορά εμπειρίας επιτυχημένων παραδειγμάτων εναλλακτικού τουρισμού από επιχειρήσεις της Περιφέρειας αλλά και από άλλες Περιφέρειες ή το εξωτερικό.
- Παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών προς τις επιχειρήσεις για την είσοδο τους σε συγκεκριμένες αγορές εναλλακτικού τουρισμού. Το πακέτο συμβουλευτικών υπηρεσιών που θα προσφέρεται σε κάθε τουριστική επιχείρηση περιλαμβάνει το σχεδιασμό των νέων υπηρεσιών που θα παρέχονται από την επιχείρηση, εντοπισμό παρεμβάσεων και αλλαγών μέσα στην επιχείρηση, καθώς και τη σύνταξη

επιχειρηματικού σχεδίου για την εφαρμογή και υλοποίηση των νέων υπηρεσιών. Χρηματοδότηση των αναγκαίων επενδύσεων για την υλοποίηση των επιχειρηματικών σχεδίων,

- Ενέργειες διάδοσης της Πελοποννησιακής κουζίνας και απονομή σήματος. Εξειδικευμένες ενέργειες προβολής ανάλογα με τις ιδιαιτερότητες κάθε περιοχής,
- Ανάπτυξη των αναγκαίων υποδομών μικρής κλίμακας όπου αυτό είναι αναγκαίο π.χ. χαράξεις διαδρομών, χωροθέτηση και προστασία ορεινών διαδρομών, πάρκων, κατασκευή ή ανάπτυξη μαρινών κλπ. για τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού ανάλογα με τις ανάγκες όπως θα προκύψουν από τις μελέτες,
- Ανακαίνιση και αξιοποίηση από επιχειρήσεις μεταποίησης, παραδοσιακών βιομηχανικών εγκαταστάσεων και κτιρίων ιδιαίτερης αρχιτεκτονικής αξίας, με έμφαση στην σύνδεση της αρχιτεκτονικής ταυτότητας με την σύγχρονη οικονομική δραστηριότητα,
- Δημιουργία e-υπηρεσιών και e-περιεχομένου που μπορεί να χρησιμοποιηθεί τόσο από προσωπικούς υπολογιστές όσο και από ταμπλέτες και έξυπνα τηλέφωνα που θα υποστηρίζει τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού. Το παραγόμενο υλικό και οι σχετικές βάσεις δεδομένων θα πρέπει να είναι σε θέση να τροφοδοτήσουν και διεθνείς υπηρεσίες διαμοίρασης περιεχομένου. Οι εφαρμογές θα πρέπει να υποστηρίζουν:
 - Συλλογή, οργάνωση και διαδικτυακή προβολή (ιστοσελίδα και ανάπτυξη σχετικών εφαρμογών για ταμπλέτες και έξυπνα κινητά) πληροφοριών που αφορούν στους εκάστοτε τουριστικούς (πολιτιστικούς, θρησκευτικούς, οικολογικούς κλπ) προορισμούς.
 - Πλατφόρμες καταγραφής εκδηλώσεων
 - Εικονική αναπαράσταση γεγονότων
 - Ανάδειξη παραδοσιακών αρχιτεκτονικών τεχνικών και κτιρίων ιδιαίτερης αρχιτεκτονικής αξίας
 - Ψηφιοποίηση τουριστικών και πολιτισμικών πόρων, διαδρομών, χαρτών κλπ.
 - Εφαρμογές αστικών οδηγιών για ευέλικτες περιηγήσεις, σημεία ενδιαφέροντος, πληροφορίες για προσφορές και αγορές, ξενοδοχεία, εστιατόρια, εκδηλώσεις κλπ.
 - Εφαρμογές οδηγιών μουσείων: Περιηγήσεις, δημοφιλή εκθέματα, χάρτες τοποθεσίας, νέα του μουσείου κλπ.
 - Εφαρμογές οδηγιών αρχαιολογικών χώρων: Αναπαράσταση του χώρου όπως ήταν την αρχαιότητα, και επιπρόσθετα χαρακτηριστικά περιήγησης, πληροφοριών κλπ.

Επειδή, το εύρος των υπηρεσιών αυτό είναι κοινό για το σύνολο της χώρας, αυτές οι εφαρμογές θα μπορούσαν να φιλοξενηθούν σε κοινό σύστημα που θα λειτουργεί σε εθνικό επίπεδο (π.χ. portal του ΕΟΤ) και η κάθε Περιφέρεια θα συντονίζει μέσω των οργάνων της, την τροφοδότησή του με πιστοποιημένο – ελεγμένο, έγκυρο και ποιοτικό περιεχόμενο.

Αναβάθμιση καταλυμάτων

- Δημιουργία τοπικού σήματος ποιότητας καταλυμάτων και τουριστικών υπηρεσιών

- Χρηματοδότηση των αναγκαίων παρεμβάσεων για την αναβάθμιση της κατηγορίας στην οποία βρίσκεται το κατάλυμα. Περιλαμβάνονται:
 - η παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών για το σχεδιασμό της αναβάθμισης και για τη βελτίωση των υπηρεσιών,
 - εκπαίδευση προσωπικού
 - αναγκαίες επενδύσεις σε υποδομές και εξοπλισμό ιδιαίτερα σε σχέση με την εξυπηρέτηση των ΑΜΕΑ αλλά και ατόμων της τρίτης ηλικίας
- Χρηματοδότηση των αναγκαίων παρεμβάσεων για την απόκτηση σημάτων ποιότητας. Περιλαμβάνονται:
 - η παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών για το σχεδιασμό της αναβάθμισης και για τη βελτίωση των υπηρεσιών,
 - εκπαίδευση προσωπικού,
 - αναγκαίες επενδύσεις σε υποδομές και εξοπλισμό για την συμμόρφωση με τις ανάγκες του σήματος ποιότητας.

Σημειώνεται ότι έμφαση θα πρέπει να δοθεί στον εκσυγχρονισμό των καταλυμάτων για την κάλυψη των αναγκών συντονισμού προώθησης ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της περιοχής με τον Τομέα Πολιτισμού (πρόγραμμα επίσκεψης μουσείων, αρχαιολογικών χώρων και λοιπών υποδομών ανάδειξης της πολιτιστικής κληρονομιάς).

Ανάπτυξη του τουρισμού σε αρμονία με το περιβάλλον

Ο άξονας αυτός αυτή αποτελείται από τρεις επιμέρους ενότητες που σχετίζονται με τη χρήση των πράσινων τεχνολογιών στις επιχειρήσεις, την περιβαλλοντική διαχείριση περιβάλλοντος και την λειτουργία μηχανισμών για τη μέτρηση της οικονομικής δραστηριότητας και της επίδρασής της στο περιβάλλον.

Χρήση πράσινων τεχνολογιών

Η χρησιμοποίηση πράσινων τεχνολογιών και τεχνολογιών ενεργειακής εξοικονόμησης προσφέρει τη δυνατότητα στις ξενοδοχειακές μονάδες και επιχειρήσεις του τουρισμού να μειώσουν σημαντικά τα λειτουργικά τους κόστη και ταυτόχρονα να προστατεύσουν το περιβάλλον από το οποίο εξαρτάται η δραστηριότητά τους. Θα ακολουθηθεί ολοκληρωμένη προσέγγιση στα ακόλουθα βήματα/στάδια:

- Ευαισθητοποίηση των τουριστικών επιχειρήσεων για τα οφέλη από τη χρήση καθαρών τεχνολογιών και τεχνολογιών εξοικονόμησης ενέργειας.
- Κουπόνι πράσινης καινοτομίας: Οι επιχειρηματίες στον τουρισμό και ιδιαίτερα τα τουριστικά καταλύματα και οι επιχειρήσεις στην εστίαση θα χρηματοδοτηθούν 100% με τη μορφή κουπονιού για την ανάθεση σε ειδικό σύμβουλο τη σύνταξη σχεδίου πράσινων παρεμβάσεων που θα μειώνουν το ενεργειακό κόστος και το περιβαλλοντικό αποτύπωμα. Επίσης η μελέτη θα περιλαμβάνει τις παρεμβάσεις που απαιτούνται για την απόκτηση Eco-label.
- Δημιουργία χρηματοδοτικού εργαλείου για τη χρηματοδότηση της επένδυσης εφαρμογής των προτάσεων της μελέτης και ιδιαίτερα όσων αιτούνται για την απόκτηση του Eco-label. Στην περίπτωση παρεμβάσεων ενεργειακής εξοικονόμησης θα χρηματοδοτηθεί το 100% της επένδυσης και οι δικαιούχοι θα αποπληρώνουν ένα

ποσοστό της εξοικονόμησης από τη μείωση του ενεργειακού κόστους (μοντέλο ESCO).

Παρακολούθηση οικονομικής δραστηριότητας και επιπτώσεων στο περιβάλλον

Η επίτευξη της βιώσιμης και με σεβασμό στο περιβάλλον τουριστικής ανάπτυξης απαιτεί την παρακολούθηση και καταγραφή στοιχείων για την ανάπτυξη του τουρισμού σε σχέση με τη φέρουσα ικανότητα ανά προορισμό, καθώς και την μέτρηση του περιβαλλοντικού αποτυπώματος των τουριστικών και άλλων ανθρωπογενών δραστηριοτήτων.

Για την κάλυψη των παραπάνω είθισται να καταγράφονται και να παρακολουθούνται από υπηρεσίες της Περιφέρειας (Κέντρο Καινοτομίας – Παρατηρητήριο Περιβάλλοντος) τα οικονομικά μεγέθη ανά νομό όπως η τουριστική δραστηριότητα (καταλύματα, κλίνες, πληρότητα, επισκέπτες κλπ.),

Επίσης καταγράφονται και μεγέθη που σχετίζονται με την ποιότητα του θαλάσσιου και παράκτιου περιβάλλοντος και των ορεινών προορισμών. Πιλοτικά το παρατηρητήριο καλύπτει τους πλέον τουριστικούς προορισμούς και σταδιακά η λειτουργία επεκτείνεται και στα υπόλοιπα.

Χρήση των ΤΠΕ

Η εισαγωγή των ΤΠΕ σε όλα τα σημεία της αλυσίδας αξίας του τουρισμού μπορεί να αυξήσει σημαντικά την παραγωγικότητα, την αυτονομία και την ευελιξία των τουριστικών επιχειρήσεων. Αναγκαία είναι η προώθηση (χρηματοδότηση ή ευαισθητοποίηση επιχειρήσεων στην χρήση ΤΠΕ) μέσω των ακόλουθων δράσεων:

- Ανάπτυξη ιστοσελίδων και εφαρμογών για ταμπλέτες και κινητά για την προώθηση των καταλυμάτων και των παρεχόμενων υπηρεσιών.
- Επέκταση της διασύνδεσης των τοπικών ή μεμονωμένων συστημάτων κρατήσεων με τις μεγάλες διεθνείς υπηρεσίες κρατήσεων.
- Ανάπτυξη και βελτίωση εφαρμογών δημιουργίας τουριστικών πακέτων για μικρές ξενοδοχειακές μονάδες, το οποία συνδυάζουν όλες τις αναγκαίες υπηρεσίες (αεροπορικά, εισιτήρια, ασφαλιστική κάλυψη, μεταφορά, εκδρομές, δραστηριότητες κλπ). Υποστήριξη δράσεων διάχυσης της χρήσης τους με ενέργειες ενημέρωσης και επίδειξης.
- Ανάπτυξη και διάχυση εφαρμογών διαχείρισης επισκεπτών σε όλα τα στάδια της αλυσίδας αξίας του τουρισμού.

2.5.3. Συσχέτιση τουρισμού και δημιουργικής βιομηχανίας

Ενδεικτικές δράσεις για την συσχέτιση του τουριστικού και πολιτιστικού προϊόντος με την αξιοποίηση της δημιουργικής βιομηχανίας σε χώρους όπως:

- Χειροτεχνία / Αντίκες / Ενθύμια
- Τοπικά προϊόντα γαστρονομίας (γλυκά / κεράσματα / βότανα / αρτοποιήματα)
- Πολιτισμός / Μουσική / Θέατρο / Ζωγραφική
- Δημιουργία δικτύου «Εκκολλαπτηρίων Πολιτιστικών & Δημιουργικών Επιχειρήσεων» (Πολιτισμός /Τέχνες και Ψηφιακή Τεχνολογία, παραγωγή ψηφιακών & χειροποίητων ενθυμημάτων, πιστών αντιγράφων κλπ)

- Προώθηση έρευνας & ψηφιακών εφαρμογών σε «δημιουργικούς» τομείς (εικονικής αναπαράστασης γεγονότων «ανοικτού χώρου», εξειδικευμένες εφαρμογές ήχου & εικόνας, «έξυπνα» συστήματα μετάφρασης & ξενάγησης, τεχνικές αξιοποίησης αρχαιακού υλικού κλπ)
- Εφαρμογή καταγραφής κάθε είδους εκδήλωσης από οργανωτές, πολιτιστικούς φορείς ή επιχειρηματίες με ετήσιο προγραμματισμό και κεντρική συντήρηση
- Εικονική αναπαράσταση γεγονότων
- Διασύνδεση και ανάδειξη των παραδοσιακών αρχιτεκτονικών τεχνικών και κτιρίων ιδιαίτερης αρχιτεκτονικής αξίας
- Αύξηση προσβασιμότητας και βιωσιμότητας των ψηφιακών συλλογών
- Εφαρμογές έξυπνων πόλεων και προορισμών (π.χ. εφαρμογές ενημέρωσης και διευκόλυνσης των τουριστών και των κατοίκων μέσω κινητής τηλεφωνίας και tablets)
- Μηχανισμός ενίσχυσης επιχειρηματικότητας στον τουρισμού-πολιτισμό
 - Δημιουργία ενιαίου Ευρετηρίου Υπηρεσιών (Service Registry)
 - Δημιουργία σύγχρονων ηλεκτρονικών βάσεων δεδομένων για την καταχώρηση, διαχείριση & αξιολόγηση των δεδομένων του τουρισμού.
- Αναζωογόνηση του ανθρώπινου δυναμικού
 - Υποστήριξη της νεανικής επιχειρηματικότητας - Δημιουργία εκκολαπτηρίου σε συνεργασία με το Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου
 - Μάθηση παραδοσιακών τεχνών και τεχνικών και κατάρτιση διδασκόντων

Ορισμένες από τις ανωτέρω δράσεις εφόσον είναι κοινές σε όλες τις Περιφέρειες της χώρας μπορούν να ενταχθούν και να αναληφθούν σε εθνικό επίπεδο μέσω των Τομεακών Προγραμμάτων.

3. ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ – ΙΕΡΑΡΧΗΣΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΩΝ

Στην παρούσα ενότητα εξειδικεύονται και ιεραρχούνται οι δράσεις ανά Παραγωγικό Τομέα στους οποίους εμφανίζει η Περιφέρεια Πελοποννήσου συγκριτικά πλεονεκτήματα και επιλέγονται τα σενάρια ανάπτυξης βάσει των τεκμηριωμένων αναγκών – ελλείψεων των επιχειρηματικών φορέων σε συνδυασμό με την Στρατηγική και το όραμα της Περιφέρειας. Δεν παραλείπεται η ανάπτυξη δράσεων σε οριζόντιους (υποστηρικτικούς) τομείς με τους οποίους συνδυάζεται η βιώσιμη ανάπτυξη όλων των παραγωγικών κλάδων της Περιφέρειας.

Για τους λοιπούς (non focusing) κλάδους, στα πλαίσια της RIS3 της Περιφέρειας γίνεται η παραδοχή ότι θα ευθυγραμμιστεί η Περιφερειακή Στρατηγική και Πρόγραμμα Δράσεων του ΠΕΠ με το ΕΣΠΑ σε εθνικό επίπεδο, ήτοι δεν αποκλείονται δράσεις ενίσχυσης λοιπών κλάδων στους οποίους δεν απαιτείται «Έξυπνη Εξειδίκευση» βάσει του περιφερειακού προφίλ και της ανάλυσης.

3.1. ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΣΕΝΑΡΙΩΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

3.1.1. Αγροδιατροφικός Τομέας

Σύμφωνα με το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο για την Έρευνα και Καινοτομία 2014-2020, που βρίσκεται σε φάση διαβούλευσης, η αγροδιατροφή αποτελεί ένα από τους τομείς προτεραιότητας για την ανάπτυξη δράσεων έρευνας και καινοτομίας κατά τη νέα προγραμματική περίοδο, όπως φαίνεται στο Σχήμα που ακολουθεί.

Προκλήσεις για την έρευνα και καινοτομία στον τομέα της αγροδιατροφής

Η στρατηγική στον τομέα της αγροδιατροφής, στοχεύει στη μετατροπή των διαρθρωτικών αδυναμιών του τομέα σε ισχυρά ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα μέσα από την ανάπτυξη της έρευνας και της καινοτομίας. Ο κατακερματισμός και το μικρό μέγεθος της παραγωγής (της γεωργίας, της κτηνοτροφίας και των τροφίμων) δεν επιτρέπουν την αξιοποίηση οικονομιών κλίμακας και την είσοδο των ελληνικών προϊόντων αγροδιατροφής στις μαζικές αγορές, όπου ο ανταγωνισμός βασίζεται κυρίως στο χαμηλό κόστος παραγωγής. Αντίθετα, **στόχος είναι η είσοδος σε εξειδικευμένες, υψηλής τιμής, αγορές νωπών και μεταποιημένων γεωργικών προϊόντων και τροφίμων, ακολουθώντας μια στρατηγική διαφοροποίησης με βάση την ανώτερη ποιότητα και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των προϊόντων, όπως η γεύση και το άρωμα, η θρεπτική τους αξία και η συμβολή τους σε ένα υγιή τρόπο ζωής, καθώς και η σύνδεσή τους με την τοπική ιστορία και τον πολιτισμό.**

Στον στόχο αυτό εντάσσεται και η πολιτική της παραγωγής πρώτων υλών υψηλής ποιότητας για τη μεταποιητική βιομηχανία, εξαντλώντας τα ιδιαίτερα κλιματολογικά και εδαφικά χαρακτηριστικά της χώρας.

Τέλος, κεντρικό στοιχείο της στρατηγικής αποτελεί η **ανάδειξη και βελτίωση της διατροφικής αξίας των προϊόντων (πρώτων υλών και επεξεργασμένων) και η κατανόηση της σχέσης τους με την ανθρώπινη υγεία, ευεξία και μακροζωία.**

Προτεραιότητες έρευνας και καινοτομίας στον τομέα της αγροδιατροφής

Οι στρατηγικές επιλογές εξειδικεύονται στις ακόλουθες προτεραιότητες:

1. Βελτίωση της ανταγωνιστικής θέσης των αγροτικών προϊόντων φυτικής, ζωικής παραγωγής και των τροφίμων στις διεθνείς αγορές.

1.1. Ανάδειξη και βελτίωση των μοναδικών χαρακτηριστικών των ελληνικών προϊόντων με έμφαση στην ποιότητα και την ασφάλεια των προϊόντων.

1.2. Αύξηση της παραγωγικότητας και της αειφορίας της φυτικής και ζωικής παραγωγής και της μεταποίησης

2. Βελτίωση της κατανόησης της σχέσης ανάμεσα στην διατροφή, την υγεία και την ευεξία και τις συνέπειες για τα γεωργικά προϊόντα διατροφής και τα τρόφιμα.

Πηγή: Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων, ΓΓΕΤ, Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο για την Έρευνα και Καινοτομία 2014-2020, Περιληπτικό κείμενο διαβούλευσης

Στρατηγική:

Η ενδυνάμωση της τεχνογνωσίας και της επιχειρηματικής δυναμικής του αγροδιατροφικού τομέα της Περιφέρειας, η αναβάθμιση και διατήρηση του ανθρώπινου κεφαλαίου, η δημιουργία κρίσιμης μάζας συνεργαζόμενων επιχειρήσεων και η αναβάθμιση της θέσης τους σε διεθνείς αλυσίδες αξίας.

Γενικοί στόχοι:

- Η παραγωγή και αξιοποίηση νέας γνώσης - τεχνογνωσίας στον αγροδιατροφικό τομέα για την αναβάθμιση των τοπικών προϊόντων και την ανάπτυξη ποιοτικά αναγνωρίσιμων τροφίμων και ανάδειξη τοπικών προϊόντων για ειδικές κατηγορίες πληθυσμού και ανάδειξη των γευσιγνωστικών χαρακτηριστικών τους σε συνδυασμό με τις ιδιαίτερες προτιμήσεις ομάδων καταναλωτών ή αγορών,
- Η ενίσχυση και διατήρηση του ανθρώπινου δυναμικού και των δεξιοτήτων καινοτομίας στον αγροδιατροφικό τομέα,
- Η υποστήριξη των επιχειρήσεων του αγροδιατροφικού τομέα στην διεθνοποίηση των εργασιών του, η δημιουργία εθνικών και διεθνών συμπράξεων,
- Η δικτύωση των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων, φορέων και ερευνητικών ιδρυμάτων, η επαγγελματική υποστήριξη της **εφαρμοσμένης** καινοτομικής επιχειρηματικότητας, και η διάχυση των αποτελεσμάτων της έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης,
- Η πλήρης καθετοποίηση του συστήματος πρωτογενής παραγωγή – μεταποίηση- τυποποίηση – εμπορία.

Τυπολογία δράσεων και εργαλείων περιφερειακής καινοτομίας

Ως προς την παραγωγή γνώσης/ εφαρμοσμένης τεχνογνωσίας:

- Στοχευμένα συνεργατικά ερευνητικά και τεχνολογικά έργα για την επίλυση τεχνολογικών προκλήσεων του αγροδιατροφικού τομέα (πρωτογενής παραγωγή και μεταποίηση) ενδεικτικά στους τομείς:

- Πιστοποίηση προέλευσης προϊόντων

Ιδιαίτερα κρίσιμη παράμετρος για τον κλάδο του ελαιολάδου. Η προστασία του «εξαιρετικά παρθένου ελαιολάδου» που παράγεται στην Πελοπόννησο με την κατάλληλη σήμανση και η προστασία των παραγωγών – καταναλωτών αποτελεί βασική προϋπόθεση. Η αύξηση των τυποποιούμενων ποσοτήτων και η απευθείας διάθεση στην αγορά, η επέκταση της παραγωγής βιολογικού ελαιολάδου, η διασφάλιση των κατάλληλων συνθηκών αποθήκευσης του ελαιολάδου για την

διατήρηση των χαρακτηριστικών του, η ανάδειξη των οργανοληπτικών χαρακτηριστικών του, η αναβάθμιση της θέσης του παραγωγού στην αλυσίδα αξίας αποτελούν τις βασικές παραμέτρους. Ο κατακερματισμός των παραγωγών, η απουσία διασύνδεσης μεταξύ παραγωγού – ελαιοτριβείου- τυποποιητή, η απουσία ελέγχων σε όλο το στάδιο της παραγωγής μέχρι και την διάθεση αποτελούν τα βασικότερα προβλήματα. Η εμπειρία και η τεχνογνωσία που διαθέτει το ΤΕΙ Πελοποννήσου πρέπει και μπορεί να διασυνδεθεί με τα τοπικά παραγωγικά κυκλώματα. Υπάρχουν σημαντικά περιθώρια υιοθέτησης μη τεχνολογικής καινοτομίας με την έμφαση να δίδεται σε θέματα προώθησης στις διεθνείς αγορές. Η συγκεκριμένη αλυσίδα αξίας πρέπει να αναδειχθεί και να διασφαλισθεί. Το σημαντικότερο πρόβλημα του κλάδου είναι ο κατακερματισμός, η δραστηριοποίηση μεγάλου αριθμού ετεροαπασχολούμενων, η απουσία ελέγχου σε όλα τα στάδια της παραγωγής και η διασφάλιση σταθερής ποιότητας. Ο ανταγωνισμός στον τομέα του ελαιολάδου είναι ιδιαίτερα οξύς, ενώ η δικτύωση και η συνεργασία αποτελεί μονόδρομο για τη δυνατότητα ανταγωνισμού των μεγάλων πολυεθνικών εταιρειών (Ισπανία, Ιταλία) που ελέγχουν την παγκόσμια αγορά. Απαιτείται η δημιουργία «εμπορικών σημάτων» που θα καλύπτουν σημαντικό τμήμα της παραγωγής, κατοχύρωση των ιδιαίτερων ποιοτικών χαρακτηριστικών της κάθε ποικιλίας, η διαφοροποίηση της συσκευασίας, η συμμετοχή σε διεθνή φεστιβάλ γευσιγνωσίας και η διοργάνωση αντίστοιχων εκδηλώσεων στην Περιφέρεια.

- Βελτίωση και διατήρηση πολλαπλασιαστικού υλικού, αύξηση παραγωγικότητας και ποιότητας φυτικού και ζωικού κεφαλαίου

Η Πελοπόννησος διαθέτει μοναδικές ποικιλίες (μοσχοφίλερο, αγιωργίτικο κλπ) που έχουν σημαντική εξαγωγική παρουσία. Για να διασφαλισθεί η ποιότητα απαιτείται η ύπαρξη πιστοποιημένου πολλαπλασιαστικού υλικού των τοπικών ποικιλιών. Η δράση αυτή απαιτεί την συνεργασία εκπαιδευτικού –ερευνητικού ιδρύματος – αμπελοκαλλιεργητών, οινοπαραγωγών. Παράλληλα, ειδικά για τον τομέα του οίνου απαιτείται η επιστημονική υποστήριξη των παραγωγών σε θέματα φυτοπροστασίας. Σημαντικό πλεονέκτημα του συγκεκριμένου υποκλάδου αποτελεί η ύπαρξη μεγάλων μονάδων και δυναμικών συνεταιρισμών όπως, επίσης, και ο μεγάλος βαθμός εξωστρέφειας. Η ύπαρξη επισκέψιμων οινοποιείων και το ιδιαίτερο τοπίο που δημιουργούν οι αμπελώνες συνθέτουν ένα ικανοποιητικό σημείο εκκίνησης για τη σύζευξη τουρισμού – γεωργικής παραγωγής – γαστρονομίας.

Εκτός του οίνου παραδοσιακές ποικιλίες υπάρχουν και σε άλλους κλάδους της φυτικής παραγωγής (τσακωνική μελιτζάνα, μήλα Τριπόλεως). Η παραγωγή πολλαπλασιαστικού υλικού και η ενημέρωση των παραγωγών για τα οφέλη που μπορούν να προκύψουν αποτελεί επίσης σημαντική παράμετρο. Εκτός της ανάγκης διατήρησης της βιοποικιλότητας σημειώνεται ότι οι τοπικές ποικιλίες είναι ανθεκτικότερες και προσαρμοσμένες στις τοπικές εδαφολογικές κλιματολογικές συνθήκες.

Το θέμα της καθαρότητας και πιστοποίησης του ζωικού κεφαλαίου είναι επίσης ιδιαίτερα σημαντικό για την παραγωγή των πιστοποιημένων τυροκομικών προϊόντων.

Η φέτα αποτελεί ένα δυναμικό εξαγωγικό προϊόν και η διατήρηση του προτύπου αποτελεί βασική εθνική προτεραιότητα. Η πρόσμιξη των κοπαδιών με πρόβατα που προέρχονται από μη εγχώριες φυλές αποτελεί μια εν δυνάμει απειλή για τη διατήρηση του συγκριτικού πλεονεκτήματος η ενίσχυση των μηχανισμών ελέγχου προστατεύει τόσο τους παραγωγούς όσο και τους καταναλωτές , ελέγχων από τ αταχέως στο

Πιστοποίηση γευσιγνωστικών χαρακτηριστικών προϊόντων – ανάδειξη διατροφικών πλεονεκτημάτων:

- Βιοτεχνολογία και γονιδιωματική,
- Τεχνολογίες τροφίμων φυτικής και ζωικής προέλευσης
- Ασφάλεια τροφίμων
- Νέες καινοτόμες και λειτουργικές συσκευασίες, συντήρηση, διακίνηση τροφίμων

Η ζήτηση για προϊόντα της Μεσογειακής διατροφής αναμένεται να αυξηθεί όπως επίσης και η ευαισθησία του καταναλωτή σε θέματα ασφάλειας των τροφίμων. Η εξέλιξη της τεχνολογίας και της βιοτεχνολογίας επιτρέπει πλέον την παραγωγή τροφίμων για ειδικές κατηγορίες πληθυσμού (διαβητικούς, τρόφιμα χωρίς γλουτένη, τρόφιμα χωρίς αλλεργιογόνα συντηρητικά κλπ). Η μικρή κλίμακα παραγωγής των γεωργικών εκμεταλλεύσεων της Πελοποννήσου, που αποτελεί μειονέκτημα για τη μαζική παραγωγή γεωργικών προϊόντων αποτελεί πλεονέκτημα για την παραγωγή των αντίστοιχων προϊόντων.. Η ερευνητική προσπάθεια που απαιτείται είναι σημαντική και το καταλληλότερο επίπεδο για την διεξαγωγή της είναι το εθνικό.

Αντίθετα από την έρευνα στους τομείς της βιοτεχνολογίας και της γονιδιωματικής η υιοθέτηση καινοτομιών και η μεταφορά τεχνογνωσίας στα θέματα συσκευασίας, συντήρησης και διακίνησης τροφίμων μπορεί να διενεργηθεί σε περιφερειακό επίπεδο και να αποτελέσει ένα πεδίο κοινού ενδιαφέροντος για τους παραγωγούς – μεταποιητές- τυποποιητές αλλά και τους παραγωγούς υλικών συσκευασίας. Η επανάσταση του Διαδικτύου των πραγμάτων, οι έξυπνες συσκευασίες που επικοινωνούν με τις έξυπνες συσκευές αποτελούν ένα σημαντικό πεδίο για την ανάπτυξη καινοτομίας σε περιφερειακό επίπεδο.

- Οριζόντια υποστηρικτικά έργα για την επίλυση τεχνολογικών και οικονομικών προκλήσεων του αγροδιατροφικού τομέα:
 - Ενεργειακή εξοικονόμηση και αποδοτικότητα,
 - Μείωση του περιβαλλοντικού αποτυπώματος πρώτων υλών, παραγωγής και τελικών προϊόντων
 - ΤΠΕ (Βιομηχανική πληροφορική – Αυτοματισμοί, τεχνολογίες RFID),
 - Μεταφορά, αποθήκευση, εφοδιαστική αλυσίδα αγροδιατροφικού τομέα
 - Μείωση κόστους παραγωγής – μείωση κόστους συγκομιδής (θεσμικές παρεμβάσεις για την αύξηση ευελιξίας απασχόλησης στον τομέα)
 - Οργανωσιακή καινοτομία (μέτρηση και βελτίωση ποιότητας, branding, marketing, κ.ά.) στον αγροδιατροφικό τομέα
 - Κτηνοτροφικά Πάρκα και τεχνητοί λειμώνες.

- Ερευνητικές και τεχνολογικές υποδομές στον αγροδιατροφικό τομέα
- Δικτύωση ερευνητικών φορέων στον αγροδιατροφικό τομέα
- Υποστήριξη-προώθηση ερευνητικών έργων και συμμετοχή σε αυτά για τον γονιδιωματικό έλεγχο και ταυτοποίηση πρώτων υλών και προϊόντων του αγροδιατροφικού τομέα σε συνεργασία με Πανεπιστήμια της χώρας (π.χ. Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών)

Ως προς την διάχυση και αξιοποίηση της γνώσης/αξιοποίηση αποτελεσμάτων έρευνας-καινοτομίας:

- Clustering - Δικτυώσεις επιχειρήσεων αγροδιατροφικού τομέα (μεταποιητικές επιχειρήσεις, ερευνητικοί και ακαδημαϊκοί φορείς, καταναλωτές, ομάδες πληθυσμού, πάροχοι υπηρεσιών, φορείς υποστήριξης επιχειρηματικότητας),
- Δημιουργία Περιφερειακού κέντρου επιχειρηματικής καινοτομίας (παρακολούθηση κλάδου, έρευνες αγοράς, διάγνωση αναγκών και innovation benchmarking) - Γραφεία μεταφοράς τεχνογνωσίας για τον αγροδιατροφικό τομέα (εντάσσεται στον προταθέντα Μηχανισμό μεταφοράς τεχνογνωσίας).
- Κινητικότητα ερευνητών προς τις επιχειρήσεις του αγροδιατροφικού τομέα και προσέλκυση εργαζομένων με υψηλό βαθμό κατάρτισης σε συνδυασμό με την αναβάθμιση/κατάρτιση του υφιστάμενου ανθρώπινου δυναμικού
- Βράβευση καινοτομικών ιδεών για τον αγροδιατροφικό τομέα
- Διαπιστευμένα αναλυτικά εργαστήρια για ελέγχους ποιότητας, πιστοποίηση ποικιλιών
- Τυποποίηση και αναβάθμιση προστιθέμενης αξίας τοπικών αγροτικών προϊόντων και μεταποιημένων προϊόντων, αξιοποίηση και ανάδειξη των ιδιαίτερων οργανοληπτικών χαρακτηριστικών συγκεκριμένων ελληνικών προϊόντων (Προστατευόμενης Ονομασίας Προέλευσης □ ΠΟΠ ή Προστατευόμενης Γεωγραφικής Ένδειξης □ ΠΓΕ)
- Ενίσχυση συνεργασίας του πρωτογενούς τομέα με την μεταποίηση (συμβολαϊκή γεωργία, ολοκληρωμένη γεωργία, Γεωργία Ακριβείας, οργανική γεωργία, και βιολογική γεωργία),
- Ανάπτυξη νέων προϊόντων για ειδικές ομάδες καταναλωτών (π.χ. διαβητικοί, έγκυοι, αθλητές, βρέφη, ηλικιωμένοι) και για ειδικές χρήσεις (λειτουργικά τρόφιμα, 'υγιεινά' τρόφιμα, gourmet, κ.λπ.),
- Νέα επιχειρηματικότητα στον αγροδιατροφικό τομέα (υποστήριξη δημιουργίας νέων επιχειρήσεων),
- Υποστήριξη ανάπτυξης start-ups στον αγροδιατροφικό τομέα,
- Υποδομές και πιλοτικές μονάδες για την παροχή τεχνολογικών υπηρεσιών προς τον αγροδιατροφικό τομέα (σχεδιασμός νέων προϊόντων, συσκευασία, κ.λπ.),
- Συνεργατική καινοτομία και διασύνδεση του αγροδιατροφικού τομέα με τον τουρισμό και πολιτισμό, την παράδοση και την ιστορία,
- Χρηματοδότηση και εγγυοδοτικά σχήματα/εργαλεία για την ανάληψη επιχειρηματικού □ καινοτομικού κινδύνου,
- Εκπαίδευση και ευαισθητοποίηση του τεχνικού προσωπικού σε καινοτόμες πρακτικές και μέσα αλλά και στελεχών διοίκησης σε θέματα διαχείρισης καινοτομίας,
- Υποστήριξη Βιομηχανικών Διδακτορικών στον αγροδιατροφικό τομέα,

- Περιφερειακή βιομηχανική πολιτική στο αγροδιατροφικό τομέα.

Οι προτεινόμενες δράσεις στον τομέα της αγροδιατροφής στην Περιφέρεια Πελοποννήσου βρίσκονται σε άμεση συνάφεια με τα προτεινόμενα σε εθνικό επίπεδο, όπως αυτά παρουσιάστηκαν στην αρχή της ενότητας 3.1.1.

3.1.2. Τουριστικός Τομέας

Σύμφωνα με το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο για την Έρευνα και Καινοτομία 2014-2020, που βρίσκεται σε φάση διαβούλευσης, ο τουρισμός αποτελεί ένα από τους τομείς προτεραιότητας για την ανάπτυξη δράσεων έρευνας και καινοτομίας κατά τη νέα προγραμματική περίοδο, όπως φαίνεται στο Σχήμα που ακολουθεί.

Στρατηγικοί Άξονες για την έρευνα και καινοτομία στον τομέα του τουρισμού

Με αφετηρία το βασικό στόχο της εθνικής στρατηγικής - δηλαδή την διαμόρφωση ενός νέου μοντέλου βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης με την τοποθέτηση της Ελλάδας ως προορισμό υψηλής ποιότητας- η στρατηγική για τη έρευνα και την καινοτομία στον τομέα τουρισμού διαμορφώνεται σε τρεις άξονες (με παρεμβάσεις σε εθνικό επίπεδο, συμπληρωματικά με τις περιφερειακές παρεμβάσεις που θα καθοριστούν από τα περιφερειακά RIS3):

Διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος - με κεντρικό πυλώνα την ανάπτυξη του τουρισμού εμπειρίας - με στόχο την ενίσχυση της καινοτόμου επιχειρηματικότητας και την διεύρυνση αλυσίδων αξίας που συνδέονται κυρίως με τα συμπλέγματα του τουρισμού με τον πολιτισμό, την αγροδιατροφή και το περιβάλλον, όπου η Ελλάδα έχει συγκριτικό πλεονέκτημα.

Η ΕΤΑΚ θα συμβάλλει με παρεμβάσεις που θα αναδείξουν τη διαφοροποίηση του ελληνικού τουριστικού προϊόντος, συμβάλλοντας στην ποιοτική αναβάθμισή του, με παράλληλη αύξηση της παραγωγικότητας και της ποιότητας (φυσικού κεφαλαίου και εργαζομένων), με διεύρυνση της αλυσίδας αξίας του τουρισμού σε καινοτόμους, βιώσιμους και εξωστρεφείς κλάδους δραστηριότητας. Με δεδομένο τον εντοπισμό προτεραιοτήτων σε ειδικές μορφές τουρισμού ανά περιφέρεια, βάσει των ανταγωνιστικών τους πλεονεκτημάτων, η έμφαση θα δοθεί, σε εθνικό επίπεδο, στην ανάπτυξη και διάχυση της γνώσης, των ικανοτήτων και των εργαλείων που θα εξυπηρετήσουν το σύνολο των περιφερειών, συμπληρωματικά προς τις περιφερειακές παρεμβάσεις.

Αύξηση της ανταγωνιστικότητας και της ποιότητας των υπηρεσιών Τουρισμού, με την αξιοποίηση των ΤΠΕ. Μέσω των ΤΠΕ, υποστηρίζεται ο εμπλουτισμός της ίδιας της τουριστικής εμπειρίας και αναδεικνύονται οι τουριστικοί πόροι. Ο Τουρισμός προσφέρεται για μια ολιστική προσέγγιση παρεμβάσεων από τον χώρο των ΤΠΕ (αποτελώντας ένα "living lab" για την ανάπτυξη καινοτόμων υπηρεσιών και προϊόντων). Επίσης με την επιτάχυνση της διείσδυσης καινοτομιών βασισμένων στις ΤΠΕ ενισχύεται η προσαρμογή των υπηρεσιών του Τουρισμού στις σύγχρονες ανάγκες και τάσεις (π.χ. προσωποποιημένο marketing, νέα εργαλεία πρόσβασης στο προϊόν, ιδιαίτερα από τη νέα γενιά τουριστών) και διασφαλίζονται υψηλά επίπεδα ποιότητας και ανταγωνιστικότητας, με σημαντική δυνατότητα διαφοροποίησης στις παρεχόμενες υπηρεσίες.

Διερεύνηση προοπτικών επέκτασης σε νέες αγορές και εξασφάλιση βιώσιμων συνθηκών για την ανάπτυξη των τουριστικών πόρων της χώρας. Δεδομένων των ευμετάβλητων συνθηκών στο διεθνές επίπεδο, που επηρεάζουν τον ευάλωτο αλλά και δυναμικό τομέα του τουρισμού, είναι σκόπιμη η συμβολή καινοτόμων μεθόδων και η αξιοποίηση ερευνητικών δράσεων και δικτύων - σε ευρωπαϊκό και διεθνές πλαίσιο - αφενός για την κατανόηση τάσεων, αναγκών και κινδύνων, και αφετέρου για τον εντοπισμό κύριων δυναμικών αγορών και μεθόδων με τις οποίες το ελληνικό τουριστικό προϊόν μπορεί να τοποθετηθεί στις διεθνείς αγορές.

Προτεραιότητες έρευνας και καινοτομίας στον τομέα του τουρισμού

Οι στρατηγικές επιλογές εξειδικεύονται στις ακόλουθες προτεραιότητες:

1. Διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος, με κεντρικό πυλώνα την ανάπτυξη του τουρισμού εμπειρίας

1.1. Ανάπτυξη νέας γνώσης και ενίσχυση ικανοτήτων σε θέματα τουρισμού

1.2. Ανάδειξη νέων υπηρεσιών και δραστηριοτήτων τουριστικής εμπειρίας και διεύρυνση της αλυσίδας αξίας του τουρισμού

2. Αύξηση της ανταγωνιστικότητας και της ποιότητας των υπηρεσιών τουρισμού, με την αξιοποίηση των ΤΠΕ

2.1. Ανάπτυξη εφαρμογών ΤΠΕ για τον εμπλουτισμό της εμπειρίας / ανάδειξη των τουριστικών πόρων

2.2. Αξιοποίηση της καινοτομίας στις ΤΠΕ για την αύξηση της παραγωγικότητας στον τουρισμό

3. Διερεύνηση προοπτικών επέκτασης σε νέες αγορές και εξασφάλιση βιώσιμων συνθηκών για την ανάπτυξη των τουριστικών πόρων της χώρας

Πηγή: Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων, ΓΓΕΤ, Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο για την Έρευνα και Καινοτομία 2014-2020, Περιληπτικό κείμενο διαβούλευσης

Στρατηγική:

Ενδυνάμωση του κλάδου του Τουρισμού με την αξιοποίηση της καινοτομίας και τη μεταφορά τεχνογνωσίας, αλλά κυρίως μέσω της χρήσης Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών σε όλο το εύρος της αλυσίδας αξίας από τον σχεδιασμό, το Marketing, την υλοποίηση των υπηρεσιών, τις συνολικές διεργασίες - διαδικασίες και το after sales, την ανάπτυξη νέων προϊόντων και υπηρεσιών, την ενίσχυση δικτύωσης και διεπαφής με συναφείς κλάδους & εξωστρέφεια.

Γενικοί στόχοι:

- Συντονισμός φορέων και επιχειρήσεων σε θέματα Marketing και παροχής συνολικού περιφερειακού ή/και τοπικού προϊόντος (New Content, Συστημάτων Διαχείρισης Προορισμού (DMS) και του αντίστοιχου θεσμικού φορέα (DMO), social media, branding κτλ.)
- Βελτίωση ανταγωνιστικότητας και αύξηση υπεραξίας συνολικού τουριστικού προϊόντος μέσω δικτύωσης, νέων τεχνολογιών (ΤΠΕ – Content Management / Future internet,
- Αυτοματισμοί, τεχνολογίες Augmented Reality, πιστοποιήσεων, οργανωσιακής καινοτομίας κ.α.
- Βελτίωση περιβαλλοντικού αποτυπώματος μέσω χρήσης τεχνολογιών εξοικονόμησης ενέργειας, εξοικονόμησης ύδατος, ευφυών μεταφορών, Αξιοποίηση τεχνολογιών «έξυπνων κτιρίων», αξιοποίηση «πράσινων» υλικών κ.α.
- Ενίσχυση της συνεργατικής καινοτομίας και διασύνδεση του τομέα με λοιπούς τομείς περιφερειακού ενδιαφέροντος, (Πολιτισμός, Υγεία, Αθλητισμός, Αγροδιατροφή, τοπική Βιοτεχνία, Μεταφορές, Εκπαίδευση, Λιανικό εμπόριο, υπηρεσίες σχεδιασμού, κ.α.)
- Αύξηση κατά κεφαλή δαπάνης ανά επισκέπτη – αύξηση μέσου όρου διανυκτερεύσεων (σύγκλιση με τον μέσο όρο της χώρας)

Τυπολογία δράσεων και εργαλείων περιφερειακής πολιτικής καινοτομίας

Ως προς την παραγωγή γνώσης/ εφαρμοσμένης τεχνογνωσίας:

- Ερευνητικά και τεχνολογικά εργαλεία έρευνας (για τον ευρύτερο τομέα και των υποστηρικτικών) για την επίλυση τεχνολογικών προκλήσεων του τομέα με στόχευση σε:

- μεθόδους προώθησης, marketing, πωλήσεων και διεθνοποίησης των δραστηριοτήτων των επιχειρήσεων, προώθηση νέων επιχειρηματικών μοντέλων
- Μεθόδους παρακολούθησης/αναγνώρισης των αναγκών των πελατών και της αγοράς
- Οριζόντια υποστηρικτικά εργαλεία για την επίλυση τεχνολογικών προκλήσεων του τομέα του τουρισμού:
 - ΤΠΕ – Content Management / Future internet, Αυτοματισμοί, τεχνολογίες Augmented Reality κλπ.
 - Τεχνολογίες εξοικονόμησης ενέργειας, τεχνολογίες εξοικονόμησης ύδατος,
 - Ενεργειακή εξοικονόμηση και αποδοτικότητα στη λειτουργία των ξενοδοχειακών μονάδων,
 - Μείωση του περιβαλλοντικού αποτυπώματος λειτουργία των τουριστικών υποδομών αλλά και της μετακίνησης των τουριστών,
 - Οργανωσιακή καινοτομία (μέτρηση και βελτίωση παραγωγικής διαδικασίας, branding, marketing, κ.ά.)
 - Ανάπτυξη συνεργασίας μεταξύ επιχειρήσεων, δημόσιων και ακαδημαϊκών φορέων με συναφές αντικείμενο (τουριστικές επιχειρήσεις, Υπουργείο Τουρισμού, ΕΟΤ, Πανεπιστήμια ή σχολές με αντίστοιχα τμήματα).

Ως προς την διάχυση της γνώσης:

- Ανάπτυξη συνεργασίας μεταξύ επιχειρήσεων, δημόσιων και ακαδημαϊκών φορέων με συναφές αντικείμενο (τουριστικές επιχειρήσεις, Υπουργείο τουρισμού, ΕΟΤ, Πανεπιστήμια ή σχολές με αντίστοιχα τμήματα)
- Ανάπτυξη Σχημάτων Καινοτόμου Συνεργασίας / Διεπαφής με λοιπούς τομείς περιφερειακού ενδιαφέροντος, ενδεικτικά:
 - Τουρισμός – Πολιτισμός
 - Τουρισμός – Υγεία
 - Τουρισμός – Αθλητισμός / Θάλασσα - Βουνό/ Χόμπι
 - Τουρισμός – Αγροδιατροφή & τοπική Παραγωγή (Βιοτεχνία)
 - Τουρισμός – Μεταφορές
 - Φυσιολατρικός / Εναλλακτικός Τουρισμός
 - Θρησκευτικός Τουρισμός
 - Θαλάσσιος τουρισμός
- Δημιουργία φορέων μεταφοράς τεχνογνωσίας στο τουριστικό προϊόν, καθώς και με τη συμμετοχή υπαρχουσών δομών που εμπλέκονται στην τουριστική ανάπτυξη
- Φορείς πιστοποίησης για ελέγχους και πιστοποιήσεις στον τομέα του τουρισμού (ISO 22000, ECOlabeling, Green key, Green tourism)
- Βράβευση/ανάδειξη καινοτομικών ιδεών για τον τομέα του τουρισμού
- Παροχή υπηρεσιών μετεκπαίδευσης για ειδικό τουριστικό προϊόν (περιηγητικός τουρισμός, τουρισμός υγείας, αθλητικός τουρισμός, γαστρονομικός τουρισμός - τοπική κουζίνα κλπ)
- Συνεργατική καινοτομία και διασύνδεση του τομέα με τον πολιτισμό, την παράδοση και την ιστορία, της περιφέρειας.

- Cluster τουριστικών επιχειρήσεων, επιχειρήσεων εστίασης και λοιπών εμπλεκομένων για τη βελτιστοποίηση και ανάδειξη (υψηλής προστιθέμενης αξίας) τουριστικού προϊόντος
- Διαπεριφερειακοί και Διακρατικοί συνεργατικοί σχηματισμοί για προώθηση του θεματικού τουρισμού.

Ως προς την αξιοποίηση της γνώσης/αξιοποίηση αποτελεσμάτων έρευνας-καινοτομίας:

- Προώθηση τεχνολογιών Διαχείρισης περιεχομένου στον τουρισμό, με ενδεικτική εφαρμογή:
 - Ανάπτυξη συστήματος Διαχείρισης Προορισμού (DMS) και του αντίστοιχου θεσμικού φορέα (DMO)
 - Εφαρμογές εικονικής περιήγησης
 - Συστήματα διαχείρισης κρατήσεων
 - Ανάπτυξη υποδομών / εφαρμογών ΑΜΕΑ
- Δράσεις προώθησης / υιοθέτησης τεχνολογιών «Πράσινου Τουρισμού», με ενδεικτικές κατευθύνσεις:
 - Εξοικονόμηση ενέργειας Ψύξης – Θέρμανσης
 - Νέες τεχνολογίες παραγωγής / εκμετάλλευσης ενέργειας (έμφαση σε ΑΠΕ)
 - Τεχνολογίες εξοικονόμησης ύδατος
- Αξιοποίηση Σχημάτων Καινοτόμου Συνεργασίας / Διεπαφής με λοιπούς τομείς περιφερειακού ενδιαφέροντος, ενδεικτικά.
- Αξιοποίηση συσσωρευμένης γνώσης με ανάπτυξη δράσεων για τον “Πράσινο” τουρισμό (εξοικονόμηση πόρων, υποκατάσταση συμβατικών μορφών ενέργειας από ΑΠΕ) με εφαρμογή τεχνολογιών και συστημάτων (ΑΠΕ – ΕΞΕ).
- Αξιοποίηση γνώσης “έξυπνων κτιρίων” για την λειτουργία των ξενοδοχειακών τουριστικών μονάδων με χρήση έξυπνων υλικών και χρήση τεχνολογικών εφαρμογών (πχ. BEMS)
- Τυποποίηση και αναβάθμιση τουριστικών υπηρεσιών.
- Νέα επιχειρηματικότητα στον κλάδο και υποστήριξη δημιουργίας νέων επιχειρήσεων και υποστηρικτικών δομών
- Ενίσχυση συνεργασίας του κλάδου τουρισμού με τους υποστηρικτικούς κλάδους
- Χρηματοδότηση και εγγυοδοτικά σχήματα για την ανάληψη επιχειρηματικού κινδύνου
- Εκπαίδευση και ευαισθητοποίηση του προσωπικού σε νέες πρακτικές και υπηρεσίες και μέσα αλλά και στελεχών διοίκησης σε θέματα διαχείρισης, marketing, ποιότητας, εξυπηρέτησης κλπ.

Οι προτεινόμενες δράσεις στον τομέα του τουρισμού στην Περιφέρεια Πελοποννήσου βρίσκονται σε άμεση συνάφεια με τα προτεινόμενα σε εθνικό επίπεδο, όπως αυτά παρουσιάστηκαν στην αρχή της ενότητας 3.1.2.

Ο τουρισμός αποτελεί σημαντικό τομέα της οικονομίας της Περιφέρειας Πελοποννήσου και στηρίζει την οικονομική ανάπτυξη και την απασχόληση. Ωστόσο, μια από τις μεγαλύτερες προκλήσεις είναι η ενίσχυση και η βελτίωση της βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης με σκοπό τη διασφάλιση της μακροπρόθεσμης ανταγωνιστικότητας του κλάδου. Για την βιώσιμη

βιώσιμη διαχείριση του τουρισμού, απαιτείται η αναγνώριση των ορίων και των δυνατοτήτων των τουριστικών πόρων της Περιφέρειας και η ενθάρρυνση τουριστικής ανάπτυξης που θα συνδυάζει τη βελτιστοποίηση των άμεσων οικονομικών, περιβαλλοντικών και κοινωνικοπολιτιστικών οφελών με τη διασφάλιση του μακροπρόθεσμου μέλλοντος της ευρωπαϊκής τουριστικής βιομηχανίας.

Για το σκοπό αυτό προτείνεται για την Πελοπόννησο η λειτουργία κοινωνικο-οικονομικής ερευνητικής γνωστικής βάσης για τον τουρισμό μέσα από τη Δημιουργία Παρατηρητηρίου Τουρισμού για τον προορισμό.

Το Παρατηρητήριο Τουρισμού Πελοποννήσου- (*Tourism Observatory- Tourism Intelligence Unit*) θα εξυπηρετεί τις ανάγκες για συνεχή παροχή ερευνητικών πληροφοριών σε επίπεδο:

- ▲ Ανάπτυξης και υποστήριξης ενός ευρωπαϊκού συστήματος τουριστικών δεικτών (δορυφόροι λογαριασμοί τουρισμού) για βιώσιμη διαχείριση σε επίπεδο προορισμού (*European Tourism Indicator System*),
- ▲ Μέτρησης φέρουσας ικανότητας του προορισμού,
- ▲ Μέτρησης των εξελίξεων στην Περιφερειακή Ανάπτυξη και την απασχόληση,
- ▲ Μέτρηση περιβαλλοντικής επιβάρυνσης αποτυπώματος και των επιπτώσεων του τουρισμού στο οικοσύστημα (*Monitoring Centre for Sustainable Tourism*),
- ▲ Διερεύνηση δυνητικής ζήτησης και μέτρηση ικανοποίησης επισκεπτών,
- ▲ Μέτρηση ελκυστικότητας του προορισμού Πελοπόννησος,
- ▲ Αποτύπωση άποψης επαγγελματιών τουρισμού *touroperator* για τον προορισμό Πελοπόννησος.

Το Παρατηρητήριο Τουρισμού μπορεί να αποτελέσει δομή του Κέντρου Μεταφοράς Τεχνολογίας και Καινοτομίας Πελοποννήσου στον Άξονα Προτεραιότητας 1 του ΠΕΠ Πελοποννήσου 2014-2020 και θα λειτουργεί σε συνεργασία με Πανεπιστήμιο σχετικό με τον τομέα του τουρισμού.

3.1.3. Μεταποιητική Βιομηχανία και Λοιποί Δυναμικοί Τομείς

Επιπρόσθετα των κύριων τομέων αγροδιατροφής και τουρισμού και του καλαθιού δράσεων στα πλαίσια της Έξυπνης Εξειδίκευσης που παρουσιάστηκε στις προηγούμενες ενότητες, πρέπει στα πλαίσια ενσωμάτωσης των δράσεων στην Περιφερειακή Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης να περιλαμβάνονται και αντίστοιχες δράσεις για τους ακόλουθους τομείς και ειδικότερα στις διεπαφές με την αγροδιατροφή και τον τουρισμό.

Τέτοιοι κλάδοι έχουν αναδειχθεί για την Περιφέρεια Πελοποννήσου και είναι:

- Παραγωγικές μεταποιητικές επιχειρήσεις (κυρίως) του κατασκευαστικού κλάδου, παραγωγή προϊόντων ξύλου, μετάλλου, προϊόντων από μη μεταλλικά ορυκτά, παραγωγή ειδών από πλαστικό, ειδών συσκευασίας, μηχανημάτων, οργάνων και δομικών υλικών.

Αυτοί οι κλάδοι αφ' ενός θα πρέπει να στηριχθούν εξίσου, δεδομένου ότι συμβάλλουν σημαντικά στην περιφερειακή απασχόληση και στο ΑΕΠ, αφετέρου στα πλαίσια της Έξυπνης Εξειδίκευσης μπορούν να αποτελέσουν κλάδους υποστήριξης των τομέων

αγροδιατροφής και τουρισμού με έμφαση στον εκσυγχρονισμό, την αειφόρο ανάπτυξη και τη μείωση του περιβαλλοντικού αποτυπώματος συνολικά των επιχειρήσεων όλων των τομέων.

Κατά συνέπεια, δράσεις ανάπτυξης, διάχυσης και αξιοποίησης της γνώσης που θα τύχουν υλοποίησης για τον αγροδιατροφικό τομέα και τον τουρισμό θα πρέπει οπωσδήποτε να διεκδικήσουν την ευρύτερη δυνατή συμμετοχή των ανωτέρω κλάδων με στόχο την ανάπτυξη συνέργειας σε επίπεδο εισροών σε όλη την αλυσίδα αξίας προϊόντων και υπηρεσιών.

3.1.4. Οριζόντιοι Υποστηρικτικοί Τομείς (ΤΠΕ, Ενέργεια, Περιβάλλον, Μεταφορές, Εφοδιαστική Αλυσίδα)

Στρατηγική:

Ενδυνάμωση των κλάδων οριζόντιας υποστήριξης (Τεχνολογίες ΤΠΕ, Ενέργειας & Περιβάλλοντος, Μεταφορών & Εφοδιαστικής Αλυσίδας) των κυρίων κλάδων στην Περιφέρεια, με ενίσχυσή τους για περαιτέρω ανάπτυξη, τόσο των ίδιων αλλά και της αναβάθμισης του σημαντικού τους ρόλου ως μοχλών ανάπτυξης. Αυτό καθίσταται δυνατό με την αξιοποίηση της καινοτομίας, τη μεταφορά τεχνογνωσίας, αλλά κυρίως μέσω της χρήσης καινοτόμων εργαλείων σε όλο το εύρος της αλυσίδας αξίας που αφορά τους κλάδους πρωταθλητές της Περιφέρειας Πελοποννήσου (Αγροδιατροφικός και Τουρισμός), καθώς και μέσω της ενίσχυσης της δικτύωσης και διεπαφής με συναφείς κλάδους και της διατομεακής συνεργασίας.

Γενικοί στόχοι:

- Αναγνώριση της πολυεπίπεδης σημαντικότητάς τους για τη στήριξη και ανάπτυξη των λοιπών κλάδων ενδιαφέροντος της Περιφέρειας, αλλά και ως εργαλείων για την επίλυση τεχνολογικών και μη προκλήσεων των τομέων πρωταθλητών.
- Ανάπτυξη και αξιοποίηση τεχνολογικών και μη εργαλείων έρευνας σε ότι αφορά τους κλάδους οριζόντιας υποστήριξης (Τεχνολογίες ΤΠΕ, Ενέργειας & Περιβάλλοντος, Μεταφορών & Εφοδιαστικής Αλυσίδας) για τους κλάδους (Αγροδιατροφικός και Τουρισμός) καθώς και δημιουργία δομών διάχυσης γνώσης.
- Συντονισμός φορέων και επιχειρήσεων στους επιμέρους κλάδους υποστήριξης σε θέματα αναβάθμισης των παρεχόμενων υπηρεσιών και νέων προϊόντων.
- Ενίσχυση της συνεργατικής καινοτομίας και διασύνδεση του τομέα με λοιπούς τομείς περιφερειακού ενδιαφέροντος.

Τυπολογία δράσεων και εργαλείων περιφερειακής καινοτομίας

Ως προς την παραγωγή γνώσης/ εφαρμοσμένης τεχνογνωσίας:

Ανάπτυξη τεχνολογικών εργαλείων έρευνας σε ότι αφορά τους κλάδους οριζόντιας υποστήριξης (Τεχνολογίες ΤΠΕ, Ενέργειας & Περιβάλλοντος, Μεταφορών & Εφοδιαστικής Αλυσίδας) για τους κλάδους πρωταθλητές (Αγροδιατροφής και Τουρισμού) στην Πελοπόννησο και συνοψίζονται στα εξής:

- Βασικά εργαλεία ΤΠΕ, λογισμικό και εφαρμογές για βιομηχανική χρήση, αυτοματισμοί και ανάπτυξη τεχνολογιών στην παραγωγή προϊόντων και στην παροχή ποιοτικών και εξειδικευμένων – καινοτομικών υπηρεσιών,
- Ανάπτυξη συστημάτων μέτρησης και βελτίωσης ποιότητας σε προϊόντα και υπηρεσίες (life-cycle assessment),
- Εργαλεία για τη βελτίωση της ενεργειακής εξοικονόμησης και αποδοτικότητας στην παραγωγή προϊόντων (πχ. αγροδιατροφής) και την ανάπτυξη υπηρεσιών (πχ. Green tourism),
- Καινοτόμες εφαρμογές και εργαλεία για μείωση του περιβαλλοντικού αποτυπώματος πρώτων υλών, παραγωγής και τελικών προϊόντων (low carbon footprint),
- Ανάπτυξη εξειδικευμένων συστημάτων για τη βελτιστοποίηση των μεταφορών, της αποθήκευσης, της εφοδιαστικής αλυσίδας (optimization) με τελικό στόχο τη βελτιστοποίηση αλυσίδας αξίας (value chain),
- Ερευνητικές και τεχνολογικές υποδομές για βελτίωση των εργαλείων των προαναφερθέντων κλάδων υποστήριξης για την περαιτέρω ανάπτυξη και των ίδιων αλλά και την υποστήριξη του ρόλου τους ως σημαντικών μοχλών ανάπτυξης.

Ως προς την διάχυση γνώσης:

Εργαλεία και δομές διάχυσης γνώσης ότι αφορά τους κλάδους οριζόντιας υποστήριξης (Τεχνολογίες ΤΠΕ, Ενέργειας & Περιβάλλοντος, Μεταφορών & Εφοδιαστικής Αλυσίδας) για την αγροδιατροφή και τον τουρισμό

- Δημιουργία φορέων μεταφοράς τεχνογνωσίας σε συνδυασμό με υπάρχουσες δομές (σε ότι αφορά ΤΠΕ, περιβάλλον & ενέργεια, μεταφορές κλπ.).
- Κουπόνια καινοτομίας προς τις επιχειρήσεις και μηχανικούς – επιστήμονες για τους υποστηρικτικούς τομείς, με σκοπό την προμήθεια τεχνογνωσίας ανάπτυξης των κύριων τομέων
- Προσέλκυση ταλαντούχων εργαζομένων που έχουν επιστημονική βάση πχ. στους τομείς της πληροφορικής, του περιβάλλοντος και των logistics
- Βράβευση καινοτομικών ιδεών για την ανάπτυξη σε ότι αφορά Τεχνολογίες ΤΠΕ, Ενέργειας & Περιβάλλοντος, Μεταφορών & Εφοδιαστικής Αλυσίδας
- Διαπιστευμένα αναλυτικά και ερευνητικά εργαστήρια για ελέγχους και πιστοποιήσεις προϊόντων και διαδικασιών (πχ. ενεργειακών μετρήσεων, περιβαλλοντικών δεδομένων, πιστοποίησης ποιότητας αγροτικών προϊόντων στον πρωτογενή και δευτερογενή τομέα)
- Υποδομές και πιλοτικές μονάδες για την παροχή τεχνολογικών και μη υπηρεσιών προς τους κύριους τομείς (σχεδιασμός νέων προϊόντων και υποδομών, logistics κλπ.)
- Δικτύωση φορέων και διατομεακή διασύνδεση

Ως προς την αξιοποίηση της γνώσης/αξιοποίηση αποτελεσμάτων έρευνας-καινοτομίας:

Διαδικασίες αξιοποίησης της υπάρχουσας γνώσης σε ότι αφορά τους κλάδους οριζόντιας υποστήριξης (Τεχνολογίες ΤΠΕ, Ενέργειας & Περιβάλλοντος, Μεταφορών & Εφοδιαστικής Αλυσίδας):

- Υποστήριξη διατομεακών δράσεων δικτύωσης των επιχειρήσεων με ερευνητικούς φορείς της χώρας για την αξιοποίηση της άμεσα εφαρμόσιμης παραγόμενης γνώσης.
- Αξιοποίηση συσσωρευμένης γνώσης με ανάπτυξη δράσεων για την “Πράσινη” παραγωγή και διακίνηση προϊόντων (εξοικονόμηση φυσικών πόρων, υποκατάσταση συμβατικών μορφών ενέργειας από ΑΠΕ) με εφαρμογή τεχνολογιών και συστημάτων (ΑΠΕ – ΕΞΕ, παρακολούθηση και αξιοποίηση βέλτιστων διαδρομών).
- Αξιοποίηση γνώσης για την ορθολογιστική χρήση ενέργειας και τη φιλοπεριβαλλοντική λειτουργία των υποδομών των κύριων κλάδων της Περιφέρειας με προτεινόμενη χρήση τεχνολογικών εφαρμογών (πχ. BEMS, ανακύκλωση, αξιοποίηση παραπροϊόντων)
- Αξιοποίηση τεχνικών & τεχνολογιών (ΤΠΕ, Ενέργειας & Περιβάλλοντος, Μεταφορών & Εφοδιαστικής Αλυσίδας) για την αναβάθμιση της προστιθέμενης αξίας των τοπικά παραγόμενων προϊόντων και υπηρεσιών
- Νέα επιχειρηματικότητα στον κλάδο και υποστήριξη δημιουργίας νέων επιχειρήσεων & Υποστήριξη ανάπτυξης τεχνολογικών start-up των σημαντικών υποστηρικτικών κλάδων
- Χρηματοδότηση και εγγυοδοτικά σχήματα για την ανάληψη επιχειρηματικού-καινοτομικού κινδύνου
- Ενίσχυση της τοπικής αξιοποίησης της παραγωγής ανανεώσιμης ενέργειας με αξιοποίηση χαρακτηριστικών της Περιφέρειας και αξιοποίηση συνεργειών με άλλες αλυσίδες αξίας.
- Προώθηση σύγχρονων μοντέλων χρηματοδότησης επενδύσεων έργων ενεργειακής βελτίωσης και περιβαλλοντικής τεχνολογίας (ΣΔΙΤ, τύπου ESCO, κλπ.)
- Εκπαίδευση και ευαισθητοποίηση του τεχνικού προσωπικού σε καινοτόμες πρακτικές βασισμένες στις αρχές της περιβαλλοντικής προστασίας, της εξοικονόμησης, ενέργειας, της χρήσης νέων υλικών, των ευφυών μεταφορών κλπ.

3.2. ΕΠΙΛΟΓΗ ΤΩΝ ΣΕΝΑΡΙΩΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Η επιλογή των σεναρίων ανάπτυξης κατά τομέα και αλυσίδα αξίας προϊόντος προϋποθέτει την ισχυρή εμπλοκή και δέσμευση των κοινωνικών και επιχειρηματικών φορέων της Περιφέρειας τόσο στη διαδικασία σχεδιασμού των προγραμμάτων διασύνδεσης ερευνητικών φορέων και επιχειρήσεων σε διακλαδικό επίπεδο (clustering) όσο και την κατά την διάρκεια εφαρμογή τους συνεχή παρακολούθηση και διάγνωση των τάσεων της αγοράς.

Για την διασφάλιση της συμμετοχικότητας η Περιφέρεια Πελοποννήσου θα πρέπει να συνεχίσει να προβαίνει και να εντείνει τις ενέργειες ενθάρρυνσης και ενσωμάτωσης των φορέων που εμπλέκονται στη χάραξη και εφαρμογή της ερευνητικής και καινοτομικής πολιτικής, ώστε να συμμετάσχουν στην πραγματοποίηση του οράματος για την περιοχή και του τελικού σχεδίου δράσης.

Το μοντέλο εμπλοκής μονάχα του τρίπτυχου επιχειρήσεις-εκπαίδευση-ερευνητικών οργανισμών δεν είναι πια αρκετό. Για την επιτυχή ενσωμάτωση της Έξυπνης Εξειδίκευσης στις πολιτικές της Περιφέρειας θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη συνεχώς και οι απαιτήσεις της αγοράς, της ζήτησης και των καταναλωτών.

Η συμμετοχή ιδιωτικών κεφαλαίων είναι σημαντικός παράγοντας και θα αποτελέσει την ορατή ένδειξη επιτυχίας των πολιτικών. Θα πρέπει να σχεδιαστούν μηχανισμοί που ανταμείβουν συγχρηματοδοτούμενα έργα και διευκολύνουν την εμπλοκή ιδιωτικών χρηματοοικονομικών παραγόντων. Παράλληλα, οι πολιτικές δημόσιων προμηθειών θα πρέπει να επικεντρωθούν εκ νέου προς την καινοτομία, κάτι που σημαίνει μεγαλύτερη δέσμευση απέναντι στα κριτήρια καινοτομίας κατά τις διαδικασίες επιλογής των έργων.

Οι δείκτες παρακολούθησης της Έξυπνης Εξειδίκευσης θα πρέπει να σχεδιαστούν με τέτοιο τρόπο που να είναι συναφείς και να είναι δυνατή η ευέλικτη και αξιόπιστη παρακολούθησή τους. Στο πλαίσιο των περιφερειακών πολιτικών, θα απαιτηθεί ιδίως να χρησιμοποιηθούν τα κατάλληλα αναλυτικά εργαλεία για επιλογές που θα γίνουν μόνο στη βάση αποδείξεων. Στο πλαίσιο αυτό ένας διακριτός μηχανισμός διαχείρισης και επίβλεψης της εφαρμογής του οράματος θα πρέπει να δημιουργηθεί με την σύσταση ενός συντονιστικού φορέα και την συμμετοχή περιφερειακών στελεχών για την εφαρμογή της πολιτικής ευφυούς εξειδίκευσης και καινοτομίας. Επίσης το Περιφερειακό Συμβούλιο Καινοτομίας και Επιχειρηματικότητας θα πρέπει να υλοποιήσει το έργο του με συγκεκριμένη αποστολή συμβουλευοντας και διακρίνοντας πιθανές αποτυχίες.

Μηχανισμοί παρακολούθησης και αξιολόγησης

Η Περιφέρεια Πελοποννήσου είναι απαραίτητο να ενσωματώσει από την αρχή της υλοποίησης της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης μηχανισμούς παρακολούθησης και αξιολόγησης. Η παρακολούθηση θα αφορά στην πρόοδο της εφαρμογής των δράσεων, ενώ η αξιολόγηση θα εξετάζει κατά πόσο προσεγγίζονται οι επιμέρους στρατηγικοί στόχοι, βάσει μετρήσιμων δεικτών σε κάθε στάδιο υλοποίησης και στο πλαίσιο της Έξυπνης Εξειδίκευσης (RIS 3).

Η Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης της Περιφέρειας θα πρέπει επιπλέον να είναι ευέλικτη και να έχει τη δυνατότητα να εξελίσσεται, να προσαρμόζεται στις μεταβολές του οικονομικού περιβάλλοντος (ιδιαίτερα λαμβάνοντας υπόψη τη μεταβλητότητα που προκαλεί η οικονομική κρίση), αλλά και να προσαρτεί τα νέα δεδομένα που θα προκύπτουν από τους μηχανισμούς αξιολόγησης. Τέλος, στη διαδικασία αξιολόγησης των υπό εξέλιξη δράσεων, συμβάλλει σημαντικά η εξέταση των εμπειριών και των προβλημάτων από τις πολιτικές που ακολουθήθηκαν σε «όμοιες» με την Πελοπόννησο Περιφέρειες στη χώρα και στον ευρωπαϊκό χώρο.

Η επιλογή και προώθηση των σεναρίων ανάπτυξης της καινοτομίας στην Πελοπόννησο και η επιτυχής ενσωμάτωση και υλοποίησή τους στην ευρύτερη αναπτυξιακή της στρατηγική θα υποστηρίζεται από:

- Λειτουργία Κέντρου Μεταφοράς Τεχνολογίας και Καινοτομίας Πελοποννήσου (βλ. Ενότητα 4 για το σκοπό και αρμοδιότητες του Κέντρου),
- Ευρεία συμμετοχή των οικονομικών φορέων των κλάδων ενδιαφέροντος στην διαμόρφωση των τελικών επιλογών με στόχο την μεγιστοποίηση της ιδιωτικής συμμετοχής στα υλοποιούμενα συγχρηματοδοτούμενα έργα,

- Συνεχή – περιοδική και σε σταθερή βάση ενημέρωση των επιχειρήσεων για τις ευκαιρίες που δημιουργούνται στα πλαίσια συμμετοχής σε συμπράξεις με ερευνητικά ιδρύματα και δημόσιους φορείς προώθησης της καινοτομίας (σε περιφερειακό και εθνικό επίπεδο),
- Υποστήριξη από μελέτες/εμπειρογνωμοσύνες/μελέτες βιωσιμότητας και κλαδικές έρευνες στα πλαίσια της τεκμηρίωσης της σκοπιμότητας των πράξεων που θα προτείνονται μέσω των clusters,
- Διασύνδεση με εξειδικευμένους συμβούλους σε θέματα εισαγωγής εφαρμοσμένης έρευνας στις επιχειρήσεις και σε θέματα εκπαίδευσης/αναβάθμισης ανθρώπινου δυναμικού.

Σε επίπεδο κριτηρίων επιλογής των διακριτών δράσεων ενίσχυσης της καινοτομίας και διάχυσης των αποτελεσμάτων της έρευνας στις επιχειρήσεις που επιλέγονται και θα προωθηθούν μέσω του Κέντρου Μεταφοράς Τεχνολογίας και Καινοτομίας της Περιφέρειας, αυτά θα πρέπει να περιλαμβάνουν:

- Κριτήρια κάλυψης επιχειρηματικών αναγκών και δυνατότητα ανάληψης από clusters επιχειρήσεων με συμμετοχή σε Ευρωπαϊκά ή εθνικά συγχρηματοδοτούμενα προγράμματα,
- Δυνατότητα κάλυψης ιδιωτικής συμμετοχής μέσω ενώσεων επιχειρήσεων ή συνδέσμων/επιμελητηρίων (η βούληση της επιχειρηματικής κοινότητας για την μερική χρηματοδότηση αποτελεί ισχυρή ένδειξη της βιωσιμότητας και αναγκαιότητας ενός προγράμματος),
- Βαθμός αξιοποίησης υφιστάμενου περιφερειακού ερευνητικού δυναμικού και προοπτικές περεταίρω ενδυνάμωσής του,
- Δυνατότητες συνεργασιών σε διαπεριφερειακό ή και εθνικό επίπεδο για οριζόντιες ή κοινές παρεμβάσεις ανά τομέα.

Τα σενάρια ανάπτυξης – προώθησης της καινοτομίας στην Περιφέρεια Πελοποννήσου (βάσει του καλαθιού ενδεικνυόμενων παρεμβάσεων που προηγήθηκε στην Ενότητα 3.1) θα περιλαμβάνουν επιλογή μίγματος δράσεων βάσει των ανωτέρω κριτηρίων και συγκεκριμένα:

- Ερευνητικά και τεχνολογικά έργα για την επίλυση τεχνολογικών προκλήσεων
- Οριζόντια υποστηρικτικά έργα για την επίλυση τεχνολογικών προκλήσεων,
- Ενίσχυση ερευνητικών και τεχνολογικών υποδομών,
- Δικτύωση ερευνητικών φορέων,
- Δημιουργία και Ανάπτυξη Clusters,
- Δημιουργία και υποστήριξη λειτουργίας «Κέντρου Μεταφοράς Τεχνολογίας και Καινοτομίας Πελοποννήσου» (παρακολούθηση κλάδου, έρευνες αγοράς, διάγνωση αναγκών και innovation benchmarking),
- Λειτουργία γραφείων μεταφοράς τεχνογνωσίας ανά Περιφερειακή Ενότητα,
- Κουπόνια καινοτομίας προς τις επιχειρήσεις για την προμήθεια τεχνογνωσίας,
- Κινητικότητα ερευνητών προς τις επιχειρήσεις και προσέλκυση νέων επιστημόνων,
- Βράβευση καινοτομικών ιδεών,
- Διασύνδεση επιχειρήσεων με διαπιστευμένα αναλυτικά εργαστήρια και ερευνητικούς φορείς για ελέγχους και πιστοποιήσεις προϊόντων και διαδικασιών,

- Υποδομές και πιλοτικές μονάδες για την παροχή τεχνολογικών υπηρεσιών (σχεδιασμός νέων προϊόντων, συσκευασία, κ.λπ.),
- Συνεργατική καινοτομία και διασύνδεση του με άλλες αλυσίδες αξίας,
- Δράσεις διάχυσης – αξιοποίησης αξιοποίησης γνώσης,
- Ενίσχυση πράξεων εφαρμοσμένης έρευνας για ανάπτυξη νέων καινοτομικών προϊόντων με εξωστρεφή προοπτική,
- Νέα επιχειρηματικότητα (υποστήριξη δημιουργίας νέων επιχειρήσεων) - Υποστήριξη ανάπτυξης start-ups (διασύνδεση με ΒΙΠΕ),
- Χρηματοδότηση και εγγυοδοτικά σχήματα για την ανάληψη επιχειρηματικού-καινοτομικού κινδύνου,
- Εκπαίδευση και ευαισθητοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού (τεχνικού και μη) σε καινοτόμες πρακτικές και μέσα αλλά και στελεχών διοίκησης σε θέματα διαχείρισης καινοτομίας, marketing, ποιότητας, κ.λπ.,
- Υποστήριξη Βιομηχανικών Διδακτορικών
- Προώθηση της περιφερειακής πολιτικής για τον αγροδιατροφικό τομέα και τον τουρισμό – δράσεις ενίσχυσης προβολής του Περιφερειακού brand name.

Με βάση την ανωτέρω προσέγγιση διασφαλίζεται ότι τα σενάρια ανάπτυξης της καινοτομίας της Περιφέρειας Πελοποννήσου είναι αφ' ενός ευέλικτα και δυναμικά, αλλά παράλληλα θα είναι συνεκτικά και βιώσιμα σε σχέση με τους στόχους της γενικότερης περιφερειακής πολιτικής και θα έχουν υψηλό βαθμό ωριμότητας για συμμετοχή στο Περιφερειακό και τα Τομεακά Προγράμματα κατά τη νέα προγραμματική περίοδο.

Ειδικότερα για το ΠΕΠ Πελοποννήσου 2014-2020, στην Ενότητα 5.5. της μελέτης προσδιορίζεται ο τρόπος ενσωμάτωσης και κάλυψης της RIS της Περιφέρειας Πελοποννήσου μέσω του ΠΕΠ, ανά Άξονα Προτεραιότητας - Θεματικό Στόχο του Προγράμματος.

Πρέπει να σημειωθεί ότι οι προτεινόμενες δράσεις **δεν** είναι περιοριστικές ως προς το πλαίσιο προώθησης/εφαρμογής της επιχειρηματικής καινοτομίας στην Περιφέρεια, ήτοι η ενίσχυση clusters και καινοτόμων επιχειρηματικών δράσεων στα πλαίσια της εθνικής και πολιτικής ενισχύσεων των ΜΜΕ σε αυτή την κατεύθυνση δεν θα αποκλειστεί κατευθύνοντας αποκλειστικά τις ενισχύσεις στους τομείς – πρωταθλητές της Περιφέρειας (τουριστικός και αγροδιατροφικός).

4. ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΞΥΠΝΗ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗ

4.1. ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΜΙΓΜΑΤΟΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ, ΟΔΙΚΟΥ ΧΑΡΤΗ ΚΑΙ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΔΡΑΣΗΣ

Η πολιτική για την νέα προγραμματική περίοδο βασίζεται στις προσδιορισμένες βασικές Αναπτυξιακές Προτεραιότητες της Περιφέρειας Πελοποννήσου, **που σε συνδυασμό** με την διαδικασία της Έξυπνης Εξειδίκευσης σε περιφερειακό επίπεδο, για τη περίοδο 2014 – 2020, είναι οι εξής:

- α) Διεύρυνση και αναβάθμιση των ερευνητικών υποδομών της Περιφέρειας Πελοποννήσου, καθώς και η λειτουργία ερευνητικών δικτύων με κατεύθυνση της προαγωγής της έρευνας και της καινοτομίας, σύμφωνα με τις ανάγκες του παραγωγικού και κοινωνικού ιστού της Περιφέρειας, με την προώθηση και την αξιοποίηση ΤΠΕ,
- β) Ανάσχεση της συρρίκνωσης της παραγωγικής / επιχειρηματικής δραστηριότητας και ενδυνάμωση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων, με παράλληλη προσέλκυση επιχειρηματικών επενδύσεων, για διεύρυνση της επιχειρηματικής βάσης, με αιχμή την καινοτομία,
- γ) Ανάπτυξη, αξιοποίηση και αύξηση της συμμετοχής του ανθρώπινου δυναμικού στην αγορά εργασίας, ενεργός ένταξη και κοινωνική ενσωμάτωση κοινωνικά και οικονομικά ευπαθών ομάδων,
- δ) Συμπλήρωση – ολοκλήρωση διατηρήσιμων υποδομών, για την ανάπτυξη και την απασχόληση,
- ε) Προστασία του περιβάλλοντος και των πόρων και μετάβαση σε μια οικονομία φιλική στο περιβάλλον και με επάρκεια πόρων για ανάπτυξη, απασχόληση και αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής,
- στ) Βελτίωση της θεσμικής επάρκειας στη δημόσια διοίκηση και διοικητική μεταρρύθμιση για μια αποτελεσματική δημόσια διοίκηση και αυτοδιοίκηση,
- ζ) Ενδυνάμωση της χωρικής συνοχής και της ανάπτυξης, για άρση των ενδοπεριφερειακών κοινωνικοοικονομικών ανισοτήτων.

Λαμβάνοντας υπόψη τα προαναφερόμενα, ως προς τη συνολική αναπτυξιακή στρατηγική της Περιφέρειας Πελοποννήσου, αυτή συνάδει με την εθνική αναπτυξιακή στρατηγική, όπως εκφράζεται στο σχέδιο του ΕΣΠΑ 2014-2020 και κατ' ακολουθία συνάδει με την στρατηγική της Ένωσης για έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη και την επίτευξη οικονομικής, κοινωνικής και εδαφικής συνοχής. Παράλληλα, η συνολική αναπτυξιακή στρατηγική της Περιφέρειας λαμβάνει υπόψη της τα ιδιαίτερα αναπτυξιακά χαρακτηριστικά της Πελοποννήσου, όπως αυτά εξελίσσονται με την εμφάνιση της οικονομικής κρίσης στη Χώρα και ως εκ τούτου η στρατηγική του Προγράμματος στο πλαίσιο της συμβολής της στη στρατηγική της Ένωσης εστιάζει στην κάλυψη / εξυπηρέτηση ενός μέρους των αναπτυξιακών αναγκών, εξυπηρετούμενες κατά κύριο λόγο από τις βασικές Αναπτυξιακές Προτεραιότητες της Περιφέρειας που αναφέρονται στα προηγούμενα. Συγκεκριμένα, η στρατηγική του Προγράμματος και το μίγμα πολιτικής

και προγράμματος δράσης εστιάζει με βάση την Έξυπνη Εξειδίκευση στους ακόλουθους ειδικούς στόχους:

Ως προς την ανάγκη άμεσης ανάσχεσης της συρρίκνωσης της παραγωγικής / επιχειρηματικής δραστηριότητας και ενδυνάμωσης της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων, καθώς και ως προς την ανάγκη προσέλκυσης επιχειρηματικών επενδύσεων, για διεύρυνση της επιχειρηματικής βάσης, **με αιχμή την καινοτομία και τα αποτελέσματα της έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης**, η στρατηγική του Προγράμματος, στοχεύει στα εξής:

- ◆ Διατήρηση του επιχειρηματικού και παραγωγικού ιστού της, με παράλληλη διατήρηση και αναβάθμιση του προσωπικού των επιχειρήσεων και σταθεροποίησή τους στην εσωτερική και διεθνή αγορά, αντιμετωπίζοντας αποτελεσματικά τις αρνητικές συνέπειες της οικονομικής, χρηματοπιστωτικής κρίσης και ύφεσης.
- ◆ Εκσυγχρονισμό / αναβάθμιση, αλλά και διεύρυνση των δραστηριοτήτων των τουριστικών επιχειρήσεων της Περιφέρειας Πελοποννήσου, οι οποίες ευρίσκονται σε χαμηλό επίπεδο, πλην ελάχιστων μεμονωμένων περιπτώσεων. Αυτό θα επιτευχθεί, αφ' ενός με την παροχή υψηλού επιπέδου τουριστικών υπηρεσιών, αφ' ετέρου με κάλυψη του χωρικού συνόλου της Περιφέρειας Πελοποννήσου, με δεδομένα τα ιδιαίτερα συγκριτικά πλεονεκτήματα της Περιφέρειας για τουριστικές δραστηριότητες.
- ◆ Σύνδεση της έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης και της καινοτομίας, με τις επιχειρήσεις και τον παραγωγικό ιστό, εν γένει, της Περιφέρειας Πελοποννήσου.
- ◆ Στήριξη των επιχειρήσεων από κατάλληλο μηχανισμό, για αξιοποίηση των προϊόντων της έρευνας και της τεχνολογίας, προκειμένου να καινοτομήσουν, για αύξηση της ανταγωνιστικότητάς τους, της εξωστρέφειάς τους και την αύξηση της εγχώριας προστιθέμενης αξίας.
- ◆ Διεύρυνση και αναβάθμιση της πρόσβασης των πολιτών της Περιφέρειας σε διοικητικές, κοινωνικές και επιχειρηματικές υπηρεσίες, με χρήση ΤΠΕ.
- ◆ Ενημέρωση, εκπαίδευση / κατάρτιση και ενίσχυση της πληροφορικής κουλτούρας των πολιτών, των στελεχών της διοίκησης και των επιχειρήσεων της Περιφέρειας Πελοποννήσου.

4.2. ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΜΕΤΡΗΣΙΜΩΝ ΣΤΟΧΩΝ

Στην παρούσα ενότητα προσδιορίζονται οι στόχοι της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης όπως αναμένεται να επιτευχθούν μέσω των προσδιορισμένων στην Ενότητα 3.2 επιλεγμένων δράσεων (σεναρίων ανάπτυξης), βάσει των μέχρι σήμερα αναδειχθέντων αναγκών των επιχειρηματικών φορέων και δυνατοτήτων – προοπτικών της Περιφέρειας, όπως αναλύθηκε κατά το πρώτο στάδιο της παρούσας μελέτης και κατόπιν διαβουλεύσεων με επιλεγμένους επιχειρηματικούς κλάδους.

Συγκεκριμένα, οι μετρήσιμοι στόχοι για την Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης σε Περιφερειακό Επίπεδο είναι ενδεικτικά οι ακόλουθοι (βάσει δεικτών εκρών και ειδικών δεικτών αποτελέσματος για τους οποίους θα πρέπει να τεθεί και τιμή-στόχος στο ΠΕΠ Πελοποννήσου 2014-2020):

Ανθρώπινοι πόροι

- ✘ Αύξηση του ποσοστού των εργαζομένων που μετέχουν σε προγράμματα Δια βίου μάθησης/επαγγελματικής κατάρτισης,
- ✘ Αύξηση του ποσοστού αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στο σύνολο των απασχολούμενων.

Έρευνα – Τεχνολογία – Καινοτομία

- ✘ Ερευνητικοί φορείς της Περιφέρειας που συμμετέχουν σε εθνικά ή/και διεθνή ερευνητικά προγράμματα (Ποσοστό (%)),
- ✘ Δαπάνες των επιχειρήσεων για επενδύσεις σε τεχνολογική και μη τεχνολογική καινοτομία στο σύνολο των επιχειρηματικών δαπανών (%),
- ✘ Επιχειρήσεις που χρησιμοποιούν το διαδίκτυο στις επιχειρηματικές και διοικητικές τους δραστηριότητες (%),
- ✘ Ποσοστό της ιδιωτικής συμμετοχής σε E-T-K στο σύνολο της δαπάνης για E-T-K της Περιφέρειας,
- ✘ Ποσοστό ΜΜΕ που δραστηριοποιούνται μέσω ηλεκτρονικού εμπορίου,
- ✘ Αριθμός επιχειρήσεων που συνεργάζονται με ερευνητικά ινστιτούτα,
- ✘ Ιδιωτικές επενδύσεις που αντιστοιχούν σε δημόσια στήριξη στον τομέα της καινοτομίας ή της έρευνας και ανάπτυξης,
- ✘ Δημόσιες υπηρεσίες με ηλεκτρονική διακυβέρνηση (%).

Επιχειρηματικότητα – Δικτύωση

- ✘ Αριθμός επιχειρήσεων σε τομείς υψηλής προστιθέμενης αξίας (% επί του συνόλου των επιχειρήσεων),
- ✘ Πωλήσεις (κύκλος εργασιών) των επιχειρήσεων της Περιφέρειας (% έναντι των προηγούμενων ετών),
- ✘ Αξία εξαγωγών (%) επί του κύκλου εργασιών των επιχειρήσεων της Περιφέρειας,
- ✘ Αριθμός συνεργαζόμενων επιχειρήσεων σε clusters που δημιουργούνται.

5. ΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΕΣ ΠΡΟΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ

5.1. ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΠΕΔΙΩΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΚΑΙ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗΣ ΔΟΜΩΝ ΚΑΙ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΩΝ ΠΟΥ ΕΞΑΣΦΑΛΙΖΟΥΝ ΤΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΤΑΙΡΩΝ ΣΤΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΧΑΡΑΞΗΣ ΤΗΣ

Η Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης απαιτεί την οργάνωση ενός καλούμενου ως Συστήματος Διακυβέρνησης που αποτελεί βασικό στοιχείο της, με τρόπο προσαρμοσμένο σε κάθε Περιφέρεια διακριτά. Αυτό είναι λογικό καθώς υφίσταται διαφορετικές ταχύτητες, πρόθεση συμμετοχής και εν τέλει ικανότητες μεταξύ των περιφερειακών συμμετοχών, των στόχων κάθε περιφερειακής RIS3, των μέσων πολιτικής που προβλέπεται να εφαρμόζονται και, τέλος, του βαθμού ωριμότητας του εκάστοτε περιφερειακού συστήματος καινοτομίας.

5.1.1. Σύσταση Περιφερειακού Συμβουλίου Καινοτομίας και Επιχειρηματικότητας

Στην Περιφέρεια Πελοποννήσου έχει κατ' αρχήν προβλεφθεί η σύσταση «Περιφερειακού Συμβουλίου Καινοτομίας και Επιχειρηματικότητας» (ΠΣΚ), το οποίο θα αποτελείται ενδεικτικά από τα ακόλουθα μέλη:

1. Τον Πρόεδρο του Συμβουλίου, ο οποίος θα οριστεί με απόφαση του Περιφερειάρχη Πελοποννήσου,
2. Έναν κοινό εκπρόσωπο των Επιμελητηρίων της Περιφέρειας Πελοποννήσου,
3. Έναν εκπρόσωπο σε θέματα τουρισμού από την Πελοπόννησο και τον αναπληρωτή του,
4. Έναν κοινό εκπρόσωπο του ΤΕΕ (Παράρτημα Πελοποννήσου) και τον αναπληρωτή του,
5. Έναν εκπρόσωπο του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου και τον αναπληρωτή του,
6. Έναν εκπρόσωπο του ΤΕΙ Πελοποννήσου και τον αναπληρωτή του,
7. Έναν εκπρόσωπο Α.Ε.Ι με εξειδίκευση στον τομέα των αγροτικών προϊόντων,
8. Έναν εκπρόσωπο Α.Ε.Ι με εξειδίκευση στον τομέα του τουρισμού,
9. Έναν εκπρόσωπο του Ερευνητικού Κέντρου «ΑΘΗΝΑ» - Ερευνητικό Κέντρο Καινοτομίας στις Τεχνολογίες της Πληροφορίας και τον αναπληρωτή του,
10. Έναν εκπρόσωπο της ΓΓΕΤ και τον αναπληρωτή του,
11. Έναν εκπρόσωπο της Ενδιάμεσης Διαχειριστικής Αρχής Περιφέρειας Πελοποννήσου και τον αναπληρωτή του,
12. Έναν εκπρόσωπο της Περιφέρειας Πελοποννήσου και τον αναπληρωτή του,
13. Έναν ειδικό επιστήμονα σε θέματα Καινοτομίας,
14. Εκπρόσωπο (ους) άλλου/ων επιστημονικών φορέων, κατά περίπτωση.

Το Συμβούλιο θα έχει γνωμοδοτικό χαρακτήρα σε θέματα προώθησης της καινοτομίας και της επιχειρηματικότητας στην Περιφέρεια με βαθύτερη στόχευση την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας της τοπικής οικονομίας καθώς και της απασχόλησης στην περιοχή. Θα προωθεί τον συντονισμό των δράσεων έρευνας,

τεχνολογίας και καινοτομίας μεταξύ ακαδημαϊκών, ερευνητικών και παραγωγικών φορέων, προτείνοντας τις αναγκαίες δράσεις προς υλοποίηση από φορείς και συμπράξεις, προβαίνοντας στην αναθεώρησή τους στις περιπτώσεις που αυτές δεν επιφέρουν τα προσδοκώμενα αποτελέσματα, στα πλαίσια ενός συνεχώς ανατροφοδοτούμενου συμπλέγματος γνώσης και πληροφορίας.

Η επίτευξη της αποστολής του Περιφερειακού Συμβουλίου Καινοτομίας και Επιχειρηματικότητας δύναται να διευκολυνθεί σε μεσοπρόθεσμο και μακροπρόθεσμο ορίζοντα ουσιαστικά με:

- Τη δημιουργία δικτύου μεταφοράς τεχνολογίας (technology transfer) στην Περιφέρεια με την συνεργασία όλων των ακαδημαϊκών ιδρυμάτων, φορέων και επιχειρήσεων,
- Την προώθηση της δικτύωσης των επιχειρήσεων μέσω συστάδων (clusters, technology clusters κοκ),
- Τη δημιουργία δικτύου έμπειρων επιχειρηματιών που θα λειτουργούν ως καθοδηγητές (mentors) στους νέους επιχειρηματίες μέσω και των υφιστάμενων φορέων (σύνδεσμοι, επιμελητήρια κλπ),
- Την εύρεση και ανάδειξη βέλτιστων πρακτικών επιχειρηματικής δράσης (best practices) προς υιοθέτηση ή/και ενίσχυση,
- Τη συμβολή στην εφαρμογή της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης της Περιφέρειας Πελοποννήσου,
- Την ενίσχυση της εξωστρέφειας της Περιφέρειας μέσω της δικτύωσης με επιχειρηματίες καταγόμενους από την περιοχή που έχουν δραστηριοποιηθεί επαγγελματικά σε άλλες χώρες καθώς και την υποστήριξη μετακίνησης νέων επιχειρηματιών στο εξωτερικό προς απόκτηση εμπειριών και δικτύωσης,
- Την δημιουργία Ταμείου Ενίσχυσης της Καινοτόμου Επιχειρηματικότητας με την όσο το δυνατόν ευρύτερη συμμετοχή του χρηματοπιστωτικού τομέα,
- Τη δημιουργία Εκτελεστικής Γραμματείας στην Περιφέρεια για την καταγραφή, επεξεργασία δεδομένων, παραγωγή δεικτών και αξιόπιστων στοιχείων για την Περιφέρεια Πελοποννήσου, με στόχο την ενίσχυση των εργαλείων υποστήριξης της καινοτομίας.

Το ΠΣΚ θα αντιπροσωπεύει την Περιφέρεια Πελοποννήσου σε θέματα έρευνας, νέων τεχνολογιών και καινοτομίας (ΕΤΑΚ), θα επεξεργάζεται θέματα που σχετίζονται με την προώθηση των ΕΤΑΚ και της ανταγωνιστικότητας της Περιφέρειας και θα προτείνει δράσεις που δύνανται να υλοποιηθούν στο πλαίσιο του ΣΕΣ 2014-2020 ή άλλων προγραμμάτων.

Κύριος στόχος της λειτουργίας του Συμβουλίου

Η συμβολή στη σύνταξη και στην εφαρμογή του Σχεδίου Στρατηγικής της Περιφέρειας για την Έξυπνη Εξειδίκευση μέσα από τη δημιουργία δικτύου συνεργασίας των φορέων και των επιχειρήσεων της Περιφέρειας.

Επίσης, μεταξύ άλλων:

- ◆ Το ΠΣΚ εκπροσωπεί την περιφερειακή RIS3 προς άλλες περιφερειακές, εθνικές ή ευρωπαϊκές αρχές (όμορες ή γειτονικές περιφέρειες, Υπουργεία, Ευρωπαϊκή Επιτροπή),

- ◆ Η διάρκεια της θητείας των μελών του Συμβουλίου Καινοτομίας θα ορίζεται με τον Εσωτερικό Κανονισμό Λειτουργίας του,
- ◆ Το ΠΣΚ θα λειτουργεί όπως θα προταθεί καταρχήν από τη Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης της Περιφέρειας Πελοποννήσου, θα αποφασίσει σχετικά το ΠΣΚ και, εν τέλει, θα εγκρίνει το Περιφερειακό Συμβούλιο,
- ◆ Το Περιφερειακό Συμβούλιο Καινοτομίας έχει τη δυνατότητα να συγκροτεί ad hoc Θεματικές Ομάδες Εργασίας (ΘΟΕ) που δημιουργούνται κατά περίπτωση και για συγκεκριμένο σκοπό, με στόχο την επεξεργασία και εισήγηση επί ειδικών θεμάτων, με βάση τις προτεραιότητες και τη Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης της Περιφέρειας Πελοποννήσου.

Οι απαιτούμενες προϋποθέσεις για επιτυχή – αποτελεσματική υλοποίηση δράσεων – επενδυτικών προτεραιοτήτων στο πλαίσιο της Έξυπνης Εξειδίκευσης της Περιφέρειας Πελοποννήσου παρουσιάζονται στον Πίνακα που ακολουθεί:

Προϋποθέσεις για επιτυχή – αποτελεσματική υλοποίηση δράσεων – επενδυτικών προτεραιοτήτων Έξυπνης Εξειδίκευσης στην Περιφέρεια Πελοποννήσου
<ul style="list-style-type: none">- Ύπαρξη και αποτελεσματική λειτουργία Περιφερειακού Συμβουλίου Καινοτομίας που θα εκφράζει την περιφερειακή πολιτική βούληση και θα λαμβάνει την έγκριση του Περιφερειακού Συμβουλίου,- Η περιφερειακή πολιτική ηγεσία καθορίζει με σαφήνεια τις δυνητικές επιλογές και τις προτεραιότητες ΕΤΑΚ,- Σύνδεση – εναρμόνιση με την εθνική πολιτική ΕΤΑΚ μέσω της συνεργασίας με την ΓΓΕΤ,- Βελτίωση του οικονομικού κλίματος και σταδιακή βελτίωση της επιχειρηματικής αντίληψης για τις ΕΤΑΚ,- Παροχή ειδικών σχετικών κινήτρων προς τις ΜΜΕ (προγράμματα απευθείας ενίσχυσης) για αύξηση του αριθμού των απασχολούμενων στην ΕΤΑΚ,- Ισχυροποίηση – ενίσχυση των φορέων εφαρμογής δράσεων ΕΤΑΚ, μέσα από την Έξυπνη Εξειδίκευση,- Επιλογή του περιφερειακού μηχανισμού ΕΤΑΚ και ορισμός του ως επικεφαλής φορέα διαχείρισης των σχετικών δράσεων,- Ετήσια ανασκόπηση, εντοπισμός προβλημάτων & ενέργειες επίλυσης για την απρόσκοπτη υλοποίηση

Επιπλέον, για τον συντονισμό και παρακολούθηση των δράσεων Έξυπνης Εξειδίκευσης της Περιφέρειας Πελοποννήσου προτείνεται η ενεργοποίηση του Κέντρου Μεταφοράς Τεχνολογίας και Καινοτομίας Πελοποννήσου (με την επωνυμία Κέντρο Μεταφοράς Τεχνολογίας και Καινοτομίας Πελοποννήσου και διακριτικό τίτλο «ΚΜΤΚ-Π – ITT Centre»), που είχε συσταθεί σε προηγούμενη προγραμματική περίοδο και θα εξασφαλίζει την αποτελεσματική συμμετοχή των Κοινωνικών Εταίρων στη διαδικασία αυτή, Στο Κέντρο συμμετέχουν τα ακόλουθα νομικά πρόσωπα:

- Επιμελητήρια Νομών (Αρκαδίας, Αργολίδας, Κορινθίας, Μεσσηνίας)
- Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου,
- Περιφερειακό τμήμα Πελοποννήσου του Τεχνικού Επιμελητηρίου Ελλάδας,
- ΤΕΙ Πελοποννήσου,
- Περιφερειακό Ταμείο Ανάπτυξης Περιφέρειας Πελοποννήσου.

Σκοπός του Κέντρου είναι η ανάληψη και υλοποίηση δράσεων που προάγουν και αναπτύσσουν την αξιοποίηση ερευνητικών αποτελεσμάτων και σύγχρονων τεχνολογιών από τις επιχειρήσεις, τη διάχυσή τους στο κοινωνικό σύνολο και τον επιχειρηματικό κόσμο και την μεταφορά της τεχνολογίας ενδυναμώνοντας την συνεργασία μεταξύ φορέων δημόσιου και ιδιωτικού τομέα, σε εθνικό και διεθνές επίπεδο, για την τεχνολογική ανάπτυξη της ευρύτερης περιοχής της Περιφέρειας Πελοποννήσου (βλ. αναλυτικά στην Ενότητα 5.2 που ακολουθεί)

Τονίζεται ιδιαίτερα η προσπάθεια που πρέπει να καταβληθεί ώστε η δομή διακυβέρνησης της RIS 3 στην Περιφέρεια Πελοποννήσου να περιλαμβάνει εκπροσώπους επιχειρήσεων που έχουν ήδη συμμετάσχει είτε μία διαδικασία επιχειρηματικής ανακάλυψης είτε σε άλλες παραμέτρους της Έξυπνης Εξειδίκευσης και έχουν προγραμματίσει στόχους και τομείς στους οποίους ενδιαφέρονται να επενδύσουν κατά τη νέα προγραμματική περίοδο.

Η σύνθεση της Περιφερειακής Επιστημονικής Επιτροπής Καινοτομίας (ΠΕΕΚ) που προτείνεται από το νέο νόμο για την ΕΤΑΚ θα προκύψει σε επόμενο χρονικό σημείο.

5.2. ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΣΤΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΜΗΧΑΝΙΣΜΩΝ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ & ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

5.2.1. Ενεργοποίηση Κέντρου Μεταφοράς Τεχνολογίας και Καινοτομίας Πελοποννήσου

Οι αρμοδιότητες του Κέντρου θα είναι άρρηκτα συνδεδεμένες με την Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης της Περιφέρειας και οι διαδικασίες λειτουργίας του αποτελούν ταυτόχρονα και τους μηχανισμούς παρακολούθησης και αξιολόγησης των προτεινόμενων δράσεων στο πλαίσιο της RIS3.

Το Κέντρο θα λειτουργεί ως μία και μοναδική πύλη επιχειρηματικότητας, ανταγωνιστικότητας και καινοτομίας στο περιφερειακό επίπεδο.

Ειδικότερα οι σκοποί του ΚΜΤΚ-Π είναι, ενδεικτικά, οι ακόλουθοι:

- α) Διασύνδεση του παραγωγικού και κοινωνικού χώρου με τον ερευνητικό και τεχνολογικό ιστό μέσω λειτουργικών και συνεργατικών δεσμών (clustering) με ερευνητικά και εκπαιδευτικά ιδρύματα.
- β) Ολοκλήρωση/υποστήριξη καινοτόμων επιχειρηματικών ιδεών, προϊόντων, υπηρεσιών, διαδικασιών, προώθηση της αξιοποίησης των αποτελεσμάτων της επιστημονικής και τεχνολογικής έρευνας και προώθηση της ίδρυσης ή ανάπτυξης επιχειρήσεων τεχνολογικού προσανατολισμού ή/και υψηλής τεχνολογίας,
- γ) Προώθηση και η εξεύρεση οικονομικών πόρων (ιδιωτικών, ευρωπαϊκών, εθνικών) για την υποστήριξη επενδυτικών και επιχειρηματικών σχεδίων εκμετάλλευσης,
- δ) Προσέλκυση για εγκατάσταση, επιχειρήσεων ή τμημάτων μεγαλύτερων επιχειρήσεων ή κλαδικών οργάνων επιχειρήσεων, οργανισμών ή φορέων με οποιαδήποτε νομική μορφή, που ασχολούνται με μεταφορά έρευνας ή τεχνολογίας που άπτεται των ενδιαφερόντων των συμμετεχόντων στην εταιρεία φορέων (νομικών προσώπων),
- ε) Ενημέρωση – αφύπνιση των επιχειρήσεων της Περιφέρειας σε θέματα επίτευξης καινοτομίας, συνεργατικής έρευνας, μεταφοράς και διάχυσης της τεχνολογίας, της προστασίας, αξιοποίησης και εκμετάλλευσης των δικαιωμάτων πνευματικής και βιομηχανικής ιδιοκτησίας και τεχνογνωσίας σε εθνικό και διεθνές επίπεδο,
- στ) Διασύνδεση και συνεργασία με εθνικά και διεθνή δίκτυα καινοτομίας.

Το πλαίσιο λειτουργίας/αρμοδιοτήτων του ΚΜΤΚ-Π οριοθετείται ως ακολούθως:

1. Ενισχύει τη ζήτηση προϊόντων έρευνας και τον σχεδιασμό νέων προϊόντων τεχνολογικής αιχμής, προωθεί δραστηριότητες που αποσκοπούν στην αύξηση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων και στην ανάπτυξη υπηρεσιών με διεθνείς ανταγωνιστικούς όρους, αποτελεί συνδεδεμένο κρίκο μεταξύ έρευνας και παραγωγής και συμβάλλει στην δημιουργία νέων εταιρειών που ασχολούνται με την παραγωγή καινοτόμων προϊόντων/υπηρεσιών και προϊόντων προηγμένης τεχνολογίας.
2. Προωθεί την ανάπτυξη και μεταφορά τεχνολογίας στις επιχειρήσεις και επιταχύνει την μεταφορά της από την Ελλάδα στο εξωτερικό και αντίστροφα.

3. Εκπονεί μελέτες, έρευνες, εμπειρογνωμοσύνες, παράγει εργαλεία (υπηρεσίες ή προϊόντα) και μεριμνά για την διαχείριση αξιοποίηση και εκμετάλλευση των ερευνητικών και τεχνολογικών πληροφοριών και αποτελεσμάτων, καθώς και για την μεταφορά αυτών σε οικείους τομείς εφαρμογών της παραγωγής (της Περιφέρειας),
4. Συμμετέχει σε εθνικά και διεθνή δίκτυα συνεργασίας μεταξύ ερευνητικών φορέων ή σε Τεχνολογικές Πλατφόρμες για την τόνωση της συνεργασίας μεταξύ των φορέων που εμπλέκονται στην έρευνα
5. Παρέχει υπηρεσίες επιμόρφωσης του ανθρώπινου δυναμικού των επιχειρήσεων, με την επιδίωξη ανάληψης πρωτεύοντος ρόλους στην ενίσχυση των δεσμών Ερευνητικών Κέντρων και ΑΕΙ με επιχειρήσεις και άλλους οργανισμούς σε εθνικό και διεθνές επίπεδο
6. Επιδιώκει την προσέλκυση φυσικών και νομικών προσώπων στο ΚΜΤΚ-Π μέσω:
 - i. παροχής πρόσβασης σε συνεργαζόμενες ερευνητικές υποδομές,
 - ii. διευκόλυνσης διεξαγωγής αναλύσεων της αγοράς σχετικά με νέες τεχνολογίες,
 - iii. υποστήριξης, οργάνωσης και παροχής υπηρεσιών για την διευκόλυνση οικονομικών διαπραγματεύσεων και προώθησης των συμφερόντων των επιχειρήσεων
 - iv. διοργάνωσης επιμορφωτικών σεμιναρίων, εκθέσεων, εκδηλώσεων, έκδοση ενημερωτικού υλικού (έντυπο-ψηφιακό) και ενεργειών δημοσιότητας
7. Προωθεί τη συνεργασία με οποιαδήποτε νομική μορφή και μεταξύ άλλων, με ερευνητικά κέντρα ή συναφή ιδρύματα, ΑΕΙ, φυσικά και νομικά πρόσωπα (συμβούλους επιχειρήσεων) και με την ΓΓΕΤ, το Ελληνικό Δημόσιο, την Επιτροπή Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, με διεθνείς οργανισμούς, κρατικά ή ιδιωτικά τεχνολογικά πάρκα και τη διεθνή ένωση τεχνολογικών πάρκων
8. Επιδιώκει την δημιουργία ευνοϊκού επιχειρηματικού περιβάλλοντος για την ανάπτυξη των φορέων Έρευνας και τον συντονισμό της συνεργασίας και χρηματοδότησης από ελληνικούς και ξένους τραπεζικούς φορείς, την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων, το Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων και άλλους χρηματοδοτικούς οργανισμούς και εν γένει την αξιοποίηση Εθνικών και Κοινοτικών Πλαισίων Χρηματοδότησης Επενδύσεων
9. Συνάπτει τις απαιτούμενες συμβάσεις για την μεταφορά τεχνολογίας και αναπτύσσει κάθε απαραίτητη νομική δραστηριότητα για την πραγματοποίηση των σκοπών της
10. Λειτουργεί ως Τεχνικός Σύμβουλος της Περιφέρειας για την προώθηση, υλοποίηση και παρακολούθηση της πολιτικής καινοτομίας στα πλαίσια των προβλεπόμενων στην RIS3 στρατηγική

Ειδικότερα για τον τομέα του Τουρισμού προτείνεται εντός του Κέντρου Μεταφοράς Τεχνολογίας και Καινοτομίας της Περιφέρειας, να λειτουργήσει ως μονάδα/δομή το Παρατηρητήριο Τουρισμού Πελοποννήσου- (*Tourism Observatory- Tourism Intelligence Unit*) θα εξυπηρετεί τις ανάγκες για συνεχή παροχή ερευνητικών πληροφοριών σε επίπεδο:

- ♣ Ανάπτυξης και υποστήριξης ενός ευρωπαϊκού συστήματος τουριστικών δεικτών (δορυφόροι λογαριασμοί τουρισμού) για βιώσιμη διαχείριση σε επίπεδο προορισμού (*European Tourism Indicator System*),
- ♣ Μέτρησης φέρουσας ικανότητας του προορισμού,

- ▲ Μέτρησης των εξελίξεων στην περιφερειακή ανάπτυξη και την απασχόληση,
- ▲ Μέτρηση περιβαλλοντικής επιβάρυνσης αποτυπώματος και των επιπτώσεων του τουρισμού στο οικοσύστημα (Monitoring Centre for Sustainable Tourism),
- ▲ Διερεύνηση δυνητικής ζήτησης και μέτρηση ικανοποίησης επισκεπτών,
- ▲ Μέτρηση ελκυστικότητας του προορισμού Πελοπόννησος,
- ▲ Αποτύπωση άποψης επαγγελματιών τουρισμού touroperator για τον προορισμό Πελοπόννησος.

Το Παρατηρητήριο Τουρισμού θα λειτουργεί και σε συνεργασία με Πανεπιστήμιο σχετικό με τον τομέα του τουρισμού.

Επειδή είναι πολύ δύσκολο να βρεθούν άμεσα οι απαραίτητες δεξιότητες για την κατάρτιση των διαδικασιών μεταφοράς τεχνολογίας σε στελέχη κυρίως μικρομεσαίων επιχειρήσεων (ΜΜΕ), η παρουσία ενός έμπειρου Συμβούλου αρκετές φορές είναι όχι μόνο χρήσιμη αλλά απαραίτητη. Επίσης, η μεταφορά τεχνολογίας απαιτεί εκτός των άλλων και ειδικές γνώσεις σε θέματα οργάνωσης, διοίκησης / management και προώθησης προϊόντων / marketing. Αυτές θεωρούνται απαραίτητες στους Συμβούλους όταν αυτοί παρεμβαίνουν για να διευκολύνουν τη μεταφορά τεχνολογίας.

Μέχρι την πλήρη στελέχωση και λειτουργία του ΚΜΤΚ-Π θα πρέπει οι ως άνω ρόλοι να υποστηριχθούν από ομάδες εργασίας της Περιφέρειας και έναν έμπειρο «Σύμβουλο Καινοτομίας». Στη θέση του Συμβούλου μπορεί να είναι ένας εμπειρογνώμονας, ένας τεχνομεσίτης / πράκτορας, ή μια ομάδα συμβούλων επιχειρήσεων με εξειδίκευση στην οργάνωση μέσων μεταφοράς τεχνογνωσίας και την λειτουργία συνεργατικών δικτύων (clusters).

Ο ρόλος του Συμβούλου Καινοτομίας στην μεταβατική περίοδο μέχρι τη λειτουργία του Κέντρου, θα περιλαμβάνει μεταξύ άλλων:

- Την οργάνωση και διεξαγωγή των επαφών με τις επιχειρήσεις και τους ερευνητικούς φορείς ή/και τους προμηθευτές καινοτόμων λύσεων και προϊόντων,
- Τον συντονισμό της μεταξύ τους συνεργασίας με στόχο την επιλογή των προγραμμάτων/δράσεων που θα υλοποιηθούν στα πλαίσια των αναπτυσσόμενων clusters,
- Την εκπόνηση εμπειρογνωμοσυιών, μελετών και ερευνών αγοράς και την κατάθεση τεκμηριωμένων προτάσεων για την επιλογή του ενδεικνυόμενου μοντέλου συνεργασίας, την εξεύρεση χρηματοδοτικών πόρων και των τρόπων αξιοποίησης των αποτελεσμάτων της έρευνας,
- Την υποστήριξη της Περιφέρειας και του Περιφερειακού Συμβουλίου Καινοτομίας στην κατάρτιση του επιχειρησιακού σχεδίου και στην οργάνωση, στελέχωση και λειτουργία του ΚΜΤΚ-Π προκειμένου να ανταποκριθεί αποτελεσματικά στη Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης της Περιφέρειας,
- Την παροχή υπηρεσιών τεχνικού συμβούλου των συντονιζόμενων από το ΚΜΤΚ-Π δράσεων και παρεχόμενων υπηρεσιών με στόχο την εξασφάλιση της ποιότητας αυτών

5.3. ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ

Η παρακολούθηση-αξιολόγηση των δράσεων της περιφερειακής καινοτομίας και των υπηρεσιών που παρέχονται προς τις επιχειρήσεις θα πρέπει να τεκμηριώνεται και να παρακολουθείται μέσω ενός συνεκτικού συστήματος τεκμηρίωσης αξιολόγησης της εφαρμογής της RIS3.

Το σύστημα τεκμηρίωσης θα λειτουργεί υπό τον συντονισμό του ΚΜΤΚ-Π και υπό την εποπτεία του Περιφερειακού Συμβουλίου Καινοτομίας (λειτουργία Θεματικών Ομάδων Εργασίας με τη συνδρομή εξωτερικών συμβούλων, ανεξάρτητων εμπειρογνομόνων) και θα πρέπει να περιλαμβάνει ενδεικτικά:

1. Διεξαγωγή τεχνολογικών διαγνώσεων σε επιχειρήσεις που συμμετέχουν στις συνεργατικές δράσεις της RIS3 της Περιφέρειας Πελοποννήσου (από ομάδες εργασίας της Περιφέρειας σε συνεργασία με τον Σύμβουλο Καινοτομίας – κατά την μεταβατική περίοδο μέχρι την πλήρη στελέχωση και λειτουργία του ΚΜΤΚ-Π),
2. Εσωτερικές και κατά περίπτωση ανεξάρτητες αξιολογήσεις δράσεων προώθησης της καινοτομίας (ανά τομέα) που ωριμάζουν και αναπτύσσονται στα πλαίσια της εφαρμογής της RIS3 με στόχο την διερεύνηση των επιπτώσεων ανάπτυξης των συνεργατικών σχημάτων (clusters) ή/και οριζόντιων συμπληρωματικών δράσεων ενίσχυσης καινοτομίας σε επιχειρήσεις – στοχοθέτηση,
3. Ετήσιους απολογισμούς των δράσεων του Κέντρου Μεταφοράς Τεχνολογίας και Καινοτομίας Πελοποννήσου,
4. Επιμέρους on-going έρευνες/εμπειρογνωμοσύνες διερεύνησης των επιπτώσεων και της αποτελεσματικότητας των δραστηριοτήτων καινοτομίας και επιχειρηματικότητας που θα διενεργούνται από τον Σύμβουλο Καινοτομίας της Περιφέρειας σε ετήσια βάση,
5. Ανάπτυξη και συντήρηση διαδικτυακών εργαλείων τεκμηρίωσης, προβολής και διάχυσης της εφαρμογής Έξυπνης Εξειδίκευσης στην Περιφέρεια Πελοποννήσου – ανάδειξη των αποτελεσμάτων συνεργατικών έργων,
6. Έρευνα γνώμης επιχειρήσεων που συμμετέχουν σε προγράμματα προώθησης της καινοτομίας στα πλαίσια της RIS3 – θα πρέπει να περιλαμβάνει και ποσοτικοποίηση των στόχων/αποτελεσμάτων που ετέθησαν κατά την έγκριση/έναρξη υλοποίησης της δράσης (π.χ. μείωση κόστους παραγωγής, αριθμός καινοτόμων προϊόντων ή μεθόδων παραγωγής/υπηρεσιών που αναπτύχθηκαν, αξιολόγηση επιπέδου συμβολής στην βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων),
7. Σύστημα περιοδικής παρακολούθησης των δράσεων των συνεργατικών σχημάτων ανά έργο - Ετήσιες εκθέσεις, παρουσιάσεις και επιθεωρήσεις των συμμετεχόντων στα έργα από αρμόδια στελέχη του ΚΜΤΚ-Π,
8. Σε επίπεδο Περιφέρειας – Περιφερειακού Συμβουλίου θα λειτουργεί Θεματική Ομάδα Εργασίας επιφορτισμένη με την διαρκή αξιολόγηση της συμβατότητας των υλοποιούμενων δράσεων της RIS3 με την περιφερειακή πολιτική αλλά και το αντίστροφο – σύνταξη εισηγήσεων/προτάσεων για την επικαιροποίηση της περιφερειακής πολιτικής βάσει των ενδιάμεσων αποτελεσμάτων της εφαρμογής της RIS3.

5.4. ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΣΤΟΥΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥΣ ΕΤΑΙΡΟΥΣ

Η επικοινωνία της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης στους κοινωνικούς εταίρους (επιχειρήσεις και φορείς) θα επιτευχθεί μέσω των ακόλουθων ενεργειών:

- Εκπόνηση ενημερωτικών ημερίδων και διαγνωστικών συναντήσεων σε τακτικό επίπεδο με συμμετοχή της Περιφέρειας, της ΕΔΑ Περιφέρειας Πελοποννήσου, του ΚΜΤΚ-Π και του Συμβούλου Καινοτομίας,
- Σχεδιασμός ιστοτόπου προώθησης της Στρατηγικής για την Έξυπνη Εξειδίκευση στην Περιφέρεια Πελοποννήσου και συνεχής-διαρκής ενημέρωσή του,
- Επιτόπιες συναντήσεις του ΚΜΤΚ-Π σε συνεργασία με τον Σύμβουλο Καινοτομίας με επιλεγμένες επιχειρήσεις,
- Δημιουργία newsletter σε σχέση με τις προωθούμενες δράσεις από το ΚΜΤΚ-Π,
- Ενημέρωση με ηλεκτρονικά μέσα (e-mail) και αποστολή προσκλήσεων εκδήλωσης ενδιαφέροντος για τις ευκαιρίες συμμετοχής σε συνεργατικά προγράμματα ανάπτυξης-εφαρμογής καινοτομικών σχεδίων με στόχο την ευρύτερη δυνατή συμμετοχή επιχειρήσεων της Περιφέρειας και Ερευνητικών Φορέων σε εθνικό επίπεδο,
- Διανομή μέσω των Επιμελητηρίων έντυπου και ηλεκτρονικού υλικού καθώς και των εκπονούμενων διαγνωστικών μελετών,
- Διενέργεια ανοικτών διαβουλεύσεων κατά τα στάδια προετοιμασίας της εφαρμογής των προγραμμάτων,
- Τακτική αποστολή ερωτηματολογίων αξιολόγησης και υποβολής προτάσεων σε συμμετέχοντες και μη με στόχο την ευαισθητοποίηση και την ανάδειξη ευκαιριών δημιουργίας λοιπών συνεργατικών σχημάτων,
- Βράβευση – ανάδειξη καινοτόμων εφαρμογών και έργων, θέσπιση περιφερειακών βραβείων καινοτομίας.

5.5. ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΣΤΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 2014-2020

5.5.1. Ενσωμάτωση της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης στο ΠΕΠ Πελοποννήσου 2014-2020

Με βάση την ανάλυση που προηγήθηκε προτείνονται τα ακόλουθα:

ΠΕΠ Πελοποννήσου 2014-2020 (ΕΤΠΑ)

Άξονας Προτεραιότητας 1: Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων (ιδιαίτερα των ΜΜΕ), μετάβαση στην ποιοτική επιχειρηματικότητα, με αιχμή την καινοτομία και αύξηση της περιφερειακής προστιθέμενης αξίας

Στα πλαίσια του ΘΣ1 προβλέπονται οι ακόλουθες επενδυτικές προτεραιότητες:

(1α) Ενίσχυση υποδομών έρευνας και καινοτομίας και ικανοτήτων ανάπτυξης αριστείας στον τομέα της έρευνας και καινοτομίας και προώθηση κέντρων ικανότητας, ιδίως των κέντρων ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος

Ειδικός Στόχος: 1.1.1 Αναβάθμιση και διεύρυνση του ισχνού ερευνητικού ιστού της Περιφέρειας, για ερευνητική δραστηριότητα, που κατά κύριο λόγο θα εξυπηρετεί τις αναπτυξιακές ανάγκες της Περιφέρειας Πελοποννήσου

1. **Τύπος Δράσεων:** Ενίσχυση της αναβάθμισης, συμπλήρωσης ή / και επέκτασης ή και δημιουργίας ερευνητικών υποδομών στη Πελοπόννησο, κυρίως για την εξυπηρέτηση των αναπτυξιακών στόχων της Περιφέρειας. Η ενίσχυση αναφέρεται, κυρίως σε ερευνητικό εξοπλισμό για την ανάπτυξη ερευνητικού έργου προς τις κατευθύνσεις της Περιφερειακής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης.

(1β) Προαγωγή επιχειρηματικών επενδύσεων στην E&K, ανάπτυξη δεσμών και συνεργειών μεταξύ επιχειρήσεων, κέντρων έρευνας και ανάπτυξης και του τομέα της ανώτατης εκπαίδευσης, ιδίως μέσω της προαγωγής επενδύσεων για την ανάπτυξη προϊόντων και υπηρεσιών, στη μεταφορά τεχνολογίας, στην κοινωνική καινοτομία, στην οικολογική καινοτομία, στις εφαρμογές παροχής δημόσιων υπηρεσιών, στην ενθάρρυνση της ζήτησης, στη δικτύωση, στα συμπλέγματα φορέων και στην ανοιχτή καινοτομία μέσω ευφυούς εξειδίκευσης, καθώς και στήριξης της τεχνολογικής και εφαρμοσμένης έρευνας, πιλοτικών γραμμών, ενεργειών έγκαιρης επικύρωσης προϊόντων, προηγμένων ικανοτήτων παραγωγής και πρώτης παραγωγής ειδικά σε βασικές τεχνολογίες γενικής εφαρμογής και διάδοση των τεχνολογιών γενικής εφαρμογής

Ειδικός Στόχος: 1.2.1 Αύξηση των επιχειρηματικών δαπανών για τεχνολογική και μη τεχνολογική καινοτομία

1. **Τύπος Δράσεων:** Δημιουργία και λειτουργία υποστηρικτικού μηχανισμού και μέσων για ίδρυση ή / και ανάπτυξη καινοτόμων επιχειρήσεων. Αναφέρεται στη χρηματοδότηση λειτουργίας ενός μηχανισμού σε περιφερειακό επίπεδο, για τη μεταφορά γνώσης και κινητοποίηση των επιχειρήσεων (υφιστάμενων και νέων) για συμμετοχή στα προγράμματα καινοτομίας με απώτερο στόχο την ενσωμάτωση αποτελεσμάτων τεχνολογικής και μη τεχνολογικής καινοτομίας για τη βιωσιμότητα και ανάπτυξή τους, σε σύνδεση τόσο με τους ερευνητικούς φορείς της περιφέρειας, όσο και με κάθε άλλη σχετική πηγή ικανοποιεί τις ανάγκες των επιχειρήσεων της Περιφέρειας.
2. **Τύπος Δράσεων:** Προώθηση της έρευνας και της καινοτομίας, ή / και της χρήσης των αποτελεσμάτων έρευνας και τεχνολογίας, στην παραγωγική και εμπορική δραστηριότητα, υφιστάμενων και νέων ΜΜΕ. Αφορά σε εφαρμογή ή/και ανάπτυξη για εφαρμογή ερευνητικών προγραμμάτων τεχνολογικής και μη καινοτομίας στη λειτουργία και παραγωγή των επιχειρήσεων της Περιφέρειας. Οι ενέργειες που προβλέπονται στη συγκεκριμένη δράση έχουν το χαρακτήρα του κουπονιού για εφαρμογή καινοτομιών στις επιχειρήσεις, προκειμένου να ενσωματωθεί στις επιχειρήσεις η καινοτομία που επιλέγουν σε ότι αφορά ή /και η εκπόνηση

ερευνητικών προγραμμάτων με στόχο την ενσωμάτωση των καινοτομικών αποτελεσμάτων τους στις επιχειρήσεις.

- 3. Τύπος Δράσεων:** Ενίσχυση των συμφωνητικών συνεργασίας μεταξύ επιχειρήσεων και φορέων έρευνας και καινοτομίας για ενσωμάτωση των αποτελεσμάτων της έρευνας / τεχνολογίας και καινοτομιών στη παραγωγική και λειτουργική διαδικασία των επιχειρήσεων. Αναφέρεται κυρίως σε δράσεις διάχυσης αποτελεσμάτων έρευνας στην Περιφέρεια, στοχεύοντας κατά κύριο λόγο στις επιχειρήσεις, προκειμένου να ενημερώνονται για τις δυνατότητες που υπάρχουν ή/και έχουν εφαρμοστεί ήδη, ώστε να ενεργοποιηθούν στην κατεύθυνση αυτή. Η διάχυση θα γίνεται με δομημένο ηλεκτρονικό τρόπο, αλλά και με προσωπική επαφή ενημέρωσης σε περιοχές της περιφέρειας / ομάδες επιχειρήσεων, με τη συνεργασία των εκπροσώπων των τοπικών κοινωνικών εταίρων, καθώς και όλων των δομών της Περιφέρειας που θα συμμετέχουν ενεργά στη προώθηση της καινοτομίας και τη σύνδεση της έρευνας και τεχνολογίας με τον επιχειρηματικό ιστό της Περιφέρειας.

Στα πλαίσια του ΘΣ2 προβλέπονται οι ακόλουθες επενδυτικές προτεραιότητες:

(2β) Ανάπτυξη προϊόντων και υπηρεσιών ΤΠΕ και του ηλεκτρονικού εμπορίου και ενίσχυση της ζήτησης για ΤΠΕ

Ειδικός Στόχος 1.3.1: Διεύρυνση της ανάπτυξης και χρήσης ΤΠΕ συμπεριλαμβανομένου και του ηλεκτρονικού εμπορίου, από τις επιχειρήσεις της Περιφέρειας

- 1. Τύπος Δράσεων:** Ενίσχυση επενδύσεων για ανάπτυξη ηλεκτρονικού εμπορίου (όπως ηλεκτρονικό επιχειρείν ή / και Digital Marketing). Η δράση αναφέρεται στη χρηματοδότηση επενδύσεων για πλήρη μηχανογράφηση των εμπορικών τους δραστηριοτήτων, τόσο στο μέρος των πωλήσεων, όσο και στο μέρος των προμηθειών τους.
- 2. Τύπος Δράσεων:** Ενίσχυση υφιστάμενων ή νέων επιχειρήσεων, για ανάπτυξη ή / και χρήση τεχνολογιών ΤΠΕ, στις επιχειρηματικές τους δραστηριότητες. Η συγκεκριμένη δράση αναφέρεται σε χρηματοδότηση επενδύσεων των επιχειρήσεων της Περιφέρειας, είτε να αναπτύξουν από μόνες τους εφαρμογές ΤΠΕ, για χρήση τους από τις ίδιες ή / και από άλλες επιχειρήσεις, είτε να προμηθευτούν ή / και να αναπτύξουν μέσω τρίτων, ειδικές εφαρμογές ΤΠΕ για εκσυγχρονισμό / αναβάθμιση των παραγωγικών, λειτουργικών και διοικητικών τους διαδικασιών.

(2γ) Ενίσχυση των εφαρμογών ΤΠΕ για ηλεκτρονική κυβέρνηση, ηλεκτρονική μάθηση, ηλεκτρονική ένταξη, ηλεκτρονικό πολιτισμό και ηλεκτρονική υγεία

Ειδικός Στόχος: 1.4.1 Αύξηση της δυνατότητας βασικών τμημάτων δημόσιου τομέα για υψηλής ποιότητας υπηρεσίες στους πολίτες και τις επιχειρήσεις

- 1. Τύπος Δράσεων:** Ενίσχυση των δημόσιων υπηρεσιών και οργανισμών της Περιφέρειας για δημιουργία και λειτουργία υποδομής παροχής υψηλού επιπέδου υπηρεσιών προς τους πολίτες και τις επιχειρήσεις. Η δράση αναφέρεται σε μικρής κλίμακας κατά μονάδα παρέμβασης, περιφερειακού ή / και τοπικού επιπέδου, ενίσχυση των ψηφιακών υποδομών στις υπηρεσίες / οργανισμούς της Περιφέρειας ή

/ και λοιπών κοινωνικών φορέων, προκειμένου να δημιουργηθεί η δυνατότητα, αφ' ενός δικτύωσης μεταξύ τους, αφ' ετέρου ηλεκτρονικής πρόσβασης σε αυτούς τους φορείς από τους πολίτες και τις επιχειρήσεις.

2. **Τύπος Δράσεων:** Ενίσχυση των φορέων του τομέα της υγείας στη Περιφέρεια για ανάπτυξη υποδομών και υπηρεσιών ηλεκτρονικής υγείας, κυρίως στις απομακρυσμένες εσωτερικές ζώνες της Περιφέρειας.
3. **Τύπος Δράσεων:** Ενίσχυση των φορέων πολιτισμού και της Τοπικής Αυτοδιοίκησης της Περιφέρειας, για ανάπτυξη υποδομών και υπηρεσιών ηλεκτρονικής προβολής των πολιτιστικών πόρων της Περιφέρειας. Η δράση αυτή περιλαμβάνει ενέργειες ενίσχυσης των πολιτιστικών φορέων της Περιφέρειας για ψηφιοποίηση πολιτιστικών πόρων και ιστορικών γεγονότων της Περιφέρειας, για προβολή και τουριστική αξιοποίηση. Ιδιαίτερη προτεραιότητα θα δοθεί στην εφαρμογή καινοτόμων εργαλείων και μέσων, για διεύρυνση και αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος της Περιφέρειας.

Στα πλαίσια του ΘΣ3 προβλέπονται οι ακόλουθες επενδυτικές προτεραιότητες:

(3α) Προαγωγή της επιχειρηματικότητας, ιδίως με τη διευκόλυνση της οικονομικής αξιοποίησης νέων ιδεών και ενίσχυσης της δημιουργίας νέων επιχειρήσεων, μεταξύ άλλων και μέσω θερμοκοιτίδων επιχειρήσεων

Ειδικός Στόχος 1.5.1: Αύξηση της εκμετάλλευσης προϊόντων έρευνας και τεχνολογίας και καινοτομιών από υφιστάμενες ΜΜΕ, για βελτίωση της παραγωγικής τους δραστηριότητας ή / και για την ανάπτυξη νέων προϊόντων

Ειδικός Στόχος 1.5.2: Ίδρυση νέων καινοτόμων επιχειρήσεων, σύμφωνα με τη Στρατηγική RIS3

1. **Τύπος Δράσεων:** Ενίσχυση επιχειρήσεων για την αξιοποίηση καινοτομιών και προϊόντων έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης για την βελτίωση της παραγωγικής τους δραστηριότητας ή / και για την ανάπτυξη νέων προϊόντων.
Το συγκεκριμένο είδος δράσης εξυπηρετεί απόλυτα τον πρώτο ειδικό στόχο της επενδυτικής προτεραιότητας και αναφέρεται στην χρήση καινοτομιών και γενικότερα νέων ιδεών, ή / και υποστηρικτικών υπηρεσιών, οι οποίες θα προσδώσουν προστιθέμενη αξία στα τελικά προϊόντα που παράγουν και κυρίως για την ανάπτυξη νέων ανταγωνιστικών προϊόντων. Προτεραιότητα θα δοθεί για προϊόντα ή / και υπηρεσίες σε κλάδους στρατηγικής σημασίας, για την Περιφέρεια, σύμφωνα με την περιφερειακή στρατηγική της «έξυπνης εξειδίκευσης».
2. **Τύπος Δράσεων:** Ενίσχυση / υποστήριξη της ίδρυσης καινοτόμων επιχειρήσεων, με προτεραιότητα για την αξιοποίηση τοπικών αγροτικών προϊόντων δεύτερης μεταποίησης και μέσω υποστηρικτικών και χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών.
Οι δράσεις αναφέρονται στην ενίσχυση κυρίως μέσω επιχορηγήσεων ή / και μέσω φορολογικών ελαφρύνσεων, είτε και μέσω χρηματοδοτικών εργαλείων για ίδρυση επιχειρήσεων με την αξιοποίηση προϊόντων έρευνας ή / και καινοτομιών.
Οι κλάδοι οι οποίοι θα είναι επιλέξιμοι για χρηματοδότηση της έναρξης

επιχειρηματικής δραστηριότητας, κατά προτεραιότητα θα είναι εκείνοι που έχει αναδείξει η Περιφερειακή Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης και αναφέρονται στις κυρίαρχες αλυσίδες αξιών της Περιφέρειας.

Ο καινοτομικός χαρακτήρας των επιχειρήσεων μπορεί να αναφέρεται, είτε σε καινοτόμα προϊόντα, είτε σε καινοτόμες διαδικασίες παραγωγής και εμπορίας, είτε και σε κάθε άλλη επιχειρηματική δραστηριότητα. Για την αποτελεσματική εφαρμογή αυτής της δράσης προβλέπονται, ένα πλέγμα επιλέξιμων ενεργειών όπως: εκπόνησης επιχειρηματικού σχεδίου, αγορά εξοπλισμού ή / και κατασκευή εγκαταστάσεων, mentoring προωθητικές ενέργειες, επιστημονικής ή / και τεχνικής υποστήριξης.

- 3. Τύπος Δράσεων:** Ενίσχυση της λειτουργίας υποστηρικτικού μηχανισμού και μέσων για ίδρυση, ανάπτυξη των εργασιών καινοτόμων επιχειρήσεων και προαγωγή της επιχειρηματικότητας, κατά προτεραιότητα, σύμφωνα με τη «Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης», στην Περιφέρεια Πελοποννήσου.

Αυτό το είδος δράσης εξυπηρετεί την επίτευξη και των δύο ειδικών στόχων, της επενδυτικής προτεραιότητας με δεδομένο ότι ο προβλεπόμενος μηχανισμός, θα είναι το κυρίαρχο μέσο σύνδεσης της καινοτομίας με τις επιχειρήσεις και θα λειτουργεί ως συνδετικός κρίκος των ερευνητικών ιδρυμάτων, του περιφερειακού συμβουλίου καινοτομίας και των επιχειρήσεων. Έργο του μηχανισμού / φορέα θα είναι η δημιουργία «ζήτησης» καινοτομικών λύσεων / υπηρεσιών από τις επιχειρήσεις, στο πλαίσιο μιας πιο σταθερής συνεργασίας.

Ο μηχανισμός αυτός θα είναι ένα μέρος του μηχανισμού για την προώθηση της καινοτομίας, ο οποίος προβλέπεται στην επενδυτική προτεραιότητα 1β του Θεματικού Στόχου 1, έτσι ώστε να υπάρχει απόλυτη συμπληρωματικότητα και συνέργεια αυτών των δύο ειδών υποστηρικτικών υπηρεσιών προς τις επιχειρήσεις (ΜΜΕ). Παράλληλα, με την διττή λειτουργία του συγκεκριμένου μηχανισμού / δομής, δημιουργούνται οικονομίες κλίμακας και εξωτερικές οικονομίες.

(3γ) Στήριξη της δημιουργίας και της επέκτασης προηγμένων ικανοτήτων για την ανάπτυξη προϊόντων και υπηρεσιών

Ειδικός Στόχος 1.6.1: Αύξηση του αριθμού των επιχειρήσεων της Περιφέρειας με νέα προϊόντα και υπηρεσίες

Ειδικός Στόχος 1.6.2: Αύξηση των πωλήσεων νέων καινοτόμων προϊόντων και υπηρεσιών

Τύπος Δράσεων: Ενίσχυση της εκπόνησης και εφαρμογής επιχειρηματικών σχεδίων υφιστάμενων επιχειρήσεων για ανάπτυξη νέων προϊόντων και υπηρεσιών, κατά προτεραιότητα με τη χρήση καινοτομιών.

(3δ) Στήριξη της ικανότητας των ΜΜΕ να αναπτύσσονται σε περιφερειακές, εθνικές και διεθνείς αγορές, και να συμμετέχουν σε διαδικασίες καινοτομίας

Ειδικός Στόχος 1.7.1: Αύξηση της παραγωγής εξαγωγίμων προϊόντων

Τύπος Δράσεων: Ενίσχυση / υποστήριξη των Επιχειρήσεων για ανάπτυξη Έρευνας /

Τεχνολογίας και καινοτομιών στη παραγωγή και διάθεση των προϊόντων τους στο εξωτερικό, με τοπικής προέλευσης των ενδιάμεσων ή / και πρώτων υλών.

Η συγκεκριμένη δράση αναφέρεται σε ένα ευρύ φάσμα ενεργειών υποστήριξης και χρηματοδοτικής ενίσχυσης των ΜΜΕ της Περιφέρειας που θα εξυπηρετούν τις ανάγκες προώθησης των πωλήσεών τους με κατά προτεραιότητα χρήση / αξιοποίηση πρώτων υλών ή / και ενδιάμεσων προϊόντων τοπικής προέλευσης. Το φάσμα / εύρος των ενεργειών που θα υποστηρίζονται και θα ενισχύονται από το Πρόγραμμα αναφέρεται ενδεικτικά:

- Συνεργασία με ερευνητικούς φορείς για ανάπτυξη νέων προϊόντων.
- Εκσυγχρονισμός / επέκταση του εξοπλισμού τους.
- Συμβολαιακές συνεργασίες με άλλες τοπικές επιχειρήσεις / παραγωγούς πρώτων υλών ή / και ενδιάμεσων προϊόντων.
- Προωθητικές ενέργειες των νέων προϊόντων.

Όλες οι ενέργειες και τα αναμενόμενα αποτελέσματα θα τεκμηριώνονται σε αντίστοιχη οικονομοτεχνική μελέτη, η εφαρμογή της οποίας θα διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο για την χρηματοδότηση της επιχείρησης

Τύπος Δράσεων: Ενίσχυση / υποστήριξη των Επιχειρήσεων για την προώθηση στο εξωτερικό των μεταποιημένων προϊόντων τοπικής προέλευσης με την αξιοποίηση των αποτελεσμάτων έρευνας και τεχνολογίας που ανέπτυξαν οι ίδιες.

Η δράση περιλαμβάνει υποστήριξη / ενίσχυση των ΜΜΕ για τις εξής ενέργειες:

- Αναζήτηση ευκαιριών σε νέες αγορές του εξωτερικού, μέσω έρευνας αγορών, συμμετοχή σε εκθέσεις, οργάνωση ειδικών εμπορικών /επιχειρηματικών αποστολών.
- Ενδυνάμωση της θέσης τους σε υφιστάμενες αγορές του εξωτερικού, κυρίως μέσω διεύρυνσης των δικτύων και συνεργασιών τους, ανάπτυξη νέων προϊόντων ή / και νέων διαδικασιών παραγωγής.
- Προβολή αναβάθμισης εικόνας των τοπικών προϊόντων στο εξωτερικό, μέσω brandings, καθιέρωσης σήματος ποιότητας Θεσσαλικών προϊόντων, συμμετοχές σε αναγνωρισμένες διεθνείς εκθέσεις κλπ.

Άξονας Προτεραιότητας 2: Ανάπτυξη και αξιοποίηση ικανοτήτων ανθρώπινου δυναμικού – ενεργός κοινωνική ενσωμάτωση (ΕΚΤ)

Στα πλαίσια του ΘΣ8 (Προώθηση της βιώσιμης και ποιοτικής απασχόλησης και υποστήριξη της κινητικότητας της εργασίας) προβλέπονται δύο επενδυτικές προτεραιότητες:

(8iii) Αυτοαπασχόληση, επιχειρηματικότητα και δημιουργία επιχειρήσεων συμπεριλαμβανομένων καινοτόμων πολύ μικρών, μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων

Ειδικός Στόχος 2.5.1: Διεύρυνση του επιχειρηματικού ιστού και της απασχόλησης με καινοτομικές δραστηριότητες

Τύπος Δράσεων: Συμβουλευτική Υποστήριξη ανέργων για ίδρυση επιχειρήσεων.

Οι ενέργειες που προβλέπονται σ' αυτό το είδος της δράσης, αναφέρονται στην επιχορήγηση ανέργων, για εκπόνηση Business Plan των επιχειρήσεων που θέλουν να ιδρύσουν, προκαταρκτική συμβουλευτική περί ίδρυσης και λειτουργίας επιχειρήσεων και στη συνέχεια επιχορήγηση της αυτοαπασχόλησής τους, για τουλάχιστον ένα χρόνο.

Τύπος Δράσεων: Ενίσχυση της ίδρυσης επιχειρήσεων / αυτοαπασχόληση για ανέργους.

Στη δράση αυτή προβλέπεται ενίσχυση / χρηματοδότηση για έναν χρόνο συμβουλευτικής υποστήριξης των νέων επαγγελματιών / επιχειρηματιών σε θέματα επιχειρηματικής πρακτικής, όπως marketing, διοίκησης επιχειρήσεων, διοικητική λογιστική κλπ.

Ειδικός Στόχος 2.6.1 : Βελτίωση των λειτουργιών των ΜΜΕ, με διατήρηση των θέσεων απασχόλησης

Τύπος Δράσεων: Ενίσχυση της συμβουλευτικής, υποστήριξη των επιχειρήσεων για την αναδιοργάνωση και αποτελεσματική διοίκηση και διαχείριση του ανθρώπινου δυναμικού τους.

Τύπος Δράσεων: Ενίσχυση των επιχειρήσεων για την αναβάθμιση των δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού τους, σύμφωνα με πρόγραμμα αναδιοργάνωσης.

Τύπος Δράσεων: Ενίσχυση των επιχειρήσεων για διατήρηση των θέσεων απασχόλησης κατόπιν προγράμματος αναδιοργάνωσης.

Αυξημένη προτεραιότητα στην επιλογή θα δίδεται σε πράξεις που συμβάλουν στην επίτευξη στόχων που συμπεριλαμβάνονται σε διατυπωμένες εθνικές ή περιφερειακές στρατηγικές όπως της Έξυπνης Εξειδίκευσης.

Άξονας Προτεραιότητας 3: Προστασία του περιβάλλοντος – μετάβαση σε μία οικονομία φιλική στο περιβάλλον

Στα πλαίσια του Θ.Σ.6: Διατήρηση και προστασία του περιβάλλοντος και προαγωγή της αποδοτικής χρήσης των πόρων, προβλέπεται μεταξύ άλλων η επενδυτική προτεραιότητα:

(6γ) Διατήρηση, προστασία, προαγωγή και ανάπτυξη της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς

η οποία συνδράμει σημαντικά στην Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης στους τομείς πολιτισμού-τουρισμού στα πλαίσια των Ειδικών Στόχων:

3.5.1 Βελτίωση του βαθμού προστασίας και ανάδειξης της πολιτιστικής κληρονομιάς, για αύξηση της επισκεψιμότητας και

3.5.2. Προστασία και ανάδειξη της φυσικής κληρονομιάς ως πόλου έλξης επισκεπτών

Τύπος Δράσεων: Ενίσχυση των επενδύσεων για την προστασία και αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς.

5.5.2. Σύνδεση της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης με τα λοιπά Προγράμματα του ΕΣΠΑ 2014-2020

Ενδεικτικά, οι δράσεις Έξυπνης Εξειδίκευσης που μπορούν να χρηματοδοτηθούν από τα Τομεακά Επιχειρησιακά Προγράμματα του ΕΣΠΑ είναι οι ακόλουθες:

ΕΠΑΝΕΚ (ΕΤΠΑ)

- Χρηματοδότηση μελετών οργανοληπτικών χαρακτηριστικών και χρήσης στην κοσμετολογία παραδοσιακών αγροτικών προϊόντων (λάδι, μέλι, κλπ),
- Προώθηση Ιατρικού Τουρισμού,
- Οριζόντιες δράσεις (κουπόνια καινοτομίας, Δημιουργία Τεχνολογικών/ Επιχειρηματικών/ Εμπορευματικών Πάρκων),
- Επέκταση Ευρυζωνικών Δικτύων.

ΠΕΠ Πελοποννήσου (ΕΓΤΑΑ) (Εκχώρηση από ΠΑΑ 2014-2020)

- Σύσταση επιχειρησιακής ομάδας στον κλάδο του οίνου με έμφαση στην παραγωγή και πιστοποίηση γενετικού πολλαπλασιαστικού υλικού των τοπικών ποικιλιών,
- Σύσταση επιχειρησιακής ομάδας για τις θερμοκηπιακές καλλιέργειες, έμφαση στην προσαρμογή των παραδοσιακών θερμοκηπίων λαχανικών σε νέες τεχνολογίες και τεχνικές (υδροπονία, αεροπονία), επέκταση σε νέα είδη,
- Σύσταση επιχειρησιακής ομάδας για την εφαρμογή Γεωργίας Ακριβείας σε επιλεγμένες καλλιέργειες.

ΠΑΑ 2014-2020 (ΕΓΤΑΑ)

Χρηματοδότηση εφαρμοσμένης έρευνας και πρακτική εφαρμογή για:

- Ανάπτυξη πρότυπων μεθόδων διαχείρισης βοσκοτόπων,
- Σχεδιασμός –εγκατάσταση-λειτουργία πρότυπων κτηνοτροφικών πάρκων,
- Βελτίωση βοσκοϊκανότητας πτωχών σε οργανική ουσία εδαφών σε ορεινές και επικλινείς περιοχές,
- Αξιοποίηση παραπροϊόντων Τυροκομείων, Ελαιτριβείων με πιλοτική εφαρμογή σε επιδεικτικές μονάδες.

6. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Digital Agenda for Europe 2020, Digital Agenda Scoreboard 2013 <http://ec.europa.eu/digital-agenda/en/scoreboard>
2. Eurostat, EC Statistics, <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home/>
3. Regional Innovation Monitor 2012, http://ec.europa.eu/enterprise/policies/innovation/files/ris-2012_en.pdf
4. HellasStat, Βάση Οικονομικών Δεδομένων Επιχειρήσεων Περιφέρειας Πελοποννήσου (2011-2012)
5. Ελληνική Στατιστική Αρχή, Στατιστικά στοιχεία Εκπαίδευσης, Τουρισμού, Αγοράς Εργασίας, <http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE>
6. Σαχίνη Ε., Μάλλιου Ν., Χούσος Ν., Καραϊσκος Δ., (2013), Ελληνικές Επιστημονικές Δημοσιεύσεις 1996-2010: Βιβλιομετρική Ανάλυση Ελληνικών Δημοσιεύσεων σε Διεθνή Επιστημονικά Περιοδικά - Scopus, Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης
7. Smart Specialisation Strategies in Greece, Expert team review for DG REGIO, RIS3. Regional Assessment: Peloponnese, A report to the European Commission, Directorate General for Regional Policy, Unit I3 Greece & Cyprus, December 2012 (final Version), Alasdair Reid, Nicos Komninos, Jorge A. Sanchez, P., Panayiotis Tsanakas
8. ΚΤΠ ΑΕ: Επενδύσεις σε Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ΤΠΕ): Ανάλυση στοιχείων 10 σημαντικών κλάδων και του κλάδου ΤΠΕ
9. Austrian Federal Ministry of Science and Research, “Getting started with the RIS3 KEY, S3, Smart Specialisation Strategies”, Ιούλιος 2012
10. Εθνική Επιτροπή Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων, Γεωγραφικό Σύστημα Ευρυζωνικότητας: <http://mapsv7.terra.gr/eettutilitiesSAS/>
11. Προτάσεις Πανεπιστημίου Πελοποννήσου στο Πλαίσιο της Κατάρτισης του Επιχειρησιακού Προγράμματος της Περιφέρειας Πελοποννήσου για την προγραμματική περίοδο 2014-2020, Τρίπολη 13-1-2014.
12. Διαμόρφωση Περιφερειακής Στρατηγικής για την Έξυπνη Εξειδίκευση Πελοποννήσου για τη νέα προγραμματική περίοδο 2014 – 2020, 4883/7-10-2013, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου.
13. Ημερίδες «Περιφερειακή Στρατηγική για την Έξυπνη Εξειδίκευση Πελοποννήσου για τη Νέα Προγραμματική Περίοδο 2014 – 2020», 25 Απριλίου 2013 & 5-6 Αυγούστου 2013.
14. Κλαδικές Συναντήσεις για την διαμόρφωση της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης της Περιφέρειας Πελοποννήσου, Τρίπολη 18 & 21 Φεβρουαρίου 2014.
15. Guide to Research and Innovation Strategies for Smart Specialisations (RIS 3), European Commission, May 2012

16. Regional policy for smart growth of SMEs Guide for Managing Authorities and bodies in charge of the development and implementation of Research and Innovation Strategies for Smart Specialisation, European Commission, August 2012

17. Research Innovation Strategy (RIS) 3: Στρατηγική Έρευνας Καινοτομίας, Πελοπόννησος: Προγραμματική Περίοδος 2014 – 2020, Εισηγητής: Παναγιώτης Κούτρης, Προϊστάμενος Μονάδας Α΄ ΕΔΑ Πελοποννήσου, Αύγουστος 2013

7. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

Πίνακας Α.1. Εξέλιξη του ΑΕΠ στην Περιφέρεια Πελοποννήσου την περίοδο 2005-2011

Ποσά σε εκατ. €, τρέχουσες τιμές

Χωρική Ενότητα	2005	2006	2007	2008*	2009*	2010*	2011*
Πελοπόννησος	8.527,64	9.326,17	9.836,88	9.922,79	9.868,93	9.434,69	8.978,16
Αργολίδα	1.433,47	1.541,64	1.604,69	1.711,79	1.723,07	1.668,58	1.503,19
Αρκαδία	1.418,90	1.572,61	1.669,52	1.664,43	1.714,31	1.550,14	1.505,90
Κορινθία	2.609,49	2.873,15	3.073,67	2.975,47	2.815,12	2.771,16	2.639,10
Λακωνία	1.077,51	1.151,34	1.237,33	1.222,44	1.224,64	1.176,34	1.090,51
Μεσσηνία	1.988,26	2.187,44	2.251,66	2.348,66	2.391,79	2.268,46	2.239,46
Σύνολο Ελλάδος	193.049,66	208.622,00	223.160,00	233.197,67	231.081,23	222.151,50	208.531,70

* Προσωρινά στοιχεία

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή, Περιφερειακοί Λογαριασμοί

Πίνακας Α.2. Εξέλιξη του κατά κεφαλήν ΑΕΠ στην Περιφέρεια Πελοποννήσου την περίοδο 2005-2011

Ποσά σε €, τρέχουσες τιμές

Χωρική Ενότητα	2005	2006	2007	2008*	2009*	2010*	2011*
Πελοπόννησος	14.437,01	15.755,39	16.596,72	16.740,77	16.664,47	15.968,43	15.165,69
Αργολίδα	14.501,22	15.547,27	16.129,14	17.188,16	17.314,80	16.813,11	15.109,45
Αρκαδία	15.433,93	17.185,87	18.346,62	18.413,68	19.086,96	17.402,04	16.988,94
Κορινθία	17.976,53	19.658,09	20.917,28	20.161,33	19.004,65	18.685,58	17.751,96
Λακωνία	11.902,36	12.696,71	13.636,79	13.467,26	13.479,35	12.940,06	11.958,30
Μεσσηνία	12.108,54	13.302,74	13.685,25	14.286,63	14.592,74	13.891,30	13.653,60
Σύνολο Ελλάδος	17.402,96	18.747,62	19.991,00	20.846,39	20.656,04	19.917,70	18.747,35
ΕΕ27	22.500,00	23.700,00	25.000,00	25.000,00	23.500,00	24.500,00	25.200,00

* Προσωρινά στοιχεία

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή, Περιφερειακοί Λογαριασμοί και Eurostat (Κατά κεφαλήν ΑΕΠ ΕΕ27)

Πίνακας Α.2.α. Εξέλιξη του κατά κεφαλήν ΑΕΠ στην Περιφέρεια Πελοποννήσου την περίοδο 2005-2011

Ποσά σε €, Ισοδύναμα Αγοραστικής Δύναμης

Χωρική Ενότητα	2005	2006	2007	2008*	2009*	2010*	2011*
Πελοπόννησος	16.700,00	18.200,00	18.700,00	18.700,00	17.900,00	17.400,00	
Αργολίδα	16.400,00	17.500,00	17.700,00	18.600,00	18.100,00	17.800,00	
Αρκαδία	18.600,00	20.600,00	21.300,00	21.100,00	21.100,00	19.300,00	
Κορινθία	20.900,00	22.900,00	23.800,00	22.700,00	20.700,00	20.600,00	
Λακωνία	13.500,00	14.400,00	15.000,00	14.700,00	14.200,00	13.900,00	
Μεσσηνία	14.100,00	15.500,00	15.500,00	16.000,00	15.700,00	15.300,00	
Σύνολο Ελλάδος	20.400,00	21.800,00	22.500,00	23.100,00	22.100,00	21.400,00	20.000,00
ΕΕ27	22.500,00	23.700,00	25.000,00	25.000,00	23.500,00	24.500,00	25.200,00

* Προσωρινά στοιχεία

Πηγή: Eurostat

Πίνακας Α.3. Εξέλιξη της Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας στην Περιφέρεια Πελοποννήσου την περίοδο 2005-2011

Σύνολο Κλάδων Οικονομικής Δραστηριότητας

Ποσά σε εκατ. €, τρέχουσες τιμές

Χωρική Ενότητα	2005	2006	2007	2008*	2009*	2010*	2011*
Πελοπόννησος	7.624,07	8.210,16	8.623,04	8.724,42	8.793,55	8.290,99	7.884,81
Αργολίδα	1.281,59	1.357,16	1.406,68	1.505,06	1.535,31	1.466,31	1.320,14
Αρκαδία	1.268,56	1.384,43	1.463,51	1.463,42	1.527,51	1.362,23	1.322,51
Κορινθία	2.333,00	2.529,34	2.694,39	2.616,13	2.508,37	2.435,24	2.317,71
Λακωνία	963,34	1.013,56	1.084,65	1.074,80	1.091,19	1.033,74	957,71
Μεσσηνία	1.777,59	1.925,68	1.973,82	2.065,02	2.131,17	1.993,47	1.966,74
Σύνολο Ελλάδος	172.594,71	183.658,68	195.622,96	205.034,81	205.900,99	195.221,72	183.136,95

* Προσωρινά στοιχεία

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή, Περιφερειακοί Λογαριασμοί

Πίνακας Α.3.α. Εξέλιξη της Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας στην Περιφέρεια Πελοποννήσου την περίοδο 2005-2011

Γεωργία, δασοκομία και αλιεία

Ποσά σε εκατ. €, τρέχουσες τιμές

Χωρική Ενότητα	2005	2006	2007	2008*	2009*	2010*	2011*
Πελοπόννησος	775,83	743,65	658,10	623,92	606,71	615,41	560,01
Αργολίδα	184,78	172,24	149,86	173,88	169,98	160,84	146,88
Αρκαδία	97,83	101,23	92,07	88,76	92,62	84,68	83,37
Κορινθία	145,46	124,44	119,08	100,07	96,56	98,98	98,16
Λακωνία	132,10	156,20	125,36	131,04	117,39	123,82	106,72
Μεσσηνία	215,66	189,53	171,73	130,17	130,17	147,11	124,87
Σύνολο Ελλάδος	8.428,49	6.833,59	6.829,99	6.393,62	6.371,55	6.299,58	6.175,02

* Προσωρινά στοιχεία

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή, Περιφερειακοί Λογαριασμοί

Πίνακας Α.3.β. Εξέλιξη της Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας στην Περιφέρεια Πελοποννήσου την περίοδο 2005-2011

Ορυχεία, λατομεία, βιομηχανία, παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, φυσικού αερίου, ατμού, κλιματισμού και νερού, επεξεργασία λυμάτων, διαχείριση αποβλήτων και δραστηριότητες εξυγίανσης

Ποσά σε εκατ. €, τρέχουσες τιμές

Χωρική Ενότητα	2005	2006	2007	2008*	2009*	2010*	2011*
Πελοπόννησος	1.347,88	1.549,61	1.692,62	1.634,33	1.663,04	1.688,14	1.587,69
Αργολίδα	57,28	61,10	80,02	132,60	134,01	178,88	160,12
Αρκαδία	363,61	447,36	479,20	446,42	476,00	433,90	452,93
Κορινθία	755,97	851,52	923,51	788,70	756,57	788,54	702,39
Λακωνία	17,72	17,46	19,71	22,47	23,74	30,17	29,65
Μεσσηνία	153,29	172,18	190,19	244,15	272,73	256,64	242,59
Σύνολο Ελλάδος	21.956,88	23.747,21	24.882,64	25.402,33	25.126,84	26.370,67	24.402,29

* Προσωρινά στοιχεία

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή, Περιφερειακοί Λογαριασμοί

Πίνακας Α.3.γ. Εξέλιξη της Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας στην Περιφέρεια Πελοποννήσου την περίοδο 2005-2011

Μεταποίηση

Ποσά σε εκατ. €, τρέχουσες τιμές

Χωρική Ενότητα	2005	2006	2007	2008*	2009*	2010*	2011*
Πελοπόννησος	962,41	1.076,14	1.175,24	1.143,97	1.143,65	1.216,82	1.083,52
Αργολίδα	43,77	42,15	61,21	110,17	109,73	153,08	126,98
Αρκαδία	32,99	34,90	35,75	35,69	35,54	46,97	46,43
Κορινθία	734,22	830,75	897,11	761,83	729,65	760,51	673,41
Λακωνία	10,98	10,05	8,65	12,91	12,85	18,37	17,31
Μεσσηνία	140,45	158,28	172,52	223,37	255,87	237,89	219,38
Σύνολο Ελλάδος	16.428,29	17.611,86	18.282,08	18.245,80	18.242,04	19.412,01	16.804,09

* Προσωρινά στοιχεία

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή, Περιφερειακοί Λογαριασμοί

Πίνακας Α.3.δ. Εξέλιξη της Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας στην Περιφέρεια Πελοποννήσου την περίοδο 2005-2011

Κατασκευές

Ποσά σε εκατ. €, τρέχουσες τιμές

Χωρική Ενότητα	2005	2006	2007	2008*	2009*	2010*	2011*
Πελοπόννησος	661,98	884,76	807,69	721,13	528,07	386,92	333,20
Αργολίδα	128,19	170,57	140,41	132,50	126,70	97,71	52,26
Αρκαδία	116,90	111,64	99,70	77,91	71,85	62,34	36,83
Κορινθία	218,98	270,68	298,44	251,41	130,16	86,21	87,82
Λακωνία	80,62	82,07	116,33	85,66	67,68	64,44	41,49
Μεσσηνία	117,29	249,79	152,81	173,65	131,67	76,21	114,80
Σύνολο Ελλάδος	12.050,18	16.293,49	15.243,35	13.890,02	10.553,11	6.772,18	4.560,90

* Προσωρινά στοιχεία

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή, Περιφερειακοί Λογαριασμοί

Πίνακας Α.3.ε. Εξέλιξη της Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας στην Περιφέρεια Πελοποννήσου την περίοδο 2005-2011

Χονδρικό και λιανικό εμπόριο, επισκευή μηχανοκίνητων οχημάτων και μοτοσυκλετών, μεταφορές και αποθήκευση, δραστηριότητες υπηρεσιών παροχής καταλύματος και υπηρεσιών εστίασης

Ποσά σε εκατ. €, τρέχουσες τιμές

Χωρική Ενότητα	2005	2006	2007	2008*	2009*	2010*	2011*
Πελοπόννησος	1.781,86	1.911,61	2.114,32	2.055,13	1.983,19	1.793,78	1.668,26
Αργολίδα	397,33	426,17	481,34	446,48	413,61	370,26	333,53
Αρκαδία	208,51	233,58	256,22	260,20	257,03	240,04	218,09
Κορινθία	478,23	513,27	539,24	574,75	535,81	488,65	457,34
Λακωνία	281,72	305,49	339,78	300,31	303,92	277,13	262,87
Μεσσηνία	416,09	433,11	497,73	473,39	472,83	417,70	396,43
Σύνολο Ελλάδος	46.042,56	48.803,80	53.467,42	55.226,99	51.228,67	49.980,43	45.722,76

* Προσωρινά στοιχεία

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή, Περιφερειακοί Λογαριασμοί

Πίνακας Α.3.στ. Εξέλιξη της Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας στην Περιφέρεια Πελοποννήσου την περίοδο 2005-2011

Ενημέρωση και επικοινωνία

Ποσά σε εκατ. €, τρέχουσες τιμές

Χωρική Ενότητα	2005	2006	2007	2008*	2009*	2010*	2011*
Πελοπόννησος	169,13	196,48	186,41	205,53	205,25	200,33	177,45
Αργολίδα	26,27	30,52	28,96	32,46	31,30	29,90	27,19
Αρκαδία	30,98	35,99	34,15	35,72	39,71	27,03	26,70
Κορινθία	54,46	63,27	60,03	68,13	63,95	73,40	62,71
Λακωνία	34,48	40,05	38,00	43,52	40,06	42,08	36,50
Μεσσηνία	22,94	26,65	25,29	25,70	30,23	27,92	24,35
Σύνολο Ελλάδος	6.832,70	7.783,09	7.914,26	9.337,80	10.205,59	9.464,23	8.894,24

* Προσωρινά στοιχεία

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή, Περιφερειακοί Λογαριασμοί

Πίνακας Α.3.ζ. Εξέλιξη της Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας στην Περιφέρεια Πελοποννήσου την περίοδο 2005-2011

Χρηματοπιστωτικές και ασφαλιστικές δραστηριότητες

Ποσά σε εκατ. €, τρέχουσες τιμές

Χωρική Ενότητα	2005	2006	2007	2008*	2009*	2010*	2011*
Πελοπόννησος	213,61	219,58	214,42	204,91	212,58	211,82	205,31
Αργολίδα	36,90	37,61	37,22	37,48	38,14	38,90	37,03
Αρκαδία	31,41	32,11	30,38	30,29	32,26	32,64	30,10
Κορινθία	49,86	53,53	52,24	49,17	49,13	48,20	51,99
Λακωνία	32,84	33,58	33,10	30,48	31,89	32,15	30,61
Μεσσηνία	62,60	62,75	61,49	57,50	61,16	59,93	55,57
Σύνολο Ελλάδος	8.463,29	8.985,31	9.110,33	9.383,81	9.213,52	9.244,60	8.958,30

* Προσωρινά στοιχεία

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή, Περιφερειακοί Λογαριασμοί

Πίνακας Α.3.η. Εξέλιξη της Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας στην Περιφέρεια Πελοποννήσου την περίοδο 2005-2011

Διαχείριση ακίνητης περιουσίας

Ποσά σε εκατ. €, τρέχουσες τιμές

Χωρική Ενότητα	2005	2006	2007	2008*	2009*	2010*	2011*
Πελοπόννησος	815,88	802,36	987,09	1.120,43	1.204,79	1.149,09	1.216,99
Αργολίδα	117,29	116,70	144,40	164,47	178,29	170,67	180,59
Αρκαδία	126,16	123,11	150,24	169,54	181,35	172,71	182,87
Κορινθία	196,29	193,62	239,85	273,27	293,88	280,34	296,70
Λακωνία	116,28	113,52	139,32	157,82	169,37	161,57	171,12
Μεσσηνία	259,85	255,40	313,28	355,32	381,90	363,80	385,71
Σύνολο Ελλάδος	19.870,23	19.478,96	23.837,41	26.922,81	28.826,37	27.371,04	28.928,75

* Προσωρινά στοιχεία

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή, Περιφερειακοί Λογαριασμοί

Πίνακας Α.3.θ. Εξέλιξη της Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας στην Περιφέρεια Πελοποννήσου την περίοδο 2005-2011

Επαγγελματικές, επιστημονικές και τεχνικές δραστηριότητες, διοικητικές και υποστηρικτικές δραστηριότητες

Ποσά σε εκατ. €, τρέχουσες τιμές

Χωρική Ενότητα	2005	2006	2007	2008*	2009*	2010*	2011*
Πελοπόννησος	222,40	301,53	288,33	306,40	367,23	293,61	244,86
Αργολίδα	58,61	72,90	70,57	70,84	90,46	62,32	53,60
Αρκαδία	26,22	38,62	33,93	36,42	42,85	26,41	27,86
Κορινθία	49,43	74,89	70,32	78,20	86,13	77,40	62,31
Λακωνία	33,06	41,52	40,21	42,40	53,50	36,16	32,38
Μεσσηνία	55,08	73,60	73,30	78,54	94,28	91,32	68,69
Σύνολο Ελλάδος	9.800,80	11.277,53	11.615,03	11.411,00	12.728,91	11.050,11	8.834,49

* Προσωρινά στοιχεία

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή, Περιφερειακοί Λογαριασμοί

Πίνακας Α.3.ι. Εξέλιξη της Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας στην Περιφέρεια Πελοποννήσου την περίοδο 2005-2011

Δημόσια διοίκηση και άμυνα, υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση, εκπαίδευση, δραστηριότητες σχετικές με την ανθρώπινη υγεία και την κοινωνική μέριμνα

Ποσά σε εκατ. €, τρέχουσες τιμές

Χωρική Ενότητα	2005	2006	2007	2008*	2009*	2010*	2011*
Πελοπόννησος	1.230,07	1.197,88	1.325,34	1.528,87	1.617,36	1.457,86	1.395,20
Αργολίδα	178,36	175,55	195,11	243,23	261,70	243,74	236,67
Αρκαδία	238,28	233,76	265,45	299,03	309,86	251,41	231,17
Κορινθία	273,33	272,60	297,90	341,40	381,51	342,54	326,45
Λακωνία	162,18	152,19	172,20	203,53	210,51	193,90	187,98
Μεσσηνία	377,92	363,78	394,69	441,68	453,78	426,27	412,93
Σύνολο Ελλάδος	31.546,75	32.132,45	34.663,33	38.995,81	42.641,70	39.628,32	37.468,88

* Προσωρινά στοιχεία

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή, Περιφερειακοί Λογαριασμοί

Πίνακας Α.3.ια. Εξέλιξη της Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας στην Περιφέρεια Πελοποννήσου την περίοδο 2005-2011

Τέχνες, διασκέδαση, ψυχαγωγία, άλλες δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών, δραστηριότητες νοικοκυριών ως εργοδοτών, μη διαφοροποιημένες δραστηριότητες νοικοκυριών που αφορούν την παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών για ίδια χρήση, δραστηριότητες ετερόδικων οργανισμών και φορέων

Ποσά σε εκατ. €, τρέχουσες τιμές

Χωρική Ενότητα	2005	2006	2007	2008*	2009*	2010*	2011*
Πελοπόννησος	405,44	402,71	348,72	323,76	405,32	494,02	495,85
Αργολίδα	96,60	93,80	78,81	71,14	91,12	113,10	92,25
Αρκαδία	28,66	27,02	22,18	19,12	23,99	31,06	32,59
Κορινθία	110,98	111,51	93,79	91,02	114,67	150,98	171,82
Λακωνία	72,34	71,49	60,65	57,57	73,13	72,32	58,38
Μεσσηνία	96,87	98,88	93,30	84,92	102,42	126,57	140,79
Σύνολο Ελλάδος	7.602,83	8.322,83	8.058,87	8.070,39	9.004,75	9.041,39	9.191,31

* Προσωρινά στοιχεία

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή, Περιφερειακοί Λογαριασμοί

Πίνακας Α.4. Εξέλιξη της Απασχόλησης στην Περιφέρεια Πελοποννήσου την περίοδο 2005-2011

Σύνολο Κλάδων Οικονομικής Δραστηριότητας

Σε χιλ. απασχολούμενους

Χωρική Ενότητα	2005	2006	2007	2008*	2009*	2010*	2011*
Πελοπόννησος	255,95	262,99	266,64	270,97	269,14	257,34	243,92
Σύνολο Ελλάδος	4.650,03	4.738,63	4.806,71	4.865,80	4.836,22	4.711,69	4.446,77

* Προσωρινά στοιχεία

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή, Περιφερειακοί Λογαριασμοί

Πίνακας Α.4.α. Εξέλιξη της Απασχόλησης στην Περιφέρεια Πελοποννήσου την περίοδο 2005-2011

Γεωργία, δασοκομία και αλιεία

Σε χιλ. απασχολούμενους

Χωρική Ενότητα	2005	2006	2007	2008*	2009*	2010*	2011*
Πελοπόννησος	82,29	82,66	77,20	79,09	78,82	71,68	69,47
Σύνολο Ελλάδος	550,58	542,47	531,61	529,44	542,98	545,01	517,80

* Προσωρινά στοιχεία

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή, Περιφερειακοί Λογαριασμοί

Πίνακας Α.4.β. Εξέλιξη της Απασχόλησης στην Περιφέρεια Πελοποννήσου την περίοδο 2005-2011

Ορυχεία, λατομεία, βιομηχανία, παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, φυσικού αερίου, ατμού, κλιματισμού και νερού, επεξεργασία λυμάτων, διαχείριση αποβλήτων και δραστηριότητες εξυγίανσης

Σε χιλ. απασχολούμενους

Χωρική Ενότητα	2005	2006	2007	2008*	2009*	2010*	2011*
Πελοπόννησος	22,52	24,16	25,52	22,86	22,44	22,78	21,30
Σύνολο Ελλάδος	553,04	555,10	557,88	584,07	559,32	534,52	489,66

* Προσωρινά στοιχεία

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή, Περιφερειακοί Λογαριασμοί

Πίνακας Α.4.γ. Εξέλιξη της Απασχόλησης στην Περιφέρεια Πελοποννήσου την περίοδο 2005-2011

Κατασκευές

Σε χιλ. απασχολούμενους

Χωρική Ενότητα	2005	2006	2007	2008*	2009*	2010*	2011*
Πελοπόννησος	18,27	19,83	20,08	21,56	23,40	21,08	18,33
Σύνολο Ελλάδος	364,53	365,12	389,10	386,32	368,82	322,08	249,55

* Προσωρινά στοιχεία

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή, Περιφερειακοί Λογαριασμοί

Πίνακας Α.4.δ. Εξέλιξη της Απασχόλησης στην Περιφέρεια Πελοποννήσου την περίοδο 2005-2011

Χονδρικό και λιανικό εμπόριο, επισκευή μηχανοκίνητων οχημάτων και μοτοσυκλετών, μεταφορές και αποθήκευση, δραστηριότητες υπηρεσιών παροχής καταλύματος και υπηρεσιών εστίασης

Σε χιλ. απασχολούμενους

Χωρική Ενότητα	2005	2006	2007	2008*	2009*	2010*	2011*
Πελοπόννησος	61,59	63,24	65,99	70,28	73,72	71,63	63,74
Σύνολο Ελλάδος	1.445,13	1.491,88	1.507,08	1.534,35	1.526,09	1.489,89	1.424,79

* Προσωρινά στοιχεία

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή, Περιφερειακοί Λογαριασμοί

Πίνακας Α.4.ε. Εξέλιξη της Απασχόλησης στην Περιφέρεια Πελοποννήσου την περίοδο 2005-2011

Ενημέρωση και επικοινωνία

Σε χιλ. απασχολούμενους

Χωρική Ενότητα	2005	2006	2007	2008*	2009*	2010*	2011*
Πελοπόννησος	3,33	3,37	3,26	2,61	2,41	2,28	2,08
Σύνολο Ελλάδος	85,81	88,62	88,83	88,04	88,73	86,99	78,80

* Προσωρινά στοιχεία

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή, Περιφερειακοί Λογαριασμοί

Πίνακας Α.4.στ. Εξέλιξη της Απασχόλησης στην Περιφέρεια Πελοποννήσου την περίοδο 2005-2011

Χρηματοπιστωτικές και ασφαλιστικές δραστηριότητες

Σε χιλ. απασχολούμενους

Χωρική Ενότητα	2005	2006	2007	2008*	2009*	2010*	2011*
Πελοπόννησος	3,94	4,47	4,04	3,07	3,33	3,02	3,42
Σύνολο Ελλάδος	109,99	112,40	110,92	113,85	112,27	111,07	109,95

* Προσωρινά στοιχεία

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή, Περιφερειακοί Λογαριασμοί

Πίνακας Α.4.ζ. Εξέλιξη της Απασχόλησης στην Περιφέρεια Πελοποννήσου την περίοδο 2005-2011

Διαχείριση ακίνητης περιουσίας

Σε χιλ. απασχολούμενους

Χωρική Ενότητα	2005	2006	2007	2008*	2009*	2010*	2011*
Πελοπόννησος	0,11	0,11	0,11	0,10	0,12	0,12	0,11
Σύνολο Ελλάδος	4,24	4,51	4,63	5,01	4,68	4,36	4,04

* Προσωρινά στοιχεία

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή, Περιφερειακοί Λογαριασμοί

Πίνακας Α.4.η. Εξέλιξη της Απασχόλησης στην Περιφέρεια Πελοποννήσου την περίοδο 2005-2011

Επαγγελματικές, επιστημονικές και τεχνικές δραστηριότητες, διοικητικές και υποστηρικτικές δραστηριότητες

Σε χιλ. απασχολούμενους

Χωρική Ενότητα	2005	2006	2007	2008*	2009*	2010*	2011*
Πελοπόννησος	9,67	9,32	9,49	9,86	9,73	10,38	10,16
Σύνολο Ελλάδος	320,20	318,15	325,44	338,48	335,96	324,08	319,66

* Προσωρινά στοιχεία

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή, Περιφερειακοί Λογαριασμοί

Πίνακας Α.4.θ. Εξέλιξη της Απασχόλησης στην Περιφέρεια Πελοποννήσου την περίοδο 2005-2011

Δημόσια διοίκηση και άμυνα, υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση, εκπαίδευση, δραστηριότητες σχετικές με την ανθρώπινη υγεία και την κοινωνική μέριμνα

Σε χιλ. απασχολούμενους

Χωρική Ενότητα	2005	2006	2007	2008*	2009*	2010*	2011*
Πελοπόννησος	43,00	41,79	48,15	49,10	40,98	38,16	38,62
Σύνολο Ελλάδος	925,66	965,91	990,22	973,82	977,62	976,25	946,14

* Προσωρινά στοιχεία

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή, Περιφερειακοί Λογαριασμοί

Πίνακας Α.4.ι. Εξέλιξη της Απασχόλησης στην Περιφέρεια Πελοποννήσου την περίοδο 2005-2011

Τέχνες, διασκέδαση, ψυχαγωγία, άλλες δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών, δραστηριότητες νοικοκυριών ως εργοδοτών, μη διαφοροποιημένες δραστηριότητες νοικοκυριών που αφορούν την παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών για ίδια χρήση, δραστηριότητες ετερόδικων οργανισμών και φορέων

Σε χιλ. απασχολούμενους

Χωρική Ενότητα	2005	2006	2007	2008*	2009*	2010*	2011*
Πελοπόννησος	11,25	14,04	12,79	12,44	14,19	16,22	16,70
Σύνολο Ελλάδος	290,84	294,48	301,01	312,42	319,76	317,44	306,39

* Προσωρινά στοιχεία

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή, Περιφερειακοί Λογαριασμοί

Πίνακας Α.5. Εξέλιξη της Παραγωγικότητας της Εργασίας στην Περιφέρεια Πελοποννήσου την περίοδο 2005-2011

(Ποσά σε €, τρέχουσες τιμές)

Κλάδος Οικον. Δραστηριότητας	2005	2006	2007	2008*	2009*	2010*	2011*
Γεωργία, δασοκομία και αλιεία	9.428,47	8.996,55	8.524,58	7.888,59	7.697,18	8.585,81	8.061,75
Ορυχεία, λατομεία, βιομηχανία, παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, φυσικού αερίου, ατμού, κλιματισμού και νερού, επεξεργασία λυμάτων, διαχείριση αποβλήτων και δραστηριότητες εξυγίανσης	59.849,83	64.152,95	66.325,40	71.502,59	74.107,42	74.103,06	74.525,42
Κατασκευές	36.239,36	44.614,76	40.219,65	33.448,93	22.570,80	18.357,24	18.175,67
Χονδρικό και λιανικό εμπόριο, επισκευή μηχανοκίνητων οχημάτων και μοτοσυκλετών, μεταφορές και αποθήκευση, δραστηριότητες υπηρεσιών παροχής καταλύματος και υπηρεσιών εστίασης	28.931,54	30.225,95	32.039,96	29.241,67	26.900,61	25.043,72	26.174,19
Ενημέρωση και επικοινωνία	50.788,34	58.301,35	57.199,37	78.718,56	85.236,30	87.865,85	85.437,42
Χρηματοπιστωτικές και ασφαλιστικές δραστηριότητες	54.230,32	49.177,02	53.087,47	66.833,98	63.819,77	70.138,47	59.996,02
Διαχείριση ακίνητης περιουσίας	7.485.103,16	7.163.898,35	8.658.695,14	10.877.983,06	10.386.119,86	9.738.044,73	11.165.067,40
Επαγγελματικές, επιστημονικές και τεχνικές δραστηριότητες, διοικητικές και υποστηρικτικές δραστηριότητες	23.003,81	32.342,89	30.385,32	31.075,01	37.745,41	28.281,10	24.102,40
Δημόσια διοίκηση και άμυνα, υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση, εκπαίδευση, δραστηριότητες σχετικές με την ανθρώπινη υγεία και την κοινωνική μέριμνα	28.609,49	28.667,03	27.523,02	31.138,54	39.471,90	38.204,99	36.128,21
Τέχνες, διασκέδαση, ψυχαγωγία, άλλες δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών, δραστηριότητες νοικοκυριών ως εργοδοτών, μη διαφοροποιημένες δραστηριότητες νοικοκυριών που αφορούν την παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών για ίδια χρήση, δραστηριότητες ετερόδικων οργανισμών	36.038,72	28.685,06	27.265,14	26.019,77	28.557,54	30.451,75	29.700,30
Σύνολο Απασχόλησης	29.786,89	31.219,14	32.340,02	32.197,01	32.673,36	32.217,54	32.325,67

* Προσωρινά στοιχεία

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή, Περιφερειακοί Λογαριασμοί, Επεξεργασία Ομάδας Μελέτης

Πίνακας Α.5.α. Εξέλιξη της Παραγωγικότητας της Εργασίας στην Ελλάδα την περίοδο 2005-2011

(Ποσά σε €, τρέχουσες τιμές)

Κλάδος Οικον. Δραστηριότητας	2005	2006	2007	2008*	2009*	2010*	2011*
Γεωργία, δασοκομία και αλιεία	15.308,30	12.597,17	12.847,83	12.076,14	11.734,51	11.558,73	11.925,40
Ορυχεία, λατομεία, βιομηχανία, παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, φυσικού αερίου, ατμού, κλιματισμού και νερού, επεξεργασία λυμάτων, διαχείριση αποβλήτων και δραστηριότητες εξυγίανσης	39.702,15	42.780,29	44.602,14	43.491,70	44.924,14	49.335,04	49.835,28
Κατασκευές	33.056,41	44.624,79	39.175,62	35.954,99	28.612,93	21.026,14	18.276,21
Χονδρικό και λιανικό εμπόριο, επισκευή μηχανοκίνητων οχημάτων και μοτοσυκλετών, μεταφορές και αποθήκευση, δραστηριότητες υπηρεσιών παροχής καταλύματος και υπηρεσιών εστίασης	31.860,49	32.713,00	35.477,47	35.993,69	33.568,51	33.546,30	32.090,90
Ενημέρωση και επικοινωνία	79.625,03	87.829,43	89.099,49	106.061,95	115.024,95	108.794,20	112.872,52
Χρηματοπιστωτικές και ασφαλιστικές δραστηριότητες	76.944,58	79.937,64	82.133,50	82.424,77	82.068,70	83.234,48	81.478,34
Διαχείριση ακίνητης περιουσίας	4.686.375,70	4.319.058,99	5.150.693,51	5.378.108,80	6.162.113,58	6.280.643,22	7.167.677,24
Επαγγελματικές, επιστημονικές και τεχνικές δραστηριότητες, διοικητικές και υποστηρικτικές δραστηριότητες	30.608,17	35.447,42	35.690,35	33.712,18	37.887,94	34.096,43	27.637,42
Δημόσια διοίκηση και άμυνα, υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση, εκπαίδευση, δραστηριότητες σχετικές με την ανθρώπινη υγεία και την κοινωνική μέριμνα	34.080,39	33.266,68	35.005,69	40.044,29	43.617,91	40.592,43	39.602,00
Τέχνες, διασκέδαση, ψυχαγωγία, άλλες δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών, δραστηριότητες νοικοκυριών ως εργοδοτών, μη διαφοροποιημένες δραστηριότητες νοικοκυριών που αφορούν την παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών για ίδια χρήση, δραστηριότητες ετερόδικων οργανισμών	26.140,74	28.262,70	26.772,68	25.831,53	28.160,95	28.482,64	29.998,45
Σύνολο Απασχόλησης	37.116,89	38.757,75	40.697,86	42.137,97	42.574,78	41.433,47	41.184,24

* Προσωρινά στοιχεία

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή, Περιφερειακοί Λογαριασμοί, Επεξεργασία Ομάδας Μελέτης

Πίνακας Α.6. Πληθυσμός εργάσιμης ηλικίας (άνω των 15 ετών) στην Περιφέρεια Πελοποννήσου την περίοδο 1999-2013 (σε χιλιάδες).

Έτος	Πελοπόννησος	Σύνολο Ελλάδος	ΕΕ27
1999	489,10	8.764,60	
2000	491,60	8.839,90	392.510,50
2001	494,40	8.906,40	396.344,90
2002	497,90	8.964,30	398.784,80
2003	500,40	9.014,30	400.759,30
2004	502,40	9.063,50	403.159,10
2005	505,10	9.108,00	406.770,60
2006	506,60	9.157,40	407.271,90
2007	505,90	9.207,30	411.940,90
2008	504,00	9.234,10	414.117,90
2009	503,50	9.267,40	415.663,10
2010	504,30	9.306,30	417.060,20
2011	502,00	9.341,90	418.102,00
2012	501,70	9.373,50	418.396,90
2013A	502,90	9.391,80	
2013B*	503,37	9.397,84	
2013Γ	503,80	9.404,10	

* Το β' τρίμηνο του έτους αποτελεί το πιο αντιπροσωπευτικό όταν δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για το σύνολο των τριμήνων του έτους

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή - Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, Eurostat

Πίνακας Α.6.α. Οικονομικά ενεργός πληθυσμός στην Περιφέρεια Πελοποννήσου την

Έτος	Πελοπόννησος	Σύνολο Ελλάδος	ΕΕ27
1999	255,50	4.586,10	
2000	261,50	4.612,00	222.556,20
2001	254,20	4.580,20	224.097,70
2002	263,80	4.655,90	225.090,20
2003	265,30	4.734,30	226.737,50
2004	261,20	4.818,80	228.053,40
2005	266,80	4.846,30	232.002,40
2006	272,60	4.886,80	234.544,10
2007	274,70	4.916,70	236.549,50
2008	274,50	4.937,30	238.992,00
2009	273,40	4.979,80	239.810,20
2010	267,90	5.017,30	240.088,80
2011	260,70	4.967,60	240.803,60
2012	256,40	4.966,80	241.877,70
2013A	258,90	4.951,20	
2013B*	260,89	4.982,62	
2013Γ	259,10	4.981,30	

* Το β' τρίμηνο του έτους αποτελεί το πιο αντιπροσωπευτικό όταν δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για το σύνολο των τριμήνων του έτους

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή - Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, Eurostat

Πίνακας Α.6.β. Ποσοστό συμμετοχής στην Περιφέρεια Πελοποννήσου την περίοδο 1999-2013.

Έτος	Πελοπόννησος	Σύνολο Ελλάδος	ΕΕ27
1999	52,24%	52,33%	
2000	53,19%	52,17%	56,70%
2001	51,42%	51,43%	56,54%
2002	52,98%	51,94%	56,44%
2003	53,02%	52,52%	56,58%
2004	51,99%	53,17%	56,57%
2005	52,82%	53,21%	57,04%
2006	53,81%	53,36%	57,59%
2007	54,30%	53,40%	57,42%
2008	54,46%	53,47%	57,71%
2009	54,30%	53,73%	57,69%
2010	53,12%	53,91%	57,57%
2011	51,93%	53,18%	57,59%
2012	51,11%	52,99%	57,81%
2013Α	51,48%	52,72%	
2013Β*	51,83%	53,02%	
2013Γ	51,43%	52,97%	

* Το β' τρίμηνο του έτους αποτελεί το πιο αντιπροσωπευτικό όταν δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για το σύνολο των τριμήνων του έτους

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή - Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, Eurostat, Επεξεργασία Ομάδας Μελέτης

Πίνακας Α.6.γ. Απασχολούμενοι στην Περιφέρεια Πελοποννήσου την περίοδο 1999-

Έτος	Πελοπόννησος	Σύνολο Ελλάδος	ΕΕ27
1999	234,50	4.031,40	
2000	236,20	4.088,50	202.019,20
2001	230,70	4.086,30	204.787,90
2002	242,20	4.175,80	204.893,00
2003	242,00	4.274,50	206.212,20
2004	237,30	4.313,20	206.999,70
2005	243,60	4.368,90	211.277,60
2006	251,60	4.452,30	215.271,30
2007	254,00	4.509,80	219.597,30
2008	254,80	4.559,40	222.221,40
2009	251,60	4.508,70	218.370,70
2010	241,50	4.388,60	217.008,00
2011	223,70	4.090,70	217.584,50
2012	205,50	3.763,00	216.621,60
2013Α	204,20	3.595,90	
2013Β*	202,94	3.362,18	
2013Γ	199,70	3.635,90	

* Το β' τρίμηνο του έτους αποτελεί το πιο αντιπροσωπευτικό όταν δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για το σύνολο των τριμήνων του έτους

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή - Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, Eurostat

Πίνακας Α.6.δ. Ποσοστό απασχόλησης στην Περιφέρεια Πελοποννήσου την περίοδο 1999-2013.

Έτος	Πελοπόννησος	Σύνολο Ελλάδος	ΕΕ27
1999	47,95%	46,00%	
2000	48,05%	46,25%	51,47%
2001	46,66%	45,88%	51,67%
2002	48,64%	46,58%	51,38%
2003	48,36%	47,42%	51,46%
2004	47,23%	47,59%	51,34%
2005	48,23%	47,97%	51,94%
2006	49,66%	48,62%	52,86%
2007	50,21%	48,98%	53,31%
2008	50,56%	49,38%	53,66%
2009	49,97%	48,65%	52,54%
2010	47,89%	47,16%	52,03%
2011	44,56%	43,79%	52,04%
2012	40,96%	40,15%	51,77%
2013Α	40,60%	38,29%	
2013Β*	40,32%	35,78%	
2013Γ	39,64%	38,66%	

* Το β' τρίμηνο του έτους αποτελεί το πιο αντιπροσωπευτικό όταν δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για το σύνολο των τριμήνων του έτους

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή - Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, Eurostat, Επεξεργασία Ομάδας Μελέτης

Πίνακας Α.6.ε. Άνεργοι στην Περιφέρεια Πελοποννήσου την περίοδο 1999-2013 (σε

Έτος	Πελοπόννησος	Σύνολο Ελλάδος	ΕΕ27
1999	21,00	554,70	
2000	25,30	523,50	20.541,20
2001	23,50	493,90	19.325,30
2002	21,60	480,10	20.215,30
2003	23,30	459,80	20.543,50
2004	23,90	505,60	21.066,60
2005	23,20	477,30	20.724,80
2006	21,00	434,50	19.273,50
2007	20,70	406,90	16.952,00
2008	19,60	377,90	16.770,70
2009	21,90	471,10	21.456,60
2010	26,40	628,70	23.080,80
2011	37,00	876,90	23.219,10
2012	50,90	1.203,80	25.256,10
2013Α	54,70	1.355,20	
2013Β*	57,95	1.350,44	
2013Γ	59,40	1.345,40	

* Το β' τρίμηνο του έτους αποτελεί το πιο αντιπροσωπευτικό όταν δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για το σύνολο των τριμήνων του έτους

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή - Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, Eurostat

Πίνακας Α.6.στ. Ποσοστό ανεργίας στην Περιφέρεια Πελοποννήσου την περίοδο 1999-2013.

Έτος	Πελοπόννησος	Σύνολο Ελλάδος	ΕΕ27
1999	4,29%	6,33%	
2000	5,15%	5,92%	5,23%
2001	4,75%	5,55%	4,88%
2002	4,34%	5,36%	5,07%
2003	4,66%	5,10%	5,13%
2004	4,76%	5,58%	5,23%
2005	4,59%	5,24%	5,09%
2006	4,15%	4,74%	4,73%
2007	4,09%	4,42%	4,12%
2008	3,89%	4,09%	4,05%
2009	4,35%	5,08%	5,16%
2010	5,23%	6,76%	5,53%
2011	7,37%	9,39%	5,55%
2012	10,15%	12,84%	6,04%
2013Α	10,88%	14,43%	
2013Β*	11,51%	14,37%	
2013Γ	11,79%	14,31%	

* Το β' τρίμηνο του έτους αποτελεί το πιο αντιπροσωπευτικό όταν δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για το σύνολο των τριμήνων του έτους

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή - Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, Eurostat, Επεξεργασία Ομάδας Μελέτης

Πίνακας Α.6.ζ. Μακροχρόνια άνεργοι στην Περιφέρεια Πελοποννήσου την περίοδο 1999-2013 (σε χιλιάδες).

Έτος	Πελοπόννησος	Σύνολο Ελλάδος	ΕΕ27
1999	12,09	301,08	
2000	14,94	286,54	
2001	11,76	253,90	
2002	10,12	246,51	9.161,75
2003	12,55	252,37	9.404,71
2004	14,32	268,27	9.502,83
2005	13,79	249,00	9.574,77
2006	13,20	236,04	8.810,67
2007	11,18	203,45	7.298,03
2008	10,19	179,57	6.265,67
2009	11,33	192,40	7.181,96
2010	15,13	283,09	9.256,36
2011	21,05	434,69	10.009,92
2012	34,93	714,01	11.265,28
2013Α			
2013Β*			
2013Γ			

* Το β' τρίμηνο του έτους αποτελεί το πιο αντιπροσωπευτικό όταν δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για το σύνολο των τριμήνων του έτους

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή - Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, Eurostat

Πίνακας Α.6.η. Ποσοστό ανεργίας στην Περιφέρεια Πελοποννήσου την περίοδο 1999-2013.

Έτος	Πελοπόννησος	Σύνολο Ελλάδος	ΕΕ27
1999	57,57%	54,28%	
2000	59,05%	54,74%	
2001	50,04%	51,41%	
2002	46,85%	51,35%	45,32%
2003	53,86%	54,89%	45,78%
2004	59,92%	53,06%	45,11%
2005	59,44%	52,17%	46,20%
2006	62,86%	54,32%	45,71%
2007	54,01%	50,00%	43,05%
2008	51,99%	47,52%	37,36%
2009	51,74%	40,84%	33,47%
2010	57,31%	45,03%	40,10%
2011	56,89%	49,57%	43,11%
2012	68,62%	59,31%	44,60%
2013Α			
2013Β*			
2013Γ			

* Το β' τρίμηνο του έτους αποτελεί το πιο αντιπροσωπευτικό όταν δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για το σύνολο των τριμήνων του έτους

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή - Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, Eurostat, Επεξεργασία Ομάδας Μελέτης

Πίνακας Α.7. Επίπεδο εκπαίδευσης οικονομικά ενεργού πληθυσμού στην Περιφέρεια Πελοποννήσου την περίοδο 1999-2013 (σε χιλιάδες).

Ολοκλήρωσαν έως και τριτάξιο γυμνάσιο

Έτος	Πελοπόννησος	Σύνολο Ελλάδος	ΕΕ27
1999	142,20	1.989,30	
2000	138,80	1.935,10	67.163,40
2001	130,30	1.904,50	66.516,10
2002	137,00	1.867,20	65.040,10
2003	137,60	1.833,40	64.079,30
2004	118,80	1.668,30	62.165,50
2005	122,90	1.658,40	61.580,80
2006	128,90	1.756,30	61.025,10
2007	126,60	1.741,80	60.698,70
2008	122,80	1.701,50	59.670,10
2009	125,00	1.718,80	58.315,20
2010	116,30	1.667,10	56.662,70
2011	108,30	1.561,20	55.049,00
2012	96,30	1.480,30	53.805,40
2013Α			
2013Β*	89,16	1.270,79	
2013Γ			

* Το β' τρίμηνο του έτους αποτελεί το πιο αντιπροσωπευτικό όταν δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για το σύνολο των τριμήνων του έτους

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή - Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, Eurostat

Πίνακας Α.7.α. Επίπεδο εκπαίδευσης οικονομικά ενεργού πληθυσμού στην Ολοκλήρωσαν έως και τριτάξιο γυμνάσιο

Έτος	Πελοπόννησος	Σύνολο Ελλάδος	ΕΕ27
1999	55,66%	43,38%	
2000	53,08%	41,96%	30,18%
2001	51,26%	41,58%	29,68%
2002	51,93%	40,10%	28,90%
2003	51,87%	38,73%	28,26%
2004	45,48%	34,62%	27,26%
2005	46,06%	34,22%	26,54%
2006	47,29%	35,94%	26,02%
2007	46,09%	35,43%	25,66%
2008	44,74%	34,46%	24,97%
2009	45,72%	34,52%	24,32%
2010	43,41%	33,23%	23,60%
2011	41,54%	31,43%	22,86%
2012	37,56%	29,80%	22,24%
2013Α			
2013Β*	34,18%	25,50%	
2013Γ			

* Το β' τρίμηνο του έτους αποτελεί το πιο αντιπροσωπευτικό όταν δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για το σύνολο των τριμήνων του έτους

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή - Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, Eurostat, Επεξεργασία Ομάδας Μελέτης

Πίνακας Α.7.β. Επίπεδο εκπαίδευσης οικονομικά ενεργού πληθυσμού στην Περιφέρεια Πελοποννήσου την περίοδο 1999-2013 (σε χιλιάδες).

Ολοκλήρωσαν τάξη του λυκείου έως και μεταλυκειακές σπουδές

Έτος	Πελοπόννησος	Σύνολο Ελλάδος	ΕΕ27
1999	80,60	1.736,80	
2000	89,30	1.798,60	104.739,70
2001	88,30	1.783,60	106.161,90
2002	90,00	1.842,70	107.756,60
2003	95,00	1.920,30	107.695,30
2004	98,10	2.034,60	110.289,00
2005	102,00	2.065,40	113.480,40
2006	99,90	1.930,30	114.849,10
2007	102,00	1.940,40	115.807,80
2008	103,40	1.962,60	116.787,60
2009	105,00	1.977,40	116.411,60
2010	106,20	2.009,40	116.460,80
2011	103,70	2.002,60	116.230,30
2012	111,00	2.043,70	116.170,40
2013Α			
2013Β*	135,49	2.673,79	
2013Γ			

* Το β' τρίμηνο του έτους αποτελεί το πιο αντιπροσωπευτικό όταν δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για το σύνολο των τριμήνων του έτους

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή - Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, Eurostat

Πίνακας Α.7.γ. Επίπεδο εκπαίδευσης οικονομικά ενεργού πληθυσμού στην Ολοκλήρωσαν τάξη του λυκείου έως και μεταλυκειακές σπουδές

Έτος	Πελοπόννησος	Σύνολο Ελλάδος	ΕΕ27
1999	31,55%	37,87%	
2000	34,15%	39,00%	47,06%
2001	34,74%	38,94%	47,37%
2002	34,12%	39,58%	47,87%
2003	35,81%	40,56%	47,50%
2004	37,56%	42,22%	48,36%
2005	38,23%	42,62%	48,91%
2006	36,65%	39,50%	48,97%
2007	37,13%	39,47%	48,96%
2008	37,67%	39,75%	48,87%
2009	38,41%	39,71%	48,54%
2010	39,64%	40,05%	48,51%
2011	39,78%	40,31%	48,27%
2012	43,29%	41,15%	48,03%
2013Α			
2013Β*	51,93%	53,66%	
2013Γ			

* Το β' τρίμηνο του έτους αποτελεί το πιο αντιπροσωπευτικό όταν δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για το σύνολο των τριμήνων του έτους

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή - Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, Eurostat, Επεξεργασία Ομάδας Μελέτης

Πίνακας Α.7.δ. Επίπεδο εκπαίδευσης οικονομικά ενεργού πληθυσμού στην Περιφέρεια Πελοποννήσου την περίοδο 1999-2013 (σε χιλιάδες).

Πτυχιούχοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης

Έτος	Πελοπόννησος	Σύνολο Ελλάδος	ΕΕ27
1999	32,80	860,00	
2000	33,40	878,30	45.715,90
2001	35,60	892,20	46.630,40
2002	36,80	946,00	47.682,00
2003	32,70	980,70	50.100,20
2004	44,00	1.109,70	52.996,50
2005	41,90	1.122,50	55.844,40
2006	43,70	1.200,10	57.521,10
2007	46,10	1.234,50	59.505,20
2008	48,30	1.273,20	61.921,90
2009	43,40	1.283,60	64.438,00
2010	45,30	1.340,90	66.360,10
2011	48,70	1.403,80	68.751,50
2012	49,10	1.442,80	71.217,60
2013Α			
2013Β*	30,04	1.038,54	
2013Γ			

* Το β' τρίμηνο του έτους αποτελεί το πιο αντιπροσωπευτικό όταν δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για το σύνολο των τριμήνων του έτους

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή - Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, Eurostat

Πίνακας Α.7.ε. Επίπεδο εκπαίδευσης οικονομικά ενεργού πληθυσμού στην Περιφέρεια Πελοποννήσου την περίοδο 1999-2013 (σε χιλιάδες).

Πτυχιούχοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης

Έτος	Πελοπόννησος	Σύνολο Ελλάδος	ΕΕ27
1999	12,84%	18,75%	
2000	12,77%	19,04%	20,54%
2001	14,00%	19,48%	20,81%
2002	13,95%	20,32%	21,18%
2003	12,33%	20,71%	22,10%
2004	16,85%	23,03%	23,24%
2005	15,70%	23,16%	24,07%
2006	16,03%	24,56%	24,52%
2007	16,78%	25,11%	25,16%
2008	17,60%	25,79%	25,91%
2009	15,87%	25,78%	26,87%
2010	16,91%	26,73%	27,64%
2011	18,68%	28,26%	28,55%
2012	19,15%	29,05%	29,44%
2013Α			
2013Β*	11,51%	20,84%	
2013Γ			

* Το β' τρίμηνο του έτους αποτελεί το πιο αντιπροσωπευτικό όταν δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για το σύνολο των τριμήνων του έτους

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή - Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, Eurostat, Επεξεργασία Ομάδας Μελέτης

Πίνακας Α.8. Επίπεδο εκπαίδευσης απασχολούμενων στην Περιφέρεια

Ολοκλήρωσαν έως και τριτάξιο γυμνάσιο

Έτος	Πελοπόννησος	Σύνολο Ελλάδος	ΕΕ27
1999	135,00	1.788,40	
2000	129,60	1.751,90	59.246,20
2001	122,90	1.726,40	59.405,20
2002	129,20	1.703,60	57.763,60
2003	128,30	1.687,60	56.766,50
2004	110,00	1.507,90	54.757,50
2005	114,60	1.513,00	54.302,30
2006	121,90	1.615,00	54.233,10
2007	119,10	1.611,10	54.207,90
2008	117,50	1.575,90	52.906,90
2009	118,40	1.558,40	49.850,40
2010	107,40	1.459,40	47.720,30
2011	95,80	1.281,60	46.092,70
2012	81,30	1.097,40	44.031,80
2013Α			
2013Β*			
2013Γ			

* Το β' τρίμηνο του έτους αποτελεί το πιο αντιπροσωπευτικό όταν δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για το σύνολο των τριμήνων του έτους

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή - Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, Eurostat

Πίνακας Α.8.α. Επίπεδο εκπαίδευσης απασχολούμενων στην Περιφέρεια

Ολοκλήρωσαν έως και τριτάξιο γυμνάσιο

Έτος	Πελοπόννησος	Σύνολο Ελλάδος	ΕΕ27
1999	57,57%	44,36%	
2000	54,87%	42,85%	29,33%
2001	53,27%	42,25%	29,01%
2002	53,34%	40,80%	28,19%
2003	53,02%	39,48%	27,53%
2004	46,35%	34,96%	26,45%
2005	47,04%	34,63%	25,70%
2006	48,45%	36,27%	25,19%
2007	46,89%	35,72%	24,69%
2008	46,11%	34,56%	23,81%
2009	47,06%	34,56%	22,83%
2010	44,47%	33,25%	21,99%
2011	42,83%	31,33%	21,18%
2012	39,56%	29,16%	20,33%
2013Α			
2013Β*			
2013Γ			

* Το β' τρίμηνο του έτους αποτελεί το πιο αντιπροσωπευτικό όταν δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για το σύνολο των τριμήνων του έτους

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή - Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, Eurostat, Επεξεργασία Ομάδας Μελέτης

Πίνακας Α.8.β. Επίπεδο εκπαίδευσης απασχολούμενων στην Περιφέρεια

Ολοκλήρωσαν τάξη του λυκείου έως και μεταλυκειακές σπουδές

Έτος	Πελοπόννησος	Σύνολο Ελλάδος	ΕΕ27
1999	70,00	1.459,80	
2000	76,70	1.530,40	94.766,20
2001	75,10	1.538,10	96.457,10
2002	78,40	1.594,70	97.547,40
2003	83,50	1.676,50	97.474,50
2004	86,60	1.779,90	99.726,70
2005	90,10	1.821,50	103.046,30
2006	88,80	1.723,70	105.230,60
2007	91,80	1.750,40	107.761,10
2008	92,10	1.790,10	109.203,60
2009	93,10	1.761,40	106.694,70
2010	93,70	1.719,30	105.960,30
2011	87,10	1.601,10	105.857,70
2012	85,30	1.484,20	105.080,90
2013Α			
2013Β*			
2013Γ			

* Το β' τρίμηνο του έτους αποτελεί το πιο αντιπροσωπευτικό όταν δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για το σύνολο των τριμήνων του έτους

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή - Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, Eurostat

Πίνακας Α.8.γ. Επίπεδο εκπαίδευσης απασχολούμενων στην Περιφέρεια

Ολοκλήρωσαν τάξη του λυκείου έως και μεταλυκειακές σπουδές

Έτος	Πελοπόννησος	Σύνολο Ελλάδος	ΕΕ27
1999	29,85%	36,21%	
2000	32,47%	37,43%	46,91%
2001	32,55%	37,64%	47,10%
2002	32,37%	38,19%	47,61%
2003	34,50%	39,22%	47,27%
2004	36,49%	41,27%	48,18%
2005	36,99%	41,69%	48,77%
2006	35,29%	38,71%	48,88%
2007	36,14%	38,81%	49,07%
2008	36,15%	39,26%	49,14%
2009	37,00%	39,07%	48,86%
2010	38,80%	39,18%	48,83%
2011	38,94%	39,14%	48,65%
2012	41,51%	39,44%	48,51%
2013Α			
2013Β*			
2013Γ			

* Το β' τρίμηνο του έτους αποτελεί το πιο αντιπροσωπευτικό όταν δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για το σύνολο των τριμήνων του έτους

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή - Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, Eurostat, Επεξεργασία Ομάδας Μελέτης

Πίνακας Α.8.δ. Επίπεδο εκπαίδευσης απασχολούμενων στην Περιφέρεια Πτυχιούχοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης

Έτος	Πελοπόννησος	Σύνολο Ελλάδος	ΕΕ27
1999	29,60	783,20	
2000	29,90	806,20	43.498,90
2001	32,80	821,90	44.613,80
2002	34,60	877,50	45.455,90
2003	30,20	910,40	47.635,90
2004	40,40	1.020,00	50.313,40
2005	38,90	1.034,50	53.066,60
2006	41,00	1.113,50	54.909,20
2007	43,10	1.148,30	57.150,70
2008	45,30	1.193,30	59.559,60
2009	40,10	1.188,80	61.245,60
2010	40,50	1.209,90	62.783,00
2011	40,80	1.208,00	64.953,50
2012	38,90	1.181,40	66.893,20
2013Α			
2013Β*			
2013Γ			

* Το β' τρίμηνο του έτους αποτελεί το πιο αντιπροσωπευτικό όταν δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για το σύνολο των τριμήνων του έτους

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή - Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, Eurostat

Πίνακας Α.8.ε. Επίπεδο εκπαίδευσης απασχολούμενων στην Περιφέρεια Πτυχιούχοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης

Έτος	Πελοπόννησος	Σύνολο Ελλάδος	ΕΕ27
1999	12,62%	19,43%	
2000	12,66%	19,72%	21,53%
2001	14,22%	20,11%	21,79%
2002	14,29%	21,01%	22,19%
2003	12,48%	21,30%	23,10%
2004	17,02%	23,65%	24,31%
2005	15,97%	23,68%	25,12%
2006	16,30%	25,01%	25,51%
2007	16,97%	25,46%	26,03%
2008	17,78%	26,17%	26,80%
2009	15,94%	26,37%	28,05%
2010	16,77%	27,57%	28,93%
2011	18,24%	29,53%	29,85%
2012	18,93%	31,40%	30,88%
2013Α			
2013Β*			
2013Γ			

* Το β' τρίμηνο του έτους αποτελεί το πιο αντιπροσωπευτικό όταν δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για το σύνολο των τριμήνων του έτους

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή - Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, Eurostat, Επεξεργασία Ομάδας Μελέτης

ΠΙΝΑΚΑΣ Β.1. ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΠΛΗΘΟΥΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΑΝΑ ΚΛΑΔΟ ΚΑΙ ΝΟΜΟ

ΚΩΔΙΚΟΣ	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	ΑΡ. ΕΡΓ/ΝΩΝ	ΑΡ. ΕΠΙΧ/ΣΕΩΝ	Αργολίδα	Αρκαδία	Κορινθία	Λακωνία	Μεσσηνία
01	Γεωργία, κτηνοτροφία, θήρα και συναφείς βοηθητικές δραστηριότητες	104	29	8	4	7	5	5
05	Αλιεία, εκμετάλλευση ιχθυοτροφείων και μονάδων παραγωγής γόνου: βοηθητικές δραστηριότητες συναφείς με την αλιεία	138	27	13		13		1
14	Λοιπά ορυχεία και λατομεία	86	14	4	2	1	1	6
15	Βιομηχανία τροφίμων και ποτών	3.472	235	48	23	77	27	60
16	Παραγωγή προϊόντων καπνού	470	1					1
17	Παραγωγή κλωστοϋφαντουργικών υλών	29	7	4	1	1	1	
18	Κατασκευή ειδών ενδυμασίας:κατεργασία και βαφή γουναρικών	15	5	2	3			
19	Κατεργασία και δέψη δέρματος: κατασκευή ειδών ταξιδιού (αποσκευών), τσαντών, ειδών σελοποιίας ειδών σαγματοποιίας και υποδημάτων		1		1			
20	Βιομηχανία ξύλου και κατασκευή προϊόντων από ξύλο και φελλό, εκτός από τα έπιπλα: κατασκευή ειδών καθαθοποιίας και σπαρτοπλεκτικής	232	20	3	3	11		3
21	Κατασκευή χαρτοπολτού, χαρτιού και προϊόντων από χαρτί	58	8		2	6		
22	Εκδόσεις, εκτυπώσεις και αναπαραγωγή προεγγεγραμμένων μέσων εγγραφής ήχου και εικόνας και μέσων πληροφορικής	115	12	1	1	2	1	7
24	Παραγωγή χημικών ουσιών και προϊόντων	13	7	1	1	4		1
25	Κατασκευή προϊόντων από ελαστικό (καουτσούκ)	274	28	11	1	12	2	2
26	Κατασκευή άλλων προϊόντων από μη μεταλλικά ορυκτά	627	58	17	11	12	7	11
27	Παραγωγή βασικών μετάλλων	6	2	1		1		
28	Κατασκευή μεταλλικών προϊόντων, με εξαίρεση τα μηχανήματα και τα είδη εξοπλισμού	327	32	8	3	11	3	7
29	Κατασκευή μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού μ.α.κ.	127	12	3		5		4
31	Κατασκευή ηλεκτρικών μηχανών και συσκευών μ.α.κ.	65	3	2		1		
33	Κατασκευή ιατρικών οργάνων, οργάνων ακριβείας και οπτικών οργάνων: κατασκευή ρολογιών κάθε είδους	550	2			2		
35	Κατασκευή λοιπού εξοπλισμού μεταφορών	9	2	1		1		
36	Κατασκευή επίπλων: λοιπές βιομηχανίες μ.α.κ.	181	15	4	1	5	2	3
37	Ανακύκλωση	65	8	2	3	3		
40	Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, φυσικού αερίου, ατμού και ζεστού νερού		31	7	10	8	1	5
41	Συλλογή, καθαρισμός και διανομή νερού		1				1	
50	Εμπόριο, συντήρηση και επισκευή αυτοκινήτων οχημάτων και μοτοσυκλετών: λιανική πώληση καυσίμων για οχήματα	484	95	19	15	29	13	19
51	Χονδρικό εμπόριο και εμπόριο με προμήθεια, εκτός από το εμπόριο αυτοκινήτων οχημάτων και μοτοσυκλετών	1.400	412	86	57	126	47	96
52	Λιανικό εμπόριο, εκτός από το εμπόριο αυτοκινήτων οχημάτων και μοτοσυκλετών: επισκευή ειδών ατομικής και οικιακής χρήσης	1.811	258	70	35	80	27	46

ΠΙΝΑΚΑΣ Β.1. ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΠΛΗΘΟΥΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΑΝΑ ΚΛΑΔΟ ΚΑΙ ΝΟΜΟ

ΚΩΔΙΚΟΣ	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	ΑΡ. ΕΡΓ/ΝΩΝ	ΑΡ. ΕΠΙΧ/ΣΕΩΝ	Αργολίδα	Αρκαδία	Κορινθία	Λακωνία	Μεσσηνία
55	Ξενοδοχεία και εστιατόρια	3.017	271	57	26	61	48	79
60	Χερσαίες μεταφορές και μεταφορές μέσω αγωγών	101	22	3	5	6	6	2
61	Μεταφορές μέσω υδάτινων οδών		3	1		1	1	
63	Βοηθητικές και συναφείς προς τις μεταφορές δραστηριότητες:δραστηριότητες ταξιδιωτικών πρακτορείων	139	33	8	3	13	2	7
64	Ταχυδρομεία και τηλεπικοινωνίες	40	5	2		1		2
70	Διαχείριση ακίνητης περιουσίας	8	35	12	3	6	6	8
71	Ενοίκιαση μηχανημάτων και εξοπλισμού χωρίς χειριστή:ενοίκιαση ειδών ατομικής και οικιακής χρήσης	16	9	3		1	1	4
72	Πληροφορική και συναφείς δραστηριότητες		4	1		1	1	1
74	Άλλες επιχειρηματικές δραστηριότητες	225	46	6	7	18	4	11
80	Εκπαίδευση	110	21	6		7	3	5
85	Υγεία και κοινωνική μέριμνα	129	26	4	3	11	1	7
90	Διάθεση λυμάτων και απορριμμάτων: υγιεινή και παρόμοιες δραστηριότητες	24	3	1		2		
91	Δραστηριότητες οργανώσεων μ.α.κ.	50	2			1		1
92	Ψυχαγωγικές, πολιτιστικές και αθλητικές δραστηριότητες	158	25	2	6	8	2	7
93	Άλλες δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών	6	10	3		3		4
45	Κατασκευές	719	130	25	28	40	15	22
ΣΥΝΟΛΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ:		15.400	1.970	449	258	598	228	437

ΠΙΝΑΚΑΣ Β.2. ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΥΚΛΟΥ ΕΡΓΑΣΙΩΝ (2010-2012) ΑΝΑ ΚΛΑΔΟ

ΚΩΔΙΚΟΣ	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	ΑΡ. ΕΠΙΧ.	2012	2011	2010	ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ ΑΝΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ	ΜΕΤΑΒΟΛΗ 2010-2012 (%)
01	Γεωργία, κτηνοτροφία, θήρα και συναφείς βοηθητικές δραστηριότητες	11	32.282.052	35.340.107	32.885.480	2.934.732	98,2
05	Αλιεία, εκμετάλλευση ιχθυοτροφείων και μονάδων παραγωγής γόνου: βοηθητικές δραστηριότητες συναφείς με την αλιεία	7	9.120.778	12.995.521	11.122.481	1.302.968	82,0
14	Λοιπά ορυχεία και λατομεία	6	11.335.963	12.896.203	12.348.425	1.889.327	91,8
15	Βιομηχανία τροφίμων και ποτών	96	527.313.364	530.851.020	486.626.975	5.492.848	108,4
16	Παραγωγή προϊόντων καπνού	1	174.526.000	151.214.000	139.398.000	174.526.000	125,2
17	Παραγωγή κλωστοϋφαντουργικών υλών	1	110.221	140.164	194.784	110.221	56,6
20	Βιομηχανία ξύλου και κατασκευή προϊόντων από ξύλο και φελλό, εκτός από τα έπιπλα: κατασκευή ειδών καλαθοποιίας και σπαρτοπλεκτικής	6	18.745.779	26.040.860	28.846.694	3.124.297	65,0
21	Κατασκευή χαρτοπολτού, χαρτιού και προϊόντων από χαρτί	2	7.526.144	9.900.371	9.454.081	3.763.072	79,6
22	Εκδόσεις, εκτυπώσεις και αναπαραγωγή προεγγεγραμμένων μέσων εγγραφής ήχου και εικόνας και μέσων πληροφορικής	4	4.853.483	5.251.919	5.578.081	1.213.371	87,0
24	Παραγωγή χημικών ουσιών και προϊόντων	1	367.820	1.017.500	2.505.699	367.820	14,7
25	Κατασκευή προϊόντων από ελαστικό (καουτσούκ)	9	35.564.686	32.922.381	28.699.613	3.951.632	123,9
26	Κατασκευή άλλων προϊόντων από μη μεταλλικά ορυκτά	21	49.536.428	72.498.843	92.986.989	2.358.878	53,3
27	Παραγωγή βασικών μετάλλων	1	353.620	277.610	234.001	353.620	151,1
28	Κατασκευή μεταλλικών προϊόντων, με εξαίρεση τα μηχανήματα και τα είδη εξοπλισμού	6	14.356.855	16.024.144	21.868.427	2.392.809	65,7
29	Κατασκευή μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού μ.α.κ.	2	5.030.572	5.320.197	4.226.507	2.515.286	119,0
31	Κατασκευή ηλεκτρικών μηχανών και συσκευών μ.α.κ.	1	441.619	873.670	1.412.841	441.619	31,3
33	Κατασκευή ιατρικών οργάνων, οργάνων ακριβείας και οπτικών οργάνων: κατασκευή ρολογιών κάθε είδους	2	53.519.772	63.216.518	41.019.228	26.759.886	130,5
35	Κατασκευή λοιπού εξοπλισμού μεταφορών	1	75.745	201.382	186.682	75.745	40,6
36	Κατασκευή επίπλων: λουπές βιομηχανίες μ.α.κ.	7	5.011.480	7.034.179	8.255.638	715.926	60,7
37	Ανακύκλωση	4	9.589.064	16.394.355	15.454.858	2.397.266	62,0
40	Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, φυσικού αερίου, ατμού και ζεστού νερού	3	3.830.731	3.858.523	3.669.868	1.276.910	104,4
45	Κατασκευές	21	114.863.932	175.559.358	313.174.226	5.469.711	36,7
50	Εμπόριο, συντήρηση και επισκευή αυτοκινήτων οχημάτων και μοτοσυκλετών: λιανική πώληση καυσίμων για οχήματα	22	23.789.380	33.471.561	48.971.364	1.081.335	48,6

ΠΙΝΑΚΑΣ Β.2. ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΥΚΛΟΥ ΕΡΓΑΣΙΩΝ (2010-2012) ΑΝΑ ΚΛΑΔΟ

ΚΩΔΙΚΟΣ	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	ΑΡ. ΕΠΙΧ.	2012	2011	2010	ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ ΑΝΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ	ΜΕΤΑΒΟΛΗ 2010-2012 (%)
51	Χονδρικό εμπόριο και εμπόριο με προμήθεια, εκτός από το εμπόριο αυτοκινήτων οχημάτων και μοτοσυκλετών	83	461.018.237	492.066.818	502.402.840	5.554.437	91,8
52	Λιανικό εμπόριο, εκτός από το εμπόριο αυτοκινήτων οχημάτων και μοτοσυκλετών: επισκευή ειδών ατομικής και οικιακής χρήσης	24	107.565.311	112.353.962	80.910.591	4.481.888	132,9
55	Ξενοδοχεία και εστιατόρια	93	47.871.398	61.963.335	62.236.880	514.746	76,9
60	Χερσαίες μεταφορές και μεταφορές μέσω αγωγών	11	57.018.381	64.979.998	73.465.957	5.183.489	77,6
63	Βοηθητικές και συναφείς προς τις μεταφορές δραστηριότητες:δραστηριότητες ταξιδιωτικών πρακτορείων	11	4.922.918	5.748.097	6.413.513	447.538	76,8
64	Ταχυδρομεία και τηλεπικοινωνίες	1	1.052.203	1.018.515	1.209.093	1.052.203	87,0
70	Διαχείριση ακίνητης περιουσίας	8	2.158.730	2.208.108	2.295.166	269.841	94,1
74	Άλλες επιχειρηματικές δραστηριότητες	17	9.504.375	8.534.616	11.065.565	559.081	85,9
80	Εκπαίδευση	8	8.125.237	7.676.480	8.495.956	1.015.655	95,6
85	Υγεία και κοινωνική μέριμνα	9	11.836.459	10.908.829	7.801.343	1.315.162	151,7
90	Διάθεση λυμάτων και απορριμμάτων: υγιεινή και παρόμοιες δραστηριότητες	2	770.734	399.629	52.014	385.367	1.481,8
92	Ψυχαγωγικές, πολιτιστικές και αθλητικές δραστηριότητες	6	3.654.545	3.298.818	3.490.150	609.091	104,7
ΣΥΝΟΛΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ:		508	1.817.644.016	1.984.457.590	2.068.960.009	3.578.039	87,9

Έξυπνη εξειδίκευση Έρευνας, Τεχνολογίας και Καινοτομίας στις επιχειρήσεις και στον αγροτικό τομέα
της Περιφέρειας Πελοποννήσου για την περίοδο 2014-2020

ΠΙΝΑΚΑΣ Β.3. ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΥΚΛ. ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ (2010-2012) ΑΝΑ ΚΛΑΔΟ

ΚΩΔΙΚΟΣ	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	ΑΡ. ΕΠΙΧ.	2012	2011	2010	ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ ΑΝΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ	ΜΕΤΑΒΟΛΗ 2010-2012 (%)
01	Γεωργία, κτηνοτροφία, θήρα και συναφείς βοηθητικές δραστηριότητες	12	27.884.124	25.948.066	22.793.908	2.323.677	122,3
05	Αλιεία, εκμετάλλευση ιχθυοτροφείων και μονάδων παραγωγής γόνου: βοηθητικές δραστηριότητες συναφείς με την αλιεία	10	27.680.102	23.268.905	25.187.430	2.768.010	109,9
14	Λοιπά ορυχεία και λατομεία	6	8.660.301	8.162.427	9.085.858	1.443.384	95,3
15	Βιομηχανία τροφίμων και ποτών	106	446.542.179	419.465.846	421.337.350	4.212.662	106,0
16	Παραγωγή προϊόντων καπνού	1	243.477.000	270.730.000	202.346.000	243.477.000	120,3
17	Παραγωγή κλωστοϋφαντουργικών υλών	1	438.448	438.163	454.184	438.448	96,5
20	Βιομηχανία ξύλου και κατασκευή προϊόντων από ξύλο και φελλό, εκτός από τα έπιπλα: κατασκευή ειδών καλαθοποιίας και σπαρτοπλεκτικής	6	17.574.771	19.531.583	22.737.571	2.929.129	77,3
21	Κατασκευή χαρτοπολτού, χαρτιού και προϊόντων από χαρτί	2	5.320.243	8.452.216	8.222.829	2.660.122	64,7
22	Εκδόσεις, εκτυπώσεις και αναπαραγωγή προεγγεγραμμένων μέσων εγγραφής ήχου και εικόνας και μέσων πληροφορικής	4	3.068.789	2.962.402	2.935.647	767.197	104,5
24	Παραγωγή χημικών ουσιών και προϊόντων	1	359.400	582.844	1.471.157	359.400	24,4
25	Κατασκευή προϊόντων από ελαστικό (καουτσούκ)	12	24.817.876	24.860.904	22.805.874	2.068.156	108,8
26	Κατασκευή άλλων προϊόντων από μη μεταλλικά ορυκτά	23	65.204.564	66.035.480	73.577.201	2.834.981	88,6
27	Παραγωγή βασικών μετάλλων	1	240.981	163.185	129.074	240.981	186,7
28	Κατασκευή μεταλλικών προϊόντων, με εξαίρεση τα μηχανήματα και τα είδη εξοπλισμού	8	21.037.768	21.906.084	21.029.634	2.629.721	100,0
29	Κατασκευή μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού μ.α.κ.	2	5.323.102	4.916.352	5.585.048	2.661.551	95,3
31	Κατασκευή ηλεκτρικών μηχανών και συσκευών μ.α.κ.	1	990.712	986.328	1.153.856	990.712	85,9
33	Κατασκευή ιατρικών οργάνων, οργάνων ακριβείας και οπτικών οργάνων: κατασκευή ρολογιών κάθε είδους	2	25.415.223	24.659.888	24.967.925	12.707.611	101,8
35	Κατασκευή λοιπού εξοπλισμού μεταφορών	1	607.305	594.904	612.563	607.305	99,1
36	Κατασκευή επίπλων: λουπές βιομηχανίες μ.α.κ.	7	7.682.241	8.784.665	9.197.584	1.097.463	83,5
37	Ανακύκλωση	4	4.425.812	4.891.484	5.791.317	1.106.453	76,4
40	Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, φυσικού αερίου, ατμού και ζεστού νερού	5	6.112.137	3.437.546	3.727.223	1.222.427	164,0
45	Κατασκευές	35	205.982.173	197.382.161	274.276.140	5.885.205	75,1
50	Εμπόριο, συντήρηση και επισκευή αυτοκινήτων οχημάτων και μοτοσυκλετών: λιανική πώληση καυσίμων για οχήματα	24	51.344.434	49.466.679	48.234.969	2.139.351	106,4

ΠΙΝΑΚΑΣ Β.3. ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΥΚΛ. ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ (2010-2012) ΑΝΑ ΚΛΑΔΟ

ΚΩΔΙΚΟΣ	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	ΑΡ. ΕΠΙΧ.	2012	2011	2010	ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ ΑΝΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ	ΜΕΤΑΒΟΛΗ 2010-2012 (%)
51	Χονδρικό εμπόριο και εμπόριο με προμήθεια, εκτός από το εμπόριο αυτοκινήτων οχημάτων και μοτοσυκλετών	86	207.726.783	223.188.290	229.962.457	2.415.428	90,3
52	Λιανικό εμπόριο, εκτός από το εμπόριο αυτοκινήτων οχημάτων και μοτοσυκλετών: επισκευή ειδών ατομικής και οικιακής χρήσης	25	36.130.542	38.428.350	31.367.259	1.445.222	115,2
55	Ξενοδοχεία και εστιατόρια	104	63.927.233	64.315.887	62.180.522	614.685	102,8
60	Χερσαίες μεταφορές και μεταφορές μέσω αγωγών	11	27.910.976	23.702.730	24.005.033	2.537.361	116,3
63	Βοηθητικές και συναφείς προς τις μεταφορές δραστηριότητες:δραστηριότητες ταξιδιωτικών πρακτορείων	14	5.497.091	5.319.887	5.877.088	392.649	93,5
64	Ταχυδρομεία και τηλεπικοινωνίες	1	366.198	327.326	732.398	366.198	50,0
70	Διαχείριση ακίνητης περιουσίας	12	5.524.498	5.693.446	5.318.020	460.375	103,9
71	Ενοικίαση μηχανημάτων και εξοπλισμού χωρίς χειριστή:ενοικίαση ειδών ατομικής και οικιακής χρήσης	1	1.308.759	1.314.079	1.309.065	1.308.759	100,0
74	Άλλες επιχειρηματικές δραστηριότητες	20	7.879.089	8.622.352	9.379.558	393.954	84,0
80	Εκπαίδευση	9	3.883.851	2.566.708	1.904.171	431.539	204,0
85	Υγεία και κοινωνική μέριμνα	13	16.815.199	15.639.431	18.853.181	1.293.477	89,2
90	Διάθεση λυμάτων και απορριμμάτων: υγιεινή και παρόμοιες δραστηριότητες	2	399.949	336.550	211.266	199.974	189,3
92	Ψυχαγωγικές, πολιτιστικές και αθλητικές δραστηριότητες	7	3.065.253	2.921.016	3.320.355	437.893	92,3
ΣΥΝΟΛΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ:		579	1.580.625.106	1.580.004.163	1.602.080.712	2.729.922	98,7

ΠΙΝΑΚΑΣ Β.4. ΑΝΑΛΥΣΗ ΒΡΑΧΥΠΡΟΘΕΣΜΩΝ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΩΝ ΑΝΑ ΚΛΑΔΟ

ΚΩΔΙΚΟΣ	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	ΑΡ. ΕΠΙΧ.	2012	2011	2010	ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ ΑΝΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ	ΜΕΤΑΒΟΛΗ 2010-2012 (%)
01	Γεωργία, κτηνοτροφία, θήρα και συναφείς βοηθητικές δραστηριότητες	12	19.248.884	18.502.613	26.320.174	1.604.074	73,1
05	Αλιεία, εκμετάλλευση ιχθυοτροφείων και μονάδων παραγωγής γόνου: βοηθητικές δραστηριότητες συναφείς με την αλιεία	9	24.572.081	20.698.734	21.751.326	2.730.231	113,0
14	Λοιπά ορυχεία και λατομεία	6	7.184.799	5.290.490	7.349.927	1.197.467	97,8
15	Βιομηχανία τροφίμων και ποτών	103	281.884.382	269.115.115	276.741.483	2.736.742	101,9
16	Παραγωγή προϊόντων καπνού	1	47.549.000	95.959.000	49.409.000	47.549.000	96,2
17	Παραγωγή κλωστοϋφαντουργικών υλών	1	239.371	235.269	247.430	239.371	96,7
20	Βιομηχανία ξύλου και κατασκευή προϊόντων από ξύλο και φελλό, εκτός από τα έπιπλα: κατασκευή ειδών καλαθοποιίας και σπαρτοπλεκτικής	6	4.991.558	7.208.346	8.687.689	831.926	57,5
21	Κατασκευή χαρτοπολτού, χαρτιού και προϊόντων από χαρτί	2	7.113.172	8.220.546	7.762.199	3.556.586	91,6
22	Εκδόσεις, εκτυπώσεις και αναπαραγωγή προεγγεγραμμένων μέσων εγγραφής ήχου και εικόνας και μέσων πληροφορικής	4	2.107.682	1.956.265	1.675.039	526.920	125,8
24	Παραγωγή χημικών ουσιών και προϊόντων	1	272.920	511.292	1.337.502	272.920	20,4
25	Κατασκευή προϊόντων από ελαστικό (καουτσούκ)	12	15.085.071	14.613.293	11.906.348	1.257.089	126,7
26	Κατασκευή άλλων προϊόντων από μη μεταλλικά ορυκτά	23	65.094.482	60.355.264	61.094.260	2.830.195	106,5
27	Παραγωγή βασικών μετάλλων	1	246.002	259.556	267.560	246.002	91,9
28	Κατασκευή μεταλλικών προϊόντων, με εξαίρεση τα μηχανήματα και τα είδη εξοπλισμού	8	11.189.161	12.512.843	12.736.517	1.398.645	87,9
29	Κατασκευή μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού μ.α.κ.	2	3.165.997	3.160.433	3.534.044	1.582.998	89,6
31	Κατασκευή ηλεκτρικών μηχανών και συσκευών μ.α.κ.	1	1.491.506	997.236	977.833	1.491.506	152,5
33	Κατασκευή ιατρικών οργάνων, οργάνων ακριβείας και οπτικών οργάνων: κατασκευή ρολογιών κάθε είδους	2	10.614.590	10.023.875	8.984.263	5.307.295	118,1
35	Κατασκευή λοιπού εξοπλισμού μεταφορών	1	588.723	584.748	613.309	588.723	96,0
36	Κατασκευή επίπλων: λουπές βιομηχανίες μ.α.κ.	7	2.602.992	3.423.738	3.986.212	371.856	65,3
37	Ανακύκλωση	4	2.482.647	5.187.321	7.040.816	620.662	35,3
40	Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, φυσικού αερίου, ατμού και ζεστού νερού	4	4.812.389	7.779.939	6.355.616	1.203.097	75,7
45	Κατασκευές	34	155.208.424	155.949.158	120.538.784	4.564.954	128,8
50	Εμπόριο, συντήρηση και επισκευή αυτοκινήτων οχημάτων και μοτοσυκλετών: λιανική πώληση καυσίμων για οχήματα	23	28.078.003	27.097.874	27.081.324	1.220.783	103,7

ΠΙΝΑΚΑΣ Β.4. ΑΝΑΛΥΣΗ ΒΡΑΧΥΠΡΟΘΕΣΜΩΝ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΩΝ ΑΝΑ ΚΛΑΔΟ

ΚΩΔΙΚΟΣ	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	ΑΡ. ΕΠΙΧ.	2012	2011	2010	ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ ΑΝΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ	ΜΕΤΑΒΟΛΗ 2010-2012 (%)
51	Χονδρικό εμπόριο και εμπόριο με προμήθεια, εκτός από το εμπόριο αυτοκινήτων οχημάτων και μοτοσυκλετών	85	153.264.714	168.126.853	177.518.584	1.803.114	86,3
52	Λιανικό εμπόριο, εκτός από το εμπόριο αυτοκινήτων οχημάτων και μοτοσυκλετών: επισκευή ειδών ατομικής και οικιακής χρήσης	25	35.992.371	38.242.249	30.796.540	1.439.695	116,9
55	Ξενοδοχεία και εστιατόρια	102	70.903.896	72.220.732	67.861.116	695.136	104,5
60	Χερσαίες μεταφορές και μεταφορές μέσω αγωγών	11	27.387.428	23.389.152	27.049.985	2.489.766	101,2
63	Βοηθητικές και συναφείς προς τις μεταφορές δραστηριότητες:δραστηριότητες ταξιδιωτικών πρακτορείων	13	2.752.401	3.394.002	4.196.271	211.723	65,6
64	Ταχυδρομεία και τηλεπικοινωνίες	1	322.314	281.860	682.301	322.314	47,2
70	Διαχείριση ακίνητης περιουσίας	12	1.144.047	1.471.190	1.172.971	95.337	97,5
71	Ενοικίαση μηχανημάτων και εξοπλισμού χωρίς χειριστή:ενοικίαση ειδών ατομικής και οικιακής χρήσης	1	30.037	33.144	29.386	30.037	102,2
74	Άλλες επιχειρηματικές δραστηριότητες	20	13.101.514	13.314.381	9.937.427	655.076	131,8
80	Εκπαίδευση	9	5.598.046	5.343.990	4.100.204	622.005	136,5
85	Υγεία και κοινωνική μέριμνα	12	9.991.075	9.940.357	14.648.671	832.590	68,2
90	Διάθεση λυμάτων και απορριμμάτων: υγιεινή και παρόμοιες δραστηριότητες	2	361.917	400.629	394.792	180.958	91,7
92	Ψυχαγωγικές, πολιτιστικές και αθλητικές δραστηριότητες	7	3.558.129	3.991.193	3.773.080	508.304	94,3
ΣΥΝΟΛΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ:		567	1.020.231.723	1.069.792.679	1.008.559.980	1.799.350	101,2

ΠΙΝΑΚΑΣ Β.5. ΚΑΘΑΡΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΧΡΗΣΗΣ ΑΝΑ ΚΛΑΔΟ

ΚΩΔΙΚΟΣ	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	ΑΡ. ΕΠΙΧ.	2012	2011	2010	ΘΕΤΙΚΗ	ΑΥΞΗΣΗ
01	Γεωργία, κτηνοτροφία, θήρα και συναφείς βοηθητικές δραστηριότητες	12	-1.096.186	-181.884	-3.919	OXI	OXI
05	Αλιεία, εκμετάλλευση ιχθυοτροφείων και μονάδων παραγωγής γόνου: βοηθητικές δραστηριότητες συναφείς με την αλιεία	10	-526.965	-493.240	-620.380	OXI	NAI
14	Λοιπά ορυχεία και λατομεία	6	260.848	722.334	958.337	NAI	OXI
15	Βιομηχανία τροφίμων και ποτών	106	6.564.601	4.944.198	7.999.061	NAI	OXI
16	Παραγωγή προϊόντων καπνού	1	56.951.000	47.469.000	34.840.000	NAI	NAI
17	Παραγωγή κλωστοϋφαντουργικών υλών	1	-5.687	-4.346	-5.948	OXI	NAI
20	Βιομηχανία ξύλου και κατασκευή προϊόντων από ξύλο και φελλό, εκτός από τα έπιπλα: κατασκευή ειδών καλαθοποιίας και σπαρτοπλεκτικής	6	-1.065.294	-1.197.232	223.205	OXI	OXI
21	Κατασκευή χαρτοπολτού, χαρτιού και προϊόντων από χαρτί	2	-622.173	-650.713	1.050	OXI	OXI
22	Εκδόσεις, εκτυπώσεις και αναπαραγωγή προεγγεγραμμένων μέσων εγγραφής ήχου και εικόνας και μέσων πληροφορικής	4	-193.811	-338.075	-95.327	OXI	OXI
24	Παραγωγή χημικών ουσιών και προϊόντων	1	-6.653	-1.203	72.363	OXI	OXI
25	Κατασκευή προϊόντων από ελαστικό (καουτσούκ)	12	717.366	702.166	731.884	NAI	OXI
26	Κατασκευή άλλων προϊόντων από μη μεταλλικά ορυκτά	23	-3.478.094	-2.278.558	3.631.864	OXI	OXI
27	Παραγωγή βασικών μετάλλων	1	-17.252	-85.617	-69.736	OXI	NAI
28	Κατασκευή μεταλλικών προϊόντων, με εξαίρεση τα μηχανήματα και τα είδη εξοπλισμού	8	154.159	-179.795	684.167	NAI	OXI
29	Κατασκευή μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού μ.α.κ.	2	501.296	143.560	257.670	NAI	NAI
31	Κατασκευή ηλεκτρικών μηχανών και συσκευών μ.α.κ.	1	-492.857	-195.018	-120.791	OXI	OXI
33	Κατασκευή ιατρικών οργάνων, οργάνων ακριβείας και οπτικών οργάνων: κατασκευή ρολογιών κάθε είδους	2	349.099	-48.101	-1.011.923	NAI	NAI
35	Κατασκευή λοιπού εξοπλισμού μεταφορών	1	5.553	8.734	4.658	NAI	NAI
36	Κατασκευή επίπλων: λοιπές βιομηχανίες μ.α.κ.	7	-835.030	-479.655	-26.783	OXI	OXI
37	Ανακύκλωση	4	333.736	2.226.276	2.690.937	NAI	OXI

ΠΙΝΑΚΑΣ Β.5. ΚΑΘΑΡΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΧΡΗΣΗΣ ΑΝΑ ΚΛΑΔΟ

ΚΩΔΙΚΟΣ	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	ΑΡ. ΕΠΙΧ.	2012	2011	2010	ΘΕΤΙΚΗ	ΑΥΞΗΣΗ
40	Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, φυσικού αερίου, ατμού και ζεστού νερού	4	495.217	227.650	589.468	ΝΑΙ	ΟΧΙ
45	Κατασκευές	32	-13.711.858	-6.656.836	-13.612.233	ΟΧΙ	ΟΧΙ
50	Εμπόριο, συντήρηση και επισκευή αυτοκινήτων οχημάτων και μοτοσυκλετών: λιανική πώληση καυσίμων για οχήματα	24	-2.260.927	-2.147.258	-154.699	ΟΧΙ	ΟΧΙ
51	Χονδρικό εμπόριο και εμπόριο με προμήθεια, εκτός από το εμπόριο αυτοκινήτων οχημάτων και μοτοσυκλετών	85	2.389.882	3.904.048	10.607.161	ΝΑΙ	ΟΧΙ
52	Λιανικό εμπόριο, εκτός από το εμπόριο αυτοκινήτων οχημάτων και μοτοσυκλετών: επισκευή ειδών ατομικής και οικιακής χρήσης	25	24.537	207.696	2.250.523	ΝΑΙ	ΟΧΙ
55	Ξενοδοχεία και εστιατόρια	103	-13.827.565	-8.994.966	-8.757.329	ΟΧΙ	ΟΧΙ
60	Χερσαίες μεταφορές και μεταφορές μέσω αγωγών	11	-579.597	3.781	-33.221	ΟΧΙ	ΟΧΙ
63	Βοηθητικές και συναφείς προς τις μεταφορές δραστηριότητες:δραστηριότητες ταξιδιωτικών πρακτορείων	12	-147.585	-113.884	-176.165	ΟΧΙ	ΝΑΙ
64	Ταχυδρομεία και τηλεπικοινωνίες	1	235.664	176.452	306.169	ΝΑΙ	ΟΧΙ
70	Διαχείριση ακίνητης περιουσίας	12	-514.518	-733.797	-1.391.967	ΟΧΙ	ΝΑΙ
71	Ενοικίαση μηχανημάτων και εξοπλισμού χωρίς χειριστή:ενοικίαση ειδών ατομικής και οικιακής χρήσης	1	7.257	7.585	7.354	ΝΑΙ	ΟΧΙ
74	Άλλες επιχειρηματικές δραστηριότητες	20	-369.092	-1.170.314	-2.850.507	ΟΧΙ	ΝΑΙ
80	Εκπαίδευση	9	61.684	-403.630	-310.594	ΝΑΙ	ΝΑΙ
85	Υγεία και κοινωνική μέριμνα	12	1.398.852	322.708	-1.068.199	ΝΑΙ	ΝΑΙ
90	Διάθεση λυμάτων και απορριμμάτων: υγιεινή και παρόμοιες δραστηριότητες	2	53.864	40.716	8.517	ΝΑΙ	ΝΑΙ
92	Ψυχαγωγικές, πολιτιστικές και αθλητικές δραστηριότητες	7	-120.483	-840.573	-756.856	ΟΧΙ	ΝΑΙ
ΣΥΝΟΛΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ:		570	30.632.989	33.912.210	34.797.810		

ΠΙΝΑΚΑΣ Β.6. ΑΝΑΛΥΣΗ ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑΣ ΚΑΤΑ ALTMAN'S Z-SCORE ΑΝΑ ΚΛΑΔΟ

ΚΩΔΙΚΟΣ	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	ΑΡ. ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	ΥΓΙΕΙΣ	ΥΠΟ ΠΤΩΧΕΥΣΗ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΥΠΟ ΠΤΩΧΕΥΣΗ (%)
01	Γεωργία, κτηνοτροφία, θήρα και συναφείς βοηθητικές δραστηριότητες	12	7	2	16,7%
05	Αλιεία, εκμετάλλευση ιχθυοτροφείων και μονάδων παραγωγής γόνου: βοηθητικές δραστηριότητες συναφείς με την αλιεία	11	3	6	54,5%
14	Λοιπά ορυχεία και λατομεία	6	3	3	50,0%
15	Βιομηχανία τροφίμων και ποτών	107	59	33	30,8%
17	Παραγωγή κλωστοϋφαντουργικών υλών	1	1	0	0,0%
20	Βιομηχανία ξύλου και κατασκευή προϊόντων από ξύλο και φελλό, εκτός από τα έπιπλα: κατασκευή ειδών καλαθοποιίας και σπαρτοπλεκτικής	6	4	0	0,0%
21	Κατασκευή χαρτοπολτού, χαρτιού και προϊόντων από χαρτί	3	1	0	0,0%
22	Εκδόσεις, εκτυπώσεις και αναπαραγωγή προεγγεγραμμένων μέσων εγγραφής ήχου και εικόνας και μέσων πληροφορικής	4	1	2	50,0%
24	Παραγωγή χημικών ουσιών και προϊόντων	2	1	1	50,0%
25	Κατασκευή προϊόντων από ελαστικό (καουτσούκ)	13	11	2	15,4%
26	Κατασκευή άλλων προϊόντων από μη μεταλλικά ορυκτά	22	6	12	54,5%
27	Παραγωγή βασικών μετάλλων	1	0	1	100,0%
28	Κατασκευή μεταλλικών προϊόντων, με εξαίρεση τα μηχανήματα και τα είδη εξοπλισμού	8	3	1	12,5%
29	Κατασκευή μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού μ.α.κ.	2	2	0	0,0%
31	Κατασκευή ηλεκτρικών μηχανών και συσκευών μ.α.κ.	1	0	1	100,0%
33	Κατασκευή ιατρικών οργάνων, οργάνων ακριβείας και οπτικών οργάνων: κατασκευή ρολογιών κάθε είδους	2	2	0	0,0%
35	Κατασκευή λοιπού εξοπλισμού μεταφορών	1	0	1	100,0%
36	Κατασκευή επίπλων: λοιπές βιομηχανίες μ.α.κ.	7	6	1	14,3%
37	Ανακύκλωση	4	3	1	25,0%

ΠΙΝΑΚΑΣ Β.6. ΑΝΑΛΥΣΗ ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑΣ ΚΑΤΑ ALTMAN'S Z-SCORE ΑΝΑ ΚΛΑΔΟ

ΚΩΔΙΚΟΣ	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	ΑΡ. ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	ΥΓΙΕΙΣ	ΥΠΟ ΠΤΩΧΕΥΣΗ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΥΠΟ ΠΤΩΧΕΥΣΗ (%)
40	Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, φυσικού αερίου, ατμού και ζεστού νερού	5	2	3	60,0%
45	Κατασκευές	39	20	14	35,9%
50	Εμπόριο, συντήρηση και επισκευή αυτοκινήτων οχημάτων και μοτοσυκλετών: λιανική πώληση καυσίμων για οχήματα	25	8	11	44,0%
51	Χονδρικό εμπόριο και εμπόριο με προμήθεια, εκτός από το εμπόριο αυτοκινήτων οχημάτων και μοτοσυκλετών	98	38	37	37,8%
52	Λιανικό εμπόριο, εκτός από το εμπόριο αυτοκινήτων οχημάτων και μοτοσυκλετών: επισκευή ειδών ατομικής και οικιακής χρήσης	30	12	14	46,7%
55	Ξενοδοχεία και εστιατόρια	111	67	26	23,4%
60	Χερσαίες μεταφορές και μεταφορές μέσω αγωγών	12	1	7	58,3%
63	Βοηθητικές και συναφείς προς τις μεταφορές δραστηριότητες:δραστηριότητες ταξιδιωτικών πρακτορείων	16	10	2	12,5%
64	Ταχυδρομεία και τηλεπικοινωνίες	1	1	0	0,0%
70	Διαχείριση ακίνητης περιουσίας	14	10	4	28,6%
71	Ενοικίαση μηχανημάτων και εξοπλισμού χωρίς χειριστή:ενοικίαση ειδών ατομικής και οικιακής χρήσης	1	1	0	0,0%
72	Πληροφορική και συναφείς δραστηριότητες	1	1	0	0,0%
74	Άλλες επιχειρηματικές δραστηριότητες	21	10	7	33,3%
80	Εκπαίδευση	10	2	7	70,0%
85	Υγεία και κοινωνική μέριμνα	14	10	2	14,3%
90	Διάθεση λυμάτων και απορριμμάτων: υγιεινή και παρόμοιες δραστηριότητες	2	1	1	50,0%
92	Ψυχαγωγικές, πολιτιστικές και αθλητικές δραστηριότητες	7	3	4	57,1%
ΣΥΝΟΛΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ:		620	310	206	33,2%

Γ.1. ΑΞΙΑ ΕΞΑΓΩΓΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ (ΕΛΛΑΣ)

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	ΕΤΟΣ ΑΝΑΦΟΡΑΣ		
	2005	2008	2012
ΑΕΡΟΠΛΟΙΑ Η ΔΙΑΣΤΗΜΟΠΛΟΙΑ	78.646.198	269.386.543	156.558.597
ΑΙΘΕΡΙΑ ΕΛΑΙΑ - ΡΗΤΙΝΟΕΙΔΗ.ΕΙΔΗ ΑΡΩΜ/ΠΟΙΑΣ	178.187.249	240.746.487	169.434.772
ΑΛΑΤΙ,ΘΕΙΟ,ΓΑΙΕΣ,ΠΕΤΡΕΣ,ΓΥΨΟΣ,ΑΣΒΕΣΤ. ΤΣΙΜ.	272.182.238	357.366.186	385.874.152
ΑΛΛΑ ΕΤΟΙΜΑ ΥΦΑΝΤΟΥΡΓΙΚΑ ΕΙΔΗ,ΚΛΠ	68.954.862	56.114.591	22.423.571
ΑΛΛΑ ΚΟΙΝΑ ΜΕΤΑΛΛΑ.ΚΕΡΑΜΟΜΕΤΑΛΛΟΥΡΓ.ΣΥΝΘ.	2.331.350	505.186	673.180
ΑΛΛΑ ΠΡΟΙΟΝΤΑ ΖΩΙΚΗΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ	3.032.744	2.606.077	6.478.314
ΑΛΛΕΣ ΦΥΤΙΚΕΣ ΥΦΑΝΤ. ΙΝΕΣ.ΝΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΧΑΡΤΙ	5.460.621	2.560.838	911.269
ΑΝΟΡΓΑΝΑ ΧΗΜ.ΠΡΟΙΟΝΤΑ.ΕΝΩΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤ.ΜΕΤΑΛ.	112.072.588	130.635.748	113.169.985
ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΑ ΤΕΧΝΗΣ ΣΥΛΛΟΓΩΝ Η ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ	3.013.091	14.363.413	6.829.939
ΑΡΓΙΛΙΟ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΑΡΓΙΛΙΟ	764.808.363	1.008.936.021	1.196.775.055
ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΑ ΟΧΗΜΑΤΑ,ΕΛΚΥΣΤΗΡΕΣ,ΠΟΔΗΛΑΤΑ ΚΛΠ	145.334.252	184.425.850	203.250.553
ΒΑΜΒΑΚΙ	483.567.405	382.672.223	509.863.115
ΒΑΤΕΣ,ΠΙΛΗΜΑΤΑ ΚΛΠ. ΕΙΔΗ ΣΧΟΙΝΟΠΟΙΑΣ	62.022.864	99.395.092	96.061.896
ΓΑΛΑ,ΑΥΓΑ ΜΕΛΙ - ΠΡΟΙΟΝΤΑ ΖΩΙΚΗΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣ.	197.779.056	277.653.678	364.205.744
ΓΟΜΕΣ,ΡΗΤΙΝΕΣ,ΧΥΜΟΙ ΚΑΙ ΕΚΧΥΛΙΣΜΑΤΑ ΦΥΤΙΚΑ	5.418.891	6.599.579	9.923.609
ΓΟΥΝΟΔΕΡΜΑΤΑ - ΓΟΥΝΑΡΙΚΑ.ΤΕΧΝΗΤΑ ΓΟΥΝΟΔΕΡΜ	253.451.305	289.434.749	309.178.770
ΓΥΑΛΙ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΓΥΑΛΙ	27.513.434	26.747.232	25.211.228
ΔΕΡΜΑΤΑ (ΑΛΛΑ ΑΠΟ ΤΑ ΓΟΥΝΟΔΕΡΜΑΤΑ	41.950.034	34.850.189	57.720.977
ΔΕΨΙΚΑ - ΒΑΦΙΚΑ ΕΚΧΥΛΙΣΜΑΤΑ.ΧΡΩΣΤΙΚΕΣ ΥΛΕΣ	133.970.383	142.318.873	170.382.510
ΔΗΜΗΤΡΙΑΚΑ	118.314.625	168.268.759	178.990.635
ΔΙΑΦΟΡΑ ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΜΑΤΑ ΔΙΑΤΡΟΦΗΣ	74.923.245	116.638.889	151.268.899
ΔΙΑΦΟΡΑ ΠΡΟΙΟΝΤΑ ΧΗΜΙΚΩΝ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΩΝ	118.592.849	156.854.874	141.386.835
ΔΙΑΦΟΡΑ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΚΟΙΝΑ ΜΕΤΑΛΛΑ	56.699.880	77.148.795	87.560.387
ΕΜΠΙΣΤΕΥΤΙΚΑ. ΕΦΟΔΙΑΣΜΟΙ ΠΛΟΙΩΝ	361.088.600	561.579.369	555.036.543
ΕΝΔΥΜΑΤΑ - ΣΥΜΠΛ.ΤΟΥ ΕΝΔΥΜ.ΑΛΛΑ ΑΠΟ ΠΛΕΚΤΑ	212.410.292	211.189.994	140.331.647
ΕΝΔΥΜΑΤΑ - ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΕΝΔΥΜΑΤ.ΠΛΕΚΤΑ	917.438.607	629.393.011	356.929.794
ΕΠΙΠΛΑ,ΕΙΔΗ ΚΛΙΝΟΣΤΡΩΜΝΗΣ,ΣΥΣΚΕΥΕΣ ΦΩΤΙΣΜ.	71.456.961	115.206.639	113.146.700
ΕΡΓΑΛΕΙΑ,ΕΙΔΗ ΜΑΧΑΙΡΟΠΟΙΑΣ,ΚΟΥΤΑΛΙΑ ΚΛΠ.	30.328.115	28.748.356	13.621.798
ΖΑΧΑΡΑ ΚΑΙ ΖΑΧΑΡΩΔΗ ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΜΑΤΑ	42.291.020	60.909.971	108.325.629
ΖΩΑ ΖΩΝΤΑΝΑ	3.264.702	5.933.005	19.414.520
ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΚΑΙ ΠΟΤΑΜΙΑ ΝΑΥΣΙΠΛΟΙΑ	185.856.353	207.289.681	117.884.644
ΚΑΚΑΟ ΚΑΙ ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΜΑΤΑ ΑΥΤΟΥ	12.310.406	11.822.553	23.119.065
ΚΑΛΥΜΜΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗΣ ΚΑΙ ΤΑ ΜΕΡΗ ΤΟΥΣ	2.079.595	2.618.091	2.445.003
ΚΑΟΥΤΣΟΥΚ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΚΑΟΥΤΣΟΥΚ	62.276.647	90.242.380	112.646.444
ΚΑΠΝΑ - ΒΙΟΜΗΧΑΝΟΠΟΙΗΜΕΝΑ ΥΠΟΚΑΤΑΣΤ.ΚΑΠΝΟΥ	431.288.620	445.935.216	427.627.529
ΚΑΡΠΟΙ,ΦΡΟΥΤΑ,ΦΛΟΥΔΕΣ ΕΣΠΕΡΙΔ/ΔΩΝ-ΠΕΠΟΝΙΩΝ	547.287.447	666.246.948	756.718.662
ΚΑΣΣΙΤΕΡΟΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΚΑΣΣΙΤΕΡΟ	312.998	192.598	438.500
ΚΑΦΕΣ,ΤΣΑΙ,ΜΑΤΕ ΚΑΙ ΜΠΑΧΑΡΙΚΑ	6.613.791	10.422.840	16.628.138
ΚΡΕΑΤΑ ΚΑΙ ΠΑΡΑΠΡΟΙΟΝΤΑ ΣΦΑΓΙΩΝ ΒΡΩΣΙΜΑ	25.269.836	55.824.920	46.292.229
ΛΑΧΑΝΙΚΑ,ΦΥΤΑ,ΡΙΖΕΣ ΚΑΙ ΚΟΝΔΥΛΟΙ,ΒΡΩΣΙΜΑ	116.141.929	148.362.751	148.737.792
ΛΕΥΚΩΜΑΤΩΔΕΙΣ ΥΛΕΣ,ΚΟΛΛΕΣ,ΕΝΖΥΜΑ	12.913.069	16.420.102	10.807.248
ΛΙΠΑΣΜΑΤΑ	54.037.402	94.561.418	103.892.229
ΛΙΠΗ,ΛΑΔΙΑ,ΚΕΡΙΑ ΖΩΙΚΗΣ-ΦΥΤΙΚΗΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ	471.555.396	378.447.412	427.258.030
ΜΑΛΛΙ ΚΑΙ ΤΡΙΧΕΣ.ΝΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΥΦΑΣΜΑΤΑ	13.309.766	13.731.418	4.891.162
ΜΑΡΓΑΡΙΤΑΡΙΑ,ΠΟΛΥΤ-ΗΜΙΠΟΛ.ΠΕΤΡΕΣ,ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ	43.822.683	50.208.808	110.544.906
ΜΕΤΑΛΛΕΥΜΑΤΑ,ΣΚΟΥΡΙΕΣ ΚΑΙ ΤΕΦΡΕΣ	38.075.509	64.529.952	64.275.860
ΜΕΤΑΞΙ	1.345.957	1.200.827	960.766
ΜΗΧΑΝΕΣ,ΣΥΣΚΕΥΕΣ ΚΑΙ ΥΛΙΚΑ ΗΛΕΚΤΡΙΚΑ ΚΛΠ	766.894.722	963.268.882	1.069.659.133
ΜΟΛΥΒΔΟΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΜΟΛΥΒΔΟ	6.832.051	14.965.006	18.166.319
ΜΟΥΣΙΚΑ ΟΡΓΑΝΑ,ΜΕΡΗ ΚΑΙ ΕΞΑΡΤΗΜΑΤΑ ΑΥΤΩΝ	893.715	983.534	1.145.203
ΝΙΚΕΛΙΟ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΝΙΚΕΛΙΟ	102.726	953.376	221.636
ΞΥΛΕΙΑ,ΞΥΛΟΚΑΡΒΟΥΝΑ - ΤΕΧΝΟΥΡΓ.ΑΠΟ ΞΥΛΟ	66.678.853	70.542.834	76.617.663
ΟΜΠΡΕΛΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΒΡΟΧΗ,ΤΟΝ ΗΛΙΟ.ΡΑΒΔΟΙ ΚΛΠ	1.142.151	1.110.269	768.033
ΟΠΛΑ,ΠΥΡΟΜΑΧΙΚΑ,ΜΕΡΗ ΚΑΙ ΕΞΑΡΤΗΜΑΤΑ ΤΟΥΣ	4.210.260	2.462.029	15.107.262
ΟΡΓΑΝΑ - ΣΥΣΚΕΥΕΣ,ΟΠΤΙΚΗΣ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑΣ ΚΛΠ	123.716.097	156.640.259	153.328.341
ΟΡΓΑΝΙΚΑ ΧΗΜΙΚΑ ΠΡΟΙΟΝΤΑ	39.777.039	49.858.065	46.927.488
ΟΡΥΚΤΑ ΚΑΥΣΙΜΑ,ΛΑΔΙΑ,ΚΕΡΙΑ.ΑΣΦΑΛΤΩΔΕΙΣ,ΥΛ.	1.397.916.455	4.576.256.134	10.649.372.812

Γ.1. ΑΞΙΑ ΕΞΑΓΩΓΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ (ΕΛΛΑΣ)

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	ΕΤΟΣ ΑΝΑΦΟΡΑΣ		
	2005	2008	2012
ΟΧΗΜΑΤΑ - ΥΛΙΚΟ ΓΙΑ ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΙΚΕΣ ΓΡΑΜΜΕΣ	1.631.289	1.581.260	553.124
ΠΑΙΓΝΙΔΙΑ,ΕΙΔΗ ΔΙΑΣΚΕΔΑΣΗΣ Η ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ.	49.823.422	74.386.139	118.411.319
ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΜΑΤΑ ΚΡΕΑΤΩΝ,ΨΑΡΙΩΝ,ΜΑΛΑΚΙΩΝ ΚΛΠ	41.412.090	68.408.316	26.461.226
ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΜΑΤΑ ΛΑΧΑΝΙΚΩΝ,ΚΑΡΠΩΝ,ΦΡΟΥΤΩΝ	581.141.472	723.987.593	875.760.898
ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΜΑΤΑ ΜΕ ΔΗΜΗΤΡΙΑΚΑ-ΕΙΔΗ ΖΑΧΑΡΩΠ.	112.026.338	154.929.889	149.857.543
ΠΛΑΣΤΙΚΕΣ ΥΛΕΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΥΤΩΝ	645.972.839	880.421.869	896.992.658
ΠΛΕΚΤΙΚΕΣ ΥΛΕΣ - ΠΡΟΙΟΝΤΑ ΦΥΤΙΚΗΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣ	590.630	641.469	2.458.236
ΠΟΛΤΟΙ ΑΠΟ ΞΥΛΟ ΚΛΠ.ΑΠΟΡΡΙΜΜΑΤΑ ΧΑΡΤΙΟΥ	13.133.343	23.419.774	44.129.336
ΠΟΤΑ,ΑΛΚΟΟΛΟΥΧΑ ΥΓΡΑ ΚΑΙ ΞΥΔΙ	147.046.151	184.716.306	215.944.708
ΠΡΟΙΟΝΤΑ ΑΛΕΥΡΟΠΟΙΙΑΣ,ΒΥΝΗ,ΑΜΥΛΑ ΙΝΟΥΛΙΝΗ	13.007.785	16.560.888	15.032.876
ΠΡΟΙΟΝΤΑ ΚΕΡΑΜΕΥΤΙΚΗΣ	40.109.911	59.214.413	20.369.443
ΠΡΟΙΟΝΤΑ ΤΩΝ ΕΚΔΟΤΙΚΩΝ ΟΙΚΩΝ,ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ,ΚΛΠ	67.213.379	100.525.569	70.685.964
ΠΥΡΗΝΙΚΟΙ ΑΝΤΙΔΡΑΣΤΗΡΕΣ,ΛΕΒΗΤΕΣ,ΜΗΧΑΝΕΣ	704.878.184	995.646.363	762.675.443
ΠΥΡΙΤΙΔΕΣ,ΕΚΡΗΚΤ.ΥΛΕΣ.ΕΙΔΗ ΠΥΡΟΤΕΧ.ΣΠΙΡΤΑ	600.904	949.644	4.728.808
ΣΑΠΟΥΝΙΑ,ΑΛΥΣΙΒΕΣ,ΚΕΡΙΑ ΤΕΧΝΗΤΑ,ΠΑΣΤ.ΓΥΨΟΥ	74.629.897	138.713.324	110.099.808
ΣΠΕΡΜΑΤΑ,ΚΑΡΠΟΙ ΕΛΑΙΩΔΕΙΣ,ΒΙΟΜ.ΦΥΤΑ,ΑΧΥΡΑ	63.027.357	84.299.456	81.950.398
ΣΥΝΘΕΤΙΚΕΣ Η ΤΕΧΝΗΤΕΣ ΙΝΕΣ ΜΗ ΣΥΝΕΧΕΙΣ	9.339.930	13.857.510	17.661.368
ΣΥΝΘΕΤΙΚΕΣ Η ΤΕΧΝΗΤΕΣ ΙΝΕΣ ΣΥΝΕΧΕΙΣ	48.006.692	52.964.752	40.469.254
ΣΥΝΟΛΑ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΑ ΤΟΥ ΚΑΝΟΝ.ΕΟΚ 518/79	0	188.160	243.348
ΤΑΠΗΤΕΣ ΚΑΙ ΕΠΕΝΔ. ΔΑΠΕΔΟΥ ΑΠΟΥΦΑΝΤ.ΥΛΕΣ	34.366.214	30.576.832	15.311.593
ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜ.ΣΠΑΡΤΟΠΛΕΚΤΙΚΗΣ - ΚΑΛΑΘΟΠΟΙΙΑΣ	123.808	278.947	113.568
ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΔΕΡΜΑ.ΕΙΔΗ ΤΑΞΙΔΙΟΥ ΚΛΠ	14.510.077	21.154.349	30.680.044
ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΠΕΤΡΕΣ ΓΥΨΟ,ΤΣΙΜΕΝΤΟ ΚΛΠ	112.256.567	145.394.089	153.918.792
ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΧΥΤΟΣΙΔΗΡΟ,ΣΙΔΗΡΟ-ΧΑΛΥΒΑ	358.800.441	588.705.606	385.862.839
ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΔΙΑΦΟΡΑ	14.987.871	17.323.168	39.928.706
ΥΠΟΔΗΜΑΤΑ,ΓΚΕΤΕΣ ΚΑΙ ΑΝΑΛΟΓΑ ΕΙΔΗ.	32.710.853	71.108.146	59.026.332
ΥΠΟΛΕΙΜΜΑΤΑ ΚΛΠ ΕΙΔΩΝ ΔΙΑΤΡΟΦ.ΤΡΟΦΕΣ ΖΩΩΝ	30.978.763	53.445.088	46.697.040
ΥΦΑΣΜΑΤΑ ΕΙΔΙΚΑ - ΕΙΔΗ ΤΑΙΝΙΟΠΛΕΚΤΙΚΗΣ ΚΛΠ	19.803.073	20.198.210	15.050.434
ΥΦΑΣΜΑΤΑ ΕΜΠΟΤΙΣΜΕΝΑ,ΕΠΙΧΡΙΣΜΕΝΑ ΚΛΠ	5.260.164	5.422.972	3.603.165
ΥΦΑΣΜΑΤΑ ΠΛΕΚΤΑ	70.164.310	107.670.694	88.094.213
ΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΑ ΠΡΟΙΟΝΤΑ	1.041.962.203	875.038.130	958.003.901
ΦΕΛΛΟΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΦΕΛΛΟ	291.451	267.520	235.268
ΦΤΕΡΑ - ΠΟΥΠΟΥΛΑ,ΤΕΧΝΗΤΑ ΑΝΘΗ ΚΛΠ ΤΕΧΝΗΤ.	706.661	1.803.557	327.851
ΦΥΤΑ ΖΩΝΤΑΝΑ ΚΑΙ ΠΡΟΙΟΝΤΑ ΑΝΘΟΚΟΜΙΑΣ	5.144.665	6.164.803	8.423.384
ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΑ Η ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΙΚΑ ΠΡΟΙΟΝΤΑ	6.945.935	8.999.469	4.470.241
ΧΑΛΚΟΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΧΑΛΚΟ	270.629.659	567.895.905	579.099.254
ΧΑΡΤΙ ΚΑΙ ΧΑΡΤΟΝΙΑ.ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΧΑΡΤΙ	114.885.217	137.288.483	136.973.943
ΧΥΤΟΣΙΔΗΡΟΣ,ΣΙΔΗΡΟΣ ΚΑΙ ΧΑΛΥΒΑΣ	338.251.516	664.854.323	634.340.778
ΨΑΡΙΑ,ΜΑΛΑΚΟΣΤΡΑΚΑ,ΜΑΛΑΚΙΑ,ΑΣΠΟΝΔΥΛΑ ΥΔΡΟΒ	377.357.094	454.392.409	597.501.877
ΨΕΥΔΑΡΓΥΡΟΣ - ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΨΕΥΔΑΡΓΥΡΟ	8.191.280	25.871.415	1.684.876
ΩΡΟΛΟΓΟΠΟΙΙΑ	8.477.561	16.802.054	39.831.962
ΣΥΝΟΛΟ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ	14.759.564.293	21.150.357.383	27.331.088.539

Γ.1Α. ΠΟΣΟΤΗΤΑ ΕΞΑΓΩΓΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ (ΕΛΛΑΣ), ΣΕ ΚΓ

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	ΕΤΟΣ ΑΝΑΦΟΡΑΣ		
	2005	2008	2012
ΑΕΡΟΠΛΟΙΑ Η ΔΙΑΣΤΗΜΟΠΛΟΙΑ	436.273	542.504	1.158.191
ΑΙΘΕΡΙΑ ΕΛΑΙΑ - ΡΗΤΙΝΟΕΙΔΗ.ΕΙΔΗ ΑΡΩΜ/ΠΟΙΑΣ	33.546.221	43.539.581	36.391.927
ΑΛΑΤΙ,ΘΕΙΟ,ΓΑΙΕΣ,ΠΕΤΡΕΣ,ΓΥΨΟΣ,ΑΣΒΕΣΤ. ΤΣΙΜ.	6.384.412.378	6.389.125.715	6.722.992.920
ΑΛΛΑ ΕΤΟΙΜΑ ΥΦΑΝΤΟΥΡΓΙΚΑ ΕΙΔΗ,ΚΛΠ	17.622.847	12.968.754	3.490.949
ΑΛΛΑ ΚΟΙΝΑ ΜΕΤΑΛΛΑ.ΚΕΡΑΜΟΜΕΤΑΛΛΟΥΡΓ.ΣΥΝΘ.	256.545	139.203	180.708
ΑΛΛΑ ΠΡΟΙΟΝΤΑ ΖΩΙΚΗΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ	610.488	358.980	2.743.865
ΑΛΛΕΣ ΦΥΤΙΚΕΣ ΥΦΑΝΤ. ΙΝΕΣ.ΝΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΧΑΡΤΙ	627.552	326.481	132.046
ΑΝΟΡΓΑΝΑ ΧΗΜ.ΠΡΟΙΟΝΤΑ.ΕΝΩΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤ.ΜΕΤΑΛ.	542.822.680	600.987.388	516.981.239
ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΑ ΤΕΧΝΗΣ ΣΥΛΛΟΓΩΝ Η ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ	85.659	123.184	266.463
ΑΡΓΙΛΙΟ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΑΡΓΙΛΙΟ	320.155.816	353.739.161	449.844.471
ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΑ ΟΧΗΜΑΤΑ,ΕΛΚΥΣΤΗΡΕΣ,ΠΟΔΗΛΑΤΑ ΚΛΠ	47.756.219	61.770.843	89.098.478
ΒΑΜΒΑΚΙ	375.947.971	269.135.943	333.281.115
ΒΑΤΕΣ,ΠΙΛΗΜΑΤΑ ΚΛΠ. ΕΙΔΗ ΣΧΟΙΝΟΠΟΙΑΣ	24.898.557	32.573.023	30.741.044
ΓΑΛΑ,ΑΥΓΑ ΜΕΛΙ - ΠΡΟΙΟΝΤΑ ΖΩΙΚΗΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣ.	59.548.190	79.933.747	93.793.909
ΓΟΜΕΣ,ΡΗΤΙΝΕΣ,ΧΥΜΟΙ ΚΑΙ ΕΚΧΥΛΙΣΜΑΤΑ ΦΥΤΙΚΑ	887.083	1.292.928	910.025
ΓΟΥΝΟΔΕΡΜΑΤΑ - ΓΟΥΝΑΡΙΚΑ.ΤΕΧΝΗΤΑ ΓΟΥΝΟΔΕΡΜ	1.261.623	841.513	1.055.776
ΓΥΑΛΙ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΓΥΑΛΙ	36.440.109	40.375.303	65.765.912
ΔΕΡΜΑΤΑ (ΑΛΛΑ ΑΠΟ ΤΑ ΓΟΥΝΟΔΕΡΜΑΤΑ	17.263.824	16.743.756	17.922.825
ΔΕΨΙΚΑ - ΒΑΦΙΚΑ ΕΚΧΥΛΙΣΜΑΤΑ.ΧΡΩΣΤΙΚΕΣ ΥΛΕΣ	78.309.109	79.487.883	75.407.841
ΔΗΜΗΤΡΙΑΚΑ	716.609.852	472.866.191	566.096.155
ΔΙΑΦΟΡΑ ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΜΑΤΑ ΔΙΑΤΡΟΦΗΣ	34.554.220	46.717.611	45.245.944
ΔΙΑΦΟΡΑ ΠΡΟΙΟΝΤΑ ΧΗΜΙΚΩΝ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΩΝ	966.508.959	1.305.254.971	1.080.775.443
ΔΙΑΦΟΡΑ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΚΟΙΝΑ ΜΕΤΑΛΛΑ	17.037.030	21.393.762	22.121.962
ΕΜΠΙΣΤΕΥΤΙΚΑ. ΕΦΟΔΙΑΣΜΟΙ ΠΛΟΙΩΝ	128.275.331	184.054.063	152.771.125
ΕΝΔΥΜΑΤΑ - ΣΥΜΠΛ.ΤΟΥ ΕΝΔΥΜ.ΑΛΛΑ ΑΠΟ ΠΛΕΚΤΑ	7.905.139	18.753.208	11.659.603
ΕΝΔΥΜΑΤΑ - ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΕΝΔΥΜΑΤ.ΠΛΕΚΤΑ	57.045.679	44.327.847	22.131.523
ΕΠΙΠΛΑ,ΕΙΔΗ ΚΛΙΝΟΣΤΡΩΜΝΗΣ,ΣΥΣΚΕΥΕΣ ΦΩΤΙΣΜ.	17.452.709	21.235.897	17.251.679
ΕΡΓΑΛΕΙΑ,ΕΙΔΗ ΜΑΧΑΙΡΟΠΟΙΑΣ,ΚΟΥΤΑΛΙΑ ΚΛΠ.	2.382.322	2.146.956	1.661.003
ΖΑΧΑΡΑ ΚΑΙ ΖΑΧΑΡΩΔΗ ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΜΑΤΑ	118.816.679	77.088.455	105.755.596
ΖΩΑ ΖΩΝΤΑΝΑ	1.882.437	3.640.609	11.465.987
ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΚΑΙ ΠΟΤΑΜΙΑ ΝΑΥΣΙΠΛΟΙΑ	5.081.648	17.351.262	11.245.369
ΚΑΚΑΟ ΚΑΙ ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΜΑΤΑ ΑΥΤΟΥ	6.058.834	4.692.801	7.732.566
ΚΑΛΥΜΜΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗΣ ΚΑΙ ΤΑ ΜΕΡΗ ΤΟΥΣ	125.562	248.536	220.974
ΚΑΟΥΤΣΟΥΚ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΚΑΟΥΤΣΟΥΚ	22.520.853	33.174.189	43.193.972
ΚΑΠΝΑ - ΒΙΟΜΗΧΑΝΟΠΟΙΗΜΕΝΑ ΥΠΟΚΑΤΑΣΤ.ΚΑΠΝΟΥ	114.294.169	101.519.107	73.244.473
ΚΑΡΠΟΙ,ΦΡΟΥΤΑ,ΦΛΟΥΔΕΣ ΕΣΠΕΡΙΔ/ΔΩΝ-ΠΕΠΟΝΙΩΝ	922.078.927	914.888.384	1.153.205.909
ΚΑΣΣΙΤΕΡΟΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΚΑΣΣΙΤΕΡΟ	187.214	31.626	199.208
ΚΑΦΕΣ,ΤΣΑΙ,ΜΑΤΕ ΚΑΙ ΜΠΑΧΑΡΙΚΑ	2.661.314	3.551.555	7.426.071
ΚΡΕΑΤΑ ΚΑΙ ΠΑΡΑΠΡΟΙΟΝΤΑ ΣΦΑΓΙΩΝ ΒΡΩΣΙΜΑ	24.252.368	40.808.072	39.110.781
ΛΑΧΑΝΙΚΑ,ΦΥΤΑ,ΡΙΖΕΣ ΚΑΙ ΚΟΝΔΥΛΟΙ,ΒΡΩΣΙΜΑ	92.960.550	149.618.858	159.156.882
ΛΕΥΚΩΜΑΤΩΔΕΙΣ ΥΛΕΣ,ΚΟΛΛΕΣ,ΕΝΖΥΜΑ	15.457.086	17.907.909	12.467.766
ΛΙΠΑΣΜΑΤΑ	341.450.545	226.537.456	294.387.992
ΛΙΠΗ,ΛΑΔΙΑ,ΚΕΡΙΑ ΖΩΙΚΗΣ-ΦΥΤΙΚΗΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ	202.065.372	195.812.224	230.599.256
ΜΑΛΛΙ ΚΑΙ ΤΡΙΧΕΣ.ΝΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΥΦΑΣΜΑΤΑ	6.163.882	3.645.890	5.317.381
ΜΑΡΓΑΡΙΤΑΡΙΑ,ΠΟΛΥΤ-ΗΜΙΠΟΛ.ΠΕΤΡΕΣ,ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ	160.250	382.324	844.119
ΜΕΤΑΛΛΕΥΜΑΤΑ,ΣΚΟΥΡΙΕΣ ΚΑΙ ΤΕΦΡΕΣ	1.555.416.959	1.080.507.348	809.192.425
ΜΕΤΑΞΙ	34.235	19.219	41.976
ΜΗΧΑΝΕΣ,ΣΥΣΚΕΥΕΣ ΚΑΙ ΥΛΙΚΑ ΗΛΕΚΤΡΙΚΑ ΚΛΠ	113.412.610	117.677.103	136.911.456
ΜΟΛΥΒΔΟΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΜΟΛΥΒΔΟ	7.741.464	9.963.306	14.913.994
ΜΟΥΣΙΚΑ ΟΡΓΑΝΑ,ΜΕΡΗ ΚΑΙ ΕΞΑΡΤΗΜΑΤΑ ΑΥΤΩΝ	49.902	65.656	29.797
ΝΙΚΕΛΙΟ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΝΙΚΕΛΙΟ	43.872	200.614	14.874
ΞΥΛΕΙΑ,ΞΥΛΟΚΑΡΒΟΥΝΑ - ΤΕΧΝΟΥΡΓ.ΑΠΟ ΞΥΛΟ	179.329.762	124.727.407	202.747.453
ΟΜΠΡΕΛΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΒΡΟΧΗ,ΤΟΝ ΗΛΙΟ.ΡΑΒΔΟΙ ΚΛΠ	206.336	152.312	131.587
ΟΠΛΑ,ΠΥΡΟΜΑΧΙΚΑ,ΜΕΡΗ ΚΑΙ ΕΞΑΡΤΗΜΑΤΑ ΤΟΥΣ	1.987.315	147.531	7.020.065
ΟΡΓΑΝΑ - ΣΥΣΚΕΥΕΣ,ΟΠΤΙΚΗΣ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑΣ ΚΛΠ	4.806.682	8.331.758	6.455.049
ΟΡΓΑΝΙΚΑ ΧΗΜΙΚΑ ΠΡΟΙΟΝΤΑ	34.970.566	40.824.545	40.291.622
ΟΡΥΚΤΑ ΚΑΥΣΙΜΑ,ΛΑΔΙΑ,ΚΕΡΙΑ.ΑΣΦΑΛΤΩΔΕΙΣ,ΥΛ.	3.791.779.708	8.752.809.378	15.059.556.114

Γ.1Α. ΠΟΣΟΤΗΤΑ ΕΞΑΓΩΓΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ (ΕΛΛΑΣ), ΣΕ ΚG

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	ΕΤΟΣ ΑΝΑΦΟΡΑΣ		
	2005	2008	2012
ΟΧΗΜΑΤΑ - ΥΛΙΚΟ ΓΙΑ ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΙΚΕΣ ΓΡΑΜΜΕΣ	295.099	310.731	339.041
ΠΑΙΓΝΙΔΙΑ,ΕΙΔΗ ΔΙΑΣΚΕΔΑΣΗΣ Η ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ.	4.490.265	8.276.280	18.737.907
ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΜΑΤΑ ΚΡΕΑΤΩΝ,ΨΑΡΙΩΝ,ΜΑΛΑΚΙΩΝ ΚΛΠ	10.079.819	13.046.585	7.072.820
ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΜΑΤΑ ΛΑΧΑΝΙΚΩΝ,ΚΑΡΠΩΝ,ΦΡΟΥΤΩΝ	648.318.964	656.483.091	680.058.998
ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΜΑΤΑ ΜΕ ΔΗΜΗΤΡΙΑΚΑ-ΕΙΔΗ ΖΑΧΑΡΩΠ.	95.942.618	95.799.991	99.491.124
ΠΛΑΣΤΙΚΕΣ ΥΛΕΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΥΤΩΝ	437.386.994	521.174.227	506.380.086
ΠΛΕΚΤΙΚΕΣ ΥΛΕΣ - ΠΡΟΙΟΝΤΑ ΦΥΤΙΚΗΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣ	715.501	941.913	8.389.612
ΠΟΛΤΟΙ ΑΠΟ ΞΥΛΟ ΚΛΠ.ΑΠΟΡΡΙΜΜΑΤΑ ΧΑΡΤΙΟΥ	146.121.469	198.464.984	334.084.212
ΠΟΤΑ,ΑΛΚΟΟΛΟΥΧΑ ΥΓΡΑ ΚΑΙ ΞΥΔΙ	275.103.916	4.380.766.030	268.832.778
ΠΡΟΙΟΝΤΑ ΑΛΕΥΡΟΠΟΙΙΑΣ,ΒΥΝΗ,ΑΜΥΛΑ ΙΝΟΥΛΙΝΗ	48.549.760	32.548.184	36.332.808
ΠΡΟΙΟΝΤΑ ΚΕΡΑΜΕΥΤΙΚΗΣ	530.122.942	669.362.295	142.650.529
ΠΡΟΙΟΝΤΑ ΤΩΝ ΕΚΔΟΤΙΚΩΝ ΟΙΚΩΝ,ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ,ΚΛΠ	10.145.735	13.501.794	8.690.705
ΠΥΡΗΝΙΚΟΙ ΑΝΤΙΔΡΑΣΤΗΡΕΣ,ΛΕΒΗΤΕΣ,ΜΗΧΑΝΕΣ	113.021.378	141.169.686	131.428.621
ΠΥΡΙΤΙΔΕΣ,ΕΚΡΗΚΤ.ΥΛΕΣ.ΕΙΔΗ ΠΥΡΟΤΕΧ.ΣΠΙΡΤΑ	370.319	918.081	3.005.733
ΣΑΠΟΥΝΙΑ,ΑΛΥΣΙΒΕΣ,ΚΕΡΙΑ ΤΕΧΝΗΤΑ,ΠΑΣΤ.ΓΥΨΟΥ	86.872.442	119.922.664	118.797.987
ΣΠΕΡΜΑΤΑ,ΚΑΡΠΟΙ ΕΛΑΙΩΔΕΙΣ,ΒΙΟΜ.ΦΥΤΑ,ΑΧΥΡΑ	294.953.102	235.806.526	220.694.051
ΣΥΝΘΕΤΙΚΕΣ Η ΤΕΧΝΗΤΕΣ ΙΝΕΣ ΜΗ ΣΥΝΧΕΙΣ	1.522.984	4.820.287	5.228.523
ΣΥΝΘΕΤΙΚΕΣ Η ΤΕΧΝΗΤΕΣ ΙΝΕΣ ΣΥΝΧΕΙΣ	17.695.840	19.248.538	13.778.728
ΣΥΝΟΛΑ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΑ ΤΟΥ ΚΑΝΟΝ.ΕΟΚ 518/79	0	1	4.166
ΤΑΠΗΤΕΣ ΚΑΙ ΕΠΕΝΔ. ΔΑΠΕΔΟΥ ΑΠΟΥΦΑΝΤ.ΥΛΕΣ	7.260.716	6.934.748	2.521.676
ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜ.ΣΠΑΡΤΟΠΛΕΚΤΙΚΗΣ - ΚΑΛΑΘΟΠΟΙΙΑΣ	31.216	68.095	28.921
ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΔΕΡΜΑ.ΕΙΔΗ ΤΑΞΙΔΙΟΥ ΚΛΠ	620.382	1.375.988	2.408.137
ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΠΕΤΡΕΣ ΓΥΨΟ,ΤΣΙΜΕΝΤΟ ΚΛΠ	195.015.145	407.097.995	433.182.222
ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΧΥΤΟΣΙΔΗΡΟ,ΣΙΔΗΡΟ-ΧΑΛΥΒΑ	332.379.760	477.260.976	359.417.711
ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΔΙΑΦΟΡΑ	1.143.346	2.018.603	8.735.328
ΥΠΟΔΗΜΑΤΑ,ΓΚΕΤΕΣ ΚΑΙ ΑΝΑΛΟΓΑ ΕΙΔΗ.	1.855.134	7.841.486	6.730.205
ΥΠΟΛΕΙΜΜΑΤΑ ΚΛΠ ΕΙΔΩΝ ΔΙΑΤΡΟΦ.ΤΡΟΦΕΣ ΖΩΩΝ	102.632.847	141.028.799	132.671.408
ΥΦΑΣΜΑΤΑ ΕΙΔΙΚΑ - ΕΙΔΗ ΤΑΙΝΙΟΠΛΕΚΤΙΚΗΣ ΚΛΠ	748.399	1.520.441	900.989
ΥΦΑΣΜΑΤΑ ΕΜΠΟΤΙΣΜΕΝΑ,ΕΠΙΧΡΙΣΜΕΝΑ ΚΛΠ	728.593	804.784	1.426.413
ΥΦΑΣΜΑΤΑ ΠΛΕΚΤΑ	11.884.037	20.352.502	17.946.355
ΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΑ ΠΡΟΙΟΝΤΑ	21.465.256	17.879.614	25.048.662
ΦΕΛΛΟΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΦΕΛΛΟ	15.040	12.675	12.029
ΦΤΕΡΑ - ΠΟΥΠΟΥΛΑ,ΤΕΧΝΗΤΑ ΑΝΘΗ ΚΛΠ ΤΕΧΝΗΤ.	76.554	133.121	48.308
ΦΥΤΑ ΖΩΝΤΑΝΑ ΚΑΙ ΠΡΟΙΟΝΤΑ ΑΝΘΟΚΟΜΙΑΣ	2.797.994	2.139.300	5.950.701
ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΑ Η ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΙΚΑ ΠΡΟΙΟΝΤΑ	896.254	606.525	790.976
ΧΑΛΚΟΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΧΑΛΚΟ	84.504.827	116.090.778	97.324.440
ΧΑΡΤΙ ΚΑΙ ΧΑΡΤΟΝΙΑ.ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΧΑΡΤΙ	111.183.090	118.115.188	132.403.444
ΧΥΤΟΣΙΔΗΡΟΣ,ΣΙΔΗΡΟΣ ΚΑΙ ΧΑΛΥΒΑΣ	669.795.851	1.040.681.883	1.104.002.730
ΨΑΡΙΑ,ΜΑΛΑΚΟΣΤΡΑΚΑ,ΜΑΛΑΚΙΑ,ΑΣΠΟΝΔΥΛΑ ΥΔΡΟΒ	103.121.663	134.711.136	129.232.006
ΨΕΥΔΑΡΓΥΡΟΣ - ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΨΕΥΔΑΡΓΥΡΟ	5.579.117	12.852.108	2.360.861
ΩΡΟΛΟΓΟΠΟΙΙΑ	65.013	194.028	151.694
ΣΥΝΟΛΟ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ:	21.832.166.867	31.649.364.491	33.862.048.500

Γ.2. ΑΞΙΑ ΕΞΑΓΩΓΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ (ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ)

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	ΕΤΟΣ ΑΝΑΦΟΡΑΣ		
	2005	2008	2012
ΚΑΡΠΟΙ,ΦΡΟΥΤΑ,ΦΛΟΥΔΕΣ ΕΣΠΕΡΙΔ/ΔΩΝ-ΠΕΠΟΝΙΩΝ	157.358.172	160.439.032	165.547.059
ΚΑΠΝΑ - ΒΙΟΜΗΧΑΝΟΠΟΙΗΜΕΝΑ ΥΠΟΚΑΤΑΣΤ.ΚΑΠΝΟΥ	88.192.812	97.068.105	139.629.345
ΛΙΠΗ,ΛΑΔΙΑ,ΚΕΡΙΑ ΖΩΙΚΗΣ-ΦΥΤΙΚΗΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ	105.075.464	79.941.696	111.339.089
ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΜΑΤΑ ΛΑΧΑΝΙΚΩΝ,ΚΑΡΠΩΝ,ΦΡΟΥΤΩΝ	43.340.064	51.483.759	62.020.997
ΟΡΓΑΝΑ - ΣΥΣΚΕΥΕΣ,ΟΠΤΙΚΗΣ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑΣ ΚΛΠ	32.687.674	51.910.956	23.499.760
ΟΡΓΑΝΙΚΑ ΧΗΜΙΚΑ ΠΡΟΙΟΝΤΑ	9.693.111	9.764.387	17.361.048
ΠΟΤΑ,ΑΛΚΟΟΛΟΥΧΑ ΥΓΡΑ ΚΑΙ ΞΥΔΙ	12.072.119	14.601.640	17.065.697
ΑΛΑΤΙ,ΘΕΙΟ,ΓΑΙΕΣ,ΠΕΤΡΕΣ,ΓΥΨΟΣ,ΑΣΒΕΣΤ.ΤΣΙΜ.	88.717	17.424.793	14.472.602
ΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΑ ΠΡΟΙΟΝΤΑ	19.762.524	11.307.367	10.691.281
ΠΥΡΗΝΙΚΟΙ ΑΝΤΙΔΡΑΣΤΗΡΕΣ,ΛΕΒΗΤΕΣ,ΜΗΧΑΝΕΣ	3.865.502	9.320.939	9.459.617
ΛΑΧΑΝΙΚΑ,ΦΥΤΑ,ΡΙΖΕΣ ΚΑΙ ΚΟΝΔΥΛΟΙ,ΒΡΩΣΙΜΑ	3.924.046	6.186.245	7.768.907
ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΠΕΤΡΕΣ ΓΥΨΟ,ΤΣΙΜΕΝΤΟ ΚΛΠ	496.940	4.049.108	4.447.794
ΠΛΑΣΤΙΚΕΣ ΥΛΕΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΥΤΩΝ	939.072	3.077.791	4.329.201
ΚΡΕΑΤΑ ΚΑΙ ΠΑΡΑΠΡΟΙΟΝΤΑ ΣΦΑΓΙΩΝ ΒΡΩΣΙΜΑ	1.273.322	1.741.587	4.093.362
ΔΕΡΜΑΤΑ (ΑΛΛΑ ΑΠΟ ΤΑ ΓΟΥΝΟΔΕΡΜΑΤΑ	10.333.199	11.129.280	3.312.025
ΕΝΔΥΜΑΤΑ - ΣΥΜΠΛ.ΤΟΥ ΕΝΔΥΜ.ΑΛΛΑ ΑΠΟ ΠΛΕΚΤΑ	1.548.910	2.200.097	2.617.696
ΨΑΡΙΑ,ΜΑΛΛΑΚΟΣΤΡΑΚΑ,ΜΑΛΑΚΙΑ,ΑΣΠΟΝΔΥΛΑ ΥΔΡΟΒ	10.306.324	13.654.603	2.345.822
ΔΙΑΦΟΡΑ ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΜΑΤΑ ΔΙΑΤΡΟΦΗΣ	2.335.626	5.141.876	2.339.294
ΥΠΟΛΕΙΜΜΑΤΑ ΚΛΠ ΕΙΔΩΝ ΔΙΑΤΡΟΦ.ΤΡΟΦΕΣ ΖΩΩΝ	1.282.911	2.532.098	1.648.251
ΞΥΛΕΙΑ,ΞΥΛΟΚΑΡΒΟΥΝΑ - ΤΕΧΝΟΥΡΓ.ΑΠΟ ΞΥΛΟ	312.816	856.398	954.798
ΔΙΑΦΟΡΑ ΠΡΟΙΟΝΤΑ ΧΗΜΙΚΩΝ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΩΝ	72.795	118.718	895.016
ΠΡΟΙΟΝΤΑ ΑΛΕΥΡΟΠΟΙΙΑΣ,ΒΥΝΗ,ΑΜΥΛΑ ΙΝΟΥΛΙΝΗ	1.944.081	113.735	791.763
ΑΡΓΙΛΙΟ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΑΡΓΙΛΙΟ	1.293	2.068.982	744.886
ΓΟΜΕΣ,ΡΗΤΙΝΕΣ,ΧΥΜΟΙ ΚΑΙ ΕΚΧΥΛΙΣΜΑΤΑ ΦΥΤΙΚΑ	349.465	705.266	728.403
ΣΠΕΡΜΑΤΑ,ΚΑΡΠΟΙ ΕΛΑΙΩΔΕΙΣ,ΒΙΟΜ.ΦΥΤΑ,ΑΧΥΡΑ	173.960	508.419	652.844
ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΑ ΟΧΗΜΑΤΑ,ΕΛΚΥΣΤΗΡΕΣ,ΠΟΔΗΛΑΤΑ ΚΛΠ	2.290.496	488.205	536.674
ΓΑΛΑ,ΑΥΓΑ ΜΕΛΙ - ΠΡΟΙΟΝΤΑ ΖΩΙΚΗΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣ.	87.135	145.864	517.163
ΕΝΔΥΜΑΤΑ - ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΕΝΔΥΜΑΤ.ΠΛΕΚΤΑ	548.431	347.208	409.557
ΜΗΧΑΝΕΣ,ΣΥΣΚΕΥΕΣ ΚΑΙ ΥΛΙΚΑ ΗΛΕΚΤΡΙΚΑ ΚΛΠ	700.470	10.607.337	393.176
ΖΩΑ ΖΩΝΤΑΝΑ	160.394	254.756	375.038
ΠΑΙΓΝΙΔΙΑ,ΕΙΔΗ ΔΙΑΣΚΕΔΑΣΗΣ Η ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ.	88.213	157.858	352.841
ΑΝΟΡΓΑΝΑ ΧΗΜ.ΠΡΟΙΟΝΤΑ.ΕΝΩΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤ.ΜΕΤΑΛ.	1.098.678	626.147	263.975
ΑΙΘΕΡΙΑ ΕΛΑΙΑ - ΡΗΤΙΝΟΕΙΔΗ.ΕΙΔΗ ΑΡΩΜ/ΠΟΙΑΣ	149.781	188.799	262.053
ΧΑΡΤΙ ΚΑΙ ΧΑΡΤΟΝΙΑ.ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΧΑΡΤΙ	135.242	183.297	204.190
ΦΥΤΑ ΖΩΝΤΑΝΑ ΚΑΙ ΠΡΟΙΟΝΤΑ ΑΝΘΟΚΟΜΙΑΣ	203.786	57.452	190.829
ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΜΑΤΑ ΜΕ ΔΗΜΗΤΡΙΑΚΑ-ΕΙΔΗ ΖΑΧΑΡΩΠ.	77.209	49.113	129.549
ΒΑΤΕΣ,ΠΙΛΗΜΑΤΑ ΚΛΠ. ΕΙΔΗ ΣΧΟΙΝΟΠΟΙΑΣ	318	61.617	129.044
ΛΙΠΑΣΜΑΤΑ	94.538	113.659	113.368
ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΧΥΤΟΣΙΔΗΡΟ,ΣΙΔΗΡΟ-ΧΑΛΥΒΑ	10.581.830	157.411	110.243
ΩΡΟΛΟΓΟΠΟΙΑ	0	0	104.180
ΑΛΛΑ ΕΤΟΙΜΑ ΥΦΑΝΤΟΥΡΓΙΚΑ ΕΙΔΗ,ΚΛΠ	10.576	2.820	96.600
ΜΑΡΓΑΡΙΤΑΡΙΑ,ΠΟΛΥΤ-ΗΜΙΠΟΛ.ΠΕΤΡΕΣ,ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ	252	28.052	94.526
ΔΕΨΙΚΑ - ΒΑΦΙΚΑ ΕΚΧΥΛΙΣΜΑΤΑ.ΧΡΩΣΤΙΚΕΣ ΥΛΕΣ	324.479	29.844	79.575
ΔΗΜΗΤΡΙΑΚΑ	109.232	252.885	79.268
ΠΡΟΙΟΝΤΑ ΚΕΡΑΜΕΥΤΙΚΗΣ	110.659	182.033	79.030
ΕΠΙΠΛΑ,ΕΙΔΗ ΚΛΙΝΟΣΤΡΩΜΝΗΣ,ΣΥΣΚΕΥΕΣ ΦΩΤΙΣΜ.	117.227	765.084	71.109
ΔΙΑΦΟΡΑ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΚΟΙΝΑ ΜΕΤΑΛΛΑ	336.937	1.315.176	67.432
ΕΜΠΙΣΤΕΥΤΙΚΑ. ΕΦΟΔΙΑΣΜΟΙ ΠΛΟΙΩΝ	77.036	4.709	53.513
ΣΑΠΟΥΝΙΑ,ΑΛΥΣΙΒΕΣ,ΚΕΡΙΑ ΤΕΧΝΗΤΑ,ΠΑΣΤ.ΓΥΨΟΥ	7.253	4.047	49.777
ΒΑΜΒΑΚΙ	0	541.463	46.880
ΖΑΧΑΡΑ ΚΑΙ ΖΑΧΑΡΩΔΗ ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΜΑΤΑ	4.079	920.974	42.568
ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΔΕΡΜΑ.ΕΙΔΗ ΤΑΞΙΔΙΟΥ ΚΛΠ	450	37.964	36.005
ΧΑΛΚΟΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΧΑΛΚΟ	29.538.583	30.951.168	35.822
ΚΑΦΕΣ,ΤΣΑΙ,ΜΑΤΕ ΚΑΙ ΜΠΑΧΑΡΙΚΑ	33.742	14.488	27.129
ΚΑΚΑΟ ΚΑΙ ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΜΑΤΑ ΑΥΤΟΥ	0	0	25.759
ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΚΑΙ ΠΟΤΑΜΙΑ ΝΑΥΣΙΠΛΟΙΑ	95.831	17.935	20.515
ΕΡΓΑΛΕΙΑ,ΕΙΔΗ ΜΑΧΑΙΡΟΠΟΙΑΣ,ΚΟΥΤΑΛΙΑ ΚΛΠ.	27.843	20.083	15.529

Γ.2. ΑΞΙΑ ΕΞΑΓΩΓΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ (ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ)

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	ΕΤΟΣ ΑΝΑΦΟΡΑΣ		
	2005	2008	2012
ΓΥΑΛΙ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΓΥΑΛΙ	11.361	67.882	14.023
ΛΕΥΚΩΜΑΤΩΔΕΙΣ ΥΛΕΣ,ΚΟΛΛΕΣ,ΕΝΖΥΜΑ	0	735	10.169
ΥΦΑΣΜΑΤΑ ΕΜΠΟΤΙΣΜΕΝΑ,ΕΠΙΧΡΙΣΜΕΝΑ ΚΛΠ	0	714	7.728
ΠΡΟΙΟΝΤΑ ΤΩΝ ΕΚΔΟΤΙΚΩΝ ΟΙΚΩΝ,ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ,ΚΛΠ	8.854	9.146	4.870
ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΑ ΤΕΧΝΗΣ ΣΥΛΛΟΓΩΝ Η ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ	0	8.448	3.190
ΟΜΠΡΕΛΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΒΡΟΧΗ,ΤΟΝ ΗΛΙΟ.ΡΑΒΔΟΙ ΚΛΠ	0	0	1.950
ΥΠΟΔΗΜΑΤΑ,ΓΚΕΤΕΣ ΚΑΙ ΑΝΑΛΟΓΑ ΕΙΔΗ.	800	58.826	1.257
ΚΑΛΥΜΜΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗΣ ΚΑΙ ΤΑ ΜΕΡΗ ΤΟΥΣ	4.500	914	1.103
ΚΑΟΥΤΣΟΥΚ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΚΑΟΥΤΣΟΥΚ	450	19.235	765
ΜΟΛΥΒΔΟΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΜΟΛΥΒΔΟ	0	380	0
ΚΑΣΣΙΤΕΡΟΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΚΑΣΣΙΤΕΡΟ		0	
ΝΙΚΕΛΙΟ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΝΙΚΕΛΙΟ	46	259	0
ΨΕΥΔΑΡΓΥΡΟΣ - ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΨΕΥΔΑΡΓΥΡΟ	0	0	0
ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΜΑΤΑ ΚΡΕΑΤΩΝ,ΨΑΡΙΩΝ,ΜΑΛΑΚΙΩΝ ΚΛΠ	1.344	400	0
ΜΑΛΛΙ ΚΑΙ ΤΡΙΧΕΣ.ΝΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΥΦΑΣΜΑΤΑ	0	6.120	
ΆΛΛΑ ΠΡΟΙΟΝΤΑ ΖΩΙΚΗΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ	13.146	1.608	0
ΠΥΡΙΤΙΔΕΣ,ΕΚΡΗΚΤ.ΥΛΕΣ.ΕΙΔΗ ΠΥΡΟΤΕΧ.ΣΠΙΡΤΑ	0	0	0
ΜΟΥΣΙΚΑ ΟΡΓΑΝΑ,ΜΕΡΗ ΚΑΙ ΕΞΑΡΤΗΜΑΤΑ ΑΥΤΩΝ	0	10.692	0
ΜΕΤΑΞΙ		0	0
ΓΟΥΝΟΔΕΡΜΑΤΑ - ΓΟΥΝΑΡΙΚΑ.ΤΕΧΝΗΤΑ ΓΟΥΝΟΔΕΡΜ	0	136.902	0
ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΔΙΑΦΟΡΑ	0	380	0
ΦΤΕΡΑ - ΠΟΥΠΟΥΛΑ,ΤΕΧΝΗΤΑ ΑΝΘΗ ΚΛΠ ΤΕΧΝΗΤ.	0	0	0
ΥΦΑΣΜΑΤΑ ΕΙΔΙΚΑ - ΕΙΔΗ ΤΑΙΝΙΟΠΛΕΚΤΙΚΗΣ ΚΛΠ	0	14.332	0
ΟΠΛΑ,ΠΥΡΟΜΑΧΙΚΑ,ΜΕΡΗ ΚΑΙ ΕΞΑΡΤΗΜΑΤΑ ΤΟΥΣ	0		
ΥΦΑΣΜΑΤΑ ΠΛΕΚΤΑ	0	0	0
ΧΥΤΟΣΙΔΗΡΟΣ,ΣΙΔΗΡΟΣ ΚΑΙ ΧΑΛΥΒΑΣ	1.607.021	50.806	0
ΦΕΛΛΟΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΦΕΛΛΟ	5.750	33.902	0
ΟΧΗΜΑΤΑ - ΥΛΙΚΟ ΓΙΑ ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΙΚΕΣ ΓΡΑΜΜΕΣ	0	0	0
ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜ.ΣΠΑΡΤΟΠΛΕΚΤΙΚΗΣ - ΚΑΛΑΘΟΠΟΙΙΑΣ	0	0	0
ΑΕΡΟΠΛΟΙΑ Η ΔΙΑΣΤΗΜΟΠΛΟΙΑ	4.833	0	
ΆΛΛΕΣ ΦΥΤΙΚΕΣ ΥΦΑΝΤ. ΙΝΕΣ.ΝΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΧΑΡΤΙ			0
ΣΥΝΘΕΤΙΚΕΣ Η ΤΕΧΝΗΤΕΣ ΙΝΕΣ ΜΗ ΣΥΝΕΧΕΙΣ	954	0	0
ΆΛΛΑ ΚΟΙΝΑ ΜΕΤΑΛΛΑ.ΚΕΡΑΜΟΜΕΤΑΛΛΟΥΡΓ.ΣΥΝΘ.	0		
ΣΥΝΘΕΤΙΚΕΣ Η ΤΕΧΝΗΤΕΣ ΙΝΕΣ ΣΥΝΕΧΕΙΣ	19.001	147.137	0
ΤΑΠΗΤΕΣ ΚΑΙ ΕΠΕΝΔ. ΔΑΠΕΔΟΥ ΑΠΟΥΦΑΝΤ.ΥΛΕΣ	100	0	0
ΠΟΛΤΟΙ ΑΠΟ ΞΥΛΟ ΚΛΠ.ΑΠΟΡΡΙΜΜΑΤΑ ΧΑΡΤΙΟΥ	0	7.052	0
ΠΛΕΚΤΙΚΕΣ ΥΛΕΣ - ΠΡΟΙΟΝΤΑ ΦΥΤΙΚΗΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣ	0	0	0
ΣΥΝΟΛΟ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ	556.119.779	606.450.195	613.814.529

Γ.2Α. ΠΟΣΟΤΗΤΑ ΕΞΑΓΩΓΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ (ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ), ΣΕ Κ€

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	ΕΤΟΣ ΑΝΑΦΟΡΑΣ		
	2005	2008	2012
ΟΡΥΚΤΑ ΚΑΥΣΙΜΑ,ΛΑΔΙΑ,ΚΕΡΙΑ.ΑΣΦΑΛΤΩΔΕΙΣ,ΥΛ.	2.526.442.531	3.048.852.009	7.151.201.637
ΚΑΡΠΟΙ,ΦΡΟΥΤΑ,ΦΛΟΥΔΕΣ ΕΣΠΕΡΙΔ/ΔΩΝ-ΠΕΠΟΝΙΩΝ	235.124.810	229.342.790	257.844.787
ΑΛΑΤΙ,ΘΕΙΟ,ΓΑΙΕΣ,ΠΕΤΡΕΣ,ΓΥΨΟΣ,ΑΣΒΕΣΤ.ΤΣΙΜ.	556.244	70.118.371	129.591.720
ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΜΑΤΑ ΛΑΧΑΝΙΚΩΝ,ΚΑΡΠΩΝ,ΦΡΟΥΤΩΝ	50.302.560	52.805.113	53.283.516
ΛΙΠΗ,ΛΑΔΙΑ,ΚΕΡΙΑ ΖΩΙΚΗΣ-ΦΥΤΙΚΗΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ	41.589.579	36.011.695	51.414.223
ΠΟΤΑ,ΑΛΚΟΟΛΟΥΧΑ ΥΓΡΑ ΚΑΙ ΞΥΔΙ	31.337.821	34.269.444	35.250.025
ΟΡΓΑΝΙΚΑ ΧΗΜΙΚΑ ΠΡΟΙΟΝΤΑ	20.948.506	13.819.081	19.568.092
ΚΑΠΝΑ - ΒΙΟΜΗΧΑΝΟΠΟΙΗΜΕΝΑ ΥΠΟΚΑΤΑΣΤ.ΚΑΠΝΟΥ	14.231.863	14.656.478	18.105.511
ΥΠΟΛΕΙΜΜΑΤΑ ΚΛΠ ΕΙΔΩΝ ΔΙΑΤΡΟΦ.ΤΡΟΦΕΣ ΖΩΩΝ	8.815.982	17.533.868	13.562.651
ΛΑΧΑΝΙΚΑ,ΦΥΤΑ,ΡΙΖΕΣ ΚΑΙ ΚΟΝΔΥΛΟΙ,ΒΡΩΣΙΜΑ	3.722.145	10.475.971	13.001.874
ΠΥΡΗΝΙΚΟΙ ΑΝΤΙΔΡΑΣΤΗΡΕΣ,ΛΕΒΗΤΕΣ,ΜΗΧΑΝΕΣ	675.390	8.110.177	6.018.327
ΔΙΑΦΟΡΑ ΠΡΟΙΟΝΤΑ ΧΗΜΙΚΩΝ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΩΝ	273.734	273.609	5.921.268
ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΠΕΤΡΕΣ ΓΥΨΟ,ΤΣΙΜΕΝΤΟ ΚΛΠ	1.145.560	5.331.938	4.758.517
ΠΛΑΣΤΙΚΕΣ ΥΛΕΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΥΤΩΝ	822.722	1.676.720	4.259.716
ΟΡΓΑΝΑ - ΣΥΣΚΕΥΕΣ,ΟΠΤΙΚΗΣ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑΣ ΚΛΠ	2.291.147	2.809.146	3.244.280
ΑΝΟΡΓΑΝΑ ΧΗΜ.ΠΡΟΙΟΝΤΑ.ΕΝΩΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤ.ΜΕΤΑΛ.	13.501.550	4.924.453	1.996.978
ΠΡΟΙΟΝΤΑ ΑΛΕΥΡΟΠΟΙΙΑΣ,ΒΥΝΗ,ΑΜΥΛΑ ΙΝΟΥΛΙΝΗ	708.525	189.251	1.591.729
ΔΙΑΦΟΡΑ ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΜΑΤΑ ΔΙΑΤΡΟΦΗΣ	1.910.236	6.081.925	1.408.895
ΔΕΡΜΑΤΑ (ΑΛΛΑ ΑΠΟ ΤΑ ΓΟΥΝΟΔΕΡΜΑΤΑ	4.749.114	7.147.863	1.105.364
ΚΡΕΑΤΑ ΚΑΙ ΠΑΡΑΠΡΟΙΟΝΤΑ ΣΦΑΓΙΩΝ ΒΡΩΣΙΜΑ	1.582.171	1.556.684	1.054.445
ΓΟΜΕΣ,ΡΗΤΙΝΕΣ,ΧΥΜΟΙ ΚΑΙ ΕΚΧΥΛΙΣΜΑΤΑ ΦΥΤΙΚΑ	749.559	1.091.291	764.893
ΞΥΛΕΙΑ,ΞΥΛΟΚΑΡΒΟΥΝΑ - ΤΕΧΝΟΥΡΓ.ΑΠΟ ΞΥΛΟ	241.638	492.848	562.441
ΨΑΡΙΑ,ΜΑΛΑΚΟΣΤΡΑΚΑ,ΜΑΛΑΚΙΑ,ΑΣΠΟΝΔΥΛΑ ΥΔΡΟΒ	3.472.042	4.727.257	524.523
ΦΥΤΑ ΖΩΝΤΑΝΑ ΚΑΙ ΠΡΟΙΟΝΤΑ ΑΝΘΟΚΟΜΙΑΣ	372.842	55.761	382.434
ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΑ ΟΧΗΜΑΤΑ,ΕΛΚΥΣΤΗΡΕΣ,ΠΟΔΗΛΑΤΑ ΚΛΠ	473.682	170.937	232.537
ΛΙΠΑΣΜΑΤΑ	599.677	298.200	214.750
ΣΠΕΡΜΑΤΑ,ΚΑΡΠΟΙ ΕΛΑΙΩΔΕΙΣ,ΒΙΟΜ.ΦΥΤΑ,ΑΧΥΡΑ	161.039	241.417	204.509
ΔΗΜΗΤΡΙΑΚΑ	339.763	368.726	165.955
ΓΑΛΑ,ΑΥΓΑ ΜΕΛΙ - ΠΡΟΙΟΝΤΑ ΖΩΙΚΗΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣ.	13.922	22.019	114.324
ΖΩΑ ΖΩΝΤΑΝΑ	36.080	76.682	103.735
ΜΗΧΑΝΕΣ,ΣΥΣΚΕΥΕΣ ΚΑΙ ΥΛΙΚΑ ΗΛΕΚΤΡΙΚΑ ΚΛΠ	133.180	2.037.730	101.376
ΑΡΓΙΛΙΟ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΑΡΓΙΛΙΟ	517	434.554	93.668
ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΧΥΤΟΣΙΔΗΡΟ,ΣΙΔΗΡΟ-ΧΑΛΥΒΑ	12.619.794	96.803	83.931
ΕΝΔΥΜΑΤΑ - ΣΥΜΠΛ.ΤΟΥ ΕΝΔΥΜ.ΑΛΛΑ ΑΠΟ ΠΛΕΚΤΑ	106.924	78.965	76.678
ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΜΑΤΑ ΜΕ ΔΗΜΗΤΡΙΑΚΑ-ΕΙΔΗ ΖΑΧΑΡΩΠ.	34.014	12.299	64.790
ΑΙΘΕΡΙΑ ΕΛΑΙΑ - ΡΗΤΙΝΟΕΙΔΗ.ΕΙΔΗ ΑΡΩΜ/ΠΟΙΑΣ	54.939	60.888	49.005
ΒΑΤΕΣ,ΠΙΛΗΜΑΤΑ ΚΛΠ. ΕΙΔΗ ΣΧΟΙΝΟΠΟΙΑΣ	10	5.590	40.174
ΕΠΙΠΛΑ,ΕΙΔΗ ΚΛΙΝΟΣΤΡΟΜΝΗΣ,ΣΥΣΚΕΥΕΣ ΦΩΤΙΣΜ.	33.867	75.011	31.399
ΧΑΡΤΙ ΚΑΙ ΧΑΡΤΟΝΙΑ.ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΧΑΡΤΙ	73.104	279.845	29.994
ΑΛΛΑ ΕΤΟΙΜΑ ΥΦΑΝΤΟΥΡΓΙΚΑ ΕΙΔΗ,ΚΛΠ	4.020	1.030	24.717
ΖΑΧΑΡΑ ΚΑΙ ΖΑΧΑΡΩΔΗ ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΜΑΤΑ	19.859	2.299.572	23.711
ΔΕΨΙΚΑ - ΒΑΦΙΚΑ ΕΚΧΥΛΙΣΜΑΤΑ.ΧΡΩΣΤΙΚΕΣ ΥΛΕΣ	58.838	2.563	22.270
ΒΑΜΒΑΚΙ	0	386.274	21.935
ΣΑΠΟΥΝΙΑ,ΑΛΥΣΙΒΕΣ,ΚΕΡΙΑ ΤΕΧΝΗΤΑ,ΠΑΣΤ.ΓΥΨΟΥ	1.845	1.129	21.819
ΠΑΙΓΝΙΔΙΑ,ΕΙΔΗ ΔΙΑΣΚΕΔΑΣΗΣ Η ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ.	11.219	7.171	19.807
ΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΑ ΠΡΟΙΟΝΤΑ	57.022	24.581	18.865
ΠΡΟΙΟΝΤΑ ΚΕΡΑΜΕΥΤΙΚΗΣ	1.091.217	3.703.720	16.683
ΕΝΔΥΜΑΤΑ - ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΕΝΔΥΜΑΤ.ΠΛΕΚΤΑ	16.718	10.976	15.886
ΓΥΑΛΙ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΓΥΑΛΙ	1.540	189.890	12.140
ΚΑΚΑΟ ΚΑΙ ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΜΑΤΑ ΑΥΤΟΥ	0	0	10.822
ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΚΑΙ ΠΟΤΑΜΙΑ ΝΑΥΣΙΠΛΟΙΑ	577.004	2.070	8.645
ΧΑΛΚΟΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΧΑΛΚΟ	9.497.149	5.824.690	8.155
ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΔΕΡΜΑ.ΕΙΔΗ ΤΑΞΙΔΙΟΥ ΚΛΠ	150	869	6.496
ΔΙΑΦΟΡΑ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΚΟΙΝΑ ΜΕΤΑΛΛΑ	42.433	279.901	5.425
ΕΜΠΙΣΤΕΥΤΙΚΑ. ΕΦΟΔΙΑΣΜΟΙ ΠΛΟΙΩΝ	58.943	350	5.386
ΕΡΓΑΛΕΙΑ,ΕΙΔΗ ΜΑΧΑΙΡΟΠΟΙΑΣ,ΚΟΥΤΑΛΙΑ ΚΛΠ.	5.342	2.594	3.099
ΚΑΦΕΣ,ΤΣΑΙ,ΜΑΤΕ ΚΑΙ ΜΠΑΧΑΡΙΚΑ	3.876	4.353	2.847

Γ.2Α. ΠΟΣΟΤΗΤΑ ΕΞΑΓΩΓΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ (ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ), ΣΕ ΚΓ

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	ΕΤΟΣ ΑΝΑΦΟΡΑΣ		
	2005	2008	2012
ΥΦΑΣΜΑΤΑ ΕΜΠΟΤΙΣΜΕΝΑ,ΕΠΙΧΡΙΣΜΕΝΑ ΚΛΠ	0	2	1.807
ΛΕΥΚΩΜΑΤΩΔΕΙΣ ΥΛΕΣ,ΚΟΛΛΕΣ,ΕΝΖΥΜΑ	0	134	1.114
ΠΡΟΙΟΝΤΑ ΤΩΝ ΕΚΔΟΤΙΚΩΝ ΟΙΚΩΝ,ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ,ΚΛΠ	1.005	656	808
ΟΜΠΡΕΛΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΒΡΟΧΗ,ΤΟΝ ΗΛΙΟ.ΡΑΒΔΟΙ ΚΛΠ	0	0	426
ΥΠΟΔΗΜΑΤΑ,ΓΚΕΤΕΣ ΚΑΙ ΑΝΑΛΟΓΑ ΕΙΔΗ.	200	9.598	172
ΚΑΛΥΜΜΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗΣ ΚΑΙ ΤΑ ΜΕΡΗ ΤΟΥΣ	315	224	152
ΜΑΡΓΑΡΙΤΑΡΙΑ,ΠΟΛΥΤ-ΗΜΙΠΟΛ.ΠΕΤΡΕΣ,ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ	2	13.465	54
ΩΡΟΛΟΓΟΠΟΙΙΑ	0	0	29
ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΑ ΤΕΧΝΗΣ ΣΥΛΛΟΓΩΝ Η ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ	0	251	27
ΚΑΟΥΤΣΟΥΚ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΚΑΟΥΤΣΟΥΚ	15	3.093	9
ΑΛΛΑ ΠΡΟΙΟΝΤΑ ΖΩΙΚΗΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ	3.213	900	0
ΑΛΛΕΣ ΦΥΤΙΚΕΣ ΥΦΑΝΤ. ΙΝΕΣ.ΝΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΧΑΡΤΙ			0
ΓΟΥΝΟΔΕΡΜΑΤΑ - ΓΟΥΝΑΡΙΚΑ.ΤΕΧΝΗΤΑ ΓΟΥΝΟΔΕΡΜ	0	609	0
ΜΕΤΑΞΙ		0	0
ΜΟΛΥΒΔΟΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΜΟΛΥΒΔΟ	0	38	0
ΜΟΥΣΙΚΑ ΟΡΓΑΝΑ,ΜΕΡΗ ΚΑΙ ΕΞΑΡΤΗΜΑΤΑ ΑΥΤΩΝ	0	1	0
ΝΙΚΕΛΙΟ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΝΙΚΕΛΙΟ	20	100	0
ΟΧΗΜΑΤΑ - ΥΛΙΚΟ ΓΙΑ ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΙΚΕΣ ΓΡΑΜΜΕΣ	0	0	0
ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΜΑΤΑ ΚΡΕΑΤΩΝ,ΨΑΡΙΩΝ,ΜΑΛΑΚΙΩΝ ΚΛΠ	205	5	0
ΠΛΕΚΤΙΚΕΣ ΥΛΕΣ - ΠΡΟΙΟΝΤΑ ΦΥΤΙΚΗΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣ	0	0	0
ΠΟΛΤΟΙ ΑΠΟ ΞΥΛΟ ΚΛΠ.ΑΠΟΡΡΙΜΜΑΤΑ ΧΑΡΤΙΟΥ	0	34.600	0
ΠΥΡΙΤΙΔΕΣ,ΕΚΡΗΚΤ.ΥΛΕΣ.ΕΙΔΗ ΠΥΡΟΤΕΧ.ΣΠΙΡΤΑ	0	0	0
ΣΥΝΘΕΤΙΚΕΣ Η ΤΕΧΝΗΤΕΣ ΙΝΕΣ ΜΗ ΣΥΝΕΧΕΙΣ	262	0	0
ΣΥΝΘΕΤΙΚΕΣ Η ΤΕΧΝΗΤΕΣ ΙΝΕΣ ΣΥΝΕΧΕΙΣ	6.187	8.026	0
ΤΑΠΗΤΕΣ ΚΑΙ ΕΠΕΝΔ. ΔΑΠΕΔΟΥ ΑΠΟΥΦΑΝΤ.ΥΛΕΣ	60	0	0
ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜ.ΣΠΑΡΤΟΠΛΕΚΤΙΚΗΣ - ΚΑΛΑΘΟΠΟΙΙΑΣ	0	0	0
ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΔΙΑΦΟΡΑ	0	6	0
ΥΦΑΣΜΑΤΑ ΕΙΔΙΚΑ - ΕΙΔΗ ΤΑΙΝΙΟΠΛΕΚΤΙΚΗΣ ΚΛΠ	0	13.882	0
ΥΦΑΣΜΑΤΑ ΠΛΕΚΤΑ	0	0	0
ΦΕΛΛΟΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΦΕΛΛΟ	148	2.100	0
ΦΤΕΡΑ - ΠΟΥΠΟΥΛΑ,ΤΕΧΝΗΤΑ ΑΝΘΗ ΚΛΠ ΤΕΧΝΗΤ.	0	0	0
ΧΥΤΟΣΙΔΗΡΟΣ,ΣΙΔΗΡΟΣ ΚΑΙ ΧΑΛΥΒΑΣ	3.113.585	28.465	0
ΨΕΥΔΑΡΓΥΡΟΣ - ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΨΕΥΔΑΡΓΥΡΟ	0	0	0
ΑΕΡΟΠΛΟΙΑ Η ΔΙΑΣΤΗΜΟΠΛΟΙΑ	3.075	0	
ΑΛΛΑ ΚΟΙΝΑ ΜΕΤΑΛΛΑ.ΚΕΡΑΜΟΜΕΤΑΛΛΟΥΡΓ.ΣΥΝΘ.	0		
ΚΑΣΣΙΤΕΡΟΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΚΑΣΣΙΤΕΡΟ		0	
ΜΑΛΛΙ ΚΑΙ ΤΡΙΧΕΣ.ΝΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΥΦΑΣΜΑΤΑ	0	17.000	
ΟΠΛΑ,ΠΥΡΟΜΑΧΙΚΑ,ΜΕΡΗ ΚΑΙ ΕΞΑΡΤΗΜΑΤΑ ΤΟΥΣ	0		
ΣΥΝΟΛΟ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ:	2.994.824.250	3.589.488.297	7.778.277.977

Γ.3. ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΑΞΙΑΣ ΕΞΑΓΩΓΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ ΣΤΟ ΣΥΝΟΛΟ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	% ΣΤΟ ΣΥΝΟΛΟ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ		
	2005	2008	2012
ΟΡΓΑΝΙΚΑ ΧΗΜΙΚΑ ΠΡΟΙΟΝΤΑ	24,37%	19,58%	37,00%
ΚΑΠΝΑ - ΒΙΟΜΗΧΑΝΟΠΟΙΗΜΕΝΑ ΥΠΟΚΑΤΑΣΤ.ΚΑΠΝΟΥ	20,45%	21,77%	32,65%
ΛΙΠΗ,ΛΑΔΙΑ,ΚΕΡΙΑ ΖΩΙΚΗΣ-ΦΥΤΙΚΗΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ	22,28%	21,12%	26,06%
ΚΑΡΠΟΙ,ΦΡΟΥΤΑ,ΦΛΟΥΔΕΣ ΕΣΠΕΡΙΔ/ΔΩΝ-ΠΕΠΟΝΙΩΝ	28,75%	24,08%	21,88%
ΟΡΓΑΝΑ - ΣΥΣΚΕΥΕΣ,ΟΠΤΙΚΗΣ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑΣ ΚΛΠ	26,42%	33,14%	15,33%
ΚΡΕΑΤΑ ΚΑΙ ΠΑΡΑΠΡΟΙΟΝΤΑ ΣΦΑΓΙΩΝ ΒΡΩΣΙΜΑ	5,04%	3,12%	8,84%
ΠΟΤΑ,ΑΛΚΟΟΛΟΥΧΑ ΥΓΡΑ ΚΑΙ ΞΥΔΙ	8,21%	7,90%	7,90%
ΓΟΜΕΣ,ΡΗΤΙΝΕΣ,ΧΥΜΟΙ ΚΑΙ ΕΚΧΥΛΙΣΜΑΤΑ ΦΥΤΙΚΑ	6,45%	10,69%	7,34%
ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΜΑΤΑ ΛΑΧΑΝΙΚΩΝ,ΚΑΡΠΩΝ,ΦΡΟΥΤΩΝ	7,46%	7,11%	7,08%
ΔΕΡΜΑΤΑ (ΑΛΛΑ ΑΠΟ ΤΑ ΓΟΥΝΟΔΕΡΜΑΤΑ	24,63%	31,93%	5,74%
ΠΡΟΙΟΝΤΑ ΑΛΕΥΡΟΠΟΙΙΑΣ,ΒΥΝΗ,ΑΜΥΛΑ ΙΝΟΥΛΙΝΗ	14,95%	0,69%	5,27%
ΛΑΧΑΝΙΚΑ,ΦΥΤΑ,ΡΙΖΕΣ ΚΑΙ ΚΟΝΔΥΛΟΙ,ΒΡΩΣΙΜΑ	3,38%	4,17%	5,22%
ΑΛΑΤΙ,ΘΕΙΟ,ΓΑΙΕΣ,ΠΕΤΡΕΣ,ΓΥΨΟΣ,ΑΣΒΕΣΤ.ΤΣΙΜ.	0,03%	4,88%	3,75%
ΥΠΟΛΕΙΜΜΑΤΑ ΚΛΠ ΕΙΔΩΝ ΔΙΑΤΡΟΦ.ΤΡΟΦΕΣ ΖΩΩΝ	4,14%	4,74%	3,53%
ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΠΕΤΡΕΣ ΓΥΨΟ,ΤΣΙΜΕΝΤΟ ΚΛΠ	0,44%	2,78%	2,89%
ΦΥΤΑ ΖΩΝΤΑΝΑ ΚΑΙ ΠΡΟΙΟΝΤΑ ΑΝΘΟΚΟΜΙΑΣ	3,96%	0,93%	2,27%
ΖΩΑ ΖΩΝΤΑΝΑ	4,91%	4,29%	1,93%
ΕΝΔΥΜΑΤΑ - ΣΥΜΠΛ.ΤΟΥ ΕΝΔΥΜ.ΑΛΛΑ ΑΠΟ ΠΛΕΚΤΑ	0,73%	1,04%	1,87%
ΔΙΑΦΟΡΑ ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΜΑΤΑ ΔΙΑΤΡΟΦΗΣ	3,12%	4,41%	1,55%
ΞΥΛΕΙΑ,ΞΥΛΟΚΑΡΒΟΥΝΑ - ΤΕΧΝΟΥΡΓ.ΑΠΟ ΞΥΛΟ	0,47%	1,21%	1,25%
ΠΥΡΗΝΙΚΟΙ ΑΝΤΙΔΡΑΣΤΗΡΕΣ,ΛΕΒΗΤΕΣ,ΜΗΧΑΝΕΣ	0,55%	0,94%	1,24%
ΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΑ ΠΡΟΙΟΝΤΑ	1,90%	1,29%	1,12%
ΣΠΕΡΜΑΤΑ,ΚΑΡΠΟΙ ΕΛΑΙΩΔΕΙΣ,ΒΙΟΜ.ΦΥΤΑ,ΑΧΥΡΑ	0,28%	0,60%	0,80%
ΔΙΑΦΟΡΑ ΠΡΟΙΟΝΤΑ ΧΗΜΙΚΩΝ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΩΝ	0,06%	0,08%	0,63%
ΠΛΑΣΤΙΚΕΣ ΥΛΕΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΥΤΩΝ	0,15%	0,35%	0,48%
ΑΛΛΑ ΕΤΟΙΜΑ ΥΦΑΝΤΟΥΡΓΙΚΑ ΕΙΔΗ,ΚΛΠ	0,02%	0,01%	0,43%
ΨΑΡΙΑ,ΜΑΛΑΚΟΣΤΡΑΚΑ,ΜΑΛΑΚΙΑ,ΑΣΠΟΝΔΥΛΑ ΥΔΡΟΒ	2,73%	3,01%	0,39%
ΠΡΟΙΟΝΤΑ ΚΕΡΑΜΕΥΤΙΚΗΣ	0,28%	0,31%	0,39%
ΠΑΙΓΝΙΔΙΑ,ΕΙΔΗ ΔΙΑΣΚΕΔΑΣΗΣ Η ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ.	0,18%	0,21%	0,30%
ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΑ ΟΧΗΜΑΤΑ,ΕΛΚΥΣΤΗΡΕΣ,ΠΟΔΗΛΑΤΑ ΚΛΠ	1,58%	0,26%	0,26%
ΩΡΟΛΟΓΟΠΟΙΙΑ	0,00%	0,00%	0,26%
ΟΜΠΡΕΛΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΒΡΟΧΗ,ΤΟΝ ΗΛΙΟ.ΡΑΒΔΟΙ ΚΛΠ	0,00%	0,00%	0,25%
ΑΝΟΡΓΑΝΑ ΧΗΜ.ΠΡΟΙΟΝΤΑ.ΕΝΩΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤ.ΜΕΤΑΛ.	0,98%	0,48%	0,23%
ΥΦΑΣΜΑΤΑ ΕΜΠΟΤΙΣΜΕΝΑ,ΕΠΙΧΡΙΣΜΕΝΑ ΚΛΠ	0,00%	0,01%	0,21%
ΚΑΦΕΣ,ΤΣΑΙ,ΜΑΤΕ ΚΑΙ ΜΠΑΧΑΡΙΚΑ	0,51%	0,14%	0,16%
ΑΙΘΕΡΙΑ ΕΛΑΙΑ - ΡΗΤΙΝΟΕΙΔΗ.ΕΙΔΗ ΑΡΩΜ/ΠΟΙΑΣ	0,08%	0,08%	0,15%
ΧΑΡΤΙ ΚΑΙ ΧΑΡΤΟΝΙΑ.ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΧΑΡΤΙ	0,12%	0,13%	0,15%
ΓΑΛΑ,ΑΥΓΑ ΜΕΛΙ - ΠΡΟΙΟΝΤΑ ΖΩΙΚΗΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣ.	0,04%	0,05%	0,14%
ΒΑΤΕΣ,ΠΙΛΗΜΑΤΑ ΚΛΠ. ΕΙΔΗ ΣΧΟΙΝΟΠΟΙΙΑΣ	0,00%	0,06%	0,13%
ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΔΕΡΜΑ.ΕΙΔΗ ΤΑΞΙΔΙΟΥ ΚΛΠ	0,00%	0,18%	0,12%
ΕΝΔΥΜΑΤΑ - ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΕΝΔΥΜΑΤ.ΠΛΕΚΤΑ	0,06%	0,06%	0,11%
ΕΡΓΑΛΕΙΑ,ΕΙΔΗ ΜΑΧΑΙΡΟΠΟΙΙΑΣ,ΚΟΥΤΑΛΙΑ ΚΛΠ.	0,09%	0,07%	0,11%
ΚΑΚΑΟ ΚΑΙ ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΜΑΤΑ ΑΥΤΟΥ	0,00%	0,00%	0,11%
ΛΙΠΑΣΜΑΤΑ	0,17%	0,12%	0,11%
ΛΕΥΚΩΜΑΤΩΔΕΙΣ ΥΛΕΣ,ΚΟΛΛΕΣ,ΕΝΖΥΜΑ	0,00%	0,00%	0,09%
ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΜΑΤΑ ΜΕ ΔΗΜΗΤΡΙΑΚΑ-ΕΙΔΗ ΖΑΧΑΡΩΠ.	0,07%	0,03%	0,09%
ΜΑΡΓΑΡΙΤΑΡΙΑ,ΠΟΛΥΤ-ΗΜΙΠΟΛ.ΠΕΤΡΕΣ,ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ	0,00%	0,06%	0,09%
ΔΙΑΦΟΡΑ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΚΟΙΝΑ ΜΕΤΑΛΛΑ	0,59%	1,70%	0,08%
ΕΠΙΠΛΑ,ΕΙΔΗ ΚΛΙΝΟΣΤΡΩΜΝΗΣ,ΣΥΣΚΕΥΕΣ ΦΩΤΙΣΜ.	0,16%	0,66%	0,06%
ΑΡΓΙΛΙΟ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΑΡΓΙΛΙΟ	0,00%	0,21%	0,06%
ΓΥΑΛΙ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΓΥΑΛΙ	0,04%	0,25%	0,06%
ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΑ ΤΕΧΝΗΣ ΣΥΛΛΟΓΩΝ Η ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ	0,00%	0,06%	0,05%
ΔΕΨΙΚΑ - ΒΑΦΙΚΑ ΕΚΧΥΛΙΣΜΑΤΑ.ΧΡΩΣΤΙΚΕΣ ΥΛΕΣ	0,24%	0,02%	0,05%
ΣΑΠΟΥΝΙΑ,ΑΛΥΣΙΒΕΣ,ΚΕΡΙΑ ΤΕΧΝΗΤΑ,ΠΑΣΤ.ΓΥΨΟΥ	0,01%	0,00%	0,05%

Γ.3. ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΑΞΙΑΣ ΕΞΑΓΩΓΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ ΣΤΟ ΣΥΝΟΛΟ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	% ΣΤΟ ΣΥΝΟΛΟ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ		
	2005	2008	2012
ΚΑΛΥΜΜΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗΣ ΚΑΙ ΤΑ ΜΕΡΗ ΤΟΥΣ	0,22%	0,03%	0,05%
ΔΗΜΗΤΡΙΑΚΑ	0,09%	0,15%	0,04%
ΖΑΧΑΡΑ ΚΑΙ ΖΑΧΑΡΩΔΗ ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΜΑΤΑ	0,01%	1,51%	0,04%
ΜΗΧΑΝΕΣ,ΣΥΣΚΕΥΕΣ ΚΑΙ ΥΛΙΚΑ ΗΛΕΚΤΡΙΚΑ ΚΛΠ	0,09%	1,10%	0,04%
ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΧΥΤΟΣΙΔΗΡΟ,ΣΙΔΗΡΟ-ΧΑΛΥΒΑ	2,95%	0,03%	0,03%
ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΚΑΙ ΠΟΤΑΜΙΑ ΝΑΥΣΙΠΛΟΙΑ	0,05%	0,01%	0,02%
ΕΜΠΙΣΤΕΥΤΙΚΑ. ΕΦΟΔΙΑΣΜΟΙ ΠΛΟΙΩΝ	0,02%	0,00%	0,01%
ΒΑΜΒΑΚΙ	0,00%	0,14%	0,01%
ΠΡΟΙΟΝΤΑ ΤΩΝ ΕΚΔΟΤΙΚΩΝ ΟΙΚΩΝ,ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ,ΚΛΠ	0,01%	0,01%	0,01%
ΧΑΛΚΟΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΧΑΛΚΟ	10,91%	5,45%	0,01%
ΥΠΟΔΗΜΑΤΑ,ΓΚΕΤΕΣ ΚΑΙ ΑΝΑΛΟΓΑ ΕΙΔΗ.	0,00%	0,08%	0,00%
ΚΑΟΥΤΣΟΥΚ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΚΑΟΥΤΣΟΥΚ	0,00%	0,02%	0,00%
ΑΕΡΟΠΛΟΙΑ Η ΔΙΑΣΤΗΜΟΠΛΟΙΑ	0,01%	0,00%	0,00%
ΆΛΛΑ ΚΟΙΝΑ ΜΕΤΑΛΛΑ.ΚΕΡΑΜΟΜΕΤΑΛΛΟΥΡΓ.ΣΥΝΘ.	0,00%	0,00%	0,00%
ΆΛΛΑ ΠΡΟΙΟΝΤΑ ΖΩΙΚΗΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ	0,43%	0,06%	0,00%
ΆΛΛΕΣ ΦΥΤΙΚΕΣ ΥΦΑΝΤ. ΙΝΕΣ.ΝΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΧΑΡΤΙ	0,00%	0,00%	0,00%
ΓΟΥΝΟΔΕΡΜΑΤΑ - ΓΟΥΝΑΡΙΚΑ.ΤΕΧΝΗΤΑ ΓΟΥΝΟΔΕΡΜ	0,00%	0,05%	0,00%
ΚΑΣΣΙΤΕΡΟΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΚΑΣΣΙΤΕΡΟ	0,00%	0,00%	0,00%
ΜΑΛΛΙ ΚΑΙ ΤΡΙΧΕΣ.ΝΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΥΦΑΣΜΑΤΑ	0,00%	0,04%	0,00%
ΜΕΤΑΛΛΕΥΜΑΤΑ,ΣΚΟΥΡΙΕΣ ΚΑΙ ΤΕΦΡΕΣ	0,00%	0,00%	0,00%
ΜΕΤΑΞΙ	0,00%	0,00%	0,00%
ΜΟΛΥΒΔΟΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΜΟΛΥΒΔΟ	0,00%	0,00%	0,00%
ΜΟΥΣΙΚΑ ΟΡΓΑΝΑ,ΜΕΡΗ ΚΑΙ ΕΞΑΡΤΗΜΑΤΑ ΑΥΤΩΝ	0,00%	1,09%	0,00%
ΝΙΚΕΛΙΟ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΝΙΚΕΛΙΟ	0,04%	0,03%	0,00%
ΟΠΛΑ,ΠΥΡΟΜΑΧΙΚΑ,ΜΕΡΗ ΚΑΙ ΕΞΑΡΤΗΜΑΤΑ ΤΟΥΣ	0,00%	0,00%	0,00%
ΟΧΗΜΑΤΑ - ΥΛΙΚΟ ΓΙΑ ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΙΚΕΣ ΓΡΑΜΜΕΣ	0,00%	0,00%	0,00%
ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΜΑΤΑ ΚΡΕΑΤΩΝ,ΨΑΡΙΩΝ,ΜΑΛΑΚΙΩΝ ΚΛΠ	0,00%	0,00%	0,00%
ΠΛΕΚΤΙΚΕΣ ΥΛΕΣ - ΠΡΟΙΟΝΤΑ ΦΥΤΙΚΗΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣ	0,00%	0,00%	0,00%
ΠΟΛΤΟΙ ΑΠΟ ΞΥΛΟ ΚΛΠ.ΑΠΟΡΡΙΜΜΑΤΑ ΧΑΡΤΙΟΥ	0,00%	0,03%	0,00%
ΠΥΡΙΤΙΔΕΣ,ΕΚΡΗΚΤ.ΥΛΕΣ.ΕΙΔΗ ΠΥΡΟΤΕΧ.ΣΠΙΡΤΑ	0,00%	0,00%	0,00%
ΣΥΝΘΕΤΙΚΕΣ Η ΤΕΧΝΗΤΕΣ ΙΝΕΣ ΜΗ ΣΥΝΕΧΕΙΣ	0,01%	0,00%	0,00%
ΣΥΝΘΕΤΙΚΕΣ Η ΤΕΧΝΗΤΕΣ ΙΝΕΣ ΣΥΝΕΧΕΙΣ	0,04%	0,28%	0,00%
ΤΑΠΗΤΕΣ ΚΑΙ ΕΠΕΝΔ. ΔΑΠΕΔΟΥ ΑΠΟΥΦΑΝΤ.ΥΛΕΣ	0,00%	0,00%	0,00%
ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜ.ΣΠΑΡΤΟΠΛΕΚΤΙΚΗΣ - ΚΑΛΑΘΟΠΟΙΑΣ	0,00%	0,00%	0,00%
ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΔΙΑΦΟΡΑ	0,00%	0,00%	0,00%
ΥΦΑΣΜΑΤΑ ΕΙΔΙΚΑ - ΕΙΔΗ ΤΑΙΝΙΟΠΛΕΚΤΙΚΗΣ ΚΛΠ	0,00%	0,07%	0,00%
ΥΦΑΣΜΑΤΑ ΠΛΕΚΤΑ	0,00%	0,00%	0,00%
ΦΕΛΛΟΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΦΕΛΛΟ	1,97%	12,67%	0,00%
ΦΤΕΡΑ - ΠΟΥΠΟΥΛΑ,ΤΕΧΝΗΤΑ ΑΝΘΗ ΚΛΠ ΤΕΧΝΗΤ.	0,00%	0,00%	0,00%
ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΑ Η ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΙΚΑ ΠΡΟΙΟΝΤΑ	0,00%	0,00%	0,00%
ΧΥΤΟΣΙΔΗΡΟΣ,ΣΙΔΗΡΟΣ ΚΑΙ ΧΑΛΥΒΑΣ	0,48%	0,01%	0,00%
ΨΕΥΔΑΡΓΥΡΟΣ - ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΨΕΥΔΑΡΓΥΡΟ	0,00%	0,00%	0,00%
ΣΥΝΟΛΟ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ:	4,16%	3,66%	3,68%

Γ.4. ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΠΟΣΟΤΗΤΑΣ ΕΞΑΓΩΓΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ ΣΤΟ ΣΥΝΟΛΟ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	% ΣΤΟ ΣΥΝΟΛΟ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ		
	2005	2008	2012
ΓΟΜΕΣ,ΡΗΤΙΝΕΣ,ΧΥΜΟΙ ΚΑΙ ΕΚΧΥΛΙΣΜΑΤΑ ΦΥΤΙΚΑ	84,497%	84,405%	84,052%
ΟΡΓΑΝΑ - ΣΥΣΚΕΥΕΣ,ΟΠΤΙΚΗΣ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑΣ ΚΛΠ	47,666%	33,716%	50,260%
ΟΡΓΑΝΙΚΑ ΧΗΜΙΚΑ ΠΡΟΙΟΝΤΑ	59,903%	33,850%	48,566%
ΚΑΠΝΑ - ΒΙΟΜΗΧΑΝΟΠΟΙΗΜΕΝΑ ΥΠΟΚΑΤΑΣΤ.ΚΑΠΝΟΥ	12,452%	14,437%	24,719%
ΚΑΡΠΟΙ,ΦΡΟΥΤΑ,ΦΛΟΥΔΕΣ ΕΣΠΕΡΙΔ/ΔΩΝ-ΠΕΠΟΝΙΩΝ	25,499%	25,068%	22,359%
ΛΙΠΗ,ΛΑΔΙΑ,ΚΕΡΙΑ ΖΩΙΚΗΣ-ΦΥΤΙΚΗΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ	20,582%	18,391%	22,296%
ΠΟΤΑ,ΑΛΚΟΟΛΟΥΧΑ ΥΓΡΑ ΚΑΙ ΞΥΔΙ	11,391%	0,782%	13,112%
ΥΠΟΛΕΙΜΜΑΤΑ ΚΛΠ ΕΙΔΩΝ ΔΙΑΤΡΟΦ.ΤΡΟΦΕΣ ΖΩΩΝ	8,590%	12,433%	10,223%
ΛΑΧΑΝΙΚΑ,ΦΥΤΑ,ΡΙΖΕΣ ΚΑΙ ΚΟΝΔΥΛΟΙ,ΒΡΩΣΙΜΑ	4,004%	7,002%	8,169%
ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΜΑΤΑ ΛΑΧΑΝΙΚΩΝ,ΚΑΡΠΩΝ,ΦΡΟΥΤΩΝ	7,759%	8,044%	7,835%
ΦΥΤΑ ΖΩΝΤΑΝΑ ΚΑΙ ΠΡΟΙΟΝΤΑ ΑΝΘΟΚΟΜΙΑΣ	13,325%	2,607%	6,427%
ΔΕΡΜΑΤΑ (ΑΛΛΑ ΑΠΟ ΤΑ ΓΟΥΝΟΔΕΡΜΑΤΑ	27,509%	42,690%	6,167%
ΠΥΡΗΝΙΚΟΙ ΑΝΤΙΔΡΑΣΤΗΡΕΣ,ΛΕΒΗΤΕΣ,ΜΗΧΑΝΕΣ	0,598%	5,745%	4,579%
ΠΡΟΙΟΝΤΑ ΑΛΕΥΡΟΠΟΙΑΣ,ΒΥΝΗ,ΑΜΥΛΑ ΙΝΟΥΛΙΝΗ	1,459%	0,581%	4,381%
ΔΙΑΦΟΡΑ ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΜΑΤΑ ΔΙΑΤΡΟΦΗΣ	5,528%	13,018%	3,114%
ΚΡΕΑΤΑ ΚΑΙ ΠΑΡΑΠΡΟΙΟΝΤΑ ΣΦΑΓΙΩΝ ΒΡΩΣΙΜΑ	6,524%	3,815%	2,696%
ΑΛΑΤΙ,ΘΕΙΟ,ΓΑΙΕΣ,ΠΕΤΡΕΣ,ΓΥΨΟΣ,ΑΣΒΕΣΤ.ΤΣΙΜ.	0,009%	1,097%	1,928%
ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΠΕΤΡΕΣ ΓΥΨΟ,ΤΣΙΜΕΝΤΟ ΚΛΠ	0,587%	1,310%	1,099%
ΖΩΑ ΖΩΝΤΑΝΑ	1,917%	2,106%	0,905%
ΠΛΑΣΤΙΚΕΣ ΥΛΕΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΥΤΩΝ	0,188%	0,322%	0,841%
ΑΛΛΑ ΕΤΟΙΜΑ ΥΦΑΝΤΟΥΡΓΙΚΑ ΕΙΔΗ,ΚΛΠ	0,023%	0,008%	0,708%
ΕΝΔΥΜΑΤΑ - ΣΥΜΠΛ.ΤΟΥ ΕΝΔΥΜ.ΑΛΛΑ ΑΠΟ ΠΛΕΚΤΑ	1,353%	0,421%	0,658%
ΔΙΑΦΟΡΑ ΠΡΟΙΟΝΤΑ ΧΗΜΙΚΩΝ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΩΝ	0,028%	0,021%	0,548%
ΨΑΡΙΑ,ΜΑΛΑΚΟΣΤΡΑΚΑ,ΜΑΛΑΚΙΑ,ΑΣΠΟΝΔΥΛΑ ΥΔΡΟΒ	3,367%	3,509%	0,406%
ΑΝΟΡΓΑΝΑ ΧΗΜ.ΠΡΟΙΟΝΤΑ.ΕΝΩΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤ.ΜΕΤΑΛ.	2,487%	0,819%	0,386%
ΟΜΠΡΕΛΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΒΡΟΧΗ,ΤΟΝ ΗΛΙΟ.ΡΑΒΔΟΙ ΚΛΠ	0,000%	0,000%	0,324%
ΞΥΛΕΙΑ,ΞΥΛΟΚΑΡΒΟΥΝΑ - ΤΕΧΝΟΥΡΓ.ΑΠΟ ΞΥΛΟ	0,135%	0,395%	0,277%
ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΔΕΡΜΑ.ΕΙΔΗ ΤΑΞΙΔΙΟΥ ΚΛΠ	0,024%	0,063%	0,270%
ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΑ ΟΧΗΜΑΤΑ,ΕΛΚΥΣΤΗΡΕΣ,ΠΟΔΗΛΑΤΑ ΚΛΠ	0,992%	0,277%	0,261%
ΕΡΓΑΛΕΙΑ,ΕΙΔΗ ΜΑΧΑΙΡΟΠΟΙΑΣ,ΚΟΥΤΑΛΙΑ ΚΛΠ.	0,224%	0,121%	0,187%
ΕΠΙΠΛΑ,ΕΙΔΗ ΚΛΙΝΟΣΤΡΩΜΝΗΣ,ΣΥΣΚΕΥΕΣ ΦΩΤΙΣΜ.	0,194%	0,353%	0,182%
ΚΑΚΑΟ ΚΑΙ ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΜΑΤΑ ΑΥΤΟΥ	0,000%	0,000%	0,140%
ΑΙΘΕΡΙΑ ΕΛΑΙΑ - ΡΗΤΙΝΟΕΙΔΗ.ΕΙΔΗ ΑΡΩΜ/ΠΟΙΑΣ	0,164%	0,140%	0,135%
ΒΑΤΕΣ,ΠΙΛΗΜΑΤΑ ΚΛΠ. ΕΙΔΗ ΣΧΟΙΝΟΠΟΙΑΣ	0,000%	0,017%	0,131%
ΥΦΑΣΜΑΤΑ ΕΜΠΟΤΙΣΜΕΝΑ,ΕΠΙΧΡΙΣΜΕΝΑ ΚΛΠ	0,000%	0,000%	0,127%
ΓΑΛΑ,ΑΥΓΑ ΜΕΛΙ - ΠΡΟΙΟΝΤΑ ΖΩΙΚΗΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣ.	0,023%	0,028%	0,122%
ΠΑΙΓΝΙΔΙΑ,ΕΙΔΗ ΔΙΑΣΚΕΔΑΣΗΣ Η ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ.	0,250%	0,087%	0,106%
ΣΠΕΡΜΑΤΑ,ΚΑΡΠΟΙ ΕΛΑΙΩΔΕΙΣ,ΒΙΟΜ.ΦΥΤΑ,ΑΧΥΡΑ	0,055%	0,102%	0,093%
ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΚΑΙ ΠΟΤΑΜΙΑ ΝΑΥΣΙΠΛΟΙΑ	11,355%	0,012%	0,077%
ΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΑ ΠΡΟΙΟΝΤΑ	0,266%	0,137%	0,075%
ΜΗΧΑΝΕΣ,ΣΥΣΚΕΥΕΣ ΚΑΙ ΥΛΙΚΑ ΗΛΕΚΤΡΙΚΑ ΚΛΠ	0,117%	1,732%	0,074%
ΛΙΠΑΣΜΑΤΑ	0,176%	0,132%	0,073%
ΕΝΔΥΜΑΤΑ - ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΕΝΔΥΜΑΤ.ΠΛΕΚΤΑ	0,029%	0,025%	0,072%
ΚΑΛΥΜΜΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗΣ ΚΑΙ ΤΑ ΜΕΡΗ ΤΟΥΣ	0,251%	0,090%	0,069%
ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΜΑΤΑ ΜΕ ΔΗΜΗΤΡΙΑΚΑ-ΕΙΔΗ ΖΑΧΑΡΩΠ.	0,035%	0,013%	0,065%
ΚΑΦΕΣ,ΤΣΑΙ,ΜΑΤΕ ΚΑΙ ΜΠΑΧΑΡΙΚΑ	0,146%	0,123%	0,038%
ΔΕΨΙΚΑ - ΒΑΦΙΚΑ ΕΚΧΥΛΙΣΜΑΤΑ.ΧΡΩΣΤΙΚΕΣ ΥΛΕΣ	0,075%	0,003%	0,030%
ΔΗΜΗΤΡΙΑΚΑ	0,047%	0,078%	0,029%
ΔΙΑΦΟΡΑ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΚΟΙΝΑ ΜΕΤΑΛΛΑ	0,249%	1,308%	0,025%
ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΧΥΤΟΣΙΔΗΡΟ,ΣΙΔΗΡΟ-ΧΑΛΥΒΑ	3,797%	0,020%	0,023%
ΧΑΡΤΙ ΚΑΙ ΧΑΡΤΟΝΙΑ.ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΧΑΡΤΙ	0,066%	0,237%	0,023%
ΖΑΧΑΡΑ ΚΑΙ ΖΑΧΑΡΩΔΗ ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΜΑΤΑ	0,017%	2,983%	0,022%
ΑΡΓΙΛΙΟ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΑΡΓΙΛΙΟ	0,000%	0,123%	0,021%
ΩΡΟΛΟΓΟΠΟΙΑ	0,000%	0,000%	0,019%

Γ.4. ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΠΟΣΟΤΗΤΑΣ ΕΞΑΓΩΓΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ ΣΤΟ ΣΥΝΟΛΟ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	% ΣΤΟ ΣΥΝΟΛΟ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ		
	2005	2008	2012
ΓΥΑΛΙ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΓΥΑΛΙ	0,004%	0,470%	0,018%
ΣΑΠΟΥΝΙΑ,ΑΛΥΣΙΒΕΣ,ΚΕΡΙΑ ΤΕΧΝΗΤΑ,ΠΑΣΤ.ΓΥΨΟΥ	0,002%	0,001%	0,018%
ΠΡΟΙΟΝΤΑ ΚΕΡΑΜΕΥΤΙΚΗΣ	0,206%	0,553%	0,012%
ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΑ ΤΕΧΝΗΣ ΣΥΛΛΟΓΩΝ Η ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ	0,000%	0,204%	0,010%
ΠΡΟΙΟΝΤΑ ΤΩΝ ΕΚΔΟΤΙΚΩΝ ΟΙΚΩΝ,ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ,ΚΛΠ	0,010%	0,005%	0,009%
ΛΕΥΚΩΜΑΤΩΔΕΙΣ ΥΛΕΣ,ΚΟΛΛΕΣ,ΕΝΖΥΜΑ	0,000%	0,001%	0,009%
ΧΑΛΚΟΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΧΑΛΚΟ	11,239%	5,017%	0,008%
ΒΑΜΒΑΚΙ	0,000%	0,144%	0,007%
ΜΑΡΓΑΡΙΤΑΡΙΑ,ΠΟΛΥΤ-ΗΜΙΠΟΛ.ΠΕΤΡΕΣ,ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ	0,001%	3,522%	0,006%
ΕΜΠΙΣΤΕΥΤΙΚΑ. ΕΦΟΔΙΑΣΜΟΙ ΠΛΟΙΩΝ	0,046%	0,000%	0,004%
ΥΠΟΔΗΜΑΤΑ,ΓΚΕΤΕΣ ΚΑΙ ΑΝΑΛΟΓΑ ΕΙΔΗ.	0,011%	0,122%	0,003%
ΚΑΟΥΤΣΟΥΚ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΚΑΟΥΤΣΟΥΚ	0,000%	0,009%	0,000%
ΑΕΡΟΠΛΟΙΑ Η ΔΙΑΣΤΗΜΟΠΛΟΙΑ	0,705%	0,000%	0,000%
ΑΛΛΑ ΚΟΙΝΑ ΜΕΤΑΛΛΑ.ΚΕΡΑΜΟΜΕΤΑΛΛΟΥΡΓ.ΣΥΝΘ.	0,000%	0,000%	0,000%
ΑΛΛΑ ΠΡΟΙΟΝΤΑ ΖΩΙΚΗΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ	0,526%	0,251%	0,000%
ΑΛΛΕΣ ΦΥΤΙΚΕΣ ΥΦΑΝΤ. ΙΝΕΣ.ΝΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΧΑΡΤΙ	0,000%	0,000%	0,000%
ΓΟΥΝΟΔΕΡΜΑΤΑ - ΓΟΥΝΑΡΙΚΑ.ΤΕΧΝΗΤΑ ΓΟΥΝΟΔΕΡΜ	0,000%	0,072%	0,000%
ΚΑΣΣΙΤΕΡΟΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΚΑΣΣΙΤΕΡΟ	0,000%	0,000%	0,000%
ΜΑΛΛΙ ΚΑΙ ΤΡΙΧΕΣ.ΝΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΥΦΑΣΜΑΤΑ	0,000%	0,466%	0,000%
ΜΕΤΑΛΛΕΥΜΑΤΑ,ΣΚΟΥΡΙΕΣ ΚΑΙ ΤΕΦΡΕΣ	0,000%	0,000%	0,000%
ΜΕΤΑΞΙ	0,000%	0,000%	0,000%
ΜΟΛΥΒΔΟΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΜΟΛΥΒΔΟ	0,000%	0,000%	0,000%
ΜΟΥΣΙΚΑ ΟΡΓΑΝΑ,ΜΕΡΗ ΚΑΙ ΕΞΑΡΤΗΜΑΤΑ ΑΥΤΩΝ	0,000%	0,002%	0,000%
ΝΙΚΕΛΙΟ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΝΙΚΕΛΙΟ	0,046%	0,050%	0,000%
ΟΠΛΑ,ΠΥΡΟΜΑΧΙΚΑ,ΜΕΡΗ ΚΑΙ ΕΞΑΡΤΗΜΑΤΑ ΤΟΥΣ	0,000%	0,000%	0,000%
ΟΧΗΜΑΤΑ - ΥΛΙΚΟ ΓΙΑ ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΙΚΕΣ ΓΡΑΜΜΕΣ	0,000%	0,000%	0,000%
ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΜΑΤΑ ΚΡΕΑΤΩΝ,ΨΑΡΙΩΝ,ΜΑΛΑΚΙΩΝ ΚΛΠ	0,002%	0,000%	0,000%
ΠΛΕΚΤΙΚΕΣ ΥΛΕΣ - ΠΡΟΙΟΝΤΑ ΦΥΤΙΚΗΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣ	0,000%	0,000%	0,000%
ΠΟΛΤΟΙ ΑΠΟ ΞΥΛΟ ΚΛΠ.ΑΠΟΡΡΙΜΜΑΤΑ ΧΑΡΤΙΟΥ	0,000%	0,017%	0,000%
ΠΥΡΙΤΙΔΕΣ,ΕΚΡΗΚΤ.ΥΛΕΣ.ΕΙΔΗ ΠΥΡΟΤΕΧ.ΣΠΙΡΤΑ	0,000%	0,000%	0,000%
ΣΥΝΘΕΤΙΚΕΣ Η ΤΕΧΝΗΤΕΣ ΙΝΕΣ ΜΗ ΣΥΝΕΧΕΙΣ	0,017%	0,000%	0,000%
ΣΥΝΘΕΤΙΚΕΣ Η ΤΕΧΝΗΤΕΣ ΙΝΕΣ ΣΥΝΕΧΕΙΣ	0,035%	0,042%	0,000%
ΣΥΝΟΛΑ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΑ ΤΟΥ ΚΑΝΟΝ.ΕΟΚ 518/79	0,000%	0,000%	0,000%
ΤΑΠΗΤΕΣ ΚΑΙ ΕΠΕΝΔ. ΔΑΠΕΔΟΥ ΑΠΟΥΦΑΝΤ.ΥΛΕΣ	0,001%	0,000%	0,000%
ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜ.ΣΠΑΡΤΟΠΛΕΚΤΙΚΗΣ - ΚΑΛΑΘΟΠΟΙΑΣ	0,000%	0,000%	0,000%
ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΔΙΑΦΟΡΑ	0,000%	0,000%	0,000%
ΥΦΑΣΜΑΤΑ ΕΙΔΙΚΑ - ΕΙΔΗ ΤΑΙΝΙΟΠΛΕΚΤΙΚΗΣ ΚΛΠ	0,000%	0,913%	0,000%
ΥΦΑΣΜΑΤΑ ΠΛΕΚΤΑ	0,000%	0,000%	0,000%
ΦΕΛΛΟΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΦΕΛΛΟ	0,984%	16,568%	0,000%
ΦΤΕΡΑ - ΠΟΥΠΟΥΛΑ,ΤΕΧΝΗΤΑ ΑΝΘΗ ΚΛΠ ΤΕΧΝΗΤ.	0,000%	0,000%	0,000%
ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΑ Η ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΙΚΑ ΠΡΟΙΟΝΤΑ	0,000%	0,000%	0,000%
ΧΥΤΟΣΙΔΗΡΟΣ,ΣΙΔΗΡΟΣ ΚΑΙ ΧΑΛΥΒΑΣ	0,465%	0,003%	0,000%
ΨΕΥΔΑΡΓΥΡΟΣ - ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΨΕΥΔΑΡΓΥΡΟ	0,000%	0,000%	0,000%
ΣΥΝΟΛΟ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ:	2,596%	2,361%	3,335%

Γ.5. ΕΞΑΓΩΓΕΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ ΑΝΑ ΧΩΡΑ ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΥ

ΧΩΡΑ ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΥ	ΑΞΙΑ ΕΞΑΓΩΓΩΝ ΑΝΑ ΕΤΟΣ					
	2005	%	2008	%	2012	%
ΙΤΑΛΙΑ	109.028.514	19,61%	78.303.943	12,91%	97.127.763	15,82%
ΛΙΒΥΗ	17.022.253	3,06%	4.215.238	0,70%	70.880.199	11,55%
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	56.948.443	10,24%	57.999.308	9,56%	51.932.875	8,46%
ΗΝΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ	54.193.130	9,74%	29.759.836	4,91%	32.268.868	5,26%
ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	7.903.958	1,42%	22.505.203	3,71%	25.824.268	4,21%
ΙΣΠΑΝΙΑ	14.119.126	2,54%	9.884.723	1,63%	24.995.025	4,07%
ΚΑΤΩ ΧΩΡΕΣ	24.367.074	4,38%	22.380.029	3,69%	24.122.806	3,93%
ΑΙΓΥΠΤΟΣ	12.614.408	2,27%	14.339.652	2,36%	23.942.985	3,90%
ΑΛΒΑΝΙΑ	11.245.063	2,02%	17.919.537	2,95%	20.514.235	3,34%
Η.Π.Α.	15.818.552	2,84%	17.617.856	2,91%	19.177.788	3,12%
ΡΟΥΜΑΝΙΑ	13.774.707	2,48%	16.663.407	2,75%	15.645.736	2,55%
ΚΥΠΡΟΣ	24.401.305	4,39%	25.846.383	4,26%	14.822.787	2,41%
ΠΟΛΩΝΙΑ	9.274.407	1,67%	14.018.172	2,31%	14.808.769	2,41%
ΓΑΛΛΙΑ	10.311.888	1,85%	13.309.585	2,19%	12.237.403	1,99%
ΣΕΡΒΙΑ	2.665.341	0,48%	12.259.893	2,02%	12.019.357	1,96%
ΤΟΥΡΚΙΑ	13.068.956	2,35%	25.811.593	4,26%	11.034.019	1,80%
ΑΥΣΤΡΙΑ	10.259.711	1,84%	8.623.712	1,42%	9.673.629	1,58%
ΔΑΝΙΑ	2.077.568	0,37%	5.588.446	0,92%	8.554.562	1,39%
ΟΥΓΓΑΡΙΑ	8.473.287	1,52%	8.565.900	1,41%	8.335.911	1,36%
ΕΛΒΕΤΙΑ	6.439.359	1,16%	6.555.858	1,08%	8.080.064	1,32%
ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ	3.432.240	0,62%	4.081.143	0,67%	7.162.088	1,17%
ΣΟΥΗΔΙΑ	3.895.882	0,70%	12.779.582	2,11%	6.628.358	1,08%
ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΤΗΣ ΤΣΕΧΙΑΣ	5.097.089	0,92%	9.677.796	1,60%	5.790.398	0,94%
ΚΑΝΑΔΑΣ	3.123.219	0,56%	3.448.642	0,57%	5.758.176	0,94%
ΒΕΛΓΙΟ	1.317.562	0,24%	3.685.105	0,61%	5.584.788	0,91%
ΕΔΑΦ ΠΡΩΗΝ ΓΙΟΥΓΚ.ΔΗΜ ΜΑΚΕ	5.252.083	0,94%	4.849.494	0,80%	5.359.834	0,87%
ΚΙΝΑ	2.024.219	0,36%	6.924.817	1,14%	5.000.095	0,81%
ΣΛΟΒΕΝΙΑ	1.448.874	0,26%	5.360.826	0,88%	4.854.109	0,79%
ΦΙΝΛΑΝΔΙΑ	1.465.174	0,26%	8.236.183	1,36%	4.485.927	0,73%
ΚΡΟΑΤΙΑ	3.857.530	0,69%	11.670.080	1,92%	4.297.967	0,70%
ΜΑΥΡΙΤΑΝΙΑ	27.943.380	5,02%	5.353.226	0,88%	3.737.226	0,61%
ΝΟΤΙΑ ΚΟΡΕΑ	376.554	0,07%	347.655	0,06%	2.785.463	0,45%
ΜΠΟΥΡΚΙΝΑ ΦΑΣΟ		0,00%	3.227.099	0,53%	2.600.740	0,42%
ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	2.396.819	0,43%	1.786.891	0,29%	2.529.894	0,41%
ΡΩΣΙΑ	3.609.104	0,65%	4.755.912	0,78%	2.499.275	0,41%
ΒΟΣΝΙΑ-ΕΡΖΕΓΟΒΙΝΗ	952.925	0,17%	3.680.142	0,61%	2.367.322	0,39%
ΣΛΟΒΑΚΙΑ	809.649	0,15%	3.889.527	0,64%	2.234.163	0,36%
ΝΟΡΒΗΓΙΑ	1.487.282	0,27%	2.326.236	0,38%	2.173.428	0,35%
ΙΣΡΑΗΛ	1.693.427	0,30%	2.412.928	0,40%	2.122.591	0,35%
ΓΙΒΡΑΛΤΑΡ		0,00%		0,00%	1.957.710	0,32%
ΑΡΜΕΝΙΑ	1.089.799	0,20%	1.617.747	0,27%	1.897.835	0,31%
ΙΡΛΑΝΔΙΑ	529.519	0,10%	947.337	0,16%	1.556.525	0,25%
ΕΝΩΜΕΝΑ ΑΡΑΒΙΚΑ ΕΜΙΡΑΤΑ	2.783.388	0,50%	12.495.584	2,06%	1.545.918	0,25%
ΛΙΒΑΝΟΣ	5.871.130	1,06%	10.229.448	1,69%	1.472.568	0,24%
ΣΕΝΕΓΑΛΗ		0,00%		0,00%	1.452.377	0,24%
ΣΙΝΓΚΑΠΟΥΡΗ	246.289	0,04%	1.224.193	0,20%	1.361.162	0,22%
ΤΥΝΗΣΙΑ	396.834	0,07%	90.120	0,01%	1.217.943	0,20%
ΜΑΡΟΚΟ	423.697	0,08%	2.029.879	0,33%	1.123.621	0,18%
ΝΙΓΗΡ	4.605.808	0,83%	19.962.361	3,29%	994.589	0,16%
ΒΡΑΖΙΛΙΑ	3.948	0,00%	6.210.664	1,02%	991.498	0,16%
ΑΡΓΕΝΤΙΝΗ	0	0,00%	0	0,00%	924.292	0,15%
ΟΥΚΡΑΝΙΑ	5.900.008	1,06%	2.510.254	0,41%	818.998	0,13%
ΜΑΛΤΑ	503.708	0,09%	279.952	0,05%	818.814	0,13%
ΙΑΠΩΝΙΑ	238.820	0,04%	391.406	0,06%	803.241	0,13%
ΤΑΙΒΑΝ	419.846	0,08%	747.713	0,12%	770.609	0,13%
ΠΕΡΟΥ		0,00%	0	0,00%	745.078	0,12%
ΧΟΓΚ-ΚΟΓΚ	111.380	0,02%	95.609	0,02%	690.571	0,11%
ΜΟΛΔΑΒΙΑ	514.610	0,09%	278.832	0,05%	619.888	0,10%
ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙΟ	309.924	0,06%	127.190	0,02%	553.021	0,09%
ΣΑΟΥΔΙΚΗ ΑΡΑΒΙΑ	803.221	0,14%	1.325.703	0,22%	531.972	0,09%

Γ.5. ΕΞΑΓΩΓΕΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ ΑΝΑ ΧΩΡΑ ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΥ

ΧΩΡΑ ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΥ	ΑΞΙΑ ΕΞΑΓΩΓΩΝ ΑΝΑ ΕΤΟΣ					
	2005	%	2008	%	2012	%
ΤΡΙΝΙΔΑΔ ΚΑΙ ΤΟΜΠΑΓΚΟ	22.000	0,00%	314.400	0,05%	441.600	0,07%
ΛΕΤΤΟΝΙΑ	1.267.301	0,23%	524.575	0,09%	437.273	0,07%
ΙΝΔΙΑ	8.890	0,00%	220.765	0,04%	403.729	0,07%
ΛΙΘΟΥΑΝΙΑ	499.345	0,09%	1.552.273	0,26%	401.498	0,07%
ΜΑΛΔΙΒΕΣ	306.671	0,06%	530.005	0,09%	367.637	0,06%
ΙΡΑΚ	35.780	0,01%	27.685	0,00%	363.877	0,06%
ΚΑΖΑΚΣΤΑΝ	142.350	0,03%	192.025	0,03%	319.378	0,05%
ΓΕΩΡΓΙΑ	1.374.495	0,25%	99.293	0,02%	305.045	0,05%
ΚΟΥΒΕΙΤ	242.095	0,04%	354.704	0,06%	302.525	0,05%
ΛΕΥΚΟΡΩΣΙΑ	98.812	0,02%	17.357	0,00%	300.623	0,05%
ΑΖΕΡΜΠΑΙΤΖΑΝ	0	0,00%	19.737	0,00%	296.965	0,05%
ΝΕΑ ΖΗΛΑΝΔΙΑ		0,00%	18.861	0,00%	291.252	0,05%
ΔΗΜ.ΝΟΤ.ΑΦΡΙΚΗΣ	1.161.281	0,21%	733.569	0,12%	277.496	0,05%
ΙΟΡΔΑΝΙΑ	912.767	0,16%	882.118	0,15%	215.162	0,04%
ΧΩΡ& ΕΔΑΦ ΠΟΥ ΔΕΝ ΚΑΘΟΡΙΖ.	63.555	0,01%	0	0,00%	206.625	0,03%
ΝΙΓΗΡΙΑ		0,00%	1.415.580	0,23%	180.362	0,03%
ΘΕΟΥΤΑ		0,00%	48.792	0,01%	169.423	0,03%
ΣΟΥΔΑΝ	47.240	0,01%	43.234	0,01%	158.242	0,03%
ΕΣΘΟΝΙΑ	9.878	0,00%	11.258	0,00%	151.724	0,02%
ΧΙΛΗ	0	0,00%	20.950	0,00%	123.264	0,02%
ΑΝΔΟΡΡΑ	3.418	0,00%	35.267	0,01%	115.992	0,02%
ΟΥΖΜΠΕΚΙΣΤΑΝ	0	0,00%	0	0,00%	112.188	0,02%
ΠΑΝΑΜΑΣ	748.336	0,13%	47.822	0,01%	107.699	0,02%
ΑΛΓΕΡΙΑ	27.877	0,01%	19.302.346	3,18%	103.180	0,02%
ΒΙΕΤΝΑΜ	14.830	0,00%	115.435	0,02%	98.784	0,02%
ΟΜΑΝ	5.851.142	1,05%	25.544	0,00%	94.194	0,02%
ΓΟΥΙΑΝΑ		0,00%		0,00%	71.217	0,01%
ΜΕΛΙΛΙΑ		0,00%	31.739	0,01%	65.447	0,01%
ΚΑΤΑΡ	22.550	0,00%	210.668	0,03%	59.385	0,01%
ΕΦΟΔ.ΠΛΟΙΩΝ ΜΕ ΤΡΙΤ.ΧΩΡΕΣ.		0,00%	185.918	0,03%	55.937	0,01%
ΤΑΙΛΑΝΔΗ	55.320	0,01%	50.065	0,01%	44.051	0,01%
ΜΕΞΙΚΟ		0,00%	1.994.310	0,33%	42.733	0,01%
ΚΕΝΥΑ		0,00%	0	0,00%	32.900	0,01%
ΚΟΣΟΒΟ	2.973	0,00%	33.515	0,01%	32.600	0,01%
ΜΠΑΧΡΕΙΝ	26.340	0,00%	20.525	0,00%	30.712	0,01%
ΤΟΥΡΚΜΕΝΙΣΤΑΝ		0,00%		0,00%	28.652	0,00%
ΝΕΑ ΚΑΛΗΔΟΝΙΑ-ΕΞΑΡΤΗΣΕΙΣ		0,00%		0,00%	25.101	0,00%
ΙΡΑΝ	112.050	0,02%	0	0,00%	23.408	0,00%
ΟΝΔΟΥΡΑ		0,00%		0,00%	21.424	0,00%
ΜΑΚΑΟ	27.308	0,00%		0,00%	20.148	0,00%
ΔΟΜΙΝΙΚΑΝΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ	0	0,00%	445	0,00%	19.240	0,00%
ΙΣΛΑΝΔΙΑ	0	0,00%		0,00%	16.371	0,00%
ΜΠΑΧΑΜΕΣ	104.090	0,02%		0,00%	13.264	0,00%
ΓΚΟΥΑΜ		0,00%		0,00%	10.765	0,00%
ΜΑΛΑΙΣΙΑ	7.376	0,00%	64.599	0,01%	9.367	0,00%
ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ	143.023	0,03%	8.525	0,00%	6.801	0,00%
ΖΙΜΠΑΜΠΟΥΕ	0	0,00%	0	0,00%	6.177	0,00%
ΣΡΙ ΛΑΝΚΑ	0	0,00%	5.210	0,00%	5.413	0,00%
ΚΟΣΤΑ ΡΙΚΑ		0,00%	10.306	0,00%	3.926	0,00%
ΕΦΟΔ.ΠΛΟΙΩΝ ΜΕ ΧΩΡΕΣ ΕΕ.		0,00%		0,00%	1.515	0,00%
ΜΑΔΑΓΑΣΚΑΡΗ	32.660	0,01%	70.000	0,01%	1.220	0,00%
ΚΟΝΓΚΟ		0,00%		0,00%	1.143	0,00%
ΓΟΥΑΤΕΜΑΛΑ		0,00%		0,00%	754	0,00%
ΚΑΜΕΡΟΥΝ	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
ΜΑΛΙ	234.768	0,04%	2.642.446	0,44%		0,00%
ΚΑΜΠΟΤΖΗ	0	0,00%		0,00%		0,00%
ΠΑΡΑΓΟΥΑΗ	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
ΜΑΛΑΟΥΙ	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
ΚΟΛΟΜΒΙΑ	0	0,00%	11.400	0,00%		0,00%
ΒΕΝΕΖΟΥΕΛΑ		0,00%		0,00%	0	0,00%

Γ.5. ΕΞΑΓΩΓΕΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ ΑΝΑ ΧΩΡΑ ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΥ

ΧΩΡΑ ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΥ	ΑΞΙΑ ΕΞΑΓΩΓΩΝ ΑΝΑ ΕΤΟΣ					
	2005	%	2008	%	2012	%
ΑΓΙΟΣ ΒΙΚΕΝΤΙΟΣ	167.487	0,03%		0,00%		0,00%
ΤΖΑΜΑΙΚΑ	30.535	0,01%		0,00%		0,00%
ΝΗΣΟΙ ΜΑΡΣΑΛ	71.623	0,01%		0,00%		0,00%
ΦΙΛΙΠΠΙΝΕΣ		0,00%	0	0,00%		0,00%
ΓΚΑΝΑ		0,00%	6.347	0,00%		0,00%
ΖΑΜΠΙΑ		0,00%	0	0,00%		0,00%
ΙΣΗΜΕΡΙΝΗ ΓΟΥΙΝΕΑ	0	0,00%		0,00%		0,00%
ΣΟΥΡΙΝΑΜ	33.899	0,01%		0,00%		0,00%
ΙΣΗΜΕΡΙΝΟΣ	0	0,00%		0,00%		0,00%
ΣΥΡΙΑ	15.482.917	2,78%	3.127.395	0,52%		0,00%
ΚΙΡΓΙΖΙΑ	0	0,00%		0,00%		0,00%
ΜΠΕΝΙΝ	2.677.762	0,48%		0,00%		0,00%
ΓΟΥΙΝΕΑ	350.587	0,06%	175.456	0,03%		0,00%
ΤΖΙΜΠΟΥΤΙ	226.873	0,04%		0,00%		0,00%
ΓΚΑΜΠΟΝ	0	0,00%	0	0,00%		0,00%
ΛΙΧΤΕΝΣΤΑΙΝ		0,00%		0,00%	0	0,00%
ΣΕΡΒΙΑ & ΜΟΝΤΕΝΕΓΚΡΟ	4.453.963	0,80%		0,00%		0,00%
ΛΙΒΕΡΙΑ	48.649	0,01%		0,00%	0	0,00%
ΜΠΑΓΚΛΑΝΤΕΣ	228	0,00%		0,00%		0,00%
ΚΑΥΜΑΝ ΝΗΣΟΙ	1.022	0,00%		0,00%		0,00%
ΔΗΜ.ΚΟΝΓΚΟ (ΠΡΩΗΝ ΖΑΙΡ)		0,00%	0	0,00%	0	0,00%
ΑΦΓΑΝΙΣΤΑΝ	11.401	0,00%	2.281	0,00%		0,00%
ΠΑΚΙΣΤΑΝ		0,00%	19.900	0,00%		0,00%
ΧΩΡΕΣ ΚΑΙ ΕΔΑΦΗ ΜΗ ΚΑΤΟΝΟΜΑΖΟΜΕΝΑ		0,00%	0	0,00%		0,00%
ΙΝΔΟΝΗΣΙΑ	14.321	0,00%		0,00%	0	0,00%
ΟΥΡΟΥΓΟΥΑΗ		0,00%	0	0,00%		0,00%
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΩΝ:	556.119.779	100,00%	606.450.195	100,00%	613.814.529	100,00%

Γ.6. ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΑΝΑ ΧΩΡΑ ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΥ

ΧΩΡΑ: ΙΤΑΛΙΑ	ΑΞΙΑ ΕΞΑΓΩΓΩΝ ΑΝΑ ΕΤΟΣ			
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ	2005	2008	2012	%
ΛΙΠΗ,ΛΑΔΙΑ,ΚΕΡΙΑ ΖΩΙΚΗΣ-ΦΥΤΙΚΗΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ	79.540.426	34.141.116	78.902.156	81,24%
ΠΟΤΑ,ΑΛΚΟΟΛΟΥΧΑ ΥΓΡΑ ΚΑΙ ΞΥΔΙ	5.124.527	7.985.243	7.472.915	7,69%
ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΜΑΤΑ ΛΑΧΑΝΙΚΩΝ,ΚΑΡΠΩΝ,ΦΡΟΥΤΩΝ	1.996.777	3.998.204	3.389.307	3,49%
ΨΑΡΙΑ,ΜΑΛΑΚΟΣΤΡΑΚΑ,ΜΑΛΑΚΙΑ,ΑΣΠΟΝΔΥΛΑ ΥΔΡΟΒ	6.044.430	11.049.230	2.242.352	2,31%
ΚΑΡΠΟΙ,ΦΡΟΥΤΑ,ΦΛΟΥΔΕΣ ΕΣΠΕΡΙΔ/ΔΩΝ-ΠΕΠΟΝΙΩΝ	2.986.639	1.921.326	1.347.823	1,39%
ΟΡΓΑΝΑ - ΣΥΣΚΕΥΕΣ,ΟΠΤΙΚΗΣ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑΣ ΚΛΠ	6.130.782	15.954.075	1.266.180	1,30%
ΚΡΕΑΤΑ ΚΑΙ ΠΑΡΑΠΡΟΙΟΝΤΑ ΣΦΑΓΙΩΝ ΒΡΩΣΙΜΑ	997.063	965.538	1.204.791	1,24%
ΠΛΑΣΤΙΚΕΣ ΥΛΕΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΥΤΩΝ	75.538	188.522	461.957	0,48%
ΠΥΡΗΝΙΚΟΙ ΑΝΤΙΔΡΑΣΤΗΡΕΣ,ΛΕΒΗΤΕΣ,ΜΗΧΑΝΕΣ	223.982	448.463	262.441	0,27%
ΔΕΡΜΑΤΑ (ΆΛΛΑ ΑΠΟ ΤΑ ΓΟΥΝΟΔΕΡΜΑΤΑ	2.872.107	451.459	156.748	0,16%
ΦΥΤΑ ΖΩΝΤΑΝΑ ΚΑΙ ΠΡΟΙΟΝΤΑ ΑΝΘΟΚΟΜΙΑΣ	49.282	35.785	126.911	0,13%

ΧΩΡΑ:ΛΙΒΥΗ	ΑΞΙΑ ΕΞΑΓΩΓΩΝ ΑΝΑ ΕΤΟΣ			
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ	2005	2008	2012	%
ΚΑΠΝΑ - ΒΙΟΜΗΧΑΝΟΠΟΙΗΜΕΝΑ ΥΠΟΚΑΤΑΣΤ.ΚΑΠΝΟΥ	37.933		53.647.768	75,69%
ΟΡΓΑΝΙΚΑ ΧΗΜΙΚΑ ΠΡΟΙΟΝΤΑ	6.479.268	2.823.852	16.281.384	22,97%
ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΜΑΤΑ ΛΑΧΑΝΙΚΩΝ,ΚΑΡΠΩΝ,ΦΡΟΥΤΩΝ	498.291	839.388	800.699	1,13%

ΧΩΡΑ: ΓΕΡΜΑΝΙΑ	ΑΞΙΑ ΕΞΑΓΩΓΩΝ ΑΝΑ ΕΤΟΣ			
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ	2005	2008	2012	%
ΚΑΡΠΟΙ,ΦΡΟΥΤΑ,ΦΛΟΥΔΕΣ ΕΣΠΕΡΙΔ/ΔΩΝ-ΠΕΠΟΝΙΩΝ	28.288.489	24.741.899	23.336.336	44,94%
ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΜΑΤΑ ΛΑΧΑΝΙΚΩΝ,ΚΑΡΠΩΝ,ΦΡΟΥΤΩΝ	9.883.518	11.771.742	11.635.885	22,41%
ΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΑ ΠΡΟΙΟΝΤΑ	793.267		5.553.424	10,69%
ΠΟΤΑ,ΑΛΚΟΟΛΟΥΧΑ ΥΓΡΑ ΚΑΙ ΞΥΔΙ	2.469.444	2.441.702	3.080.552	5,93%
ΛΙΠΗ,ΛΑΔΙΑ,ΚΕΡΙΑ ΖΩΙΚΗΣ-ΦΥΤΙΚΗΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ	1.484.252	3.208.390	3.026.166	5,83%
ΛΑΧΑΝΙΚΑ,ΦΥΤΑ,ΡΙΖΕΣ ΚΑΙ ΚΟΝΔΥΛΟΙ,ΒΡΩΣΙΜΑ	1.129.122	1.946.045	2.150.123	4,14%
ΟΡΓΑΝΑ - ΣΥΣΚΕΥΕΣ,ΟΠΤΙΚΗΣ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑΣ ΚΛΠ	8.572.682	8.758.923	1.085.063	2,09%
ΠΥΡΗΝΙΚΟΙ ΑΝΤΙΔΡΑΣΤΗΡΕΣ,ΛΕΒΗΤΕΣ,ΜΗΧΑΝΕΣ	846.027	1.345.849	877.816	1,69%
ΚΑΠΝΑ - ΒΙΟΜΗΧΑΝΟΠΟΙΗΜΕΝΑ ΥΠΟΚΑΤΑΣΤ.ΚΑΠΝΟΥ	187.594	1.643.410	483.011	0,93%
ΠΛΑΣΤΙΚΕΣ ΥΛΕΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΥΤΩΝ	4.621	2.343	165.684	0,32%
ΠΑΙΓΝΙΔΙΑ,ΕΙΔΗ ΔΙΑΣΚΕΔΑΣΗΣ Η ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ.	3.255	87.200	161.329	0,31%
ΓΟΜΕΣ,ΡΗΤΙΝΕΣ,ΧΥΜΟΙ ΚΑΙ ΕΚΧΥΛΙΣΜΑΤΑ ΦΥΤΙΚΑ	0	0	106.326	0,20%

ΧΩΡΑ: ΗΝ. ΒΑΣΙΛΕΙΟ	ΑΞΙΑ ΕΞΑΓΩΓΩΝ ΑΝΑ ΕΤΟΣ			
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ	2005	2008	2012	%
ΚΑΡΠΟΙ,ΦΡΟΥΤΑ,ΦΛΟΥΔΕΣ ΕΣΠΕΡΙΔ/ΔΩΝ-ΠΕΠΟΝΙΩΝ	42.433.878	21.545.805	23.560.976	73,01%
ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΜΑΤΑ ΛΑΧΑΝΙΚΩΝ,ΚΑΡΠΩΝ,ΦΡΟΥΤΩΝ	1.913.351	3.019.505	3.412.006	10,57%
ΟΡΓΑΝΑ - ΣΥΣΚΕΥΕΣ,ΟΠΤΙΚΗΣ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑΣ ΚΛΠ	4.073.724	0	1.525.807	4,73%
ΛΙΠΗ,ΛΑΔΙΑ,ΚΕΡΙΑ ΖΩΙΚΗΣ-ΦΥΤΙΚΗΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ	1.853.357	1.944.473	1.275.671	3,95%
ΠΥΡΗΝΙΚΟΙ ΑΝΤΙΔΡΑΣΤΗΡΕΣ,ΛΕΒΗΤΕΣ,ΜΗΧΑΝΕΣ	757.358	536.133	823.343	2,55%
ΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΑ ΠΡΟΙΟΝΤΑ	1.546.250	0	605.767	1,88%
ΕΝΔΥΜΑΤΑ - ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΕΝΔΥΜΑΤ.ΠΛΕΚΤΑ	444.220	257.694	338.216	1,05%
ΛΑΧΑΝΙΚΑ,ΦΥΤΑ,ΡΙΖΕΣ ΚΑΙ ΚΟΝΔΥΛΟΙ,ΒΡΩΣΙΜΑ	277.927	67.831	283.130	0,88%
ΚΑΠΝΑ - ΒΙΟΜΗΧΑΝΟΠΟΙΗΜΕΝΑ ΥΠΟΚΑΤΑΣΤ.ΚΑΠΝΟΥ	54.012	930.540	104.300	0,32%

Γ.6. ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΑΝΑ ΧΩΡΑ ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΥ

ΧΩΡΑ: ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	ΑΞΙΑ ΕΞΑΓΩΓΩΝ ΑΝΑ ΕΤΟΣ			
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ	2005	2008	2012	%
ΚΑΠΝΑ - ΒΙΟΜΗΧΑΝΟΠΟΙΗΜΕΝΑ ΥΠΟΚΑΤΑΣΤ. ΚΑΠΝΟΥ	4.020.310	15.728.494	18.955.480	73,40%
ΚΑΡΠΟΙ, ΦΡΟΥΤΑ, ΦΛΟΥΔΕΣ ΕΣΠΕΡΙΔ/ΔΩΝ-ΠΕΠΟΝΙΩΝ	1.928.241	4.773.176	3.909.103	15,14%
ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΜΑΤΑ ΛΑΧΑΝΙΚΩΝ, ΚΑΡΠΩΝ, ΦΡΟΥΤΩΝ	302.664	410.487	909.374	3,52%
ΛΑΧΑΝΙΚΑ, ΦΥΤΑ, ΡΙΖΕΣ ΚΑΙ ΚΟΝΔΥΛΟΙ, ΒΡΩΣΙΜΑ	17.604	168.589	439.611	1,70%
ΠΥΡΗΝΙΚΟΙ ΑΝΤΙΔΡΑΣΤΗΡΕΣ, ΛΕΒΗΤΕΣ, ΜΗΧΑΝΕΣ	121.759	97.942	369.879	1,43%
ΛΙΠΗ, ΛΑΔΙΑ, ΚΕΡΙΑ ΖΩΙΚΗΣ-ΦΥΤΙΚΗΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ	421.353	57.641	317.500	1,23%
ΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ			229.553	0,89%
ΠΟΤΑ, ΑΛΚΟΟΛΟΥΧΑ ΥΓΡΑ ΚΑΙ ΞΥΔΙ		5.793	165.236	0,64%
ΠΛΑΣΤΙΚΕΣ ΥΛΕΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΥΤΩΝ	16.967	10.408	160.647	0,62%
ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΑ ΟΧΗΜΑΤΑ, ΕΛΚΥΣΤΗΡΕΣ, ΠΟΔΗΛΑΤΑ ΚΛΠ	12.655	112.170	109.138	0,42%

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΕΞΥΠΝΗΣ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 2014-2020

ΕΡΕΥΝΑ ΓΝΩΜΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Ταυτότητα/Προφίλ Επιχείρησης:

Επωνυμία:	
Έδρα (Διεύθυνση):	
Τηλ. Επικοινωνίας:	
Υπεύθυνος Επιχείρησης/Νόμιμος Εκπρόσωπος:	
Υπεύθυνος συμπλήρωσης ερωτηματολογίου:	
Τομέας/Κλάδος(-οι) Δραστηριοποίησης:	
Αριθμός Εργαζομένων:	

Η συμπλήρωση του παρόντος ερωτηματολογίου γίνεται επώνυμα αλλά και εμπιστευτικά. Στις ανοιχτές ερωτήσεις, παρακαλούμε να αναπτύξετε ελεύθερα την άποψή σας. Στις ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής, απαντήστε σημειώνοντας ένα x.

1. ΠΡΟΦΙΛ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ ΤΟΥ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

- 1.1** Πορεία δραστηριότητα επιχείρησης:
- Αύξουσα Φθίνουσα Σταθερή

- 1.2** Πόσο ανταγωνιστικός είναι ο τομέας στον οποίο δραστηριοποιείστε στην Περιφέρεια Πελοποννήσου σε σχέση με τους Ευρωπαίους, ή τους πέραν της Ευρώπης, ανταγωνιστές σας; Ποια είναι τα ανταγωνιστικά σας πλεονεκτήματα και πώς εξελίσσονται αυτά κατά τα τελευταία χρόνια;

.....

.....

.....

.....

.....

- 1.3** Διαθέτει η επιχείρησή σας ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, που της επιτρέπουν να παράγει προϊόντα ή υπηρεσίες:

- Με χαμηλότερο κόστος σε σχέση με τις άλλες επιχειρήσεις του κλάδου
- Ποιοτικότερα ή προσφέρουν στους καταναλωτές / πελάτες μεγαλύτερα οφέλη σε σχέση με τα αντίστοιχα άλλων επιχειρήσεων του κλάδου
- Άλλο: (Παρακαλώ περιγράψτε)

.....

- 1.4** Αν απαντήσατε ΝΑΙ σε μία τουλάχιστον επιλογή της προηγούμενης ερώτησης, περιγράψτε τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά σας (ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα) αναφορικά με τεχνολογίες που χρησιμοποιείτε, ιδιαίτερες δεξιότητες, εμπειρίες, γνώσεις που διαθέτετε ή άλλα εφόδια όπως διπλώματα ευρεσιτεχνίας, εγκαθιδρυμένη πελατειακή βάση, φήμη ή αναγνωρισιμότητα της επιχείρησης ή / και των προϊόντων, ικανότητα αποδοτικότερης χρήσης των πόρων που απαιτούνται για την παραγωγή. Πως εξελίσσονται αυτά τα ανταγωνιστικά σας πλεονεκτήματα κατά τα τελευταία χρόνια?

.....

.....

.....

.....

.....

Διεθνής Ανταγωνισμός

- 1.5** Πως θα αξιολογούσατε τις γνώσεις σας σχετικά με σχετικά με τους ανταγωνιστές σας σε Ευρωπαϊκό ή / και Διεθνές επίπεδο; Παρακαλώ, επιλέξτε ένα από τα παρακάτω.

ΠΟΛΥ ΚΑΛΗ	ΚΑΛΗ	ΜΕΤΡΙΑ	ΚΑΚΗ	ΔΕΝ ΕΧΩ ΓΝΩΣΗ
☐	☐	☐	☐	☐

1.6 Οι ανταγωνιστές σας στην Ευρωπαϊκή ή / και Διεθνή αγορά διαθέτουν ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, που τους επιτρέπουν να παράγουν τα προϊόντα / τις υπηρεσίες τους :

- Με χαμηλότερο κόστος σε σχέση με τις άλλες επιχειρήσεις του κλάδου
- Ποιοτικότερα ή προσφέρουν στους καταναλωτές / πελάτες μεγαλύτερα οφέλη σε σχέση με τα αντίστοιχα άλλων επιχειρήσεων του κλάδου
- Άλλο: (Παρακαλώ περιγράψτε)
.....

1.7 Αν απαντήσατε ΝΑΙ σε μία τουλάχιστον επιλογή της προηγούμενης ερώτησης, περιγράψτε τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των ανταγωνιστών σας στην Ευρωπαϊκή ή / και Διεθνή αγορά αναφορικά με τεχνολογίες που χρησιμοποιούν, ιδιαίτερες δεξιότητες, συμβουλευτικές υπηρεσίες, εμπειρίες, γνώσεις που διαθέτουν ή άλλα εφόδια όπως διπλώματα ευρεσιτεχνίας, εγκαθιδρυμένη πελατειακή βάση, φήμη ή αναγνωρισιμότητα της επιχείρησης ή / και των προϊόντων, ικανότητα αποδοτικότερης χρήσης των πόρων που απαιτούνται για την παραγωγή.

.....
.....
.....
.....
.....

Ανάγκες Βελτίωσης

1.8 Ποιες τεχνολογίες, κατά τη γνώμη σας, θα μπορούσαν να συμβάλουν στον κλάδο σας, εντός της επόμενης δεκαετίας, στη μείωση του κόστους παραγωγής ή στην παραγωγή προϊόντων / υπηρεσιών τα οποία είναι ποιοτικότερα ή προσφέρουν στους καταναλωτές / πελάτες μεγαλύτερα οφέλη;

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

1.9 Σε ποιους τομείς θα πρέπει, κατά τη γνώμη σας, να υπάρξουν βελτιώσεις στην επιχείρησή σας και στον κλάδο σας γενικότερα, για την βελτίωση της ανταγωνιστικότητάς σας/του;

A/ A	Τομέας Βελτίωσης	ΝΑΙ/Ο ΧΙ
1.	Άμεση μείωση κόστους παραγωγής (ενεργειακό κόστος κλπ)	
2.	Βελτίωση Ποιότητας υφιστάμενων προϊόντων/υπηρεσιών	
3.	Αύξηση γκάμας προϊόντων και προσθήκη νέων υπηρεσιών	

4.	Βελτίωση προβολής επιχείρησης και προϊόντων	
5.	Πρόσβαση σε δίκτυα παραγωγής και διακίνησης/προώθησης προϊόντων, τουριστών και υπηρεσιών	
6.	Αξιοποίηση τοπικών χαρακτηριστικών (τοπικές ποικιλίες, γαστρονομία, φύση, πολιτισμός, κλπ)	
7.	Βελτίωση ρευστότητας (αναδιάρθρωση δανείων, κλπ)	
8.	Πρόσβαση σε παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών αναδιάρθρωσης	
9.	Τεχνολογικός εκσυγχρονισμός – αυτοματοποίηση διαδικασιών (προμήθειες, κρατήσεις - παραγγελίες, διαδίκτυο, μηχανήματα, κλπ)	
10.	Άλλο: (Παρακαλούμε προσδιορίστε)	

1.10 Διαθέτει η επιχείρησή σας εξειδικευμένο προσωπικό με υψηλά προσόντα; (Αναφερθείτε στο πλήθος εργαζομένων και επίπεδο προσόντων)

.....
.....

1.11 Πόσο ανάγκη έχει η επιχείρησή σας σε εξειδικευμένο προσωπικό με υψηλά προσόντα; Παρακαλώ, επιλέξτε ένα από τα παρακάτω.

ΠΟΛΥ ΜΕΓΑΛΗ	ΜΕΓΑΛΗ	ΜΕΤΡΙΑ	ΜΙΚΡΗ	ΚΑΘΟΛΟΥ
☐	☐	☐	☐	☐

1.12 Πόσο εύκολα βρίσκετε εξειδικευμένο προσωπικό με υψηλά προσόντα εντός της Περιφέρειας; Παρακαλώ, επιλέξτε ένα από τα παρακάτω.

ΠΟΛΥ ΕΥΚΟΛΑ	ΜΑΛΛΟΝ ΕΥΚΟΛΑ	ΜΑΛΛΟΝ ΔΥΣΚΟΛΑ	ΔΥΣΚΟΛΑ	ΚΑΘΟΛΟΥ
☐	☐	☐	☐	☐

1.13 Σε ποιό βαθμό μπορεί να καλυφθεί η ανάγκη της επιχείρησής σας σε εξειδικευμένο προσωπικό από χρήση υπηρεσιών εξωτερικού σύμβουλου; Παρακαλώ, επιλέξτε ένα από τα παρακάτω.

ΠΟΛΥ	ΜΕΤΡΙΑ	ΛΙΓΟ	ΚΑΘΟΛΟΥ
☐	☐	☐	☐

1.14 Εφόσον έχετε ανάγκη εξωτερικού συμβούλου, σας επιτρέπει η οικονομική σας κατάσταση να καλύψετε το κόστος του; Παρακαλώ, επιλέξτε ένα από τα παρακάτω.

ΝΑΙ	ΟΧΙ
☐	☐

Συνεργασία - Δικτύωση

1.15 Συνεργάζεστε με άλλες επιχειρήσεις του κλάδου σας με σκοπό τη διάχυση πληροφοριών, τη βελτίωση και προτυποποίηση της ποιότητας των προϊόντων / υπηρεσιών, την ανάπτυξη διαπραγματευτικού πλεονεκτήματος σε σχέση με τους προμηθευτές ή του πελάτες σας κ.λπ.; Στην περίπτωση που η απάντηση είναι ΝΑΙ, παρακαλώ επιλέξτε μία από τις απαντήσεις.

ΝΑΙ	ΟΧΙ
-----	-----

☐	Σε τακτική βάση με μόνιμη μονάδα υποστήριξης της συνεργασίας	☐
☐	Σε τακτική βάση χωρίς μόνιμη μονάδα υποστήριξης της συνεργασίας	
☐	Σε μη τακτική βάση αλλά με περιγεγραμμένο πλαίσιο συνεργασίας	
☐	Περιστασιακά χωρίς συγκεκριμένο πλαίσιο	
☐	Άλλο (παρακαλώ περιγράψτε)	

1.16 Συνεργάζεστε με άλλες επιχειρήσεις πέραν του κλάδου σας, οι οποίες αποτελούν προμηθευτές ή πελάτες σας με σκοπό τη διάχυση πληροφοριών, τη βελτίωση και προτυποποίηση της ποιότητας των προϊόντων / υπηρεσιών, την ανάπτυξη καινοτόμων ιδεών κ.λπ.; Στην περίπτωση που η απάντηση είναι ΝΑΙ, παρακαλώ επιλέξτε μία από τις απαντήσεις.

ΝΑΙ		ΟΧΙ
☐	Σε τακτική βάση με μόνιμη μονάδα υποστήριξης της συνεργασίας	☐
☐	Σε τακτική βάση χωρίς μόνιμη μονάδα υποστήριξης της συνεργασίας	
☐	Σε μη τακτική βάση αλλά με περιγεγραμμένο πλαίσιο συνεργασίας	
☐	Περιστασιακά χωρίς συγκεκριμένο πλαίσιο	
☐	Άλλο (παρακαλώ περιγράψτε)	

Ευκαιρίες – Προκλήσεις – Απειλές

1.17 Πόσο σημαντικό ρόλο διαδραματίζουν οι Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών στην επιχείρησή σας; Παρακαλώ, επιλέξτε ένα από τα παρακάτω.

ΠΟΛΥ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟ	ΜΑΛΛΟΝ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟ	ΜΑΛΛΟΝ ΑΣΗΜΑΝΤΟ	ΚΑΘΟΛΟΥ
☐	☐	☐	☐

1.18 Ποιες τεχνολογίες, προϊόντα, υπηρεσίες και ευκαιρίες στην παγκόσμια αγορά είναι, κατά τη γνώμη σας, πολλά υποσχόμενες για την επόμενη δεκαετία; Παρακαλώ, αναφερθείτε τόσο στον κλάδο ή τους κλάδους δραστηριοτήτων σας όσο και γενικά.

.....

.....

.....

.....

.....

1.19 Ποιες είναι, κατά τη γνώμη σας, οι μεγαλύτερες απειλές και προκλήσεις που θα αντιμετωπίσει η επιχείρησή σας και ο κλάδος σας εντός της επόμενης δεκαετίας; Στην περίπτωση που δραστηριοποιείστε σε περισσότερους από έναν κλάδους, παρακαλώ αναφερθείτε στους δύο σημαντικότερους.

Απειλές/προκλήσεις επιχείρησης:

.....

.....

.....

.....

Απειλές/προκλήσεις Κλάδου:

.....
.....
.....
.....
.....

Δυναμική της Περιφέρειας

1.20 Ποιοι πιστεύετε είναι οι πιο δυναμικοί κλάδοι στην Περιφέρεια Πελοποννήσου (δώστε παραδείγματα για συγκεκριμένες δραστηριότητες/προϊόντα/υπηρεσίες);

.....
.....
.....
.....
.....
.....

1.21 Πιστεύετε ότι υπάρχουν νέοι κλάδοι και επιχειρηματικές ευκαιρίες που μπορούν να αναδειχθούν άμεσα για την Περιφέρεια Πελοποννήσου (αναφερθείτε κατά το δυνατόν με συγκεκριμένα παραδείγματα);

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

1.22 Τι επερχόμενες απειλές και προκλήσεις βλέπετε για τους βασικούς τομείς οικονομικής δραστηριότητας της Περιφέρειας Πελοποννήσου κατά την επόμενη δεκαετία;

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

1.23 Πόσο διεθνοποιημένη είναι η οικονομία της περιοχής σας (δηλαδή, κατά πόσο προσανατολίζεται σε καιρίους τομείς, και σε ξένες άμεσες επενδύσεις) - ποιοι τομείς είναι πιο ανοιχτοί; Σε ποιούς προορισμούς πηγαίνουν οι περισσότερες εξαγωγές;

.....

.....

.....

.....

.....

1.24 Ποιοί τομείς της οικονομίας στην περιοχή σας είναι ισχυροί σε R&D επενδύσεις και στην ανάπτυξη της τεχνολογίας; Από πού παίρνουν νέες επιστημονικές και τεχνολογικές γνώσεις; Από περιφερειακά πανεπιστήμια ή από τους διεθνείς R & D εταίρους;

.....

.....

.....

.....

.....

1.25 Σε ποιες υποδομές, ή υπηρεσίες, στην Περιφέρειά σας υπάρχουν ελλείψεις που επηρεάζουν την επιχειρηματικότητα και την προώθηση των προϊόντων/υπηρεσιών:

Ελλείψεις Υποδομών ή Υπηρεσιών	Βαθμολογία* (1-5)
Υποδομές και υπηρεσίες μεταφορών	
Κοινές υποδομές προώθησης (εκθεσιακοί χώροι, εκθετήρια, κλπ)	
Ευρυζωνικές υποδομές (διασύνδεση στο διαδίκτυο, ταχύτητες)	
Τουριστικές και πολιτιστικές υποδομές για την ανάπτυξη του τοπικού αποθέματος (τουριστικά καταφύγια, διαδρομές) (αφορά σε τουριστικές επιχειρήσεις)	
Χώροι αποθήκευσης προϊόντων και υποδομές logistics (εμπορικές και μεταποιητικές επιχειρήσεις)	
Εγκαταστάσεις επεξεργασίας και διάθεσης λυμάτων (μεταποιητικές επιχειρήσεις, βιομηχανία κλπ)	
Υπηρεσίες τραπεζικού δανεισμού για τις επιχειρήσεις	
Υπηρεσίες συμβουλευτικής για τις επιχειρήσεις	
Άλλες υποδομές, ή υπηρεσίες:	

* 1: υψηλός βαθμός ελλείψεων – 5 χαμηλότερη σημασία

2. ΕΞΩΣΤΡΕΦΕΙΑ – ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ – ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ

Διασύνδεση με άλλες περιοχές (προμηθευτές – πελάτες)

2.1 Οι εισροές για την παραγωγή των προϊόντων σας προέρχονται συνήθως από περιοχές εκτός της Περιφέρειας; Αν ΝΑΙ, αναφέρετε τις περιοχές/χώρες από τις οποίες προέρχονται συνήθως οι εισροές.

.....

 ΕΛΛΑΔΑ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ ΧΩΡΕΣ ΕΚΤΟΣ Ε.Ε.

2.2 Οι πελάτες σας βρίσκονται συνήθως σε περιοχές εκτός της Περιφέρειας; Αν ΝΑΙ, παρακαλώ αναφέρετε τις περιοχές/χώρες στις οποίες βρίσκονται οι κυριότεροι πελάτες σας.

.....

 ΕΛΛΑΔΑ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ ΧΩΡΕΣ ΕΚΤΟΣ Ε.Ε.

Προώθηση της καινοτομίας (γνώση/εμπειρία)

2.3 Υπάρχει σε τοπικό ή περιφερειακό επίπεδο κάποιος φορέας που να προωθεί την επιχειρηματικότητα και να υποστηρίζει τους νέους αλλά και τους υφιστάμενους επιχειρηματίες; Στην περίπτωση που η απάντηση είναι ΝΑΙ, μπορείτε να επιλέξετε περισσότερες από μία απαντήσεις.

ΝΑΙ		ΟΧΙ
☐	Επιμελητήριο	☐
☐	Δημόσια Υπηρεσία	
☐	Αναπτυξιακή Εταιρεία	
☐	Σύνδεσμος επιχειρήσεων	
☐	Συστάδα επιχειρήσεων (cluster)	
☐	Άλλο (παρακαλώ περιγράψτε)	

2.4 Έχει αναπτύξει η επιχείρησή σας οποιαδήποτε καινοτομία εντός της τελευταίας πενταετίας; Στην περίπτωση που η απάντηση είναι ΝΑΙ, μπορείτε να επιλέξετε περισσότερες από μία απαντήσεις.

ΝΑΙ		ΟΧΙ
☐	Ανάπτυξη νέας τεχνολογίας	☐
☐	Ανάπτυξη νέων εφαρμογών που βασίζονται σε μια υπάρχουσα τεχνολογία	
☐	Ανάπτυξη νέων διαδικασιών παραγωγής χωρίς χρήση νέας τεχνολογίας	
☐	Ανάπτυξη νέων μορφών οργάνωσης της επιχείρησης	
☐	Ανάπτυξη νέων μορφών μάρκετινγκ	
☐	Ανάπτυξη νέων επιχειρηματικών μοντέλων	
☐	Άλλο (παρακαλώ περιγράψτε)	

2.5 Αν απαντήσατε ΝΑΙ στην προηγούμενη ερώτηση, παρακαλώ σημειώστε πως προέκυψε η ιδέα για την ανάπτυξη της καινοτομίας. Μπορείτε να επιλέξετε περισσότερες από μία απαντήσεις.

☐	Από τις απαιτήσεις των πελατών
☐	Από τη μελέτη των ανταγωνιστών επιχειρήσεων
☐	Από συνεργασία με ερευνητικά – πανεπιστημιακά ιδρύματα της Περιφέρειας
☐	Από συνεργασία με ερευνητικά – πανεπιστημιακά ιδρύματα εκτός της Περιφέρειας
☐	Από το προσωπικό της επιχείρησης

☐	Άλλο (παρακαλώ περιγράψτε)
--------------------------	--

2.6 Ποια είναι τα μεγαλύτερα εμπόδια στην προσπάθεια επιχειρηματικής αξιοποίησης καινοτόμων ιδεών; Παρακαλώ αναφερθείτε, εφόσον μπορείτε, τόσο στην σημερινή όσο και στην προ κρίσης εποχή.

☐	Έλλειψη χρηματοδότησης
☐	Μειωμένη ρευστότητα – αυξημένη φορολογία
☐	Έλλειψη υποστηρικτικών δομών
☐	Έλλειψη κουλτούρας και καινοτόμου επιχειρηματικότητας
☐	Γραφειοκρατία
☐	Ασταθές θεσμικό πλαίσιο
☐	Ελλιπής ενημέρωση για χρηματοδοτικές πηγές και τα διαθέσιμα, από το ΕΣΠΑ, χρηματοοικονομικά εργαλεία
☐	Έντονος ανταγωνισμός
☐	Φόβος για την αποτυχία
☐	Άλλο: (περιγράψτε).....

2.7 Έχετε συνεργαστεί ποτέ με ερευνητικά – πανεπιστημιακά ιδρύματα ;

ΝΑΙ, εντός της Περιφέρειας	ΝΑΙ, εκτός της Περιφέρειας	ΟΧΙ
☐	☐	☐

Αν η απάντηση είναι ΝΑΙ αναφέρετε τον τομέα συνεργασίας και την εμπειρία σας (θετική ή αρνητική).

.....

2.8 Έχετε συμμετέχει/συμμετέχετε σε κάποιο δίκτυο παραγωγών ή άλλη μορφή συνεργασίας;

ΝΑΙ, εντός της Περιφέρειας	ΝΑΙ, εκτός της Περιφέρειας	ΟΧΙ
☐	☐	☐

Αν η απάντηση είναι ΝΑΙ αναφέρετε τον τομέα συνεργασίας και την εμπειρία σας (θετική ή αρνητική).

.....

2.9 Πως θα αξιολογούσατε την γνώση σας για την ερευνητική δραστηριότητα που έχει πραγματοποιηθεί ή πραγματοποιείται σήμερα σχετικά με τον κλάδο σας, είτε εντός είτε εκτός της Περιφέρειας; Παρακαλώ, επιλέξτε ένα από τα παρακάτω.

ΠΟΛΥ ΚΑΛΗ	ΚΑΛΗ	ΜΕΤΡΙΑ	ΚΑΚΗ	ΔΕΝ ΕΧΩ ΓΝΩΣΗ
☐	☐	☐	☐	☐

2.10 Σε τι βαθμό ανταποκρίνεται στις ανάγκες σας η ερευνητική δραστηριότητα που έχει πραγματοποιηθεί ή πραγματοποιείται σήμερα σχετικά με τον κλάδο σας, είτε εντός είτε εκτός της Περιφέρειας; Παρακαλώ, επιλέξτε ένα από τα παρακάτω.

ΠΛΗΡΩΣ	ΜΑΛΛΟΝ ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΝΕΤΑΙ	ΜΑΛΛΟΝ ΔΕΝ ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΝΕΤΑΙ	ΔΕΝ ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΝΕΤΑΙ	ΔΕΝ ΕΧΩ ΓΝΩΣΗ
☐	☐	☐	☐	☐

2.11 Στελεχώνουν τα τοπικά πανεπιστήμια τις επιχειρήσεις που ευρίσκονται στην Περιφέρεια Πελοποννήσου με απόφοιτους τους, ή οι περιφερειακοί εργοδότες πρέπει να ψάξουν αλλού, ή στο εξωτερικό, για ειδικευμένο προσωπικό;

.....
.....
.....
.....
.....

2.12 Έχετε συμμετέχει/συμμετέχετε σε κάποιο πρόγραμμα ενίσχυσης επιχειρήσεων (εθνικό ή κοινοτικό); (αναφέρετε σε ποιο, ποια περίοδο, και το είδος ενίσχυσης)
Αν η απάντηση είναι ΝΑΙ αναφέρετε την εμπειρία σας (θετική ή αρνητική) σε σχέση με τις διαδικασίες ένταξης, υλοποίησης του προγράμματος και ανταπόκρισης στις ανάγκες της επιχείρησής σας.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Προοπτική συνεργασίας για την ανάπτυξη καινοτομίας

2.13 Θα συμμετείχατε σε μια συνεργασία με τα ερευνητικά – πανεπιστημιακά ιδρύματα, το δημόσιο τομέα ή/και ιδιωτικές οργανώσεις/φορείς/επιμελητήρια με σκοπό να διερευνηθούν οι κλάδοι προς τους οποίους θα πρέπει να εξειδικευθούν οι δράσεις Έρευνας, Τεχνολογικής Ανάπτυξης και Καινοτομίας; Παρακαλώ, επιλέξτε ένα από τα παρακάτω.

ΝΑΙ	ΜΑΛΛΟΝ ΝΑΙ	ΜΑΛΛΟΝ ΟΧΙ	ΟΧΙ
☐	☐	☐	☐

2.14 Πως πιστεύετε ότι θα μπορούσε να ωφεληθεί η επιχείρησή σας από μια τέτοια συνεργασία;

Νέες επιχειρηματικές ευκαιρίες	☐
Ανάπτυξη νέων προϊόντων / υπηρεσιών	☐
Αύξηση της κερδοφορίας	☐
Αύξηση των πωλήσεων	☐
Δημιουργία νέων αγορών	☐
Βελτίωση ανταγωνιστικής θέσης	☐
Αύξηση της παραγωγικότητας	☐
Ευελιξία παραγωγής	☐
Βελτίωση ποιότητας	☐
Ικανοποίηση πελατών	☐
Προσαρμοστικότητα στο μεταβαλλόμενο επιχειρηματικό περιβάλλον	☐
Άλλο: (προσδιορίστε βάσει των υφιστάμενων αναγκών της επιχείρησης)	☐

2.15 Θα δαπανούσατε πόρους (κεφάλαιο, ανθρώπινη εργασία κ.λπ.) με σκοπό να ξεκινήσετε να επενδύετε ή να επενδύσετε περισσότερο στην έρευνα και καινοτομία;

ΝΑΙ	ΜΑΛΛΟΝ ΝΑΙ	ΜΑΛΛΟΝ ΟΧΙ	ΟΧΙ
☐	☐	☐	☐

2.16 Ποια θα μπορούσαν να είναι τα κίνητρα που θα καθιστούσαν μια τέτοια επένδυση περισσότερο ελκυστική; (Παρακαλώ ιεραρχήστε από το σημαντικότερο στο λιγότερο σημαντικό)

Κίνητρο	Προτεραιότητα (αριθμήστε)
Οικονομική ενίσχυση	
Απλοποιημένες διαδικασίες ένταξης σε πρόγραμμα	
Εστίαση στις τρέχουσες ανάγκες της επιχείρησης	
Εφαρμοσιμότητα / ρεαλιστικότητα καινοτόμου σχεδίου	
Διάθεση συμβουλευτικής υποστήριξης	
Λιτές/αποτελεσματικές δομές συνεργασίας / εποπτείας / συντονισμού	
Υψηλός βαθμός μεταφοράς τεχνογνωσίας	
Άλλο (αναφέρατε).....	

2.17 Με ποιο τρόπο πιστεύετε η Περιφέρεια Πελοποννήσου μπορεί να υποστηρίξει την ανάπτυξη της επιχείρησής σας

Ενημέρωση και Πρόσβαση σε χρηματο-οικονομικά εργαλεία και προγράμματα ενισχύσεων	☐
Δημιουργία δικτύων και συνεργασιών	☐
Πιστοποίηση και σύμφωνα ποιότητας	☐
Αξιοποίηση Τεχνολογιών και Έρευνας	☐
Αξιοποίηση Ψηφιακών Μέσων και Τεχνολογιών Πληροφορικής	☐
Ενίσχυση Εξωστρέφειας (προβολή, εκθέσεις, σχεδίαση προϊόντων, marketing)	☐
Δημιουργία Τοπικού Φορέα διευκόλυνσης της χρηματοδότησης όσων εκ των ανωτέρω ενεργειών επιλέχθηκαν, με παροχή δανείων και εγγυήσεων	☐
Δημιουργία Τοπικού Φορέα παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών για την υλοποίηση όσων εκ των ανωτέρω ενεργειών επιλέχθηκαν	☐
Άλλο: (αναφέρατε).....	☐

2.18 Θεωρείτε απαραίτητη την ανάγκη για εισαγωγή καινοτόμων πρακτικών στην επιχείρησή σας, όπως σύγχρονο μανατζμεντ και μάρκετινγκ, διαφοροποίηση του προϊόντος σας και την επέκταση σε νέες αγορές;

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2.19 Ποιο θα ήταν ένα κατάλληλο κίνητρο / προϋπόθεση για να αποφασίσετε να επενδύσετε -περισσότερο- στην έρευνα, την ανάπτυξη και τις δραστηριότητες προώθησης της επιχείρησής σας; Τι προϋπολογισμό σκοπεύετε να επενδύσετε σε κοινοπραξίες με πανεπιστήμια και τεχνολογικά κέντρα της περιοχής;

.....

.....

.....

.....

Επεξεργασία στοιχείων έρευνας γνώμης επιχειρήσεων

Συνολικά απεστάλησαν 1000 ερωτηματολόγια και συγκεντρώθηκαν απαντήσεις από 22 επιχειρήσεις της Περιφέρειας με την ακόλουθη αναλογία ανά νομό (Περιφερειακή Ενότητα) και κλάδο:

Αργολίδα: 36,4% (8 επιχειρήσεις)
Αρκαδία: 18,2% (4 επιχειρήσεις)
Μεσσηνία: 18,2% (4 επιχειρήσεις)
Κορινθία: 13,6% (3 επιχειρήσεις)
Λακωνία: 13,6% (3 επιχειρήσεις)

Τουρισμός: 36,4% (8 επιχειρήσεις)
Μεταποίηση: 27,3% (6 επιχειρήσεις)
Υπηρεσίες: 27,3% (6 επιχειρήσεις)
Κατασκευές: 9,1% (2 επιχειρήσεις)

Στη συνέχεια παρουσιάζεται η κατανομή των απαντήσεων στο σύνολο των επιχειρήσεων:

ΠΡΟΦΙΛ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ ΤΟΥ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Ερώτηση: Πορεία δραστηριότητα επιχείρησης;

Η πορεία της δραστηριότητας των επιχειρήσεων χαρακτηρίζεται κυρίως ως Σταθερή από το 45,5% των επιχειρήσεων. Αναλυτικά:

- Σταθερή: 45,5%
- Αύξουσα: 36,4%
- Φθίνουσα: 18,2%

Ερώτηση: Πόσο ανταγωνιστικός είναι ο τομέας στον οποίο δραστηριοποιείστε στην Περιφέρεια Πελοποννήσου σε σχέση με τους Ευρωπαίους, ή τους πέραν της Ευρώπης, ανταγωνιστές σας; Ποια είναι τα ανταγωνιστικά σας πλεονεκτήματα και πώς εξελίσσονται αυτά κατά τα τελευταία χρόνια;

Οι επιχειρήσεις διαπιστώνουν ότι το επίπεδο ανταγωνιστικότητας του τομέα δραστηριοποίησης είναι μέτριο σε σχέση με τους Ευρωπαίους ή πέραν της Ευρώπης ανταγωνιστές. Διακρίνεται επίσης ότι το επίπεδο ανταγωνιστικότητας πλήττεται από τη συνεχιζόμενη οικονομική ύφεση στη χώρα.

Ως λόγοι που διαμορφώνουν αυτό το βαθμό ανταγωνιστικότητας αναφέρονται:

- Το υψηλό κόστος παροχής υπηρεσιών
- Η δραστηριοποίηση ατόμων / επιχειρήσεων χωρίς την τήρηση του υφιστάμενου θεσμικού πλαισίου
- Η έντονη γραφειοκρατία
- Η αναποτελεσματική λειτουργία των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, ιδιαίτερα σε θέματα χορηγήσεων
- Ο περιορισμός στη ζήτηση ποιοτικών υπηρεσιών από την πλευρά των πελατών με αντίστοιχο αποτέλεσμα στην προσφορά των επιχειρήσεων
- Η υπερβολική φορολόγηση

Από την άλλη πλευρά, τα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα των επιχειρήσεων, όπως οι ίδιες τα αναφέρουν, εντοπίζονται στα εξής:

- Ποιοτικές υπηρεσίες / ποιοτικά προϊόντα
- Φυσικά / τοπικά πλεονεκτήματα (κλίμα, περιβάλλον, τοπίο, πολιτισμός, κουλτούρα)
- Χαμηλότερες τιμές
- Εφαρμογή συστημάτων πληροφορικής και επικοινωνιών (Τηλεματική διαχείριση κλήσεων)
- Υπευθυνότητα
- Παροχή υπηρεσιών σύμφωνα με τις ανάγκες των πελατών
- Γνώση τοπικών συνθηκών αγοράς
- Ανεπτυγμένο δίκτυο διανομής
- Παραγωγή προϊόντων με ειδικά χαρακτηριστικά (μεσογειακά, προσαρμοσμένα στις απαιτήσεις των εγχώριων καταναλωτών)
- Μειωμένο κόστος μεταφοράς προϊόντων

Ερώτηση: Διαθέτει η επιχείρησή σας ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, που της επιτρέπουν να παράγει προϊόντα ή υπηρεσίες;

Για το 81,8% των επιχειρήσεων το βασικό χαρακτηριστικό είναι η ποιότητα και τα μεγαλύτερα οφέλη που προσφέρουν σε σχέση με αντίστοιχα προϊόντα/υπηρεσίες. Αναλυτικά:

- Ποιοτικότερα ή προσφέρουν στους καταναλωτές / πελάτες μεγαλύτερα οφέλη σε σχέση με τα αντίστοιχα άλλων επιχειρήσεων του κλάδου: 81,8%
- Με χαμηλότερο κόστος σε σχέση με τις άλλες επιχειρήσεις του κλάδου: 40,9%
- Άλλο: 9,1% (Άμεση εξυπηρέτηση, Ευελιξία)

Ερώτηση: Αν απαντήσατε ΝΑΙ σε μία τουλάχιστον επιλογή της προηγούμενης ερώτησης, περιγράψτε τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά σας (ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα) αναφορικά με τεχνολογίες που χρησιμοποιείτε, ιδιαίτερες δεξιότητες, εμπειρίες, γνώσεις που διαθέτετε ή άλλα εφόδια όπως διπλώματα ευρεσιτεχνίας, εγκαθιδρυμένη πελατειακή βάση, φήμη ή αναγνωρισιμότητα της επιχείρησης ή / και των προϊόντων, ικανότητα αποδοτικότερης χρήσης των πόρων που απαιτούνται για την παραγωγή. Πως εξελίσσονται αυτά τα ανταγωνιστικά σας πλεονεκτήματα κατά τα τελευταία χρόνια;

Οι απαντήσεις των επιχειρήσεων συνοψίζονται στα ακόλουθα στοιχεία:

- Εγκαθιδρυμένη πελατειακή βάση
- Φήμη
- Αναγνωρισιμότητα
- Υψηλή ποιότητα παρεχόμενων υπηρεσιών
- Έμπειρο / εξειδικευμένο / επιστημονικό προσωπικό
- Παροχή υπηρεσιών / παραγωγή σύμφωνα με τις απαιτήσεις των πελατών
- Άμεση εξυπηρέτηση πελατών
- Ικανό μέγεθος παραγωγικής δυναμικότητας / ικανότητας εξυπηρέτησης
- Χρήση εξειδικευμένου σύγχρονου εξοπλισμού
- Ενσωματωμένη τεχνογνωσία
- Αξιοπιστία υπηρεσιών / προϊόντων
- Ασφάλεια στην παροχή των υπηρεσιών προς ειδικές ομάδες (ΑΜΕΑ, μαθητές, ηλικιωμένους)
- Εξειδικευμένη παροχή υπηρεσιών (υπηρεσίες transfer, πόρτα – πόρτα, ειδικές μισθώσεις, VIP)
- Χρήση ασφαλών υλικών (οικολογικά) για την παραγωγή των προϊόντων
- Χρήση τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών (Πολυμέσα)
- Πρόσβαση σε νέες τεχνολογίες
- Αποτελεσματική οργάνωση
- Καθετοποίηση παραγωγής

- Χαμηλό κόστος παραγωγής
- Αποδοτική χρήση πόρων
- Τεκμηρίωση διεθνών πατεντών

Ερώτηση: Πως θα αξιολογούσατε τις γνώσεις σας σχετικά με σχετικά με τους ανταγωνιστές σας σε Ευρωπαϊκό ή / και Διεθνές επίπεδο;

Το 40,9% των επιχειρήσεων έχει καλή γνώση των ανταγωνιστών σε Ευρωπαϊκό ή / και Διεθνές επίπεδο. Αναλυτικά:

- Καλή: 40,9%
- Πολύ καλή: 22,7%
- Μέτρια: 13,6%
- Δεν έχω γνώση: 13,6%
- Κακή: 9,1%

Ερώτηση: Οι ανταγωνιστές σας στην Ευρωπαϊκή ή / και Διεθνή αγορά διαθέτουν ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, που τους επιτρέπουν να παράγουν τα προϊόντα / τις υπηρεσίες τους;

Σημαντικότερο χαρακτηριστικό των ανταγωνιστών στην Ευρωπαϊκή ή / και Διεθνή αγορά είναι κατά 61,1% η δυνατότητα παραγωγής με χαμηλότερο κόστος. Αναλυτικά:

- Με χαμηλότερο κόστος σε σχέση με τις άλλες επιχειρήσεις του κλάδου: 61,1%
- Ποιοτικότερα ή προσφέρουν στους καταναλωτές / πελάτες μεγαλύτερα οφέλη σε σχέση με τα αντίστοιχα άλλων επιχειρήσεων του κλάδου: 33,3%
- Άλλο: 11,1% (Διαρκής αναζήτηση αναβάθμισης υπηρεσιών και εξέλιξη δραστηριότητας, Τεχνολογικά ανώτερα προϊόντα)

Ερώτηση: Αν απαντήσατε ΝΑΙ σε μία τουλάχιστον επιλογή της προηγούμενης ερώτησης, περιγράψτε τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των ανταγωνιστών σας στην Ευρωπαϊκή ή / και Διεθνή αγορά αναφορικά με τεχνολογίες που χρησιμοποιούν, ιδιαίτερες δεξιότητες, συμβουλευτικές υπηρεσίες, εμπειρίες, γνώσεις που διαθέτουν ή άλλα εφόδια όπως διπλώματα ευρεσιτεχνίας, εγκαθιδρυμένη πελατειακή βάση, φήμη ή αναγνωρισιμότητα της επιχείρησης ή / και των προϊόντων, ικανότητα αποδοτικότερης χρήσης των πόρων που απαιτούνται για την παραγωγή.

Από τις επιχειρήσεις που απάντησαν αναγνωρίζονται τα παρακάτω χαρακτηριστικά των ανταγωνιστών τους:

- Υιοθέτηση νέων τεχνολογιών στην παραγωγή προϊόντων / προσφορά υπηρεσιών τους
- Χαμηλότερο κόστος προμήθειας πρώτων υλών και μεταφορικών εξόδων
- Προσφορά υπηρεσιών υψηλής ποιότητας
- Παροχή επαρκούς οικονομικής ρευστότητας στις επιχειρήσεις
- Δυνατότητα χρήσης εξειδικευμένου τεχνικού προσωπικού
- Μειωμένο κόστος λόγω οικονομιών κλίμακας που πηγάζουν από το μέγεθος των επιχειρήσεων
- Μεγάλη παραγωγική ικανότητα
- Εκτεταμένο δίκτυο διανομής
- Άρτιο δίκτυο υποδομών
- Φήμη στη διεθνή αγορά
- Εγγύτητα σε μεγάλες αγορές της Ε.Ε.
- Ικανότητα και νοοτροπία συνεργασίας μεταξύ διαφορετικών φορέων (επιχειρήσεων, κράτους, συλλογικών φορέων, πανεπιστημίων, κοινωνικών ομάδων)
- Χαμηλό ενεργειακό κόστος
- Χαμηλό κόστος χρηματοσλόγω χρήσης εγχώριου νομίσματος)

- Μειωμένη γραφειοκρατία
- Στήριξη από τα κράτη και τοπικούς φορείς

Ερώτηση: Ποιες τεχνολογίες, κατά τη γνώμη σας, θα μπορούσαν να συμβάλουν στον κλάδο σας, εντός της επόμενης δεκαετίας, στη μείωση του κόστους παραγωγής ή στην παραγωγή προϊόντων / υπηρεσιών τα οποία είναι ποιοτικότερα ή προσφέρουν στους καταναλωτές / πελάτες μεγαλύτερα οφέλη;

Οι ακόλουθες τεχνολογίες αναφέρθηκαν:

- Εγκατάσταση συστημάτων πράσινης ενέργειας
- Μηχανήματα έργων
- Ρομποτική
- Τεχνολογίες επικοινωνιών (συνδέσεις διαδικτύου σε υψηλές ταχύτητες) και τηλεματικής
- Διαχείριση αποβλήτων με βιολογικό καθαρισμό και επαναχρησιμοποίηση υδάτων για πότισμα
- Τεχνολογίες φινιρίσματος (βαφή επίπλων)
- Τεχνολογίες εκπαίδευσης (:)
- Τυποποίηση παραγωγής συγκεκριμένων πρώτων και ενδιάμεσων υλών
- Δορυφορικές τεχνολογίες μετρήσεων
- Τεχνολογίες διαχείρισης αποθήκης (logistics) 3PL
- Τεχνολογίες τροφίμων
- Μηχανογραφικά συστήματα παραγωγής
- Εξέλιξη δικτύου πληροφοριών για εξαγωγές
- Τεχνολογία υλικών
- Εξελιγμένη μηχανολογία - μηχανοτρονική
- Λογισμικό ηλεκτρονικών υπολογιστών
- Υλισμικό ηλεκτρονικών υπολογιστών
- Δίκτυα μεταφορών (τραίνα)
- Οργανωτική μείωση κόστους γραφειοκρατίας

Ερώτηση: Σε ποιους τομείς θα πρέπει, κατά τη γνώμη σας, να υπάρξουν βελτιώσεις στην επιχείρησή σας και στον κλάδο σας γενικότερα, για την βελτίωση της ανταγωνιστικότητάς σας/του;

Οι βασικοί τομείς που οι επιχειρήσεις θεωρούν πως πρέπει να υπάρξει βελτίωση για την τόνωση της ανταγωνιστικότητάς τους είναι κατά 77,3% η άμεση μείωση του κόστους παραγωγής και η βελτίωση της προβολής επιχειρήσεων και προϊόντων. Αναλυτικά:

- Άμεση μείωση κόστους παραγωγής (ενεργειακό κόστος κλπ): 77,3%
- Βελτίωση προβολής επιχείρησης και προϊόντων: 77,3%
- Πρόσβαση σε δίκτυα παραγωγής και διακίνησης/προώθησης προϊόντων, τουριστών και υπηρεσιών: 63,6%
- Βελτίωση ρευστότητας (αναδιάρθρωση δανείων, κλπ): 63,6%
- Τεχνολογικός εκσυγχρονισμός – αυτοματοποίηση διαδικασιών (προμήθειες, κρατήσεις - παραγγελίες, διαδίκτυο, μηχανήματα, κλπ): 54,5%
- Βελτίωση Ποιότητας υφιστάμενων προϊόντων/υπηρεσιών: 50,0%
- Αύξηση γκάμας προϊόντων και προσθήκη νέων υπηρεσιών: 50,0%
- Αξιοποίηση τοπικών χαρακτηριστικών (τοπικές ποικιλίες, γαστρονομία, φύση, πολιτισμός, κλπ): 40,9%
- Πρόσβαση σε παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών αναδιάρθρωσης: 31,8%

Ερώτηση: Διαθέτει η επιχείρησή σας εξειδικευμένο προσωπικό με υψηλά προσόντα;

Οι 7 από τις 22 επιχειρήσεις (31,8%) απάντησαν πως διαθέτουν προσωπικό το οποίο είναι εξειδικευμένο με υψηλά προσόντα.

Ερώτηση: Πόσο ανάγκη έχει η επιχείρησή σας σε εξειδικευμένο προσωπικό με υψηλά προσόντα;

Το 40,9% των επιχειρήσεων της Περιφέρειας δηλώνει πως έχει μεγάλη ανάγκη για εξειδικευμένο προσωπικό με υψηλά προσόντα. Αναλυτικά:

- Μεγάλη: 40,9%
- Μέτρια: 36,4%
- Πολύ μεγάλη: 9,1%
- Μικρή: 9,1%
- Καθόλου: 4,5%

Ερώτηση: Πόσο εύκολα βρίσκετε εξειδικευμένο προσωπικό με υψηλά προσόντα εντός της Περιφέρειας;

Το 33,3% των επιχειρήσεων πιστεύει πως είναι δύσκολο να βρεθεί προσωπικό με υψηλά προσόντα εντός της Περιφέρειας. Αναλυτικά:

- Δύσκολο: 33,3%
- Μάλλον εύκολα: 28,6%
- Μάλλον δύσκολα: 28,6%
- Πολύ εύκολα: 4,8%
- Καθόλου: 4,8%

Ερώτηση: Σε ποιό βαθμό μπορεί να καλυφθεί η ανάγκη της επιχείρησής σας σε εξειδικευμένο προσωπικό από χρήση υπηρεσιών εξωτερικού συμβούλου;

Το 28,6% των επιχειρήσεων πιστεύει πως η ανάγκη εξεύρεσης εξειδικευμένου προσωπικού μπορεί είτε μέτρια είτε καθόλου να καλυφθεί από χρήση υπηρεσιών εξωτερικού συμβούλου. Αναλυτικά:

- Μέτρια: 28,6%
- Καθόλου: 28,6%
- Πολύ: 23,8%
- Λίγο: 19,0%

Ερώτηση: Εφόσον έχετε ανάγκη εξωτερικού συμβούλου, σας επιτρέπει η οικονομική σας κατάσταση να καλύψετε το κόστος του;

Το 82,4% των επιχειρήσεων της Περιφέρειας δηλώνει πως δεν μπορεί να καλύψει το κόστος εξωτερικού συμβούλου, σε αντίθεση με το 17,6% το οποίο βρίσκεται σε οικονομική κατάσταση που του επιτρέπει να το καλύψει.

Ερώτηση: Συνεργάζεστε με άλλες επιχειρήσεις του κλάδου σας με σκοπό τη διάχυση πληροφοριών, τη βελτίωση και προτυποποίηση της ποιότητας των προϊόντων / υπηρεσιών, την ανάπτυξη διαπραγματευτικού πλεονεκτήματος σε σχέση με τους προμηθευτές ή του πελάτες σας κ.λπ.;

Δύο στις τρεις επιχειρήσεις της Περιφέρειας έχουν κάποιου είδους συνεργασία με άλλες επιχειρήσεις του κλάδου τους, αλλά κυρίως περιστασιακά και χωρίς συγκεκριμένο πλαίσιο. Αναλυτικά:

- Περιστασιακά χωρίς συγκεκριμένο πλαίσιο: 38,1%
- Όχι: 33,3%
- Σε μη τακτική βάση αλλά με περιγεγραμμένο πλαίσιο συνεργασίας: 23,8%
- Άλλο: 4,8% (όλες οι μορφές συνεργασίας)
- Σε τακτική βάση με μόνιμη μονάδα υποστήριξης της συνεργασίας: 0%
- Σε τακτική βάση χωρίς μόνιμη μονάδα υποστήριξης της συνεργασίας: 0%

Ερώτηση: Συνεργάζεστε με άλλες επιχειρήσεις πέραν του κλάδου σας, οι οποίες αποτελούν προμηθευτές ή πελάτες σας με σκοπό τη διάχυση πληροφοριών, τη βελτίωση και προτυποποίηση της ποιότητας των προϊόντων / υπηρεσιών, την ανάπτυξη καινοτόμων ιδεών κ.λπ.;

Το 42,9% των επιχειρήσεων της Περιφέρειας έχει κάποιου είδους συνεργασία με άλλες επιχειρήσεις πέραν του κλάδου τους, η οποία όμως είναι περιστασιακή χωρίς συγκεκριμένο πλαίσιο: Αναλυτικά:

- Περιστασιακά χωρίς συγκεκριμένο πλαίσιο: 42,9%
- Σε μη τακτική βάση αλλά με περιγεγραμμένο πλαίσιο συνεργασίας: 28,6%
- Όχι: 23,8%
- Σε τακτική βάση χωρίς μόνιμη μονάδα υποστήριξης της συνεργασίας: 4,8%
- Σε τακτική βάση με μόνιμη μονάδα υποστήριξης της συνεργασίας: 0%

Ερώτηση: Πόσο σημαντικό ρόλο διαδραματίζουν οι Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών στην επιχείρησή σας;

Η πλειοψηφία των επιχειρήσεων (54,5%) πιστεύει πως οι Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών διαδραματίζουν γι' αυτές πολύ σημαντικό ρόλο. Αναλυτικά:

- Πολύ σημαντικό: 54,5%
- Μάλλον σημαντικό: 36,4%
- Μάλλον ασήμαντο: 4,5%
- Καθόλου: 4,5%

Ερώτηση: Ποιες τεχνολογίες, προϊόντα, υπηρεσίες και ευκαιρίες στην παγκόσμια αγορά είναι, κατά τη γνώμη σας, πολλά υποσχόμενες για την επόμενη δεκαετία; Παρακαλώ, αναφερθείτε τόσο στον κλάδο ή τους κλάδους δραστηριοτήτων σας όσο και γενικά.

Ως πολλά υποσχόμενες τεχνολογίες, προϊόντα και υπηρεσίες αναφέρθηκαν τα εξής:

- Οι αυτοματισμοί στους χώρους της επιχείρησης με ενσωμάτωση τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών
- Η χρήση του διαδικτύου γενικά
- Η λειτουργία διαδικτυακού καταστήματος
- Η χρησιμοποίηση υπηρεσιών τρίτων για διαδικτυακές κρατήσεις και διαφήμιση
- Η χρήση μέσων κοινωνικής δικτύωσης
- Η χρήση διαδικτύου μέσω κινητών συσκευών
- Η χρήση αξιόπιστων μεταφορικών μέσων
- Η δημιουργία βελτιωμένων συστήματα εκτίμησης προϋπολογιστικού κόστους έργων
- Η χρήση τεχνολογίας Logistics 3PL
- Η αξιοποίηση της χημείας τροφίμων
- Η υιοθέτηση τεχνολογιών ανάπτυξης διεθνούς εμπορίου
- Η εφαρμογή της τεχνολογίας υλικών
- Η αξιοποίηση της τεχνολογίας υλικών συσκευασίας τροφίμων

Αντίστοιχα, ως κλάδοι πολλά υποσχόμενοι αναφέρθηκαν οι εξής:

- Η παραγωγή ενέργειας με έμφαση σε εκείνον της παραγωγής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές
- Ο κλάδος του τουρισμού με έμφαση στις εξειδικευμένες / εναλλακτικές μορφές
- Οι υπηρεσίες υγείας
- Η διαχείριση απορριμμάτων
- Ο κλάδος των δορυφορικών συστήματα GNSS - Global Navigation Satellite System (GPS)
- Ο κλάδος επικοινωνιών και μεταφορών
- Ο κλάδος των λειτουργικών τροφίμων, ετοιμών γευμάτων και βιολογικών προϊόντων

Ερώτηση: Ποιες είναι, κατά τη γνώμη σας, οι μεγαλύτερες απειλές και προκλήσεις που θα αντιμετωπίσει η επιχείρησή σας και ο κλάδος σας εντός της επόμενης δεκαετίας; Στην περίπτωση που δραστηριοποιείστε σε περισσότερους από έναν κλάδους, παρακαλώ αναφερθείτε στους δύο σημαντικότερους.

Οι επιχειρήσεις αναγνωρίζουν ως Απειλές/προκλήσεις για τις ίδιες τα εξής:

- Την παρατεταμένη οικονομική κρίση και την συνεπαγόμενη αβεβαιότητα, σε συνδυασμό με τους πιστωτικούς κινδύνους
- Την περιορισμένη ρευστότητα που προκαλείται από τη μείωση της οικονομικής δραστηριότητας και πίστης στην αγορά, καθώς και την αναποτελεσματική λειτουργία του χρηματοπιστωτικού συστήματος στο μέσο της οικονομικής κρίσης
- Το αυξημένο κόστος προμήθειας πρώτων υλών, καθώς και το υψηλό κόστος της ενέργειας
- Τα μειωμένα επίπεδα ζήτησης και την έκπτωση στη ζητούμενη ποιότητα προϊόντων και υπηρεσιών που προκύπτουν από τη μείωση του διαθέσιμου εισοδήματος στους δυνητικούς πελάτες των επιχειρήσεων
- Τη μειωμένη παραγωγή εγχώριων πρώτων υλών
- Το υψηλό λειτουργικό κόστος και κόστος συντήρησης
- Την υπερβολική φορολόγηση, σε συνδυασμό με την αναποτελεσματικότητα που προκαλεί η τεράστια γραφειοκρατία
- Την έλλειψη ελέγχων για την ορθή τήρηση των όρων που τίθενται από το θεσμικό πλαίσιο για τις επιχειρήσεις
- Τη συγκεντροποίηση της παραγωγής σε λίγες μεγάλες επιχειρήσεις
- Την ευρεία αναδιάρθρωση της ζήτησης υπηρεσιών και χρήσεων στην Περιφέρεια
- Τον έντονο ανταγωνισμό σε επίπεδο τιμών ως μοναδικό κριτήριο επιλογής και όχι σε συνδυασμό με το επίπεδο ποιότητας προϊόντων ή υπηρεσιών
- Τη διαταραχή της διατροφικής αλυσίδας
- Τον ανταγωνισμό από εισαγόμενα είδη που προέρχονται από χώρες με χαμηλό επίπεδο ελέγχων και ποιότητας, σύμφωνα με διακρατικές συμφωνίες
- Οι περιορισμοί που προκύπτουν από χαρακτηρισμένες ζώνες χρήσης γης

Από την άλλη, οι επιχειρήσεις αναγνωρίζουν ως απειλές/προκλήσεις για τον Κλάδο τους τα εξής:

- Την παρατεταμένη οικονομική κρίση και την συνεπαγόμενη αβεβαιότητα, σε συνδυασμό με τους πιστωτικούς κινδύνους
- Την περιορισμένη ρευστότητα που προκαλείται από τη μείωση της οικονομικής δραστηριότητας και πίστης στην αγορά, καθώς και την αναποτελεσματική λειτουργία του χρηματοπιστωτικού συστήματος στο μέσο της οικονομικής κρίσης
- Τα μειωμένα επίπεδα ζήτησης και την έκπτωση στη ζητούμενη ποιότητα προϊόντων και υπηρεσιών που προκύπτουν από τη μείωση του διαθέσιμου εισοδήματος στους δυνητικούς πελάτες των επιχειρήσεων
- Την κακή φήμη της χώρας στο εξωτερικό
- Το αυξημένο επίπεδο εγκληματικότητας στη χώρα
- Την έλλειψη ελέγχων για την ορθή τήρηση των όρων που τίθενται από το θεσμικό πλαίσιο για τις επιχειρήσεις
- Τον έντονο ανταγωνισμό σε επίπεδο τιμών ως μοναδικό κριτήριο επιλογής και όχι σε συνδυασμό με το επίπεδο ποιότητας προϊόντων ή υπηρεσιών
- Το αυξημένο κόστος προμήθειας πρώτων υλών, καθώς και το υψηλό κόστος της ενέργειας
- Τον ανταγωνισμό από εισαγόμενα είδη που προέρχονται από χώρες με χαμηλό επίπεδο ελέγχων και ποιότητας, σύμφωνα με διακρατικές συμφωνίες
- Τη διαταραχή της διατροφικής αλυσίδας
- Τη μεγάλη γραφειοκρατία που επικρατεί στη δημόσια διοίκηση

Ερώτηση: Ποιοι πιστεύετε είναι οι πιο δυναμικοί κλάδοι στην Περιφέρεια Πελοποννήσου (δώστε παραδείγματα για συγκεκριμένες δραστηριότητες/προϊόντα/υπηρεσίες);

Οι επιχειρήσεις αναγνωρίζουν με μεγάλη άνεση τους εξής κλάδους ως τους πιο δυναμικούς της Περιφέρειας Πελοποννήσου:

- Ο τουριστικός τομέας
- Η αγροτική παραγωγή, ιδιαίτερος πιστοποιημένα και ιδιαίτερης αξίας προϊόντα
- Η βιομηχανία τροφίμων, λόγω της ποιότητας των τοπικών προϊόντων
- Ο τομέας της ενέργειας

Ερώτηση: Πιστεύετε ότι υπάρχουν νέοι κλάδοι και επιχειρηματικές ευκαιρίες που μπορούν να αναδειχθούν άμεσα για την Περιφέρεια Πελοποννήσου (αναφερθείτε κατά το δυνατόν με συγκεκριμένα παραδείγματα);

Ως νέοι κλάδοι και επιχειρηματικές ευκαιρίες για την Περιφέρεια Πελοποννήσου αναφέρθηκαν οι εξής:

- Οι Υπηρεσίες γενικά
- Τα Κέντρα αναδιανομής (διαμετακομιστικά κέντρα;)
- Τα Εμπορικά λιμάνια
- Οι μορφές εναλλακτικού τουρισμού όπως ο ιατρικός, ο αθλητικός και ο θρησκευτικός τουρισμός, καθώς και ο αγροτουρισμός
- Η παραγωγή και τυποποίηση αγροτικών προϊόντων προστατευόμενων και ιδιαίτερων χαρακτηριστικών (ΠΟΠ)
- Οι νέες μορφές γεωργικής καλλιέργειας (βιολογικές, σπάνια είδη φυτών)
- Ο τομέας της ανακύκλωσης / διαχείρισης απορριμμάτων
- Ο κλάδος των κατασκευών παραθεριστικών κατοικιών για αλλοδαπούς τουρίστες
- Ο τομέας της ενέργειας
- Ο κλάδος των 3PL Logistics
- Ο κλάδος της συσκευασίας τροφίμων

Ερώτηση: Τι επερχόμενες απειλές και προκλήσεις βλέπετε για τους βασικούς τομείς οικονομικής δραστηριότητας της Περιφέρειας Πελοποννήσου κατά την επόμενη δεκαετία;

Ως επερχόμενες απειλές και προκλήσεις για τους βασικούς τομείς οικονομικής δραστηριότητας στην Περιφέρεια Πελοποννήσου αναφέρθηκαν οι εξής:

- Το γενικό οικονομικό περιβάλλον και η πολιτικοοικονομική αστάθεια
- Η μεγάλη γραφειοκρατία στη δημόσια διοίκηση
- Οι πιστωτικοί κίνδυνοι που απορρέουν από την οικονομική αβεβαιότητα
- Η περιορισμένη ρευστότητα στις επιχειρήσεις
- Η έλλειψη χρηματοδοτικών προγραμμάτων
- Η μείωση τιμών αγροτικών προϊόντων και προϊόντων αλιείας
- Η έλλειψη ελέγχου τιμών τουριστικών υπηρεσιών και προϊόντων
- Η κατάρτιση γεωργικής και επιχειρηματικής δραστηριότητας
- Η εντατικοποίηση διεθνούς ανταγωνισμού
- Η διάλυση τομέα της β' κατοικίας
- Η υπερβολική φορολόγηση
- Η διαταραχή της διατροφικής αλυσίδας
- Η αποδοχή εισαγόμενων ειδών από χώρες με χαμηλό επίπεδο ελέγχων και ποιότητας
- Η αστυφιλία
- Ενδεχόμενες διακρατικές συμφωνίες που δεν διασφαλίζουν τα εγχώρια συμφέροντα

Ερώτηση: Πόσο διεθνοποιημένη είναι η οικονομία της περιοχής σας (δηλαδή, κατά πόσο προσανατολίζεται σε καίριους τομείς, και σε ξένες άμεσες επενδύσεις) - ποιοι

τομείς είναι πιο ανοιχτοί; Σε ποιούς προορισμούς πηγαίνουν οι περισσότερες εξαγωγές;

Οι περισσότερες απαντήσεις εστιάζουν στο χαμηλό επίπεδο διεθνιποίησης της οικονομίας της περιοχής και αδυνατούν να διαπιστώσουν ανοιχτούς τομείς.

Ερώτηση: Ποιοί τομείς της οικονομίας στην περιοχή σας είναι ισχυροί σε R&D επενδύσεις και στην ανάπτυξη της τεχνολογίας; Από πού παίρνουν νέες επιστημονικές και τεχνολογικές γνώσεις; Από περιφερειακά πανεπιστήμια ή από τους διεθνείς R & D εταίρους;

Ομοίως με την προηγούμενη ερώτηση, οι επιχειρήσεις δεν διακρίνουν ισχυρούς τομείς σε R&D επενδύσεις και ανάπτυξη της τεχνολογίας.

Ερώτηση: Σε ποιες υποδομές ή υπηρεσίες, στην Περιφέρειά σας υπάρχουν ελλείψεις που επηρεάζουν την επιχειρηματικότητα και την προώθηση των προϊόντων/υπηρεσιών;

Για τις επιχειρήσεις της περιφέρειας οι σημαντικότερες ελλείψεις που επηρεάζουν την επιχειρηματικότητα εντοπίζονται σε άλλες υποδομές ή υπηρεσίες όπως για παράδειγμα οι επαρκείς βιομηχανικές ζώνες, όπως επίσης και στις υποδομές και υπηρεσίες μεταφορών. Αναλυτικά:

- (* 1: υψηλός βαθμός ελλείψεων – 5 χαμηλότερη σημασία)
- Άλλες υποδομές, ή υπηρεσίες: 1,75
 - Υποδομές και υπηρεσίες μεταφορών: 1,90
 - Εγκαταστάσεις επεξεργασίας και διάθεσης λυμάτων (μεταποιητικές επιχειρήσεις, βιομηχανία κλπ): 1,95
 - Υπηρεσίες τραπεζικού δανεισμού για τις επιχειρήσεις: 1,95
 - Χώροι αποθήκευσης προϊόντων και υποδομές logistics (εμπορικές και μεταποιητικές επιχειρήσεις): 2,21
 - Κοινές υποδομές προώθησης (εκθεσιακοί χώροι, εκθετήρια, κλπ): 2,23
 - Ευρυζωνικές υποδομές (διασύνδεση στο διαδίκτυο, ταχύτητες): 2,52
 - Τουριστικές και πολιτιστικές υποδομές για την ανάπτυξη του τοπικού αποθέματος (τουριστικά καταλύγια, διαδρομές) (αφορά σε τουριστικές επιχειρήσεις): 2,78
 - Υπηρεσίες συμβουλευτικής για τις επιχειρήσεις: 2,35

ΕΞΩΣΤΡΕΦΕΙΑ – ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ – ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ

Ερώτηση: Οι εισροές για την παραγωγή των προϊόντων σας προέρχονται συνήθως από περιοχές εκτός της Περιφέρειας; Αν ΝΑΙ, αναφέρετε τις περιοχές/χώρες από τις οποίες προέρχονται συνήθως οι εισροές.

Για τις επιχειρήσεις των οποίων οι εισροές για την παραγωγή των προϊόντων τους προέρχονται συνήθως από περιοχές εκτός της Περιφέρειας, αυτή είναι κυρίως η υπόλοιπη χώρα και δευτερευόντως η Ευρωπαϊκή Ένωση. Αναλυτικά:

- Ελλάδα: 81,8%
- Ευρωπαϊκή Ένωση: 40,9%
- Χώρες εκτός Ε.Ε.: 13,6%

Ερώτηση: Οι πελάτες σας βρίσκονται συνήθως σε περιοχές εκτός της Περιφέρειας; Αν ΝΑΙ, παρακαλώ αναφέρετε τις περιοχές/χώρες στις οποίες βρίσκονται οι κυριότεροι πελάτες σας.

Για τις επιχειρήσεις των οποίων πελατολόγιο προέρχεται συνήθως από περιοχές εκτός της Περιφέρειας, αυτή είναι και σε αυτή την περίπτωση η υπόλοιπη χώρα και δευτερευόντως η Ευρωπαϊκή Ένωση. Αναλυτικά:

- Ελλάδα: 68,2%
- Ευρωπαϊκή Ένωση: 31,8%
- Χώρες εκτός Ε.Ε.: 9,1%

Ερώτηση: Υπάρχει σε τοπικό ή περιφερειακό επίπεδο κάποιος φορέας που να προωθεί την επιχειρηματικότητα και να υποστηρίζει τους νέους αλλά και τους υφιστάμενους επιχειρηματίες;

Το 63,2% των επιχειρήσεων δηλώνει πως το Επιμελητήριο είναι ο κυριότερος φορέας που προωθεί την επιχειρηματικότητα. Αναλυτικά:

- Επιμελητήριο: 63,2%
- Όχι: 31,6%
- Αναπτυξιακή Εταιρεία: 10,5%
- Σύνδεσμος επιχειρήσεων: 10,5%
- Δημόσια Υπηρεσία: 0%
- Συστάδα επιχειρήσεων (cluster): 0%

Ερώτηση: Έχει αναπτύξει η επιχείρησή σας οποιαδήποτε καινοτομία εντός της τελευταίας πενταετίας;

Η πλειοψηφία των επιχειρήσεων της περιφέρειας (55%) δεν έχει αναπτύξει οποιαδήποτε καινοτομία εντός της τελευταίας πενταετίας. Αναλυτικά:

- Όχι: 55,0%
- Ανάπτυξη νέας τεχνολογίας: 25,0%
- Ανάπτυξη νέων εφαρμογών που βασίζονται σε μια υπάρχουσα τεχνολογία: 20,0%
- Ανάπτυξη νέων μορφών μάρκετινγκ: 20,0%
- Ανάπτυξη νέων διαδικασιών παραγωγής χωρίς χρήση νέας τεχνολογίας: 15,0%
- Ανάπτυξη νέων μορφών οργάνωσης της επιχείρησης: 10,0%
- Άλλο: 5,0%
- Ανάπτυξη νέων επιχειρηματικών μοντέλων: 0%

Ερώτηση: Αν απαντήσατε ΝΑΙ στην προηγούμενη ερώτηση, παρακαλώ σημειώστε πως προέκυψε η ιδέα για την ανάπτυξη της καινοτομίας.

Από τις επιχειρήσεις που έχουν αναπτύξει κάποια καινοτομία εντός της τελευταίας πενταετίας, αυτή προέκυψε κατά 88,9% από τις απαιτήσεις των πελατών. Αναλυτικά:

- Από τις απαιτήσεις των πελατών: 88,9%
- Από το προσωπικό της επιχείρησης: 66,7%
- Από τη μελέτη των ανταγωνιστών επιχειρήσεων: 33,3%
- Από συνεργασία με ερευνητικά – πανεπιστημιακά ιδρύματα της Περιφέρειας: 0%
- Από συνεργασία με ερευνητικά – πανεπιστημιακά ιδρύματα εκτός της Περιφέρειας: 0%

Ερώτηση: Ποια είναι τα μεγαλύτερα εμπόδια στην προσπάθεια επιχειρηματικής αξιοποίησης καινοτόμων ιδεών; Παρακαλώ αναφερθείτε, εφόσον μπορείτε, τόσο στην σημερινή όσο και στην προ κρίσης εποχή.

Η γραφειοκρατία θεωρείται από το 68,2% των επιχειρήσεων της περιφέρειας, ως το μεγαλύτερο εμπόδιο, Αναλυτικά:

- Γραφειοκρατία: 68,2%
- Μειωμένη ρευστότητα – αυξημένη φορολογία: 63,6%
- Έλλειψη χρηματοδότησης: 59,1%
- Ασταθές θεσμικό πλαίσιο: 59,1%
- Έλλειψη κουλτούρας και καινοτόμου επιχειρηματικότητας: 45,5%

- Ελλιπής ενημέρωση για χρηματοδοτικές πηγές και τα διαθέσιμα, από το ΕΣΠΑ, χρηματοοικονομικά εργαλεία: 36,4%
- Έλλειψη υποστηρικτικών δομών: 31,8%
- Έντονος ανταγωνισμός: 13,6%
- Φόβος για την αποτυχία: 4,5%

Ερώτηση: Έχετε συνεργαστεί ποτέ με ερευνητικά – πανεπιστημιακά ιδρύματα;

Οι περισσότερες επιχειρήσεις της περιφέρειας (81,8%) δεν έχουν συνεργαστεί ποτέ με ερευνητικά – πανεπιστημιακά ιδρύματα, ενώ μόλις το 18,2% έχει συνεργαστεί (2 επιχειρήσεις με ιδρύματα εκτός της περιφέρειας, 1 επιχείρηση με ιδρύματα εντός της περιφέρειας και 1 επιχείρηση με ιδρύματα εντός και εκτός της περιφέρειας).

Ερώτηση: Έχετε συμμετέχει/συμμετέχετε σε κάποιο δίκτυο παραγωγών ή άλλη μορφή συνεργασίας;

Η πλειοψηφία των επιχειρήσεων (90,5%) δεν έχει συμμετάσχει ποτέ σε κάποιο δίκτυο παραγωγών ή άλλη μορφή συνεργασίας. Αναλυτικά:

- Όχι: 90,5%
- ΝΑΙ, εντός της Περιφέρειας: 4,8%
- ΝΑΙ, εκτός της Περιφέρειας: 4,8%

Ερώτηση: Πως θα αξιολογούσατε την γνώση σας για την ερευνητική δραστηριότητα που έχει πραγματοποιηθεί ή πραγματοποιείται σήμερα σχετικά με τον κλάδο σας, είτε εντός είτε εκτός της Περιφέρειας;

Το 27,3% των επιχειρήσεων πιστεύει πως η γνώση τους για την ερευνητική δραστηριότητα που έχει πραγματοποιηθεί ή πραγματοποιείται σήμερα σχετικά με τον κλάδο τους είναι είτε καλή είτε μέτρια. Αναλυτικά:

- Καλή: 27,3%
- Μέτρια: 27,3%
- Κακή: 22,7%
- Δεν έχω γνώση: 18,2%
- Πολύ καλή: 4,5%

Ερώτηση: Σε τι βαθμό ανταποκρίνεται στις ανάγκες σας η ερευνητική δραστηριότητα που έχει πραγματοποιηθεί ή πραγματοποιείται σήμερα σχετικά με τον κλάδο σας, είτε εντός είτε εκτός της Περιφέρειας;

Μοιρασμένες είναι οι απαντήσεις των επιχειρήσεων σχετικά με το βαθμό ανταπόκρισης στις ανάγκες τους των ερευνητικών δραστηριοτήτων. Αναλυτικά:

- Μάλλον ανταποκρίνεται: 27,3%
- Δεν ανταποκρίνεται: 27,3%
- Μάλλον δεν ανταποκρίνεται: 22,7%
- Δεν έχω γνώση: 22,7%
- Πλήρως: 0%

Ερώτηση: Στελεχώνουν τα τοπικά πανεπιστήμια τις επιχειρήσεις που ευρίσκονται στην Περιφέρεια Πελοποννήσου με απόφοιτους τους, ή οι περιφερειακοί εργοδότες πρέπει να ψάξουν αλλού, ή στο εξωτερικό, για ειδικευμένο προσωπικό;

Περισσότερες από τις μισές απαντήσεις αναφέρουν ότι τα τοπικά πανεπιστήμια ΔΕΝ στελεχώνουν, πλην μεμονωμένων εξαιρέσεων, τις επιχειρήσεις της Περιφέρειας, αλλά οι επιχειρήσεις στρέφονται αλλού για εξειδικευμένο προσωπικό.

Ερώτηση: Έχετε συμμετέχει/συμμετέχετε σε κάποιο πρόγραμμα ενίσχυσης επιχειρήσεων (εθνικό ή κοινοτικό); (αναφέρετε σε ποιο, ποια περίοδο, και το είδος ενίσχυσης)

Αν η απάντηση είναι ΝΑΙ αναφέρετε την εμπειρία σας (θετική ή αρνητική) σε σχέση με τις διαδικασίες ένταξης, υλοποίησης του προγράμματος και ανταπόκρισης στις ανάγκες της επιχείρησής σας.

Αρκετές επιχειρήσεις έχουν συμμετάσχει / συμμετέχουν σε κάποιο πρόγραμμα ενίσχυσης, άλλες πρόσφατα και άλλες στο παρελθόν. Η εμπειρία που καταγράφουν είναι θετική ως προς το γεγονός ότι ενισχύθηκαν αναπτυξιακές δράσεις τους, με αρνητικά σημεία την γραφειοκρατία και την καθυστέρηση στις ροές των χρηματοδοτήσεων.

Ερώτηση: Θα συμμετείχατε σε μια συνεργασία με τα ερευνητικά – πανεπιστημιακά ιδρύματα, το δημόσιο τομέα ή/και ιδιωτικές οργανώσεις/φορείς/επιμελητήρια με σκοπό να διερευνηθούν οι κλάδοι προς τους οποίους θα πρέπει να εξειδικευθούν οι δράσεις Έρευνας, Τεχνολογικής Ανάπτυξης και Καινοτομίας;

Το 50% των επιχειρήσεων θα συμμετείχε σίγουρα σε σχετικές δράσεις, με μόλις το 5% να μη δείχνει ενδιαφέρον για συμμετοχή. Αναλυτικά:

- Ναι: 50,0%
- Μάλλον ναι: 45,0%
- Όχι: 5,0%
- Μάλλον όχι: 0%

Ερώτηση: Πως πιστεύετε ότι θα μπορούσε να ωφεληθεί η επιχείρησή σας από μια τέτοια συνεργασία;

Το 73,7% των επιχειρήσεων πιστεύει πως μια τέτοια συνεργασία θα είχε ως κύριο αποτέλεσμα την ανάπτυξη νέων προϊόντων ή/και υπηρεσιών. Αναλυτικά:

- Ανάπτυξη νέων προϊόντων / υπηρεσιών: 73,7%
- Δημιουργία νέων αγορών: 57,9%
- Προσαρμοστικότητα στο μεταβαλλόμενο επιχειρηματικό περιβάλλον: 57,9%
- Βελτίωση ποιότητας: 52,6%
- Νέες επιχειρηματικές ευκαιρίες: 42,1%
- Αύξηση των πωλήσεων: 36,8%
- Ικανοποίηση πελατών: 36,8%
- Αύξηση της κερδοφορίας: 31,6%
- Βελτίωση ανταγωνιστικής θέσης: 31,6%
- Αύξηση της παραγωγικότητας: 21,1%
- Ευελιξία παραγωγής: 21,1%

Ερώτηση: Θα δαπανούσατε πόρους (κεφάλαιο, ανθρώπινη εργασία κ.λπ.) με σκοπό να ξεκινήσετε να επενδύετε ή να επενδύσετε περισσότερο στην έρευνα και καινοτομία;

Το 42,9% των επιχειρήσεων απαντά πως «μάλλον ναι» θα δαπανούσε πόρους για την αύξηση των επενδύσεων στην έρευνα και την καινοτομία. Αναλυτικά:

- Μάλλον ναι: 42,9%
- Ναι: 33,3%
- Όχι: 14,3%
- Μάλλον όχι: 9,5%

Ερώτηση: Ποια θα μπορούσαν να είναι τα κίνητρα που θα καθιστούσαν μια τέτοια επένδυση περισσότερο ελκυστική;

Οι επιχειρήσεις της περιφέρειας ιεραρχούν την παροχή οικονομικών ενισχύσεων ως το σημαντικότερο κίνητρο για να καταστήσουν μια τέτοια επένδυση περισσότερο ελκυστική. Αναλυτικά κατά σειρά:

- 1) Οικονομική ενίσχυση
- 2) Απλοποιημένες διαδικασίες ένταξης σε πρόγραμμα
- 2) Εστίαση στις τρέχουσες ανάγκες της επιχείρησης
- 4) Λιτές/αποτελεσματικές δομές συνεργασίας / εποπτείας / συντονισμού
- 6) Υψηλός βαθμός μεταφοράς τεχνογνωσίας
- 5) Εφαρμοσιμότητα / ρεαλιστικότητα καινοτόμου σχεδίου
- 7) Διάθεση συμβουλευτικής υποστήριξης
- 8) Άλλο

Ερώτηση: Με ποιο τρόπο πιστεύετε η Περιφέρεια Πελοποννήσου μπορεί να υποστηρίξει την ανάπτυξη της επιχείρησής σας;

Η ενίσχυση της εξωστρέφειας θεωρείται ως ο πιο σημαντικός τρόπος υποστήριξης της ανάπτυξης των επιχειρήσεων μέσω της Περιφέρειας Πελοποννήσου. Αναλυτικά:

- Ενίσχυση Εξωστρέφειας (προβολή, εκθέσεις, σχεδίαση προϊόντων, marketing): 75,0%
- Δημιουργία δικτύων και συνεργασιών: 50,0%
- Δημιουργία Τοπικού Φορέα διευκόλυνσης της χρηματοδότησης όσων εκ των ανωτέρω ενεργειών επιλέχθηκαν, με παροχή δανείων και εγγυήσεων: 50,0%
- Αξιοποίηση Τεχνολογιών και Έρευνας: 40,0%
- Αξιοποίηση Ψηφιακών Μέσων και Τεχνολογιών Πληροφορικής: 40,0%
- Δημιουργία Τοπικού Φορέα παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών για την υλοποίηση όσων εκ των ανωτέρω ενεργειών επιλέχθηκαν: 40,0%
- Ενημέρωση και Πρόσβαση σε χρηματο-οικονομικά εργαλεία και προγράμματα ενισχύσεων: 35,0%
- Πιστοποίηση και σύμφωνα ποιότητας: 25,0%

Ερώτηση: Θεωρείτε απαραίτητη την ανάγκη για εισαγωγή καινοτόμων πρακτικών στην επιχείρησή σας, όπως σύγχρονο μανατζμεντ και μάρκετινγκ, διαφοροποίηση του προϊόντος σας και την επέκταση σε νέες αγορές;

Σε ποσοστό άνω του 70% κρίνεται απαραίτητη από τις επιχειρήσεις η εισαγωγή καινοτόμων πρακτικών όπως όπως σύγχρονο μανατζμεντ και μάρκετινγκ, διαφοροποίηση του προϊόντος και επέκταση σε νέες αγορές.

Ερώτηση: Ποιο θα ήταν ένα κατάλληλο κίνητρο / προϋπόθεση για να αποφασίσετε να επενδύσετε -περισσότερο- στην έρευνα, την ανάπτυξη και τις δραστηριότητες προώθησης της επιχείρησής σας; Τι προϋπολογισμό σκοπεύετε να επενδύσετε σε κοινοπραξίες με πανεπιστήμια και τεχνολογικά κέντρα της περιοχής;

Ως κίνητρα για επένδυση – περισσότερο – στην έρευνα, την ανάπτυξη και τις δραστηριότητες προώθησης των επιχειρήσεων σημειώνονται:

- Η αύξηση του βαθμού ρευστότητας των επιχειρήσεων και ο περιορισμός της οικονομικής αβεβαιότητας
- Η διεύρυνση της αγοράς (δυναμικών πελατών)
- Η δημιουργία προοπτικών επιχειρηματικής ανάπτυξης
- Η έναρξη συνεργασίας με Πανεπιστήμια
- Η παροχή φορολογικών κινήτρων και η μείωση εισφορών
- Η ενεργός υποστήριξη ενεργειών εξαγωγών των επιχειρήσεων